

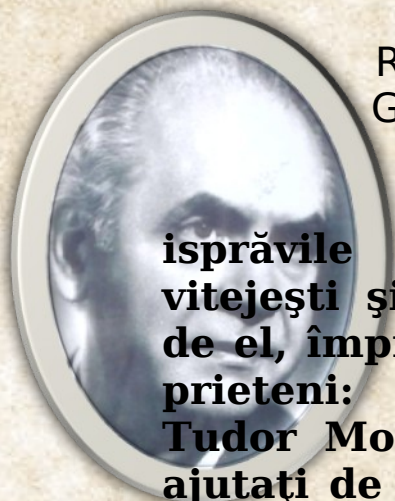
DUMITRU ALMAȘ

ROMÂN GRUE GROZOVANUL

Editura Ion Creangă

Dumitru Almaș

ROMÂN GRUE
GROZOVANUL

Adică
isprăvile vesele și triste,
vitejești și ciudate săvârșite
de el, împreună cu bunii săi
prieteni: Ion Calapăr și
Tudor Moțoc zis Dorondoc,
ajutați de Voichița lui Toma
Neagu, de Iliuță halvițarul și
de mulți alții, oameni de
rînd sau boieri, ca stolnicul
Stroe Buzescu ; dar mai ales
au fost ajutați de slăvitul
voievod Mihai Viteazul,
proteguitorul tuturor.

Cartea a fost ticluită cu
marea dorință de a o citi toți
tinerii, între șapte și
șaptezeci și șapte de ani,
spre folosul și desfătarea
lor.

E-book realizat după volumul apărut la
EDITURA ION CREANGA — BUCUREȘTI,
1987
ILUSTRAȚII DE ROMEO VOINESCU

1. Întîmplări din vremea hoinăreliei fără noimă sau

Cuvînt despre cei trei prieteni, eroi ai acestei povestiri

Printre prețioasele poezii populare culese de Vasile Alecsandri se află și o baladă intitulată „Român Grue Grozovanul”... Porecla „Grozovanul” eroul și-a cîștigat-o în luptă cu „Ghirai hanul cel bătrîn / Cu hamger bogat la sîn”, și înseamnă „Viteaz mare”, după cum ne spune poetul culegător. Român Grue întruchipează, deci, pe acei voinici curajoși care, în vremurile vechi, luptau cu dușmanii, izbutind să scoată din robia lor băieți ori fete române. Legenda zice că el, Grue Grozovanul „a sărăcit pe hanul”, dezrobind de la tătari multe fete frumoase. Dar, odată, a căzut însuși rob la nogai. Cine l-a eliberat? Vitejia, curajul, istețimea, norocul și întîmplarea.

A scăpat tocmai cînd era gata-gata să fie tras în țeapă :

„Barda-n mînă apuca
Și-n tătari se azvîrlea
Ca un vînt înfiorat
Într-un lan de grîu uscat”.

Apoi, intrînd în grajdul hantătarului,
Român Grue Grozovanul zări un cal negru,
tînăr, frumos, „care soare n-a văzut” și, dintr-o
ochire a înțeles că acesta este izbăvitorul său
din robie. Și, repede

„Afară mi-l scotea,
Frumușel mi-l înșăua,
Înșăua și-l înfrîna
Și pe ochi îl săruta
Și pe dînsul s-arunca”.

De-a călare, făcu prăpăd în tătarime și așa
se întoarce, slobod și teafăr, acasă, în Moldova
lui. Aici, cu averile luate de la nogai, a
înzestrat și cununat opt fete sărace,
cumpărîndu-le grădini și case. De asemeni, a
îngrijit bătrîni bolnavi, a pus șipote la izvoare,
să bea drumeții însetați și să zică bogdaproste.
Deci flăcău cum se cade și omenos era Grue,
milos și cu dobitoacele cele necuvîntătoare. De
pildă, pe armăsarul lui, Lăstun numit, îl iubea
ca pe un frate, cum se cîntă și în baladă :

„Că romînu-i frate bun
C-orice cal viteaz nebun”.

Și merita să-i zică frate, pentru că acest „cal viteaz nebun” l-a scos nu numai din robia tătară, dar și din alte multe necazuri. Cum arăta Lăstun? Armăsar focos, negru sticlit, ținut în frunte, pintenog de piciorul drept din față, coamă rotată, urechi mici, nări largi, piept lat, vîrtos, copite negre, sprintene, coadă stufoasă, ochi mari și blînzi, umblet lin, nechez puternic, răsunător. Îi plăcea să pască trifoi și mohor tînăr ; dar mai ales ronțaia cu plăcere orzul din traistă de pînză deasă de cînepă. Avea o singură meteahnă, sau poate două : nu bea decît apă proaspătă, limpede ca roua și nu suferea om prost ori rău. Îl amirosea de departe, îl prubuluia din ochi și-l împrôșca, strănutînd ori îl plesnea cu coada, îl mușca și chiar se întorcea cu spatele și, azvîrlind cu copitele de dinapoi, da prostul și răul de-a berbeleacul, cu cinci coaste rupte.

Dar se vede că ocîrmuitorilor de atunci nu le-au prea plăcut purtările și faima lui Român Grue Grozovanul. Ba s-a mai întîmplat ca „Ghirai hanul cel bătrîn” să ceară voievodului să i-l înapoieze, ca prizonier, ori să-l dea pe mîna călăului, altminteri pradă și arde Moldova. Vodă însă nu s-a îndurat să piardă tînăr viteaz și frumos : i-a trimis vorbă să se ascundă unde-o ști. Așa, Român Grue nevoit a

fost să pribegească. Făcînd popas în han la Buhuș, s-a întîmplat să se așeze la masă cu doi flăcăi, cu cîte o ulcică de vin în față. Privindu-se, măsurîndu-se și cîntărindu-se, în gînd, fiecare pe fiecare, s-au văzut de-o seamă, abia trecuți de douăzeci de ani. Dar dacă unuia i se citea istețimea pe fața smeadă, iar privirea iscoditoare, șoltică ori buza de jos ușor tremurătoare dovedeau ușurință în vorbire, în schimb, chipul i se cam încrunta din pricina sprîncenelor dese, negre și îmbinate, a mustăților și a părului pană de corb, a ochilor lucitori ca smoala. De altfel trăsăturile chipului și le schimba cu o ușurință aproape nefirească : vesele, triste, adormite, îngrijorate, speriate. Fugit de acasă, de răul stăpînului moșiei Bodești, hoinărea de la șaisprezece ani. A ajuns pînă la Ragusa, unde, la optsprezece ani, s-a tocmit lefegiu în oaste, cu gînd să strîngă avere. Dar repede a înțeles că nu era făcut pentru trista meserie de căsăpit oameni. Și, după trei ani de războire în Dalmația, s-a întors acasă, la fel de sărac cum plecase. Și-a zis : „Rău cu rău, dar parcă-i și mai rău fără rău”. Cînd oamenii au băgat de seamă că, pentru orice împrejurare, are o zicală, i-au zis „firoscosul, fratele lui Păcală”. Celălalt, cu ochii verzi, nu era ceea ce se cheamă un flăcău

frumos, ci unul bun, blînd, îngîndurat, cu zîmbet duios și trist. Judecînd după săbiile de la șold, oricine înțelegea că știu să le mînuiască, dibaci și neînfricați.

Ci acolo, la masa din han, cel dintîi, smeadul, a întrebat zîmbind : „Tăceți, fraților, și nu știți că mutul și cu muta au mîncat turta, iar eu, Ion Calapăr, îi iau în răspăr?”

„Așa! a încuviințat cel cu ochii verzi. Eu sînt Tudor al lui Moțoc, poreclit Dorondoc, flăcău fără noroc”. „Eu sînt Român Grue, flăcăilor”.

„Român Grue Grozovanul care l-a bătut pe hanul tătarilor și răul răilor?” „Cam așa, flăcăilor”, a răspuns Grue.

Din puține cuvinte au înțeles că pe tustrei îi oropsea stăpînirea și căutau a se surghiuni. S-au întovărășit, deci, au plătit vinul, au încălecat și, la drum. Au trecut, pe la Oituz, în Transilvania. Pe drum și-au povestit viața. Tudor al lui Moțoc își avea părinții bejeniți la Feldioara. Au tras la ei. Dar cum era înzestrat cu harul de a ticlui cîntece și povești în stihuri vesele, în care șfichiuia pe unii și pe alții, cei mari nu-l iubeau. De pildă și-a izvodit un descîntec, știut curînd de tot satul : „Tu, Dorondoc al lui Moțoc, floare de soc, făr' de noroc, fugi din acest loc : un grof pintenog

vrea să te-nece în scoc ori să te ardă-n foc. Drace fă... poc! să am noroc și eu Dorondoc să-nfloresc boboc”. Lui Român Grue i-a plăcut descîntecul „dorondocesc”, dar mai ales omul, că-i semăna : sprinten la trup ca și la minte, bun călăreț, luptător cu sabia și cu buzduganul.

Izgoniți din Feldioara, tustrei au trecut Munții Făgăraș, însoțind o turmă de oi. În acele săptămîni s-au dat la ciobănie, mulgînd

oile, închegînd caşul, apărînd turma de

fiare sălbatice, luptându-se cu un urs bătrîn și rău, ascultîndu-și, seara la foc, întîmplări din viață, cei trei și-au întărit prietenia. Calapăr și

Moțoc s-au încredințat că, deși pățise multe și înfăptuise isprăvi de faimă, Român Grue nu se tinea fudul și nici amărît ori înrăit nu s

arăta. Își păstrase toată încrederea în sine și modestia cuvenită. Cînd au ajuns în culmea Făgărașilor, la vîrfurile Negoiu, s-au întins pe lespezile netede, la soare, au privit țara și

cerul și toată lărgimea din jur. Pe Calapăr l-a rîs un fel de bucurie lăuntrică, nestăpînită și

a grăit : „Mă fac frate de cruce cu tine, omînu Grue Grozovanul. Dar să știi : cine mult se fălește și puține împlinește, în batjocoră și

îrșește. Și bine-i totdeauna să cinstești pe

cel harnic

Vorba asta mult i-a plăcut lui Grue, socotind-o de temei în întocmirea prieteniei și a frăției de cruce, legată cu jurămînt, în piscul cel înalt al Negoifului, de unde se vedea țara toată.

Coborînd în Argeș, s-au oprit la Novăcești, sat de moșneni harnici și cuprinși ; gîndeau să se așeze aici, gospodari între gospodari. Mai ales că și novăcițele erau fete frumoase. Aici s-au făcut repede cunoscuți : unul prin zicale, altul prin strigături și doine, prin hărnicia,

priceperea și cumsecădenia lor. Român Grue avea un dar în plus : frumusețea bărbătească. Nalt, sprinten, vînjos ca nuiaua de corn, cu mustăcioară subțire, gălbuie ca spicul copt, ca și pletele, totdeauna zîmbitor, cu ochi mari albaștri, vioi și calzi, cînd cătau spre om bun, cinstit și înțelept ; reci, cu săgetări de gheață cînd întîlneau om rău, șarlatan ori prost ; iar atunci cînd avea dușmani în față privirile-i împrôșcau scînteii de foc. Fetele, toate, îl socoteau drept Făt-Frumos. Iar dacă la horă juca mai mult cu una, celelalte lăcrimau, înveninate de ciudă ; căci toate rîvneau a fi jucate de Român Grue, deși știau că de bărbat numai una putea să-l ia. Ci, într-o zi, Voichița, fata vornicului Toma Neagu, care avea bun obicei să adune fîn în Poiana Alunilor, la rînd cu celelalte novăcițe, a rostit o vorbă ciudată : „Voi, fetelor, de-o vreme, faceți căpițele mai înalte, ca să vă adăpostească dragostele cu acest venetic poreclit Grozovanul”. Fetele nu se supărau ; fata boierului spunea adevărul. Doar Măria lui Pătrașcu a zis

„Ba mie mi-i drag Tudor Moțoc zis Dorondoc!”

Celorlalte li se amăra uscat cerul gurii, văzînd că ist flăcău căta cam lung și cam galeș la Voichița, cea care-l ponegrea „venetic”.

Pentru asta îl dojeneau, cu asprime, dar numai în gînd, deocamdată : „Te uiți cam prea sus, necugetatule, și cine nu-și cunoaște lungul nasului își frînge gîtul”. Și-n adevăr : o odraslă de boier nu se uită, n-are voie a se uita, la un răzeș fără răzeșie, pripășit de neștine, fără altă zestre decît calul, armele și neperechea-i frumusețe. Se mai temeau fetele din Novăcești și pentru că li se părea că Grue era fire nestatornică, pripășit pe la uși multe : azi aici mâine cine știe unde. Cum glumea și Dorondoc : „Uite-l colo, uite-l ici, parc-ar sta tot pe furnici”. La o șezătoare de tors și depănat, unde se afla și Voichița, Grue de trei ori a venit și tot de-atîtea ori a plecat. Văzîndu-i treapătul, Măria lui Pătrașcu a chiuیت o strigătură : „Român Grue, Român Grue, uite-l nu e! Român Grue, uite-l colo, uite-l ici, parc-ar sta tot pe urzici. Mîndru și fălos, ca un Făt-Frumos, care-aduce fragi, pentru fete dragi”. Unele fete spun că strigătura asta ar fi fost ticluită de Voichița însăși, ca să rîdă de dragostea lui Grue. Oricum, s-a răspîndit, repede, în tot satul ;, mai ales că fetele au început s-o și cînte, ca pe-o doină. O cînta și Voichița, dar mai mult în derîdere. De atunci se auzea prin sat : „A venit și... Uite-l nu e”. Sau : „M-am întîlnit cu... Uite-l nu e”... Destul

că el, Grozovanul, nu s-a supărat, pentru această nouă poreclă. Dimpotrivă : de cîte ori auzea strigătura, doina ori porecla i se aprindea și mai tare dragostea pentru fata boierului Neagu. Dar dacă prietenul Tudor Moțoc lăuda simțămîntul ce înflorea în inima lui Român Grue pentru Voichița, Calapăr îl cam osîndea : „Nu te juca, prietene, cu focul, că dragostea peste fire n-are lecuire, iar dragostea boierească-i drept rîie căprească”. Hărnicia, curajul, cumsecădenia, omenia lui Român Grue l-au făcut trebuitor oamenilor din Novăcești. Moș Tudor Pelin, starostele satului și mare iubitor de vin, l-a luat ca un sfătuitor și împlinitor de taină, mai ales atunci cînd cuteza a-l înfrunta pe Toma Neagu, boier cam hapsîn, rîvnitor a înrobi satul, ca să pună mîna pe pămîntul moșnenilor. Își bizuia hapsînia pe sprijinul lui vodă Alexandru, căruia lumea îi spunea „cel Rău”.

De la vornicul Toma Neagu sau de la vreo iscoadă a lui, vodă a auzit despre anume purtări ale celor trei pribegi și a cerut stăpînului moșiei să-i mătrăsească din sat. Ci Român Grue nu pleca din Novăcești, pentru că voia să împiedice pe Toma Neagu a rășlui pămînturile moșnenilor și pentru că-i era dragă Voichița. Se încredințase că fata asta,

frumoasă și bărbătoasă, nu semăna defel la fire și la purtări cu taică-su. Credea chiar c-ar putea să și-o facă aliat în bătălia care se urzea între el și boier Neagu. Cumva se adeverea vorba lui Calapăr : „Cînd un flăcău mîndru, voinic și îndrăzneț, vede o fată frumoasă și deșteaptă, parcă i se lipesc tălpile de pămînt și începe a-l furnica prin inimă simțind dragoste și pentru spinul care ocrotește cuibul unde trăiește privighetoarea iubită”.

Acestea fiind știute, cred că-i bine să urmărim pe Român Grue Grozovanul și prietenii lui, Ion Calapăr și Tudor Moțoc zis Dorondoc. Să-i urmărim cu ochii și urechile minții și să le aflăm isprăvile mai deosebite.

2. Din curtea boierească, în tabăra tătărească

În liniștea molcomă a înserării de primăvară, mierlele și privighetorile se îngîină întru cîntare. Licuricii jucăuși scapără luminițe albastrui. Pe nesimțite, se stîrnește o zicere din fluier, undeva, la stîna starostelui Pelin și răzbate pînă aici, în Poiana Mesteacănului rotat, unde tînărul Român Grue Grozovanul stă întins pe iarbă, cu fața spre cerul pe care încep a licări stelele. Ascultă cîntarea păsărilor,

ronțăiala și clinchetul belciugelor de la căpăstrul lui Lăstun ; dar, mai ales, deapănă niște gânduri numai de el știute. Se odihnește ori visează? Macină amintiri ori urzește planuri pentru ziua de mîine? A muncit mult azi, la arat și...

Un semnal șuierat dinspre stînga, de la marginea pădurii, îl face să tresară :

— Auzi, Lăstun? ne cheamă prietenul. Hai, vino la mine!... Hai, căluțul meu, să-l întîlnim pe Dorondoc fără noroc.

Calul se apropie cu pas mărunt, întunecînd văzduhul cu smoala părului său. Nechează scurt. Ciulește urechile. Adulmecă văzduhul cu nările-i largi, sforăind puternic.

— Ce-i, Lăstun? Simți lup, căprioară ori fată bălăioară? Armăsarul scapără din piciorul pintenog. Grue îi mîngîie cu palma grumazul, adăugînd întrebarea :

— A, ai auzit tropot de cal... Tătari? Saltă sprinten în șa, șoptindu-și teama : Tâlharii iștia înfășură copitele în cîrpe și se furișează-n sat, la vreme de noapte...

Șuierul s-aude iară, mai îndelung.

— Vin, prietene, vin!... Un bob zăbavă, că uite, s-apropie doi călăreți. Cine-or fi că nu-i deslușesc prin amurg.

Ieșind în drum, se dumirește.

— Bună seara, jupîniță Voichița!

— Bună, Român Grue... Ce-aștepți aici? Culegi stele?

— Pe domnia ta te-aștept... Și-s fericit că te-ai ivit în cînt de privighetoare. Unde-ai pornit călare pe Roaiba?

— La Cîmpulung, s-o aduc pe mama Stana.

— Și nu ți-i teamă să călătorești asupra nopții?

— Cine cutează să se lege de fata vornicului Toma Neagu?

— Trufia nu-i un sfetnic înțelept, jupîniță, o dojeni flăcăul. Roaiba se apropie de Lăstun ; armăsarul nechează scurt.

— Ești răutăcios, Grue, și-mi stai în cale... Apoi cu drăgălășenie : De asta nu te pot suferi, că-mi încurci cărările.

— Da? Chiar numai de asta?

— Dar de care alta?

— Pentru că-s sărac, neînsemnat și pribeag.

— Mare ghicitor ești tu, Grue!... Și îndrăzneț... nevoie mare.

— Da, cutez să mă bat cu cinci turci și cinci tătari ; dar a ridica ochii asupra-ți nu îndrăznesc, jupîniță, atît îmi pari de frumoasă, de... mai sus ca luceafărul.

— Dar cutezi să-mi ații calea ca un lotru, repetă fata.

— De-aș fi lotru, inima ți-aș fura-o și-napoi nu ți-aș mai da-o!

— Dacă află tata că-mi tai drumul și-mi îndrugi vorbe dulci, te jupoaie de viu, iar pe mine mă închide la mănăstire.

— Nu mă iartă nici dacă ajung căpitan în oastea lui vodă? Nici dacă strâng avere, o mie de pungi de galbeni din negoțul cu miere?

— Nici... Dar cum poți tu ajunge căpitan, Grue?

— Nu prea știu... Dar poate vine domn un bărbat vrednic, care începe războiul cu sultanul, și-atunci...

— Dobori cinci ieniceri și... Mai curge multă apă pe Argeș pînă...

— Bărbatul acela va fi ca Alexandru Macedon ; viteaz, tînăr și... Așa cred și prietenii mei Moțoc Dorondoc și Calapăr.

— Dac-ai rostit tot pomelnicul celor trei vîntură-lume, făptuitori de năzbîtii și scornitori de minciuni...

— Ei, jupîniță Voichița, dar cîte-am văzut noi în hălăduirile noastre prin lume !... Cîte-am făcut și cîte-am pățit...

— Mă ții de povești și, iaca, s-apropie miezul nopții.

— Voichița, în rătăcirile și pribegiile mele, am auzit ades despre asemenea bărbat. Eu am și început să-i zic „mărit voievoade!”

— Știiu! grăi fata, cu oarecare batjocoră în glas. Dar oare acel „mărit voievod” numai de-un... Făt-Frumos ca tine are nevoie?

— Îți spun vorbe rupte din inimă și domnia ta mă iei la vale.

— Ce am eu cu inima domniei tale? Vru să-i spună că-i pare rău de asemenea întrebare, dar auzi șuierul stăruitor al prietenului și continuă, încă mai răutăcioasă : Te cheamă... Dorondoc ori celălalt... Calapăr, Calamăr, Calapără... Du-te, nu pierde vremea cu palavre spuse-n vînt.

— M-așteaptă, că-s oameni care au în piept o inimă, nu un bolovan de sarea mîței...

— Grăbește, să nu-i pierzi! Și nu de alta, dar cu cine mai bați coclaurii și mai suspini pe sub ferestrele ibovnicelor?

— Adevărat : suspin multora, în dorul domniei tale.

— Taci, măi... Uite-l nu e, că te-aude cea privighetoare și-o rîde de minciună gogonată... Lăstun, la o parte!

— Jur că...

— Jurămîntul strîmb cade la pedeapsă!

— Cea mai grea pedeapsă-i nepăsarea domniei tale, Voichița.

Fata netezi coama Roaibei și vru să mai suguiască, dar auzi șuierul, încă mai stăruitor, și strînse frîul :

— Hai, Roaiba!... La o parte, Lăstune, nu mi mai încurca drumul și cărarea, că-i degeaba.

— Te-nsoțesc pînă la Cîmpulung.

— Am un slujitor! N-am nevoie de doi...

— Eu sînt Român Grue, nu o slugă!

Parc-ar fi înțeleas asprimea vorbirii, Lăstun tropotă și nechează supărat.

— Deși ești rea cu mine, gîndul cel bun să te-nsoțească la drum! Drept răspuns, Voichița rîse cu hohote, silind Roaiba să pornească la trap. Român Grue o admiră în sine : „Călărește ca un spahiu, se dedă la răutăți și nebunii, dar asta nu-i știrbesc, ci-i sporesc frumusețea, și gingășia”. Porni, la pas, spre poiana unde-l așteptau prietenii.

Dar, dinspre sat, se ivi un slujitor boieresc, călare pe-un cal răpănos. Puse pintenii. Lăstun sări în sus.

— Strînge frîul armăsarului, nebunule!... Te cheamă jupîn vornicul la conac. Acum, și fără zăbavă! Tot satu-i adunat acolo, pentru judecată...

— Judecată, în toiul nopții? La ceasul acesta eu dorm ori petrec cu flăcăii și fetele.

Cu boierul nici ziua nu-mi place să țin sfat, darmite noaptea.

— Ia seama ce grăiești, Român Grue!

— Hai, Lăstun! și țîșni galop pînă la locul unde-l aștepta prietenul. De ce mă chemi, Moțocule?

Primi răspuns suguior, cum avea obicei prietenul :

— Noroc, Grue! Unde-ai stat? Că de-atîta șuierat, buzele mi s-au umflat și de-atîta așteptat, inima mi s-a uscat.

— Dorondoace, ticluiește-mi viers de jale și amar, că tare mi-i cătrănită inima.

— Nu-i vreme de cîntec, Grue. Boierul Toma Neagu a venit de la divan cu hrisov de împresurare a satului Novăcești și...

— Cutează? Moșnenii au hrisov de la Mircea Bătrînul.

— Cutează! A strîns oamenii la conac, acum noaptea, și-i silește să iscălească hrisovul de vînzare. Vrea să ne supună cum i-a supus anțărt, pe cei din Obidiți. Ne ia pămînturile și ne face rumâni.

— Dar nu-i drept, Tudor al lui Moțoc!

— Jupîn Toma Neagu e vornic și-n divan dreptatea-i numai a lui. La conac, oamenii, împresurați de slujitori armați, se-ngaimă : să iscălească ori nu hrisovul de-nrobire?

— Să-i oprim de-a face o prostie! Ridicăm și pe cei din Obidiți.

— S-a dus acolo Calapăr.

— Du-te și tu ; eu galopez la conac.

Intrînd în sat auzi vuiet și sfadă pe uliți. Urcă, în galop, pînă la conac. În curtea închisă cu zid înalt, slujitori armați cu săbii, sulii, buzdugane și scuturi, legau în funii sătenii împotriviți, îi întindeau pe butuc și-i băteau la tălpi. În pălimarul conacului, luminat de două torțe, Toma Neagu striga la moșneni să moaie degetul în cerneală și să-l pună pecete, pe hrisovul de „vînzare nesilită” a pămîntului, adică de înrobire.

— De ce să iscălesc? întrebă un sătean înalt, între două vîrste.

— Pentru că mi te vinzi rumân, iobag, înțelegi? V-am împrumutat vouă, novăceștilor, cinci sute de galbeni să vă plătiți birul?

— Împrumutat. Dumnezeu să te răsplătească. Ți-am înapoiat, cu dobîndă, două sute. Ceilalți îi plătim, într-un an, tot cu dobîndă.

— N-am timp s-aștept! Vă vindeți mie, cu pămînturi cu tot și, de aici încolo vă scap eu de toate birurile și angaralele. Pune degetul!

— Nu pot face asta!... Cum să-mi robesc eu copiii?

— Boierule, grăi alt țăran, în genunchi te rugăm să ne amâi.

— Îndărătnicii și împotrivorii, în ștreang! Vai și-amar de voi...

— Nu ne dăm robi! strigă o voce hotărâtă, bărbătească.

— Armaș, dă-i cîteva să-i piară glasul!

În ogradă se stîrniră brîncituri, gemete, bătăi, vaiete, amestecate cu țipătul păsărilor de noapte, cu urletele cîinilor speriați de mult huiet.

— Iscălesc! gemu jalnic un moșnean, doborît de durerile schingiurii.

— Și eu!... Ooof! nevrednicul de mine...

— Nu-i mai bate, armaș! porunci boierul. Apropie făclia de hrisov, să vadă unde pun degetul... Nu acela! Degetul cel mare, vai și-amar de tine, nerodule! Așa, ca o pecete!

— Pecetea morții... suspină săteanul.

Apropiindu-se de cerdac, Român Grue întrebă tare, răstit :

— Ce se întîmplă aici? Nuntă cu făclii aprinse, cu bătăi la butuc, cu schingiurii?

— Ce poștești, zurbagiule? Descalecă! Vai și-a...

— Eu? De ce? Nu-s supusul nimănui : sînt om slobod și nu primesc porunci!

— Da? Acuș te leg la butuc și-ți moi țifna slobozeniei, pribeagule!

Grue se înalță în scări, brînci armașul și se apropie de pălimar. Călare, era la nivelul stăpînului din conac. Îi vorbi, față la față, cu înverșunată îndrăzneală :

— Nu mă ocări, boierule, că mă-nfurii și... nu ți-o fi bine.

— Tu-ndrăznești, mă? răcni și-l și plesni peste obraz cu biciul cu trei varvarichiuri

— Ai! În mare păcat mă bagi, vornice Toma Neagu!

— Armaș, vai și-amar! Doboară-l de pe cal! Grue răsuci calul și-l înfruntă pe armaș :

— Vezi-ți de treabă, slugoiule! Crezi că dacă-l rabd pe boier, o să rabd orice netot?

Și cum armașul îl plesni cu biciul în spate, Grue îl lovi cu cravașa și cu pumnii. Între țărani se stîrniră murmure. Îndemnuri :

— Așa, Grue!... Răzbună-ne!

Cu un pumn în față îl doborî pe armaș de pe cal, îi lovi calul cu cravașa, silindu-l să-l tîrască agățat c-un picior în scară. Strigă :

— Vornice Neagu, încetează nelegiuirea! Deschide porțile să plece oamenii, stinge făcliile și culcă-te! C-ar fi mai bine și de noi și de domnia ta.

— Îmi poruncești tu mie? Neisprăvitule!
Vai și-a...

— Lasă oamenii în pace și-ntr-o lună îți vor plăti datoria.

— Slujitori! astupați gura istui palavragiu!

— Eu am venit cu gând pașnic, boierule, iar domnia ta m-ai umilit și m-ai plesnit peste obraz, cu biciul.

— Cine nu se supune, îl zvîrl din sat! Adică, vai și-amar de capul lui...

— Satul e al moșnenilor, oameni liberi!

— Te lecuiesc eu de grija moșnenilor și de obrăznicia de a ține calea fetei mele, vai și-amar... Slujitori, doborâți-l de pe cal!

Luptându-se cu slujitorii, Român Grue vorbi, cu aprindere :

— Pe Voichița o iubesc, boier Toma Neagu!

— Taci, nemernicule! Vai și-amar, îndrăznești prea mult!...

— Bunicul domniei tale a fost și el moșnean, ca și acești novăcești. Dar de cînd vodă te-a boierit, ai căpiat!

Oamenii se frămîntau, dar cei mai mulți se temeau : vodă a dat vornicului mulți slujitori, să împresoare și să surpe satul.

— Ne zdrobesc oasele, dacă nu ne lăsăm iobăgiți!

— E o tâlhărie! strigă Grue. Îl chemăm la judecată. Vornicul Toma Neagu urlă, furios :

— Legați-l la butuc! Vai și-amar...

Grue își roti calul, smulse biciul din mîna boierului și-l arse de cîteva ori, cu sete :

— Poftim!... Să nu-ți rămîn dator...

Moșnenii se îngroziră : „L-a biciuit pe boier!”... „îndrăzneț flăcău!” „Grue Grozovanul ăsta are dreptate : să nu ne lăsăm înjugați ca vitele!” Și mulți începură harța cu slujitorii domnești. Un bătrîn căzu lovit de sabie. Cei din jur se îngroziră, dar groaza se preschimbă în mînie. Toma Neagu, plin de sînge pe obraz, gemea „vai și-amar” și striga întruna să doboare zurbagiul de pe cal. Dar, înțelept ca un om, Lăstun mușca, sărea, izbea cu copitele în toți cei care se apropiau. Moșnenii se bucurau că Român Grue nu putea fi înfrînt și pîndeau clipa cînd să-i sară în ajutor, însă un slujitor aruncă arcanul îl învălătuci de gît și-l trase jos din șa.

— Aah, cîinilor! m-ați încolțit...

— Dă-te prins! ceru Toma Neagu, ștergîndu-și sîngele de pe obraz. Altminteri însumi te spintec cu sabia!

— Vrei să bocească Voichița după mine? rîse Grue, mînzește.

— Ba, o să cînte și-o să-ți dănțuie pe mormînt, vai și-amar, de-l vei mai avea undeva!

— Te-nșeli : după cîte-o cunosc, se-nhobotează-n maramă neagră.

— Dacă nu vrei să mori în ștreang, treci la rînd cu mișeii ăștia și pune degetul pe hrisov, răzvrătitele! Altfel, vai și...

— Eu știu citi și scrie, boierule.

— Atunci iscălește cu pana! Uite-o...

— Să citesc întîi hrisovul.

— L-au iscălit atîția, vai și-a... fără să-l citească.

— Cum ți-am spus, vornice, eu știu carte, grăi Grue lungind vorba, așa că se cuvine a-mi împlini astă din urmă dorință : să citesc hrisovul.

— Logofețele, înfățișează-i-l! Iar voi țineți-l bine, porunci slujitorilor.

— Apropie făclia, să văd! ceru mai cu hotărîre, că-i scris cu buchii mărunte de teamă să nu cheltuiești mult pergament, zgîrcitule și hapsînule!

— Taci! Nesocotitule!

— O să tac numai cînd mi-o astupa pămîntul gura. Apropie, logofețele, hrisovul. Oameni buni, ascultați : „Eu Alexandru voievod, cu mila lui Dumnezeu domn al Țării...” Se opri din citit și întrebă : N-a aflat încă ce

poreclă i-a pus norodul? Eu Alexandru vodă „cel Rău” ajut boierii cu slujitori și ucigași, să înrobească norodul cel trudnic, care dă pîinea, laptele și mierea țării... Așa ar trebui să scrie un hrisov adevărat.

— Îl batjocorești pe vodă?

— El mă silește. Crezi că n-aș fi bucuros să-i spun cel bun și viteaz, care ne scapă țara de necaz?

— Ajunge trăncăneala! Iscălește!

— Întîi să văd ce scrie... Făclia mai aproape! Așa... Oameni buni, nu iscăliți! În hrisov scrie că ne vindem „de bună voie și nesiliți de nimeni”. Putem noi iscăli o minciună ca asta?

— Așa-i obicei să se scrie în hrisoave.

— Ducă-se pe pustii asemenea obicei ticălos!... Nu iscălim! Nuuuu! strigară mai mulți, venind spre pălimar.

— Străpungeți-l cu sulițele! Vai și-amar...

— Ca să nu fie... „vai și-amar”, trimite slujitorii la culcare! Uite-i ce obosiți și supărați sînt. Nici lor nu le place slujba asta ticăloasă.

— Legați-l!

Român Grue brîncește un slujitor, îi smulge sabia și începe lupta îndemnînd și pe ceilalți să sară la bătaie. În scurt, curtea conacului s-a

preschimbat într-un imaș de luptă, om la om. Toma Neagu striga deznădăduit :

— Încercuiți-l!... Ucideți-l!... Ce faceți, vai și-a... Ticăloșilor!

Căpitanul slujitorilor domnești repede vreo douăzeci de sulițași să-l înconjoare pe Grue, dar în clipa aceea Lăstun nechează tare, prelung și, din afara zidurilor, prind a se auzi vorbe răstite, strigări, îndemnuri. Doborînd porțile, se ivesc Calapăr și Moțoc, în fruntea unei cete mari de țărani din Obidiți :

— Ați sosit la timp, fraților! strigă Grue. Novăceștilor, nu lăsați călăii să ne înjuguie!... Pe ei!...

Calapăr, cu patru din Obidiți, au ajuns la pălimar și l-au luat pe Toma Neagu de piept :

— Să-i tragem un zavrac! strigă un țăran cu glas gros.

— Dacă vă obrăzniciti, vai și-amar... măria sa vă spînzură pe voi, pe toți! țipă vornicul, tremurînd de teamă. Eu, din partea mea...

— Te-te la el! îl arătă Calapăr ; a mîncat urdă cu usturoi și cere să-i miroase gura a lapte dulce, ca la un vițeluș de țîță.

Grue se arată îngăduitor :

— Totuși, noi vrem să trăim în bună înțelegere cu domnia ta, ca și pînă acum,

vornice Toma Neagu. Să ne tocmim asupra datoriei și...

— Grue, îl întrerupse Calapăr, boieru-i bun la tocmeală, dar rău, foarte rău la socoteală.

— Ce zici, staroste Pelin?

— Sînt pățit, se-nvoi starostele, și știu, că în vremea asta o învoială strîmbă-i mai bună decît o judecată dreaptă.

— Nădăduiesc că și jupînița Voichița o să ne înțeleagă și...

— Te poftesc, vai și-amar! să n-o amesteci pe Voichița în nelegiuirile tale! se-nfurie vornicul Neagu, înroșindu-se ca sfecla.

— Aha, te doare că și coada securii face rău pădurii?! rîse Calapăr. Acum înțeleg de ce ai trimis-o de-acasă : să nu-ți vadă nelegiuirea. Jupînița Voichița are altă inimă, alte gânduri.

— Nu vă-ngădui să-i roștiți numele! Vai și...

— Ești mînios, caută Grue să-l mai îmblînzească pe vornic ; și de mînie furat, vorbești necugetat. Eu sînt sărac, dar...

— Grue, nu-i sărac cel ce n-are bani, ci cel ce n-are minte.

— Prietene, gîndește-te și la inima mea.

— Măi Grue, n-ai învățătura vieții. Trebuie să mai înveți a cunoaște oamenii. Eu prin lume mult am umblat și multe-am învățat. Și ce știu bine nu țin numai pentru mine, ci împart cu cei

drepti, să-i fac mai înțelepți, împart cu cei viteji, ca să-i țin tot treji.

Starostele Pelin cuvîntă tot împăciuator :

— Jupîn Toma o să ne fie prieten, ca și pînă acum, dacă...

— Staroste, fluier nu poți face din orice lemn îți place. Eu zic...

Oamenii din jur și-au pierdut răbdarea : nu înțelegeau ce tot sporovăiesc cei din fața pălimarului cu boierul. Și-au început să strige :

— Să-l pedepsim!... Ne-a schingiuit!... Ne-a bătut la tălpi!... Nu plecăm de-aici pînă nu-l scuturăm bine!...

Grue se întristă, iar Calapăr i-o zise :

— Ei, boierule, vezi că toată pasărea pe limba ei piere? Un țăran din Obidiți strigă, din mijlocul ogrăzii :

— Calapăr, hărăzește-i tu pedeapsa ; știi să născocești ceva mai...

— Bine... Dar să-mi aduceți o oală cu miere să-l dîrlobîrlobrezim!

— Cucută, nu miere! se mînie alt țăran.

— Cucuta ucide repede ; dacă îl ungem cu miere se chinuie mîncat de muște, măcar o săptămînă și n-o să-i mai dea mîna să ne înrobească.

Însuflețiți, peste zece oameni urcă în pălimar și smulg straiiele de pe boier, lăsîndu-l

numai în izmene. Sudălmile și „vai și-amarurile” lui, în loc să-i sperie pe moșneni, le stîrnește rîsul. Calapăr își îngădui a-l dăscăli :

— Vezi, vornice? Poporul știe că toată buba are leac și că vii de hac oricărui trufaș, oricît de abraș.

Grue se uită la Moțoc, cerînd ajutor ; dar prietenul sugui :

— Dacă el ne-a hrănit cu fiere, noi să-l ungem cu miere... Deci, boier Neagu, să mai spui c-am fi răi și fără căpătîi.

Toma Neagu clănțănea de frig și de frică : se ruga, în șoaptă, de Grue, să nu-l batjocorească.

— Poporul te-a osîndit, eu nu mă pot împotrivi.

— Ține-te tare, Român Grue! îl îndemnă Moțoc. Judecată dreaptă și ce-i drept nu-i păcat. Așa a osîndit el șapte țărani din Obidiți.

— N-aveți dreptul, voi, răzvrătiților, vai și-amar! să judecați un dregător al mării sale Alexandru vodă...

— Deocamdată, iaca, te-am și judecat, zise Grue, fără a se bucura. Fraților, dacă ați dezarmat străjerii, închideți-i în grajduri.

Novăceștii împliniră, îndată, sfatul, fără vreo altă greutate decît c-au trebuit să mai împartă ceva pumni în fălcile celor mai

îndărătnici. Pînă să vină oala cu miere, Moțoc Dorondoc gîndi să-l ajute pe Toma Neagu a îndura osînda... mai ușor :

— Foaie verde de-alior, mult mi-i dor și iar mi-i dor, să mai fiu ce-am fost mai an vornic mare în divan, să-l tai pe Grue Grozovan...

— Vai și-amar, cumplit mă batjocoriți!

— Da? se miră Calapăr. Cine te-a bătut Iordașir și n-a dat mai abitir?

Văzînd că unul din țărani a adus oala cu miere, Toma Neagu șopti lui Grue :

— Dacă mă scapi de rușinea asta, vai și-amar, ți-o dau pe Voichița.

— A, nu, jupîne! Dragostea nu se tîrguiește, ci se cucerește.

Văzînd că nu-l poate „cumpăra” pe Grue, se milogi către ceilalți :

— Fie-vă milă, oameni buni, nu mă batjocoriți! Vă iert de...

Dar nimeni nu se îndura ; toți făceau haz cum Calapăr lua mierea cu palma și-o întindea pe trupul alb al boierului, ca pe-o unsoare. După ce se sfătui cu starostele, Grue porunci să fie legat de un stîlp, în mijlocul ogrăzii. Toma Neagu striga și se tînguia nevolnic :

— Mă jălui lui vodă și... măria sa o să vă spînzure, vai și-amar!

Dar nimeni nu se speria. Mulți făceau haz, văzându-l pe cel care voia să-i robească, batjocorit, uns cu miere și legat de stîlp.

Moțoc Dorondoc cînta în derîdere, înveselind toată ograda :

— Jălui-m-aș jălui, de toți munții s-or clăti, văile s-or astupa, pietrele s-or despica, ci noi tot nu te-om ierta...

Deci, uitînd, în mînia lor, că Toma Neagu era mădular al divanului domnesc, oamenii din Novăcești i-au făcut pocinogul : l-au lăsat în seama muștelor, furnicilor, viespilor și bărzăunilor, să-l gîdile și să-l înțepe, după a lor știință și poftă. O vreme, oamenii au privit ca la comedie. Unii au rîs, alții, mai miloși ori mai temători, l-au căinat. Mai ales că boierul se văita, suduia, amenința, blestema, spumega de mînie. Calapăr îi da răspuns :

— Pătimeste, jupîn Neagu, pentru toți cei pe care i-ai pedepsit într-acest fel. Cu ce măsură ne-ai măsurat, îți măsurăm!

— De ce?... Ucigașilor! Vai și-amar! urla să-i crape bojocii ; dar simțind că-i vine leșin, se mulțumi să geamă jalnic.

— Oameni buni! strigă Grue. O clipă ascultare. Așa... Vă place cum l-am judecat?

— Da, l-am osîndit după cuviință! socoti un bătrîn.

— Am ajuns să văd ce nu s-a mai văzut, a zis și o fată, Măria lui Pătrașcu.

Apoi plecară toți spre casele lor, oarecum mulțumiți.

Român Grue hotărî : Calapăr și Dorondoc rămîn de strajă, împreună cu zece flăcăi cu pumnii tari, pentru ceva întâmplări... nepotrivite : cumva, cineva să cuteze a-l dezlega pe osîndit. Mulți novăceșteni credeau că au scăpat de iobăgie ; unii însă se temeau că tocmai osîndirea boierului s-ar putea să ducă la risipirea satului, din porunca lui vodă. Român Grue se arăta neînduplecat, deși se temea că Voichița îl va batjocori și urî; ei îi va fi greu, dacă nu chiar cu neputință a înțelege că, de nu-l osîndea așa, oamenii, în furia lor, îl puteau ucide. Mai ales că boierul a făcut tot ce-a putut ca să-i scoată din răbdări. Dar parcă un demon lăuntric îl îndemna să vorbească pe dos de cum gîndea, adică aspru, dușmănos :

— Cine cearcă să-l dezlege, va fi legat și uns alături de el! Ați auzit, voi slujitori boierești și domnești?

— Să-l mănînce gîngăniile!... Să-i rămîna oasele uscate la soare, ca toaca!... Numai așa scăpăm de robie!...

— Să piară, nelegiuitul! strigă o bătrînă și încă vreo cîțiva îi ținură partea.

— Vom aduna iară sfatul și-om hotărî! vorbi Grue, încălecînd.

— He-hei! pînă-n deseară, gîzele-l dau gata : mort, de-a binelea!... Așa!...

Toma Neagu auzea și se jăluia :

— Ce zile-am ajuns, vai și-amar!... Mă judecă și mă osîndesc babele, veneticii și prostimea... Păi, n-oi scăpa eu de-aici?! Pe toți am să vă gîtui!

— Auzi, Român Grue? zise mătușa. Pe cine nu-l lași să moară nu te lasă să trăiești!

Răsărea soarele, cînd Grue a încălecat și-a plecat la moară. Moțoc Dorondoc și Calapăr au rămas, deci, să păzească pe jupîn Neagu „pînă-l iau gîngăniile în primire”.

— Deci, făcu haz Calapăr, rămas-am aici, mai mari peste cei mici și staroste peste calici, cu boier Clipici.

— Ce facem, întrebă Moțoc, ca să treacă vremea mai ușor?

— Privim la osîndit : deși așa, juma' despuiat și năclăit în miere... nu arată prea acătari. Mai degrabă, slut și hîd, berbec rămas de cîrd.

— Vai!... Vai și-a... de mine! Urcă furnicile... Vin și muștele... Mă gîdilă! Mă înțepă!... striga deznădăduit osînditul.

— Ei, nu te mai boci, ca o babă! La gîdilă, rîzi... cu lacrimi. Și nu te mai văieta așa avan, că te-am uns cu miere, nu catran...

— Nu mai pot!... Cu ce v-am greșit, vai și amar? Vaaai!...

— Chiar la om firoscos, căința tîrzie-i de prisos, boierule!

Cei doi prieteni și paznici se traseră mai încolo ; Moțoc scoase fluierul de la brîu și-ncepu a-i zice de jale și-alean, spre marea supărare a lui Toma Neagu, care-i ocăra în tot felul : tîlhari, nelegiuți, vite-ncălțate, derbedei și ucigași fără suflet, nemernici.

— Ei, jupîne, la unul fără suflet ca domnia ta, unul fără lege trebuia... Cîntă, Moțoace! Cîntecul ușurează inima și-o îndulcește, alină durerile ; ba, uneori, îmblînzește chiar fiarele.

— Vai, cum mă-nțeapă un bărzăune în obraz!... Dacă-oi scăpa, pe toți am să vă spînzur... Pe toooți!...

— Nu amenința, jupîne! Deși ești gol pînă la brîu, tot spun că, în ce cămașă te-ai mîniat, în aceea te-i desmînia.

— Sînt batjocorit!... Vai și-a... Schingiuit! Ocărît!

Ca să curme sfada, s-au depărtat și s-au așezat pe treptele conacului ; dar jupîn Neagu a continuat văicăreală, suduind cumplit slugile

și robii că nu veneau să-l scape. Îl zări pe Măndilă, unul din ȣiganii robi. Îi făcu semn să se apropie încet, să nu-l simtă „ticăloșii care cîntă din fluier”. Îi porunci să-l dezlege. Dar ȣiganul se sperie :

— Nu pot, boierule!... Mă omoară satul.

— Ce? mișelule! se mînie Neagu.

— Vezi că, dacă mă ucid, se cheamă că mort rămîn pe toată viața.

— Ȧii mai mult la pielea ta de rob, decît la a stăpînului tău?

— De, stăpîne, fiecare se-nvelește cu pielea lui.

— Ah! Și robii își bat joc de mine! se văicări și-i șopti lui Măndilă, să vină mai aproape.

Moțoc Dorondoc îl zări și-l întrebă ce caută.

— Nimic, păcatele mele!... Mă uitam să văd cum arată un stăpîn legat și uns cu miere. Sînt și eu om... curios.

— Depărtează-te, că acuș te legăm și pe tine!

— Măi, oamenii mei, dacă mă dezlegați vă dezrobesc și vă dau și-o pungă de galbeni! făgădui Toma Neagu.

— Ce să facem cu galbenii, dacă ne căsăpești tot satul?

Soarele se ridica pe cer și tot mai multe muște se adunau la miera de pe trupul jupînului Neagu, care se scîncea tot mai jalnic : „Vrăjmaș mă-n-țeapă!... Parcă au mii de ace... Îmi găuresc pielea... Mă seacă la inimă!”... Măndilă cercă să mai alunge cele muște, dar ele, bîzîitoarele, și mai avan îl pișcau.

— Măndilă, îl întrebă Calapăr, tu n-ai aflat că mila de la stăpîn e ca umbra de mărăcin?

— Curat mărăcine!... încuviință robul, iar către boier șopti : Să te scap, dar cum?... Învață-mă!...

— Du-te, în goană la tabăra lui Gazi Ghirai, căpetenia tătarilor, și roagă-l să trimită un pîlc de-al lui, să mă scoată de-aici, din năpastă.

— Tătarii te robesc și mai rău, boierule, dacă...

— Mă răscumpăr, n-avea grijă! Spune-i că am bani : plătesc! Iar pe tine te-oi răsplăti boierește.

— Cu vreo două pungi de galbeni?

— Haide, nu mai sta pe gînduri! Te fac bogat, jur!

Măndilă dădu din cap, semn că se duce. Boierul îl povățui să fie îndrăzneț, și să alerge, în galop, pînă la tabăra tătară. Cu șiretenie, robul se milogi și trecu pe lîngă cei doi paznici, urîndu-le „slujbă ușoară”. Tocmai atunci sosiră

la conac două fete, Măria și Leana, cu de-ale mîncării, așa că prietenii lui Grue nu se gîndiră la șiretlicuri, ci adulmecau bucatele din panerașele fetelor.

— Noi credeam că vi-i foame și, cînd colo, voi cîntați ca la horă.

— Păi, chiar că de foame țîrlîiam, Măria, surîse Dorondoc. Ce ne-ați adus?

— Tot bucate răsturnate, încropite de mine și de alte gospodine...

— Pentru un voinic ca mine! rîse Calapăr, în timp ce fetele așezau panerele pe treptele scării conacului și rînduiau pe-un șervet pîine, brînză și ceapă, lîngă un ulcior cu apă. Dar, iaca, mi-i așa de foame, că nu mai găsesc o zicală potrivită. Ba da : cînd n-am, înghit în sec ; cînd am, înfulecînd mă-nec.

— Foamea roade mai adînc, rîse Măria, cînd stai degeaba.

— Na! Credeai că numai tu, Calapărule, ticluiești zicale?

Cît au îmbucat cei doi, fetele au privit la Toma Neagu și la roiul de muște din jur. Da din cap, bodogănea și gемеa tot mai stins.

— Săracul boierul nostru! l-a căinat, cu milă, Maria, cătînd rugător spre cei doi flăcăi paznici, iar Calapăr, înțelegînd tîlcul privirii,

ticlui o strigătură șuguitoare, ca să le tămăduiască mila :

— Dorondoace, Dorondoace, du-te-ncolo, vino-ncoace, lasă-mă și nu-mi da pace... Că dacă vara n-ai minte, iarna nu mînci plăcinte.

Dar nu sfîrșiseră bine de mîncat și șuguit, că s-auziră pași greoi și-un mormăit, pe aproape și tot mai aproape, în lăstărișul din mijlocul curții boierești. Trăgînd un gît de apă din ulcior, Calapăr strigă, așa în șagă :

— Măi, tu ăla din tufiș, nu veni furiș, ci poftim la masă, dacă ți-ai adus de-acasă!

— Vai! strigă Leana, ce dihanie!... Ce matahală de urs!...

Și toți patru săriră în picioare, întrebîndu-se cum s-o fi rătăcit pe-acolo. Fetele voiau să fugă și să țipe, dar Calapăr le liniști, mai ales că, atras de mirozna mierii, dihania se îndrepta spre Toma Neagu, a cărui spaimă nu era mică, ci se ruga, îngrozit :

— Oameni buni, nu vedeți!... Mă sfîșie ursul!... Dezlegați-mă! Vai și-amar... Se apropie!... Dezlegați-mă!... Dezle...

— N-avem voie, jupîn Neagu. Numai satul...

— Mă omoară!... Vai și-a... Leșin!

— Ce ți-i scris, vorbe Calapăr batjocoritor, în frunte ți-i pus, degeaba a venit ursul să lingă... scrisul.

— O fi avînd vreo răfuială cu domnia ta, chibzui Moțoc. Iar dacă satul te-a osîndit la... poate ai noroc ca moș Martin să te scape mai repede de chinuri. Din trei hăpăituri, te dă gata!

— Fie-vă milă!... Îi simt suflarea fierbinte... mă... amiroase...

— Ferește-mă, doamne, de dragoste ursească! glumi Calapăr, în vreme ce jupîn Neagu striga tot mai sufocat : „Mă mănîncă... Vai și-amar! Mor... Mor!...

— Dacă-i așa, adăugă Dorondoc, să ne scoatem cușmele și să-ți urăm să-ți fie țăr'na ușoară și... amin.

Măria și Leana se întoarseră cu spatele, să nu vadă cum îl va sfîșia dihania pe bietul boier, mai ales că glasul lui se auzea tot mai stins, mai dîrdîit de groază. Dar ursul, ridicat în două labe, îl... săruta pe boier pe-amîndoi obrazii, Calapăr rîdea, zicînd că-i șoptește o taină înfricoșătoare la ureche. Cea dintîi, Maria se liniști :

— Nu!... Îl unge... Îl spală cu limba, ca vaca pe vițel.

— Aha, chihăi Calapăr ; a nimerit ursul la miere. De-acu chiar de i-am rupe și ciotul de coadă pe care-l mai are, tot nu se lasă... Bată-

te să te bată de jivină, ai aflat ce boier... dulce avem?

— Stai! îl opri Moțoc ; nu te pripă cu bucuria. Cumpăna tot n-a trecut. După ce termină mierea, o să vrea și carne.

— Vai, săracul! îl căina Măria ; nu mai suguiți că, iote, boierul dă ochii peste cap și râde chicotit... A înnebunit de spaimă ori de durere?!

— Ba îl gîdilă limba ursului și leșină de... plăcere.

— Iote, dandana! sări și Calapăr. Bine zice moș Arvinte : vai de cap unde nu-i minte...

Ci, pe cînd oamenii sporovăiau vrute și nevrute, ursul îl lîngea, îl spăla cu limba pe boier, pe toate părțile, făcîndu-l curat ca pruncul abia născut. Cînd s-a întors Român Grue, în galopul calului, fiindcă auzise, din oameni, că pe jupîn Neagu îl sfîșia ursul, încremeni de mirare. Îl stupi : „Ptiu!... Trăsni-o-ar Dumnezeu de namilă, de unde a venit?” Moțoc îl lămuri că-i „volintir”, înnădit la miere ; dar lui Grue nu-i ardea de glume : se întreba cum poate fi îndepărtată fiara, fără a cășuna pieirea osînditului.

— Cu puterea și cu armele! rosti Calapăr, dar îndată își dădu seama că dacă-i izbit din spate, ursul cuprinde boierul în brațe și-l

strînge pînă-i ies ochii din cap și-și dă duhul. Român Grue descălecă în grabă și sări în spinarea ursului, îl înșfacă zdravăn de urechi. Jivina era foarte puternică, dar și flăcăul îndrăzneț și mlădios.

— Ce faci, Grue? s-aținu Calapăr cu sabia. Nu merită jupîn Neagu să-ți primejduiești viața.

Cu voință și vînjoșie de oțel, Grue izbuti să tragă ursul departe de cel legat de stîlp. Moțoc zise că, dacă n-ar fi leșinat, boierul i-ar fi mulțumit, văzînd ce-a făcut pentru el :

— Iar jupîniță Voichița te-ar fi sărutat.

Răsucindu-se ca o zvîrlugă, Grue prinse ursul de labele de dinainte și-i vorbi, cu blîndețe :

— Fii cuminte, moș Martine! Nu-ți fac nimic dacă ești cuminte... Toți cei din jur îl admirau. Maria izbucni :

— Pentru un flăcău ca Grue, mi-aș da viața! Puternic, bun, frumos, săritor la nevoie, omenos.

— Are totuși un mare cusur : crede că o căutătură dulce, dragoste aduce, o domoli Calapăr. Nu pricepe că dragostea de jupîniță, ca zeama de chiseliță : cine-nghite tot sughite.

Lingînd mierea de pe trupul boierului, ursul a alungat muștele și l-a scăpat de chinuri. Paznicii l-au udat cu apă și l-au trezit din leșin.

Așa cum ținea Grue ursul de labelle din față, lui Calapăr i se păru că se joacă ursărește și, mai în glumă, mai în serios, începu să cînte ca ursarii :

— Joacă bine, moș Martine, că-ți dau pîine cu măsline și miere dulce de albine, iar lui Neagu nu i-i bine... Hopa-hopă, moș Martine, haide joacă după mine!

Cîntarea asta schimbă spaima în veselie. Măria căută repede o tingire și începu să bată în ea cu un băț, iar Dorondoc o însoți cu cîntare din fluier. Și veselia se întetă cu rîsete și strigăte, cînd dihania încetă harțagul cu Grue și, cum era în două picioare, porni să țopăie, tupa-tupa! să clatine din cap, să boldească ochii și să-și lingă botul cu limba-i subțire, roșie ca floarea macului. Toți băteau din palme și-l îndemnau, stăruior, iar Calapăr, încălzit de veselia obștească, îi aduse un ciomag și i-l puse în labe.

— Măi oameni buni, gata! îi întrerupse Grue ; nu vă zbînțuiți ca niște dați în mintea copiilor.

— Păi... altminteri nu scăpăm de fiara asta! se împotrivi Moțoc. C-am pățit ca acela care, fugind de ploaie, dă-n noroaie.

Român Grue rîse și sfătui să cînte și s-o ia spre poartă.

— Crezi că am altoi de vino-ncoa, întrebă Calapăr, s-atrag dihania după mine? N-ar fi rău, ci ar fi bine : Dar dacă... vine, îmi convine?

— Poate, dacă-i spui o snoavă bună, o vorbă de duh, vine după tine, să rîdă... Îl atragi în conac, închizi ușa și... gata : scăpăm de el.

— Bravo! să rămîn cu sălbătăciunea închis în conac : el stăpîn și eu argat, el în jilț și eu sub pat? Halal de dovreacul meu!

— Ei, ieși pe ușa din spate ; ori sari pe fereastră, zise Moțoc.

— Ia-n te uită! Ursul farmă orice ușă. Tu, Grue, i-ai probat puterea. Și vorba ceea : numai cine a mîncat papară știe dulce-i ori amară, de-i vine la socoteală.

— Trebuie să-l salvăm pe jupîn Toma Neagu! Altminteri...

— Bine, Grue, dacă te topești de dragul boierului, încerc. Și începu să-i cînte ursului, născocind stihuri anapoda : „Joacă bine, moș Martine, că-ți dau trei cofițe pline cu frăguțe și afine, să mănînci cît se cuvine! Moș Martine, moș Martine, joacă bine, joacă bine!”

Și, iarăși, spre uimirea celor de față, ursul sări de cîteva ori, zburdînd, apoi se luă după Calapăr și urcă în conac, ca-n vizuina lui, ceea ce-l îndemnă pe Dorondoc a zice cu glas tare :

— Să stea-n conace și urșilor le place! Lumea s-a adunat, vorba ceea, „ca la urs”.

Român Grue hotărî să coboare în sat, să țină sfat cu oamenii, privind soarta lui Toma Neagu.

— Aveți grijă de el, ceru lui Dorondoc și celor două fete.

— Nu cumva ne pui, acu, să-l păzim și de muște? întrebă Leana.

— Dacă va trebui, îl vom păzi, că oameni sîntem. Vreau să ies și înaintea Voichiței, să nu se sperie prea tare, văzîndu-și părintele batjocorit.

— Mda... mormăi Moțoc, cum umblă prin preajmă cete de tătari prădalnici și cum dumneaei e ruptă din soare de frumoasă...

Văzîndu-l cum îl sărută pe Lăstun pe ochi, cum saltă-n șa și pune pinteni, grăbit și îngrijorat, Dorondoc îl boscorodi în șagă și-ntru șfichiuire :

— Român Grue, umblă cîmpurile, gonind vînturile, sărind văile că-ți ard călcăile, că dorul te frînge și nu-l poți stinge, nici cu apă, nici cu-omăt, că te-ai cam... prostit di tăt...

Deci Calapăr și Măria au păcălit ursul și l-au vîrît în conac, iar Moțoc Dorondoc a rămas să-l păzească pe jupîn Neagu, pînă s-o trezi din leșin. Că nu-i tocmai plăcut să te lingă pe obraz o matahală de urs. Oleacă mai tîrziu, Ion Calapăr a ieșit din conac povestind, în felul lui hîtru, cum a îndemnat jivina să se culce în patul boierului. Dar n-a isprăvit vorba, că, în poarta conacului, s-a ivit Voichița, neliniștită, mînioasă și speriată., Cînd l-o vedea pe taică-su, își zise Dorondoc, sare cu calul peste conac de furie, iar pe noi ne calcă-n copite...”

— Ce-ați făcut tatei, nelegiuitorilor! L-ați omorît?!... Mă plîng lui vodă, hainilor! Ucigașilor!... Măria sa-i rudă cu noi!

— Ei, ce mai neamuri! se grozăvi Calapăr ; șapte ape-n chisăliță, eu sînt neam cu Comoniță, botezat în doniță, plină cu jintiță.

— O să vă puie-n furci! Pe toți!

— Păi de ce? nu se lăsă Dorondoc. Că doar nu l-am ucis noi : a murit singur... de la sine. Noi atît i-am făcut : l-am uns cu miere, cum a uns și dumnealui pe cei din Obidiți, dîndu-i la muște.

— L-ați schingiuit, nemernicilor! Aah!

— Întîi și-ntîi, liniștește-te ; apoi binevoiește, jupîniță, să afli că Român Grue,

flotim cum e, a plecat să-ți iasă înainte, să te scape de primejdii, să-ți domolească mînia...

— Aha! El e capul relelor? își bate joc de tata, pentru că eu... E un mișel!

— Te iubește, jupîniță, îl apără Dorondoc. Privește! Jupîn Neagu se trezește din leșin, semn că-i place numele Român Grue.

— Tată! tată!... Ce-ai pățit?

— A, vai și-amar!... suspină buimac. Tu ești, fata mea?

— Eu, tată, eu! se bucură și îndată se răsti furioasă către paznici : Dezlegați-l! Acum, repede!

— Asta nu se poate! se împotrivi Calapăr. Nici repede, nici încet!

— Atunci îl dezleg eu! Cine-o să cuteze a mă opri?... Port junghier la brîu și...

— Noi nu ne fălim cu armele, în fața unei femei, se arată Calapăr om cumsecade. Cel mult o să te legăm, ca să stai cuminte.

— S-o vedem și pe-asta!

— Păi, surise Dorondoc, dacă-l vezi pe jupîn Neagu legat, de ce n-ai vedea-o și pe... asta? Deși domnia ta ești altă fire decît... Pune junghierul la loc în cingătoare și nu te-apropia de osîndit. Noi sîntem strajă și-avem poruncă să nu se apropie nimeni de...

— Poruncă? de la cine?... De la vodă?

— Nu, de la Român Grue! simți Calapăr nevoia s-o umilească.

— Ce? Grue-i mai mare-n țara asta? Îl știam un biet pribeag pripășit pe-aici. Un venetic fără căpătîi.

— Grue-i om cuminte, jupîniță, îl apără Moțoc. Are-un singur cusur : se uită la domnia ta ca la luceafărul de pe cer.

— Nu îngădui! Mă duc la București să mă plîng lui vodă, că niște neisprăviți, în cap cu unul Român Grue, s-au răzvrătit și...

— Pînă vine poruncă de la vodă, noi ascultăm de ce a hotărît Grue și sfatul satului Novăcești.

În momentul acela se auzi scîncetul lui Toma Neagu :

— Dați-mi un pic de apă...

— Tată! strigă Voichița, cu durere, sărindu-i în ajutor. Tătuță!

— Lasă, că are cine-l sluji, o opri Dorondoc. Maria, dă-i tu o ulcică cu apă. Așa a zis și Grue : să-l păzim să nu piară.

— Tot Grue? I-oi arăta eu lui, nemernicul!

Jupîn Toma Neagu bău cîteva înghițituri și sfătui cu glas slab :

— Fii cuminte, fata mea... Ce poți tu, vai și-amar?... Ai răbdare...

— Să stau cu mâinile-n sân? Ce să rabd? Ce s-aştept?

— Aşteaptă să vină tătarii... îngăimă jupîn Neagu. Voichița, Calapăr, Dorondoc și toți cîți auziră se mirară :

— Tătarii?... Cum tătarii?... Ce-ți veni, tată?! Nu cumva, din cauza batjocoririi și a schingiuirii, mintea ți s-a rătăcit?

— S-a scrîntit boierul, rîse Dorondoc. Aiurează! Vorbește de tătarii...

— Ba nu m-am scrîntit defel... O să vedeți voi! îi amenință Neagu.

— Ce vrei să spui, cu tătarii, tată? stărui Voichița, încă mai speriată.

— Fugi, Voichițo, fugi! Vin tătarii și...

— Asta ar mai lipsi acum : jaf tătărăsc!

— Vin să mă dezlege!

— Ai visat urît, tată... Chem argații, robii, cu ciomege, cu topoare, cu furci și te scot eu din ăst necaz.

— Ei, jupîniță, că nici noi n-om fi niște nevolnici! se-mpotrivi Calapăr.

— Am să-l leg pe Grue în locul tău, se grozăvi fata. Dar n-am să-l ung cu miere, ci cu smoală fierbinte... Gavrilă, Adame, Țeposule, înarmați-vă! Să le-arătăm noi că...

— Ehei! o admiră Dorondoc, îmi place că ești bărbătoasă ; dar dacă nu te potolești, te-om fereca în lanțuri, cum am zis.

Fata îl înfruntă cu dispreț și indignare :

— Încă nu s-a născut omul care să mă pună pe mine în lanțuri! Jupîn Toma Neagu o rugă, scîncit și temător :

— Voichița, ascultă-mă : ia-ți calul și fugi! Ascunde-te la Paltin, că vin tătarii și... Dacă slujitorii domnești m-au lăsat și-au fugit..

— Dar nu pot să te las așa, ocărît și...

— Fă cum îți spun! N-ai cum să-mi fii de folos aici. Și tătarii...

— Îl aștept pe Român Grue și-l pun pe el să te dezlege, hotărî jupîniță.

— Grue-i cel care a poruncit să mă lege și să mă ungă cu miere?!

— Nelegiuitul! Am să-i scot ochii! Am să... O să-i arăt eu lui!

— Nu te pripi, că tot el l-a scăpat de urs, rîse Dorondoc. Semn că... Văzîndu-i furia, dezlănțuită, jupîn Neagu o rugă încă mai stăruitor :

— Voichița, nu-ți primejdui viața. Încalecă și fugi!

— Tată, ești bolnav... Nu te las așa, pe mîna unor...

— Mult ai să pătimești în viață cu încăpățînările tale!

Tot ciorovăindu-se, nu văzură că se apropie un bătrîn, cu căciula plesnită într-o parte, căutînd ceva :

— Oameni buni, n-ați văzut cumva un urs?

Dorondoc îi răspunse că a văzut, dar acum, dumnealui, moș Martin, doarme, la umbră, în pat boieresc.

— Oameni buni, nu mă luați în rîs! E-un urs dresat, cuminte.

— Și deștept! îi sări în ajutor un băiețaș ca de opt-nouă ani, cu ochi mari, negri, vioi, îndrăzneți. El e toată averea lui moș Dănilă, cu el își cîștigă pîinea. Și mă-nzilesc și eu pe lîngă el.

— Da? sugui Calapăr. Atunci află, măi prichindelule, că moș Martin al vostru a mîncat o oală de miere și-acu hodinește, în iatac, drept ca un boier. Uite-așa, tablibașa...

— Nu vă bateți joc de noi! se rugă bătrînul. Spuneți drept : ați vă-zut un urs ori...

— Cum mă vezi și cum te vād!

— Ori l-ați ucis, pentru blană?!... se temu băiețașul.

— Calapăr, du-l să-și vadă ursul și să-l ia, ceru Moțoc. Nici un ursar nu poate crede că ursul lui doarme-n conac boieresc.

— Ba eu cred! sări băiețașul ; că-i urs de neam mare, ales.

— Dac-o fi dat de ceva băuturi, s-o fi îmbătat colo, ursărește.

— Nu!... Că nu-i bețiv! îl apără, cu îndrăzneală, băiatul. E cuminte! Și, intrînd în conac, scoase ursul și-l predă stăpînului. Moș Dănilă să nu-și creadă ochilor, de bucurie. Măria lui Pătrașcu îl întrebă unde stă, iar ursarul povesti că umblă prin iarmaroace ; băiețașul și ursul joacă, iar oamenii îi răsplătesc cu cîte un gologan.

— Eu abia mai pot duce bîta și abia mai pot sufla în fluier, ca să joace Martin. Noroc că băiețașul ista, Iliuță, iubește ursul și nu mă părăsește. Hai, Iliuță tată, în tîrg la Pitești.

Și pe cînd ursarul prindea ursul în lanț, își lua rămas-bun și pornea la drum, Voichița se uita zăpăcită la această nouă batjocură a conacului, în care stăpînul sta legat de-un stîlp, iar din iatac ieșea un urs somnoros. Tropotul unui cal o trezi parcă dintr-un vis urît.

— Vine Român Grue! vesti Tudor Moțoc zis Dorondoc.

— Aha! se oțărî Voichița. Cu calul în spume, parcă știa ce-l așteaptă.

— Păi, că după domnia ta a zdrobit calul, și domnia ta, lemn! îi vorbi Măria, cu mînie. Nici că-ți pasă de inima lui.

Grue se bucură văzînd-o pe Voichița ; o întrebă pe unde-a venit.

— Pe drum! răspunse cu ifos și furie. De azi, să nu-mi mai ații calea!

— Nici ca să te apăr? Că umblă o ceată de tătari ca-n țara lui Lobodă.

— N-am nevoie de apărarea ta! Cum ai îndrăznit să-mi batjocorești părintele? Veneticule!... Nelegiuitule!...

— Mai domol, jupîniță, cu ocară! se încruntă Grue.

— Cum ți-ai îngăduit să te-atingi de un boier? Și încă de tatăl meu?

— Pentru că se lăcomește la pămîntul moșnenilor. Nu vrea să țină seamă nici de dreptate, nici de omenie. Își însușește, cu de-a sila, și avuția și slobozenia noastră.

— Asta o s-o lămurim noi, altă dată. Deocamdată, dezleagă-l pe tata, fără zăbavă! Îți poruncesc!

Grue îi răspunse cu mîhnire că nu poate călca voința satului. Jupîn Neagu îl învinui însă, din nou, ca pe un ațîțător al țăranilor împotriva lui ; și tot el este cel care a dat ideea să-l ungă cu miere.

— Ba să fim drepți, boierule, ideea ungerii este a mea, se rosti Calapăr ; dar pilda, cum am mai spus, am luat-o de la domnia ta ; așa l-ai chinuit pe Pîrvu din Obidiți, ca un tiran fără inimă.

— Român Grue, te rog, dă-i drumul!

— Înțelege-mă, Voichița, nici nu bănuiești cît mă doare că nu-ți pot împlini ruga; nu pot călca porunca satului.

— Așa?! se înfurie fata. Să piei din fața mea, în cele patru vînturi! Să nu te mai văd cît oi trăi!... Să-ți uit și numele, nelegiuitule!

Calapăr îi potrivi, la repezeală, două proverbe, de-ale lui :

— Ieri te uitai la el ca la un cireș copt, azi îl sudui cît opt și ce mi-i drag fugi de mine, iar urîtul calea-mi ține.

Mișcînd greu capul și gemînd de înțepeneală, Toma Neagu stăruie iară ca Voichița să nu-și mai răcească gura degeaba :

— Pleacă, pleacă odată, dacă vrei să scapi cu viață...

— Te rog și eu, jupîniță : adăpostește-te cît mai repede.

— Plec numai împreună cu tata! Aș fi o lașă, dacă...

— Îmi pun obrazul pentru el, în fața satului, numai dacă jură că nu mai ia pământul cu japca. Juri, jupîn Neagu?

Boierul clătină din cap : „Nu!”

Dar deodată din vale s-auziră tropote vijelioase de cai, ca un vînt rău pustiitor ; apoi, strigăte înspăimîntate : „Tătarii!... Dau tătarii!... Urcă spre conac... Fugiți!”...

— Voichița, fugi! gemu deznădăjduit boier Neagu. Pe mine or să mă slobozească, dar pe tine...

— Te rog și eu, Voichița! o apucă Grue de mînă. Repede, pe cal!... Și luînd-o în brațe, o aruncă în șa, îi puse frîul în mînă și bătu cu palma crupa calului : Galop, Roaiba!

— Încotro? întrebă fata, cu spaimă și zăpăceală.

— La moară! porunci Grue. Și, de-acolo, în pădure.

La cîteva minute după plecarea Voichiței, ceata de tătari se năpusti pe poarta mare și înconjură conacul.

— La arme, fraților! porunci Grue. Fetelor și voi ceilalți ascundeți-vă! Ori luptați cu ghioage, furci, topoare...

În cîteva minute, peste două sute de tătari înconjurară pe Roman Grue și prietenii lui, ca și pe cei vreo zece-cincisprezece săteni adunați

în jurul lor. Înainte de a începe bătălia, conducătorul lor se înalță în șa și glăsui :

— Eu sînt Ischir, căpetenie de stol. Stăpînul meu Gazi-Ghirai m-a trimis să ridic un singur om : pe jupîn Toma Neagu. Unde-i?

— Aici!... striga Toma Neagu, cu glas subțiat de frică și amețeală.

— Ce mai boier, gol, legat de stîlp și batjocorit...

— El e, adevărit Calapăr, deși nu prea seamănă ; l-au înțepat niște muște, l-a lins un urs și s-a mai luat spoiala de boier.

— Atunci, dezlegați-l de la stîlp și legați-l pe cal.

— De ce?... De ce să mă lege? A fost vorba numai să mă scoateți de aici, din funii... vai și amar!

Auzind asemenea vorbă, novăceștenii se înfurieră :

— Nemaipomenit! El i-a chemat!...

— V-am venit de hac, tîlharilor! se arăta Toma Neagu răzbunat, pe cînd doi tătari tăiau funia, cu iataganele.

— Te-ntreci cu șaga, jupîn Neagu! suspină Român Grue.

Văzînd că boierul se împotrivește a urca pe calul adus în grabă, căpetenia tătară se răsti :

— N-ai înțeles? Am poruncă să te duc legat în fața măritului Gazi Ghirai. Legați-l! Mai repede!...

— Dar nu se poate!... se zbătea boierul. Cum? Cu ce drept? Novăceștenii îl blagosloviră cu oarecare părere de rău :

— Tătari ai vrut, de tătari ai parte!...

Nimeni nu văzuse pe unde și când Voichița s-a întors în curtea conacului ; părea foarte stăpînă pe sine și hotărîtă să-și apere părintele, pe care acum tătarii îl urcau, legat, în șa. Grăi dojenitor :

— Tată, tată, ce ispravă ai făcut?! În ce nenorocire te-ai vîrît? Auzindu-i glasul și văzînd-o călare, între Grue și prietenii lui, Ischir holbă ochii și rînji, ca lupul la mieuță :

— Frumoasă!... Da, da, foarte frumoasă. Cum te cheamă ochioaso? Că-mi placi...

Făcînd cîțiva pași înainte, Român Grue se îndîrji, înfruntîndu-l :

— Tătare, lasă fata în pace! Nu te-apropia de ea că...

— E... nevasta ta?

— E fiica mea, Voichița, strigă Toma Neagu.

— Cît se poate de bine...! La cortul măritului Gazi Ghirai cu ei!

După o clipă de uimire, Calapăr o compătimi :

— Ei, jupînițo, ai dat în lațul întins de tatăl dumitale...

Foarte încîntat, nepăsător la strigătele și protestele lui Toma Neagu, Ischir porunci s-o lege și pe dînsa, acolo în șa :

— Nu putem lăsa neocrotită o comoară ca asta! rîse tătarul.

— Spuneai că măritul Gazi Ghirai te-a trimis să ridici un singur om...

— Ei, și? Nu-mi dai voie să-mi placă o fată frumoasă? îl zeflemisi Ischir pe Român Grue.

Și pe cînd tătarii se grăbeau s-o lege, iar Voichița lovea cu cravașa, puneă pinteni, strîngea frîul, Grue sări la luptă, doborînd cu pumnii un nogai și luîndu-l de piept pe celălalt, strigă :

— Lăsați fata în pace! De nu, dau cu sabia!...

— Zău? se-nchiorcoși Ischir. Cine ești, mă, de cutezi să-mi bați oamenii?

— Sînt Român Grue Grozovanul! și sabia românului se și încrucișă cu iataganul căpeteniei tătare. Calapăr și Dorondoc se îngrijorau :

— Sîntem doar cîțiva, ei sute!... Grue, stăpînește-te!

— Nici mort n-o las pe Voichița!

Și luptînd cu putere și iuțeală, așa cum luptase acolo, în Tătaria, răni trei nogai.

— Tare valahul! Dar eu n-am venit aici să mă bat... Își răsuci armăsarul, și grăi împăciuitoare : Eu mi-am luat prada. Plec!

Dar pe cînd Dorondoc deschidea gura să-l firitisească pe Grue pentru îndrăzneala lui, Ischir strigă, ascuțit, din gît, semnal :

— Hu-u! Abu-Becr!... Și, dintr-o latură s-auzi un vîjîit, un șuier ca de șarpe și Român Grue se trezi prins în arcan, ca-ntr-un cerc de foc. Scrișni :

— Aaah, tîlharilor!...

Totodată și mijlocul Voichiței fu învăluit cu lațul, doborînd-o de pe cal. Pentru că și alți tătari pregăteau lațurile, toți cei aflați în ograda conacului se răsîndiră și se ascunseră, ca potîrnichile.

Calapăr îl dojeni pe Român Grue, cu mare durere :

— Prietene, te-ai dat rob de hatîrul dragostei!

— Și al omeniei, Ioane!... Dar am mai fost rob la tătari... Voichița se zbătea cu deznădejde, blestemînd :

— Mai bine sugrumată, cu arcanul, decît roabă!

— Nu te mai zbate, porumbițo, că-ți strici frumusețea și prețul, rînji tătarul. Umblați cu băgare de seamă, cîinilor, că-i flință gingașă și neprețuită! strigă la ai lui.

Lui Dorondoc i se făcu milă și, cu durere, observa cît de curajoasă, de dîrză și de frumoasă era Voichița. Totodată se gîndea la amărăciunea din inima lui Grue : „Pentru lăcomia lui Toma Neagu, iaca, o așteaptă robia sau moartea și pe fata asta, nevinovată”...

— Voichița, Voichița, vai și-amar... se tîngui și jupîn Neagu ; că nu m-ai ascultat, să fi fugit!...

— Nu te mai crămălui, boierule, îl muștră Grue. Dumneata ești vinovatul cel mare... Mă strîngi, călăule, parc-aș fi de lemn. Dacă mă schilodești, nimeni nu mă cumpără! Cui îi trebuie rob olog ori slut? Deși lațul mă sugușă, tot jur că atît cît voi trăi, voi apăra pe cel slab, pe cel nedreptățit, pe cel sărac, pe cel rob... Apoi vorbi cu glas de rugă : Tătarule, lasă-l pe jupîn Toma Neagu, să se îmbrace, după rang! L-am batjocorit prea mult...

— N-am nevoie de ajutorul tău! țîfni boierul. Vezi-ți de-ale tale...

— Ha! pufni în rîs Ischir. Tu îmi poruncești mie, tu rob cetluit în funii?

— Dramul de omenie din tine îți poruncește, tătarule.

Ischir mîrîi ceva în limba lui, apoi porunci să-l ducă pe boier în conac, spele și să se îmbrace ca lumea. Voichița se întrebă cu mirare :

— Ce fel de om ești tu, Grue?

— Ca toți oamenii de omenie, Voichița.

— Mi se pare c-am greșit-o rău de tot... suspină, privindu-și funia care îi încolăcea trupul.

— Învață, jupîniță : cine sapă groapa altuia... o mustră Calapăr. Dacă nu cumva ajungi cadîină în cine știe ce harem, să știi că ura cînd se dezleagă, în multe greșeli ne bagă.

Cînd din conac coborî Toma Neagu, îmbrăcat cum se cuvine, tătarii îl urcară pe cal și-i legară din nou mîinile, iar Ischir porunci plecarea. Un tătar întrebă :

— Fără să prădăm conacul?

— Fără! strigă Ischir. Am luat tot ce-i mai de preț : boierul și mai ales fata. Averile-or să vină după dînșii și-or să rămîină în corturile noastre, dacă măritul Gazi Ghirai va porunci.

Din ascunzișul lor, fetele începură a-l boci pe Grue, cu glas tot mai tare. Voichița se răsuci spre Calapăr și Dorondoc, care priveau

trîști, de lîngă cerdacul conacului și grăi, cu îndîrjire :

— Oameni buni, dați șfară în țară că făgăduiesc, cu jurămînt, să iau de bărbat pe cel care mă va scăpa din cumpăna și nenorocirea asta, fie cu bani, fie prin iscusință, fie prin luptă.

— Ehe! rîse Ischir, nimeni nu te mai scoate din mîinile lui Gazi Ghirai, prea măritul. A lui ești, frumoaso!... La drum!

Grue făcu semn de rămas bun, adăugînd :

— Fraților, am vrut să v-ajut întru apărarea dreptății. Am avut gînd bun ; dar n-am avut noroc să-l împlinesc cum se cuvine.

— Gîndul tău pe unde-aleargă, Român Grue, nu-i voinic să-l petreacă și nici pasăre să-l întreacă, îl lăudă Calapăr, în felul lui. Și nu uita că în asta cu atîția asupritori, bine-i să știm : cît sîntem nicovală să primim, iar cînd devenim ciocan să lovim : dacă vrem să biruim...

— Da Calapărule, dar acum sîntem... nicovală. Și ca să scap din robie tătară trebuie să mai fiu odată Grozovanul, tare ca un leu, și pe Lăstun să-l am lîngă mine.

— Da, prietene, dar dacă pielea de leu se rupe, cîrpește-o, cu blană de vulpe. Altfel, am dîrlobîrlobrezit-o rău de tot.

Și Moțoc Dorondoc ar fi vrut să spună ceva prietenesc : „Grue, frate; cît ai vrut tu să fii lîngă Voichița! Și iată-vă, alături, pe calea robiei”.

Așa, căpetenia tătară i-a capturat pe cei trei : Voichița, Toma Neagu și Român Grue : legați în funii, urcați pe cai și porniți spre tabăra lui Gazi Ghirai. Bărbații din Novăcești au lăsat frunțile în jos, muți ; prea le părea rău după Grue și chiar după Voichița, ca să se poată bucura că boierul și stăpînul căzuse rob, așa cum și-o făcuse singur, cu mîna lui. Femeile plîngeau și blăstămau ; miloase și filotime, le părea rău chiar și după jupîn Neagu.

Apunea soarele, vestind o seară de primăvară încîntătoare și o noapte încă mai vrăjită. Numai că Voichița, Toma Neagu și Român Grue nu se puteau bucura de darurile și frumusețea firii. Din puzderia de stele, ei nu, vedeau decît brîul lat și scînteietor din mijlocul cerului, care se cheamă Calea Robilor. N-aveau cui se plînge : întîi pentru că, în bună parte, răul și-l făcuseră singuri ; al doilea, pentru că vremile erau grele, iar Alexandru vodă cel Rău le făcea și mai rele, lăsînd țara pe seama turcilor și a tătarilor prădalnici. Ba, uneori, prada o împărțea cu acei răufăcători. De aceea

toți locuitorii așteptau schimbarea domniei ; așteptau un bărbat care să-i ajute a se mîntui din noianul de necazuri și dureri, năpustite peste capul lor și peste țară.

3. Trînta cu tătarul

Tupilați în dosul unui mărăcine stufos din vîrful dealului, Calapăr și Dorondoc cercetau cu privirea tabăra tătară. Căutau să vadă cum se poate pătrunde în ea. Dacă Moțoc Dorondoc era îmbrăcat, ca de obicei, în strai romînesc, Calapăr pusese pe el veșminte ciudate : pelerină largă, neagră, cu șapte petece, încinsă cu frînghioară de matasă, pălărie cu boruri late, egi, ciubote italienești, vechi și scîlciate, iar fața mîzgălită cu boia roșcată ; musteață zbîrlită ca la motani, pletele pieptănate lins și unse cu oloi de in să fie cît mai strălucitoare. Zise către prietenul său :

— Ei, frate Tudor Moțoc, poreclit Dorondoc, întoarce-te acasă și te-nchină, cu răbdare sfîntului Așteaptă ; du-i și prinoase și adastă vești.

— Îți doresc noroc, mare astrolog Răpalac! Și să te-ntorci sănătos și cu dobîndă! Apoi, ferind o creangă din copăcelul care-l adăpostea, jelui : Mărăcine, mărăcine, am

rămas doar eu cu tine... Dar nu puteam sta liniștiți, cind îl știm pe Grue rob în mîinile tătarilor.

— Așa-i, dar ar fi o minune să intru în haita lupilor și să scap teafăr, nesfîșiat.

— Planu-i bun, n-am ce spune ; dar ca să-l îndeplinești punct cu punct, ar trebui să fii zmeul din poveste. Oricum, eu Moțoc-Dorondoc cred în noroc. Iar pentru trebușoara urzită, ești omul potrivit : ai umblat mult prin lume, îndrugi cîteva vorbe tătărești, cunoști crugul stelelor sau zici că le cunoști, ai o închipuire bogată și a multe născocitoare. Dar dacă nu-ți reușește planul, te-am pierdut și pe tine!

— Grue merită să ne primejduim viața, ca s-o mîntuim pe-a lui. Și-apoi, să fim drepți : greul cel mare îți rămîne ție.

— Dac-o greșim? Dacă satul nu mă sprijină?

— Talienii au o vorbă : Chi fa falla e chi non fa sfarfala. Adică pe limba noastră : cine muncește greșește și cine nu muncește greșește și mai rău.

Hotărîseră să trimită știrea la vremea cea mai potrivită : olăcar, Iliuță. Că un copil se strecoară mai ușor și nebăgat în seamă printre tătari. Gîndea Moțoc : „Un năpîrstoc îți aduce

noroc, face tot ce poate și din ananghie te scoate". Iar Calapăr :

— Dacă-ți spune vorba cheie : „Soarele dîrlobîrlobreaz intră în zodira leului”, tu aduni, în graba mare, oameni și, mai departe, știi ce ai de făcut : bătaie pentru slobozenie.

— Pînă la urmă, Calapărul-astrolog, totul depinde de cum vei ști tu să citești în stele și să faci horoscoape.

— În ceea ce-l privește pe Iliuță, ai văzut? Cunoaște tabăra tătărească ; unde-i cortul lui Gazi Ghirai, cum arată feciorul lui, Ibrahim, multiubitul și, mai ales, cortul unde-s ținuți Grue, Voichița și jupîn Neagu. A ursărit de mai multe ori pe-acolo. Deci, ajutați de istețimea, de curajul și steaua noastră, o să ducem pînă la capăt și trebușoara asta.

Calapăr știa cîte ceva despre stele, despre locul lor pe cer și despre înrîurirea ce o au asupra oamenilor. Dar se bizuia mai mult pe neștiința tătarilor, sporită de teama pe care o au ei față de orice citire în stele. Își luară rămas-bun, își urară încă o dată noroc și se despărțiră : unul spre tabăra tătară, celălalt spre Novăcești.

Mai mare și mai înalt decît oricare altul, cortul lui Gazi Ghirai sta așezat măreț în mijlocul taberei. Cusut din vreo sută de piei de

cămilă, era încăpător și bogat în podoabe : podit cu covoare de persida și blănuri de tigru și ghepard ; în jur, cinci taburete scunde, acoperite cu mătăsă vișinie, verde și galbenă. De cei cinci stâlpi ai cortului atârnav, în cârlige, iataganul, arcul, tolba cu săgeți, scutul rotund din piele de bivol și tuiul care dovedea rangul de conducător al taberei. Acum, Gazi Ghirai sta tolănit, ca de obicei, pe sofaua moale, cu trei perne înfățate în mătase verde ; rîgîia des și sughița : mîncase mult pilaf de batal gras, greu de mistuit. Moțăia, cînd eunucul de strajă la ușa cortului îl vesti că îl caută un om cam ciudat, care pretinde că-i ghicitor în stele, astrolog. Jumătate adormit, făcu un semn, pe care straja îl tălmăci „să intre”. Întrebă moale, deschizînd doar ochiul stîng, care părea mai pieziș decît cel drept, închis :

— Cine ești și ce vrei? De ce-mi tulburi tihna? Hîc!...

— Sînt mare astrolog, cetitor în stele și vreau să-ți ghicesc, răspunse omul cu mantia cîrpită și pălăria-bleagă. Mă cheamă Răpalac. Am învățat cetirea stelelor la astrologii cei mari de la Eghipet și de la Babilon, adică de la ucenicii lui Netinav împărat, tatăl lui Alexandru Machedon. Am școlit întru

astrologie și la magii din Persida, unde multe lucruri minunate am deprins.

— Și ce știi să ghicești? se ridică Ghirai într-un cot, să vadă mai bine și să se încredințeze de adevăr.

— Ghicesc și proorocesc, mărite han, nașterile și morțile, biruințele și înfrîngerile, înălțările și doborârile din rang. Fac horoscop de bărbat sau femeie, de oștean sau om de rînd, slobod sau rob.

— Eu știu tot! N-am nevoie de proorociri... vorbi trufaș și se răsturnă pe sofa.

— Cer iertare, mărite Gazi Ghirai, dar eu știu că ai da o pungă de aur celui care te-ar povățui cum să câștigi bunăvoința lui Hantătar cel mare la Crîm. Vorba asta îl făcu pe tătar să clipească des din ochiul stîng și să se ridice iar într-un cot. Și-apoi, măria ta, știi foarte bine că azi nu se află nici împărat, nici căpetenie de oaste, nici boier mai răsărit, care să nu aibă lîngă dînsul și un cetitor în stele, bun pentru sfaturi de taină.

— Mda... mormări căpetenia, dacă ești ghicitor, spune ce faptă mai de samă se petrece, acum, în tabăra mea?

— Îngăduie, mărite, să cercetez, o clipă, crugul cerului, ici în fața cortului...

Ieși afară, se întoarse, după cîteva minute și vorbi cu ifos :

— Steaua Berbecului răpune Leul, deci în tabăra domniei tale se află niște robi ghiauri : unul în zodia Peștelui, altul într-a Săgetătorului și altul... adică alta, că-i femeie, în zodia Fecioarei. Sînt aici de cînd s-a întîlnit steaua Ciobanului cu steaua Motanului, adică de trei zile, și așteaptă îndurarea măriei tale.

— Mda... Și ce fac acum știi? deveni Gazi Ghirai tot mai curios.

— N-am văzut... Dar dacă steaua Mîței a intrat în zodia Cumpenii, însemnă că unul dintre ei gîndește să rupă lanțurile și să fugă.

— Prostii! Nimeni n-a scăpat din cătușele lui Gazi Ghirai!

— Așa-i ; dar stelele arată că, de data asta... încearcă, deși sînt ferecați în fiare, unul mai îndrăcit...

În momentul acela, se întîmplă ca un slujitor să intre în cort și, cu sufletul la gură, să grăiască :

— Mărite, ghiaurul cel tînăr a sărit la bătaie, a doborît doi slujitori, a spart cortul și-a cercat să fugă!

— Cum? sări Gazi Ghirai în sus, ca din praștie. Și?

— L-am prins, mărite!... Zece străjeri îl țin acum legat în funii.

— Tăiați-l! răcni ca un turbat.

— Nu! se împotrivi astrologul. Iertați că mă amestec, dar proorocirea adevărată îmi dă dreptul...

— Nemaipomenit!... Ce mă sfătuiești să fac? Să-i leg o piatră de rîșniță de picioare ori să-lucid?

— Mda... Horoscopul spune că ți-i mai de folos pe pămînt, decît sub pămînt.

— Bine... se răsuci către slujitor. Leagă-i o piatră de rîșniță. Cea mai grea!

La vreo cinci, șase sute de pași de cortul căpeteniei, într-un alt cort, rotund, se aflau, legați în funii, Voichița și Toma Neagu, iar mai încolo, celălalt, Român Grue, încătușat. Au dormit pe paie. Lîngă boieri, o măsuță scundă, de brad, cu un ulcior cu apă și o ulcică de lut. Jupîn Toma își ține tîmplele în palme și, din cînd în cînd suspină cu „vai și-amar”-ul lui ; Voichița doborîită de mîhnire, stă turcește și tace, amărîită. În picioare, cu brațele și gleznelor încătușate, Grue privește surîzînd, cum doi făurari îi leagă o piatră de rîșniță de picioare, nituindu-i încuietoarea.

— Trei zile, oftă Toma Neagu, și n-am putut vorbi cu măritul Gazi Ghirai. A intrat o singură

dată, ne-a privit lung, ne-a măsurat și cîntărit din ochi, n-a rostit cuvînt și a plecat... Cine știe ce gîndește să... vai și-a...

Cum nici Voichița, nici Grue nu rosteau nici un cuvînt, își urmăreau jeluirea :

— Nu-i a bună!... Cine știe ce năprasnă mai clocește mintea lui Gazi Ghirai?... Vai și-amar! Și tu, nebunule, ce ți-a venit să te iei la bătaie, așa, din senin? Ori poate te crezi în stare a birui o tabără întreagă, nesăbuitule? Cine știe cît rău ne-ai mai făcut?... Ne pot omorî! Pentru că nimeni nu-i răspunse, Toma Neagu izbucni : De ce tăceți? De ce nu spuneți o vorbă măcar?

— Ce-ai vrea să spun? întrebă Voichița. Să te laud că ai chemat tătarii?

— Ce era să fac, vai și-amar, dacă satul...

— Mai bine taci și nu te mai văicări de pomană! Mi-i rușine că-mi ești tată.

— Nici sfada între noi nu folosește la nimic, caută Grue să facă pace. Toți trei sîntem vinovați că ne aflăm aici. Fiecare în felul lui. Vinovatul vinovaților, însă, ești domnia ta, jupîn Neagu. Cînd n-aveam piatra asta la picioare, mai nădăjduiam. Acum...

— Să n-o mai faci pe viteazul! îl dojeni Voichița cu asprime.

— Ce să fac? Ce să fac?... Vai și-amar de cap sec ce-am...

— Acu' dai socoteală pentru cîte prostii ai făcut în Novăcești! îl dojeni fata.

— Aici bine-ai zis, jupîniță, încuviință Grue, cercînd să se așeze jos.

— Tu să taci! îl repezi Voichița.

Și, multă vreme, în cort s-auziră doar suspine și pufniri de mînie ori zornăitul lanțului de la gleznele lui Grue. Voichița bătu din palme și strigă furioasă :

— Mi-i sete!... Îmi ard buzele... Mă lăsați să mor? Cîinilor!

— Nu striga, vai și... Să nu-i supărăm mai tare. Cu vorbă bună, să le cîștigăm bunăvoința, poate se-ndură să...

— Nu! Nu mă-njosesc!... Nu cred c-or să fie mai binevoitori, dacă ne tîrîm la picioarele lor.

— Te admir, jupîniță ; îmi placi!

— N-am nevoie să-ți plac ție!

— Cum ți-i voia, surîse Grue, ironic. Dar ce faci dacă... placi cuiva de-aici, din tabără ; cuiva care face ce vrea cu roabele?

— Apă! Apă!... bătu Voichița din palme, iar Grue strigă și el cît putu de tare, în ciuda văicărelilor lui Toma Neagu :

— Apă!... Apă!... Dați-ne apă, barbarilor! Ne chinuie setea! Se înfățișă un eunuc, blajin, cu vorbă domoală :

— Iusuf spune : aveți apă în ulcior. Torn în ulcică?

— Jupînița vrea apă rece, proaspătă! ceru Grue, răspicat, hotărît. Voichița îl fulgeră c-o privire de ură și arată furioasă spre ulcior :

— Dă-mi din asta! Mai repede, tăntălăule!

— Iusuf dă-ndat'... se grăbi eunucul să-i umple ulcica ; dar după ce își muie buzele, jupînița se mînie și mai tare și strigă că-i „caldă!”

— Ți-a cerut apă rece! dojeni Grue. Împlinește-i porunca.

— Ce face Iusuf? Aduce apă rece ori pleacă... tăntălău...

— Din fundul fîntîinii! poruncește fata, iar eunucul se trage spre ușă, de-a-ndăratelea, zîmbind blînd, mieros.

— Multe nacafale și mofturi, vai și-a... s-au adunat în tine. Se poartă prea cumsecade sluga asta, dar și cînd s-o mînia, vai de noi...

— Să poruncească odată și robii în tabăra asta! Și încetează cu văicăreala, te rog!

Cînd Iusuf se înfățișă cu ulcica plină cu apă, Voichița o privi cu scîrbă și-o respinse :

— E tulbure! Nu bea decît apă limpede, cleștar!

— Iusuf aduce limpede-cleștar, se temeni eunucul, surîzînd.

Toma Neagu mai cercă o dată să-și îmblânzească fiica și-i aminti lui Iusuf că l-a trimis c-o vorbă la măritul Gazi-Ghirai.

— Iusuf nu poate intra în cort la măritul, dar vorbit cu Ibrahim, fiul preafericit... Și spus : „Ce te-amesteci, eunuc tîmpit!...” Tîmpit, frate cu tăntălău...

— Vai de mine! L-am supărat oare cu ceva? întrebă Neagu, foarte speriat.

— Iusuf nu știe... scînci ieșind cu spatele înainte, surîzînd nevinovat.

— Vai și-amar! Și fiul ne este împotrivor... Ce ne facem?

— Vina-i a domniei tale, vornice Neagu!

— Ai uitat la ce osîndă și batjocoră m-ați supus? Vai și-a...

— Noi ne-am apărat dreptatea și libertatea, pedepsind pe călcătorul legii.

— Să pierd banii împrumutați pentru bir? Ești nebun?

— Domniile voastre, boierii, ne jefuiți în tovărășie cu vodă și cu sultanul! Află, jupîn Neagu, și nu uita, că oamenii din Novăcești au vrut doar să dea o pildă ; să te învețe minte, să-ți plătească o fărîmă din răul cel mult pe care-l cășunezi tuturor. N-am vrut, ferească Dumnezeu, să te ucidem, cum l-ai omorît domnia ta pe Pîrvu din Obidiți. Am căutat doar

să te silim a te-ntoarce pe calea omeniei. Să te silim, dacă altminteri n-am izbutit.

Fiindcă i se părea că Voichița începea să-l creadă pe Grue, Toma Neagu se răzvrăti și strigă, întrerupînd muștrarea lui Român Grue.

— Vorbe! Prostii! Cînd intri pe mîini mojicești, dușmănoase...

— Noi... dușmani și tătarii prieteni! Strîmb mai vezi lumea, boier Neagu... Sfatul satului hotărîse să te țină pînă la prînz, să simți, pe pielea domniei tale, la ce fel de cazne supui oamenii nevinovați. După ce vei fi jurat că nu mai umbli să ne supui iobagi, te dezlegam. Deci scăpai. Pe cînd acum, ai sărit din lac în puț : te-ai sortit singur rob.

— Mă răscumpăr... Am bani! nu se lasă Toma Neagu.

— Numai să nu-ți ceară mai mulți decît ai. Și-apoi, ai nenorocit-o și pe jupînița Voichița, care gîndește altfel decît domnia ta.

— Vai de mine!... Doar nu-s nebuni?!

— Nu ; sînt numai lacomi. Îți iau și toată averea și te vînd și rob : două piei de pe un țap fără minte.

— Da!... gemu boierul ; asta chiar s-ar putea. Ce să... ce să facem acum?

Sfada asta, cu tîrzii păreri de rău o întrerupse eunucul Iusuf, care intră cu un om

îmbrăcat cu pelerină largă, petecită și cu pălărie mare, bleagă. Cu temeneli, vorbe :

— Poftim! rog, cu închinăciune, cetitor de stele, aici sînt ghiauri...

— Vai și-amar! șopti Neagu. Ce-o mai fi vrînd și ăsta?

— Iusuf roagă Alah pentru izbîndă întru plinirea poruncii măritului Gazi Ghirai. Tu, mare și vestit astrolog, venit de la Persida...

— Fie precum zici! surîse astrologul. Zodia cea bună te-mbrățișeze, în veci! Și către legați : Sînt Răpalac iscusit cetitor în stele și-n zodii, astrolog rătăcitor, venit în tabăra măritului Gazi Ghirai, să ghicesc viitorul, să fac horoscoape și să arăt greșalele mai-marilor.

— Și vrei să ni-l faci și pe-al nostru? rîse Grue. Înainte de a ne pune sub satîr? Frumos din partea ta ; dar oare mai era nevoie?

— Altă belea pe cap! suspină Voichița, iar Toma Neagu se văită tot mai jalnic.

Astrologul făcu semn lui Iusuf că-i slobod, urîndu-i să-l urmărească steaua norocului pînă la stingerea tuturor planetelor. Privindu-l, Voichița simți greață : slinos și cîrpit, răpănos și urît mirositor.

— Salabaerusum, efendi Neagu! se închină astrologul, iar boierul se sperie cumplit și suspină :

— Vai de... de unde mă cunoști?

— Ei, pe cine nu cunoaște un astrolog rătăcitor, iscusit cetitor în stele? Și unul care vine...

— De la Persida! îl întrerupse Grue. Dar noi nu te... cunoaștem.

— Chiar dacă-ți spun, efendi, că ești născut în zodia Săgetătorului, că ai douăzeci și trei de ani, că inima ți se-nclină către o fată zămislită în zodia Fecioarei? Adică așa ți se arată la horoscop, zîmbi astrologul cu multă bunăvoință, înveselindu-se.

— O fi, dar eu n-am cunoscut vreodată un astrolog... iscusit.

— Ce mai vrea și palavragiul ăsta? întrebă Voichița, cînd îl auzi cîntînd pe nas, popește :

— Binecuvîntează, doa-oa-oamne apa și vinul și de-ntîi pelinul și stoa-oa-oarce aghiazma Drăgășanilor în tot cursul aniloor!...Revarsă-ți pronia cerească pe Valea Călugărească, struguri dulci să creaască, vinul în craaamă să țîșnească, iar noi să-l beeem, pîn'nu mai puteem. Amiiin!...

Grue se lămuri, în sfîrșit și pufni în rîs :

— Măi, tu ești... Calapăr, frate! Prubuluiam glasul, dar nu-mi venea a crede. Așa te-ai măscuit de bine că... Și pălăria asta trasă pe ochi...

— Ssst! îl opri astrologul. M-ai cunoscut, dar nu mă cunoști! Sînt astrologul... Răpalac.

— Poznașul Cala... suspină Voichița, uimită.

— Dacă mă dibuiesc, îmi pierd capul, oameni buni.

— Cum ai pătruns aici, măi nebunule?

— Ca astrolog iscusit, în treacăt pe-aici, nu puteam să nu-l văd pe măritul Gazi Ghirai. Am ghicit că unul din cei trei ghiauri robi, cel tînăr, cearcă să fugă.

— Nu mai pot răbda! se înfurie Grue.

— Tocmai pe asta m-am bizuit și eu. Știi de la mine : capul plecat pururea nevătămat, iar cel grozăvit, repede doborît ; dar și cine se tot pleacă în robie se îneacă... Apoi am spus că aş vrea să vă fac horoscopul, ca să afle și măritul ce să facă, anume, cu voi. Și mi-a dat voie, ca un ocîrmuitor înțelept ce se află.

În acel moment și jupîn Toma Neagu îl cunosc pe Calapăr :

— A, tu ești cel care ți-ai bătut joc! Am să-ți tai capul!

— Uite, căposul! Abia i se mai ține bostanul pe umeri și umblă să le taie pe ale altora! îl potoli astrologul.

Grue întrebă, cum crede c-ar putea scăpa de-aici.

— Vreau să vorbesc cu Gazi Ghirai, să te îngăduie mai slobod. Întîi au vrut să te taie, Grue, pentru că ai schilodit trei tătari. Ci rugîndu-l eu de iertare, s-a mulțumit să-ți lege o piatră de picioare. Și eu i-am spus că dacă te vinde rob, cîștigă mai mult decît dacă-ți taie capul.

— Ehei, strașnică soartă pentru Român Grue Grozovanul!

— Dacă izbutesc să-ți fac un horoscop bun, te vîră chiar în rîndul ienicerilor. Le-am și spus că un braț și o minte ca a ta nu-s de lepădat pentru semilună : ajută la supunerea noroadelor.

— Cîntea asta mă ucide.

— Dar de noi, de mine, Toma Neagu, boier cu dregătorie, ce-ai aflat?

— Te lasă slobod dacă plătești o sută de pungi cu galbeni.

— O sută?! țipă deznădăjduit. A înnebunit? Vai și-amar... N-am!

— Gazi Ghirai crede că ai.

— N-am! N-am!... se înfurie și mai tare. O pungă, două acolo... Mai mult nici o lescaie!

— Ca să-ți scoată banii... o să te pună la... crrrț! Cazne!

— Cazne! se îngrozi Toma Neagu și începu să tremure. Sînt boier.

— Pentru Gazi Ghirai ești doar un izvor, izvor gras de parale.

— Vai și-amar, în ce grozăvie am intrat...

— Te-ai băgat singur cu capu-n juvăț, și ne-ai tras și pe noi! îl învinui Voichița, din nou, cu necruțare.

— Bine zice moș Arvinte, vai de cap unde nu-i minte... Își aminti astrologul că stăpînește un izvor nesecat de zicale.

Grue vru să știe ce soartă îi pregătesc Voichiței.

— Deocamdată, Gazi Ghirai, după cîte am înțeles, gîndește s-o trimită plocon la Crîm, marelui han, să-i cîștige bunăvoința.

— Nu se poate! se sperie fata. Născocești, ca să ne îngrozești.

— Nu ; după ce a văzut că ești frumoasă, a zis că-i mai bine să te trimită peșcheș, pentru haremul sultanului.

Fata lăcrăma, tremura și își dojenea părintele, iar părintele o învinuia pe dînsa, că nu l-a ascultat, să se ascundă. Grue vorbi răstit și supărat de ciorovăiala asta învinuitoare și fără rost :

— Decît v-ați certa și învinui, acum cînd sîntem în laț, mai bine ne-am sfătui cum scăpăm de-aici. Cum e paza taberii, Cala... astrologule... Răpalac.

— Puternică! încercarea ta de fugă a dus la întărirea strajii.

— La ușă erau doar șase sulițași. Am socotit că-i doboram, cu cătușa.

— Acum sînt doisprezece.

— Iar noi, acum sîntem patru. Dacă ne răzvrătim...

— Greșim! Sînt mulți și tari. Deci, Român Grue, pielea s-a rupt...

— S-o cîrpim cu blană de vulpe.

— Pentru asta, Grue, ne trebuie chibzuială, dibăcie și răbdare. Mai ales răbdare.

Opriră sfatul aici, pentru că intră Iusuf, grăbit și speriat foarte :

— Ridicați!... Ridicați picioare, vine Ibrahim măritul!

— Nu mă ridic! se împotrivi Voichița, cu înverșunare. Iaca-așa!

— Măritul fiu al prea măritului... om puternic.

— O fi, la el în cort, nu aici! și se lungi pe țol să se vadă funiile cu care era legată la mîini și la picioare.

Ibrahim intră, falnic, privi fata și zîmbi îngăduitor. La ceilalți nu catadicsi să se uite. Mormăi :

— Mda... Frumoasă... frumoasă...

— Iusuf spune : frumoasă cum căprioara, aprigă cum leoaica. Ibrahim încuviință, răsucindu-și cîteva fire din barba-i scurtă și neagră cărbune, iar către fată grăi cu semeție :

— Sînt fiul lui Gazi Ghirai, măritul conducător al acestei tabere de o mie de viteji ; nu te mai uita la mine cu ochi de tigroaică!

— Mă uit cum îmi place! Și nu-mi pasă chiar de-ai fi feciorul Padișahului ori al proorocului Mahomed.

Toma Neagu se înverzi de spaimă ; fălcile i se încleștară așa de tare, încît nici „vai și-amar” nu mai putu rosti. Grue surîse, încîntat. Mai încîntat se arată Ibrahim :

— Am cu ce îmblînzi o cadîină răsfățată : brățări, salbe, inele...

— Păstrează-ți-le sănătos! N-am nevoie!...

Ibrahim rîse amenințător, fără a-și pierde buna dispoziție :

— Am și mijloace care încovoae și supun : fiare, ștreang, satîr. Și se apropie, rîzînd : Vreau să văd cît de mătăsos ți-i părul.

— Nu te-apropia, că te sfîșii cu...

— Nu te-apropia, spurcăciune! strigă și Român Grue, fără să țină sama că astrologul îi făcea semne de cumințire, amenință : Îți crap capul cu fiarele!...

— Tu, ghiaur netrebnic, cutezi să ridici mîna?

— Cutez!... Poftim! și-l amenință înălțînd pumnii deasupra capului tînărului tătar.

— Un ghiaur să mă oprească a mîngîia o fată?

— Horoscopul arată că i-i dragă fata, interveni astrologul, și dragostea...

Ibrahim deveni tot mai nedumerit și mai furios, totodată :

— În tabăra asta sînt o mie de viteji, eu sînt, după tatăl meu, cel mai puternic. Se potrivește rangul meu cu un ghiaur rob?

— Nuuu! i se alătură astrologul : un miros are florăria și altul bălăria. Lui Grue îi veni la îndemîină să răspundă batjocoritor :

— Numai să vezi bine care-i bălăria... spinoasă, otrăvită.

— Mă înțepi și cu vorba? se răsti Ibrahim. Iusuf, scoate-l afară și, pe loc, să i se răteze capul!

— Așa pedepsește orice căpetenie tătară, îl preveni astrologul, numai că înălțimea sa, părintele domniei tale, voiește să-l vîndă rob, pe bani frumoși, la Trebizonda.

— Lipsă de-acești bani! se lepădă, necruțător, Ibrahim.

— E voinic și chipeș, mărite Ibrahim! Și ca ienicer, în slujba Padișahului, multe și de laudă isprăvi ar săvârși.

— Ia-l, Iusuf, și taie-l! porunci încă mai răstit ; dar astrologul nu se lăsă biruit, stăruind, abia ascunzându-și spaima :

— Mă iartă, mărite, dar horoscopul lui se tălmăcește că va ajunge un slujitor de nădejde al proorocului Mahomed și al semilunei.

— Deocamdată-i doar un ghiaur rob și răzvrătit. Ia-l, Iusuf!

— Da, îl iau și-aduc... cap îndată!

— A, stai Iusuf! își aminti astrologul. Nu se poate! Nu se poate pentru că azi e vineri și Mahomed, profetul lui Alah, a poruncit ca în această zi să nu se dea nici o osîndă... Apoi tot mai cucernic și mai firoscos : Chiar și stelele sînt potrivnice : Aldebaran se întîlnește cu Madebaran, iar cine varsă sînge, în aceste ceasuri, va avea parte de moarte năprasnică, de iatagan ori ștreang.

— Mda... se îngrijoră tătarul. Iusuf, amîn pe mîine!

— Ți-i ușor să mă ucizi, făcu Grue un pas înainte, cînd sînt în lanțuri. Altfel...

— Altfel ce? se grozăvi Ibrahim.

— Desferecă-mi cătușele, dă-mi sabie și-ai să vezi, dacă o să-ți mai fie așa de ușor.

— Nu mă întărîta, ghiaure!

— Dă-mi o spadă!

— Vezi să nu uit că azi e ziua lui Alah și să-ți rătez capul, chiar cu iataganul meu! se rățoi, batjocoritor, Ibrahim.

Foarte îngrijorat, astrologul vorbi împăciuator :

— Ghiaurul a uitat vorba : capul plecat sabia nu-l taie.

— O să ne mai întâlnim noi! se arătă Grue netemător. Mișelule!

— Ce zice? Ce vrea? E smintit?

— Da e cam... smintit, răspunse astrologul. Zice că leul, chiar în lanțuri, tot leu rămîne, pe cînd cel care...

— Cum adică, eu, Ibrahim, n-am curaj să...

— Ei, nici nu s-ar putea măsura cu domnia ta, falnic și viteaz cum ești!

— Te încredințez că ăsta-i cel din urmă asfințit de soare pe care-l mai vezi, ghiaur netrebnic și...

Dar astrologul i-o luă înainte, liniștitor și lingușitor :

— Cum va hotărî soarta și luminoasa stea a măriei tale, fie-ți numele binecuvîntat!

Uitînd ce avea să spună, tînărul tătar porni spre ieșire ; dar din ușa cortului adăugă, parcă și-ar fi amintit :

— Ghiauro! Ai să duci viață fericită în cortul meu!

— Scuip pe asemenea fericire! îi strigă Voichița, ceea ce-l făcu pe Toma Neagu să se crămăluiască jalnic și să suspine, nenorocit :

— Vai și-amar, ce zile-am ajuns!... iar astrologul acoperi cu o vorbă tare spusele fetei :

— Mergi cu bine, mărite Ibrahim, fiul preamăritului Gazi Ghirai! Român Grue înțelese intenția astrologului și își ușură sufletul cu o urare batjocoritoare :

— Helbet, picior de rac, doar de mor să nu ți-o fac! Voichiței îi plăcu purtarea lui Grue și dădu semn de îmbunare :

— Asta de la Calapăr ai învățat-o, Român Grue?

— Prin multe spaime m-ați trecut, nechibzuiților! zise Toma Neagu.

— Mulțumesc, Calapărule, că m-ai scăpat și mă înveți că acela care scuipă-n vînt, în barbă se scuipă.

— Dacă te ucide... mîine, vai și-amar, ce ne facem?

— Fugim în noaptea asta! hotărî Voichița. Fără întârziere, fugim!

— Nu! Cutezăm prea mult și stricăm totul, o potoli astrologul și filosofă mai departe :

Deocamdată am mai câștigat o zi. Pînă mîine... ori cade samarul, ori crapă măgarul, ori moare tătarul.

Lui Grue nu-i pica bine asemenea filosofie, deși știa că altfel nu se poate.

— Vreau ca măcar Voichița și jupîn Neagu să scape. De aceea, la noapte, ies din cort, tîrîș, fac mare zarvă în tabără, spre miazăzi, atrag străjerii la mine, le dau de... lucru, iar voi fugiți spre miazănoapte, prin pădurea de la Vîrtoapele.

— Frumos, vitejește, însă prea primejdios! Îl opri astrologul, dar propunerea lui Grue încălzi inima Voichiței, îndemnînd-o a vorbi înduioșat :

— Așa! Fugim!... Îmi pare rău, Grue, că din pricina mea ți se întîmplă atîta nenorocire. Abia acum încep a-ți ghici inima.

— Măcar dacă... jertfa mea ar fi cu folos, jupîniță.

— Ehei, jupîniță, jupîniță, dojeni astrologul ; vorba dulce mult aduce, vrajba darmă, pietre farmă. Și mai zic : numai cînd cugetarea n-ajută, în nici un chip, numai atunci să trecem la fapte deznădăjduite, întemeindu-ne doar pe îndrăzneală și pe noroc.

— Dac-ai fi în locul meu, n-ai mai fi atît... de filosof.

— Prieten este numai acela care cunoaște și poate trăi toate durerile prietenului. Și trebuie să te gîndești că, dacă tătarii mă descopăr înșelător, soarta mea-i mai slută ca a voastră.

— Ai dreptate, prietene. Dar vreau să pier ca un voinic, ca un viteaz mare, cum mi-i porecla. Să fiu Grozovanul, nu Ticălosul!

— Ai timp și pentru asta. Deocamdată să ascultăm sfatul pe care ni l-o da noaptea asta. Iar dacă vrei să fii de folos murind, află că asta se poate o singură dată. Și încă! Trăind însă, poți fi de folos de mii de ori celor dragi.

— Frumoasă dăscăleală! Dar nu-i dumnealui așa de viteaz și de... filotim, se învrăjbi iar Voichița.

— Jupîniță, adineaori mă vedeai altfel ; și vederea aceea îmi da aripi.

— Așa-i femeia, dădu lămurire răutăcioasă astrologul ; tu vrei s-o scoți din robie și ea, vorba cîntecului : Vezi? pe mine nu m-ai vrut, placă-ți cel din neamul slut, spîn nogai cu ochii mici, mici ca niște irmilici... Nu-l știi cine-i? Ghici! Doar acu pleacă de-aici...

— Eu, totuși, cred în inima bună și iubitoare a Voichiței, zîmbi Grue.

— Mai trebuie să cred și eu într-a ta, se mai îmblînzi glasul fetei.

— Mîine vei vedea dacă trebuie să crezi ori nu, stabili astrologul. Dar Neagu își sări din fire :

— Pierdeți vremea flecărind! Vai și-amar... Încurcă-lume!

— Inima, dragostea, viața nu sînt fleacuri, tată!... Dar cum scăpăm?

— Am venit eu cu un plan din Novăcești. Dar ne trebuie, pe lîngă multă îndrăzneală, și mult noroc și chibzuială. Planul l-am întocmit împreună cu Dorondoc și cu cîțiva oameni din Novăcești.

— Și?... Ce fel de plan?... Mai clar!... vrură să afle toți trei.

— Cui pe cui se scoate!

— Nu mă ameți cu zicalele! se supără Voichița, iar astrologul se însufleți de nerăbdarea fetei.

— Zic să-l atragem pe Ibrahim pașa ori altă căpetenie tătară într-o capcană și să-l silim pe Gazi Ghirai la o răscumpărare : mi-i dai pe-ai mei, ți-i dau pe-ai tăi. Frumos?

— Frumos, dar cum? întrebă Grue, tot mai nerăbdător.

— Este și... cum... Mai întîi nu vă mai sfădiți între voi. Al doilea : Grue, fii mai stăpîn pe tine ; să n-o ia voinicia prea mult înaintea cumînțeniei, că se poticnește și cade-n bot. Al

treilea : jupîniță Voichița, mai leapădă trufia și-ncetează de-a fi schimbătoare ca vîntul. Al patrulea : jupîn Neagu îngroapă frica adînc, că nu-i bună de nimic ; pune cruce acelui... „vai și-amar”... Din primejdie numai curajul, hotărîrea și înțelepciunea te scapă, nu văicăreala și milogeala...

— Eu, fricos? Nu mă tem la o adică, dar acum, vai și-a...

— Ești așa de sperios, încît ți-i teamă să recunoști că te temi.

— Ne-ai dăscălit destul! îl opri Grue. S-auzim planul. Dar astrologul continuă, fără zăbavă, a sporovăi :

— Să fim cu ochii în patru și cu urechile-n șase. Că dacă zăpsesc ceva, s-a zis cu noi! Am pus la cale...

Dar în clipa aceea intră iarăși Iusuf, foarte încruntat :

— Poruncă : ghiaur tînăr chemat la mărutul Gazi Ghirai!

— Nu!... strigă Voichița, cu deznădejde. Nu te duce, Grue!

Tînărul Grue era și foarte îngrijorat și bucuros, de aceea zise :

— A trebuit să vină acest ceas de primejdie, jupîniță, ca s-aud și la domnia ta vorbă caldă pentru mine.

— Mda, adaose astrologul; n-am știut pînă acum că „nu” e-o vorbă de dragoste... Dar cît trăiești multe-nveți.

Eunucul porunci sulițașilor să dezlege ghiuleaua de la picioarele lui Grue și să-l ia. Voichița îl rugă să se stăpînească și să vorbească înțelepțește, chibzuit, cumpănit.

— Gazi Ghirai are călău? întrebă Neagu.

— Iusuf știe la cort doi gealați, gata să taie ghiauri.

— Mor de spaimă! Vai și-amar... Pentru mine, nu...

Sulițașii l-au brîncit pe Grue afară. Lăcrămînd, Voichița îi ură să se întoarcă sănătos. Astrologul îl încuraja :

— Zodia ta arată că ajungi om de vază, dacă treci de piedica pusă în cale-ți de unul născut în zodia Berbecului.

— Iusuf are poruncă și iscusitul cetitor în stele să se înfățișeze la măritul Gazi-Ghirai.

— Împlinesc cu plăcere porunca! Binecuvîntat fie-i numele...

Cît s-au auzit pașii celor plecați din cort, Toma Neagu și fata lui au tăcut, ascultîndu-și bătăile inimilor și înghițindu-și lacrimile. Cel dintîi, grăi boierul :

— Îl taie, nu?... Nu-mi pare rău de răzvrătitul ăsta, ci mă tem că și pe noi... dacă

nu ne scapă măria sa vodă, pierim în robie. Răzvrătitul ăsta, venetic, e vinovat de toate.

— Nu-i mai vorbi așa, tată! Că el, numai el o să ne scoată de aici.

— Vai și-amar, altă nenorocire! Fată de neam ești tu? Dar lasă că-l taie Gazi-Ghirai!...

— Tată! se mîhni Voichița și începu a plînge, cu hohote. Cercetînd cu luare-aminte înfățișarea lui Român Grue, Gazi Ghirai socoti c-ar fi păcat să pună sub satîr capul unui flăcău așa de voinic și frumos.

— A cutezat să mă umilească! se plînse Ibrahim.

— Umilința nevăzută de nimeni se șterge cu un singur galben, din cei cîți iau pe-un rob ca el. Ce zici, astrologule?

— Porumbel de aur ți-a ieșit din gură, preamărite, cap luminat. Fără să-i pese că fecioru-su îl pîra că l-a ocărit, căpetenia îl trimise pe Grue la cort, poruncind să-l păzească strașnic. Totul s-a petrecut așa de repede, că n-avu răgaz să rostească nici un cuvînt. Astrologul gîndi: „Semn bun... Tot e bine să fie omul voinic, frumos și...mut”.

Văzîndu-l că intră în cort, Neagu și Voichița se bucurară. Dar se întristară repede, dîndu-și seama că nu înțelegeau ce poate însemna una ca asta. După vreun ceas, apăru și astrologul.

Nerăbdătoare, cea dintâi Voichița îl întrebă cu ce veste venea :

— Veste bună! Vorba ceea zisă despre o mîncare : cine sorbea orbea, de bună ce era. De fapt, veștile-s amestecate, un talmeș-balmeș de la cumătră, adunat cu mătura și pus pe făraș, ca să fie mai abraș.

— Vai de capul meu!... Vorbești în pilde și nu pricep nimic.

— Deocamdată pricepe că Grue n-a fost ucis ; și asta-i bine. Dar Gazi Ghirai vrea s-o trimită pe jupîniță, chiar mîine, la hantătarul cel mare de la Crîm. Și asta-i rău, foarte rău!

— N-ajung eu acolo ; m-arunc în Nistru, hrană la pești!

— Vai și-amar... Dar cu mine? Ce fac cu mine?

— Pentru domnia ta, cum am mai spus, Gazi Ghirai cere o sută de pungi ; nici o firfircă mai puțin.

— N-am!... N-am atîția bani!...

Grue tresări : descoperise un gînd ce-i părea năstrușnic :

— Zic, astrologule, să spui tătarului să ceară cît mai mult că boierul are. Și-apoi, dacă vrea să scape, să dea și cenușa din vatră.

— Nebunilor! Vreți să mă jefuiți, cu ajutorul tătarilor? izbucni Neagu. Vai și-a... Când o afla vodă, la toți vă taie capul.

— Boierule, boierule, vorbi Grue cu dojana, gata ești oricînd de pîră și trădare, pentru averi. Ci, nu-l amenința pe cel care și-a vîrît capul sub iatagan tătăresc, numai ca să ne scape pe noi.

— Vă urăsc, că vreți să scăpați înfundîndu-mă pe mine, vai și-a...

— Tată, mai lasă naibei amenințările și batjocura.

— Niște venetici s-au unit să-mi topească averea.

— Dacă prietenul meu nu era cinstit și de inimă, stătea acasă și nu-și primejduia viața venind aici să ne-ajute.

— Grue are dreptate, tată! sări Voichița cu glas tremurat.

— Fata mea! Ai trecut în tabăra lor... Ce mă fac? Am rămas singur... Ce mă fac? Vai și-amar, ce mă fac?

Văicărelile astea îl supărară rău pe astrolog ; îl făcu cobitor și javră schelălăitoare. Văzîndu-i supărarea, Neagu se răzgîndi și se îmbună :

— Nu cumva vreți să mă speriați cu alte minciuni?

— Crezi ce vrei! îl pocni astrologul. Dar știi cum zic oamenii? Zic că ești bun de spînzurat de-o cracă uscată, că-i păcat de cracă verde, pentru om ca domnia ta, care numai în aur crezi.

Toma Neagu gîndi să-și domolească mînia și întrebă :

— Dar cum ai să faci ca tătarul să te creadă?

— Ei, boierule, de multe ori trebuie să știi cum să umbli în jurul stîinii, să nu te latre cîinii... Gazi Ghirai o să mă întrebe ce spune horoscopul domniilor voastre și eu am să răspund că ghiaurii sînt oameni cu noroc : stelele lor arată că vor deveni slujitori de nădejde ai padișahului.

— Dacă-mi lasă averile, zău, de nu mă turcesc!

— Tată! Mă înspăimîntî! se supără Voichița. Vrei să fii dregător al lui Mircea Turcitul? Faci neamul de rușine!

Grue și astrologul îl încredințară pe Toma Neagu, că tătarului îi place mai mult aurul decît orice.

— Spuneți-i că sînt sărac, vai și-amar de capul meu!

— Dimpotrivă, trebuie să spună că ești foarte bogat și că, dacă te strînge o țîră în chingi, dai și o sută cincizeci de pungi.

— Mă nenorociți, tîlharilor! Vai și-a...

Grue îl sfătui pe astrolog să spună, după citirea horoscopului, că boierul are și multe giuvaiericale, adunate ca să-l plătească pe vizir să-i domnia țării.

— Eu, domn? Vai și-amar...

— Chiar domnia ta!... Vezi, te apărăm ca... funia pe spînzurat.

— Mai bine mă lăsați să mă ucidă muștele...

Vorbind tare, n-au auzit pașii eunucului. Voichița tresări :

— Piei, satano! m-ai speriat... Iscoadă pînditoare, ce vrei?

— Iusuf aduce apă rece.

— Nu mi-i sete, dar dacă tot ai adus-o, o beau.

— Lui Iusuf place să slujească jupînița ; aduce apă cînd jupînița bate din palme. Acum dorește spor la... tîlcuirea horoscopului și se duce Iusuf la treabă.

Mirați de apariția neașteptată și de plecarea eunucului, cei patru tăcură cîteva minute. Cel dintîi, Neagu șopti :

— Slujitorul ăsta ne spionează! Vai, vai... ne pîrăște lui Gazi Ghirai.

— Iscodirea-i datoria slujitorilor, îl încredință astrologul. Am uitat să spun c-am trimis știre lui Dorondoc prin moș Dănilă, ursarul, că mă aflu „bine” în tabăra tătară. Iliuță a rămas cu ursul. Îl vom folosi ca stafetar, la momentul potrivit.

— Ce mai vreți să faceți?

— Jupîne Neagu, vrem să scăpăm din robie, spuse hotărît Grue.

— Iar pentru asta eu, ca astrolog, am să spun că ai multe averi și știi și unde sînt ascunse, îl vesti Răpalac.

— Mă prădați, tâlharilor! Vai și-amar!... Fără milă mă pră...

— Gazi Ghirai o să-ți ceară bani să te răscumperi, jupîn Neagu, așa precum ai vrut. Te sfătuim să te tîrgui cît mai mult. O să te amenințe și pe domnia ta și pe jupîniță, cu cazne. Numai cînd simți că trec la faptă, spui că averile le ții zidite în peretele cramei de lîngă conacul din Novăcești.

— Dar nu-i adevărat! Vai și-a... Și-or să dea foc casei.

— Atunci spui că-s ascunse în crama din Corbeni : mai departe, ca să cîștigăm timp pentru rînduirea apărării, zise Grue.

— Ce minte sucită ai și tu, Grue! se cruci Voichița.

— Nu mintea mea, ci împrejurările-s încurcate. Dar dacă gîcim, din vreme, cu ajutorul astrologului, ce gîndește tătarul, dacă ne ajută Dorondoc, dacă socoteala de-acasă se potrivește cu cea din tîrg, scăpăm. Crama de la Corbeni se află într-o văgăună, la marginea pădurii, departe de drumurile umblate.

— Nu înțeleg!... bîigui Toma Neagu, dar cînd să primească lămurire, eunucul se ivi iar în ușa cortului, vestind venirea lui Ibrahim, care intră și-l salută pe astrolog :

— Alah, cu tine!

— Alah e mare și Mahomed proorocul lui... răspunse rar astrologul, ca să-și ascundă surpriza și să afle ce vrea. Căpetenia porunci să fie dezlegat „ghiaurul cel tînăr”.

— Îl lasă slobod! murmură tresărind Voichița, văzînd cum îi scoteau lanțurile. Și ochii îi străluciră de bucurie.

— Ți-ar conveni? întrebă, în batjocoră, Ibrahim.

— De bună samă! se pîpi fata, cu sinceritate.

— Lîngă tine am să-l las mort, să-l îngropi, cu mîinile tale.

— Așa nici nu mă-nspăimînți, nici nu mă ademenеști! aruncă vorbe tăioase fata, vădind că nu se temeа.

Ci înțelegînd că n-o răpune, tînărul tătar vorbi lui Grue :

— Tata te trimite măritului Han ; eu te însoțesc. Iar tu, ghiaură frumoasă, îmi rămîi mie, cadînă.

Slobod fiind, Grue întrebă ce are de făcut. Astrologul cercă să spună că n-a sfîrșit horoscopul.

— Îl sfîrșești, după!... Dacă va mai fi nevoie! Vreau să-l bat.

— Adică, să ne batem. În săbii? întrebă Grue.

— La trîntă! Te pun jos și... te omor! Ca pe-un gîndac.

— Și dacă te birui eu?

— Trînta-i neîntrecutul meu meșteșug : pe toți i-am doborît. Oricum dacă mă... tot te spînzură tata, măritul Gazi Ghirai.

— Grue, nu primi! se rugă Voichița. Sînt niște mișelnici.

— Uneori dreptatea poate zdrobi chiar mișelia, dădu Grue răspuns.

— Dacă-i așa, se rugă astrologul, să vă deа cerul și minte, nu numai putere.

Foarte speriat, îl ruga acum și Toma Neagu să nu se bată : dacă moare, doamne ferește, cine-l mai scapă? Când Grue se uită la Voichița, ea îl încurajă cu o vorbă din popor :

— Orice femeie zice : dacă ți-i bărbatul moale, du-l la târg și dă-l pe oale ; dar de găsești unul isteț, nu te uita la preț.

Ieșiră în fața cortului, iar Neagu și Voichița se tîrîră la ușă, să vadă lupta. Strigînd : „Teucid!”, tînărul tătar îl înșfacă pe Grue de mijloc, îl răsuci în stînga și în dreapta, îi puse barba în piept și, aplecîndu-se cu toată greutatea peste dînsul, părea gata să-l frîngă. Oricine putea să vadă că Ibrahim era puternic și avea bun meșteșug de trîntă. Cei din jur îl încurajau cu strigăte, cu laude și cu sfaturi, în limba lor. De două ori, Grue se află la o clipă de doborîre. Tătarul crîșca, gemea, suduia, gîfîia mirat că românul se zvîrcolea, părea doborît și, totuși, îi scăpa ; nu-l putea pune la pămînt ; nici întîia, nici a cincea oară. Își dădea seama că-i mai slab decît el și aștepta să-l obosească și să-l facă ghem. Astrologul rostea rugă în doi peri :

— Alah, Alah, dă putere lui Ibrahim și minte lui Grue!

În a treia clipă după această rugă, românul se încordă, puse tătarului o piedică iscusită,

ciobănească, și-l lepădă, cu o bufnitură, la pământ, cu atîta putere, încît cîteva minute nu se putu ridica de jos : se îngălbeni ca bulzul de ceară și gemu :

— Aaah... Să vină gealații!... Să-l taie!... Voichița strigă cu bucurie și durere, totodată :

— L-ai răpus, Grue!... Vai... de ce l-ai răpus?!

Astrologul începu un fel de târguială și de povață, susținind că nu-i nici o vitejie să-și răpună potrivnicul cu satîrul călăului.

— Fiul lui Gazi Ghirai nu trebuie să se lase înfrînt! Dacă-l ucide gealatul e meritul lui, nu al stăpînului. Și-apoi, în Coran scrie că musulmanul înfrînt de-un ghiaur nu poate ajunge niciodată ocîrmuitor, ci doar rob sau eunuc.

— Chiar așa... scrie? Uuuf!... se ridică, gemînd.

— Te mai îndoiești? Știu Coranul pe dinafară, spuse astrologul.

— Ești nemaipomenit de mintos, astrologule! îl lăudă Voichița, pricepîndu-i viclenia și văzîndu-l pe tătar foarte încurcat, întrebînd, cu umilință, ce să facă acum cînd... Uitînd durerile din coastă, se înfurie :

— De ce nu mi-ai spus de la început, ticălosule?

— Intrasei în zodia Tigrului furios și nu te mai putea opri nici han-tătar cel mare! îl lămuri Român Grue, cu o dojana.

— Așa-i... Dar cum scap, acum, din nenorocirea asta?

— Păi... să mă uit la stele și la ghiaur... Și după ce se zgîi spre cer : Scapi, luîndu-te din nou la trîntă.

— Astrologule, mă vezi înfrînt și-ți bați joc de mine?

— Nu, mărite : zodia o să-ți dea mării tale atîta forță, iar ghiaurului atîta minte, încît să cădeți la pămînt, în așa fel ca lumea să vadă că sînteți totuna de puternici.

— Și atunci treaba vine așa, ca și cum nu ne-am fi luptat, zise Grue, întărind propunerea astrologului. Dar trebuie să ne trîntim de trei ori.

— Dacă altfel nu se poate... încuviință, cu tristețe, Ibrahim.

— Vorba ceea : deschide-te, punguliță, să plătim lui Ioniță pentru cușma de oiță. Și-apoi, toate lucrurile bune sînt trei.

Român Grue vedea că puterile tătarului se împutîneau și voia să-l slăbească și mai tare ; așa că de trei ori, făcu așa fel încît să cadă odată amîndoi. Cel dintîi eunucul exclamă, parc-ar fi fost tocmit :

— Iusuf a văzut nevăzutul ; un ghiaur tot așa tare ca măritul Ibrahim. Ridicîndu-se gîfîind și frînt de oboseală, tătarul porunci ca Grue să fie pus din nou în cătușe, și plecă. Astrologul rămase la cortul prizonierilor să termine horoscopul. Voichița nu-și putea stăpîni bucuria, impresio-nată de felul cum s-au înțeles Grue și Calapăr numai din priviri ; îi

venea să-l sărute, parc-ar fi scăpat de orice primejdie. Dar alt gând îi curmă bucuria : primejdia creștea cu fiecare ispravă. Se întreba pe cine va trimite Gazi Ghirai la Corbeni să caute averile. Presupunea că pe jupîn Neagu singurul care trebuia să știe ascunzătoarea. Era încredințată că pe ea o vor popri, ca zălog, în tabără.

— Dar pe cine va trimite cu domnia ta, jupîn Neagu? întrebă Grue.

Că una-i dacă trimite un tătar oarecare și alta-i dacă-l trimite pe fecioru-su, Ibrahim... Ci eu zic că, fiind vorba de aur și giuvaericele, s-ar putea să încalece însuși Gazi Ghirai și să te întovărășească, jupîne Toma Neagu.

— Vai de mine!... Mă tem de el.

— Dar dacă și el se teme că-i întinzi vreo capcană? întrebă Voichița.

— E destul de bănuitor, zise astrologul, așa că pregătește-te, boier Neagu, de întovărășirea tânărului Ibrahim.

— Dar, vai și-amar! Ce mă fac? La Corbeni n-am nici un ban, nici o giuvaerica. Mă jur! Și dacă văd că i-am păcălit, mă omoară!? Mă dau la ciini!...

— Nu te teme! Din pădurea din jur, răsare mîntuirea, îl asigură astrologul. Domnia ta intri în cramă, le arăți unde ți-i ascunsă bogăția...

— Dar n-am ce le arăta, vai de... V-am spus!

— Te porți ca și cum ai avea : intri în hrubă, mătăhăiești în dreapta, în stînga, ciocănești în pereți...

— Ciocănesc, vai, dar ce găsesc? Nimic! Nimic!

— Ai răbdare! Găsești timp, răgaz, pînă cînd Dorondoc și oamenii lui năvălesc și-i prind pe tătari în pivniță.

— Grozav! exclamă Voichița. Lovitură ca de trăsnet.

— Dar eu nu înțeleg... Adică să mă-nchidă și pe mine, cu tătarii? Dacă mă omoară, acolo, în întuneric?

— N-or să știe că ești vorbit cu sătenii, că ai uneltit ; nu-i cuprinde mintea la atîta istețime. Mai ales că știu cît pătimesc, săracii, din pricina domniei tale. Înțelegi? Vor striga : „Dați-ni-l pe boier să-i facem capătul!”

— Vai și iar vai!... E cu primejdie. Mă tem! Mă tem!...

— Ai curaj, boierule! Țăranii sînt omenoși.

— Și dacă vor să se răzbune pe mine?

— N-o vor face! îl asigură Grue. Ei vor pricepe că numai cu ajutorul domniei tale vom fi răscumparați și noi.

— Să plătesc și pentru voi? Nu dau o lescaie!

— Minunea ar fi fost dac-ai fi dat, se scărpină astrologul sub pălăria bleagă.

De fapt, nici nu-ți cerem, surîse Grue. Pe noi ne răscumpără țărani. Adică : Dorondoc, cu oamenii din Novăcești, vă închid în cramă și nu vă dau drumul pînă cînd noi trei : Voichița, astrologul și cu mine, nu vom fi liberi. Totul este ca Gazi Ghirai să trimită la Corbeni pe cineva apropiat, de pildă, fecioru-su, ca să primească răscumpărarea, chiar dacă l-ar seca la ficați că pierde din mînă un ghelir așa de ispititor : o sută de pungi și o roabă frumoasă. Și așa, jupîn Neagu, eliberîndu-ți fiica și pe noi, îți răscumperi o parte din greșeala de a fi încercat să robești Novăceștii. Voichița înțelegea că planul era bun, dar și riscul, foarte mare.

— Acu, clătină din cap astrologul, ce-o mai da tîrgul cu norocul și lelea cu ghiocul.

Se sfătuiră tuspătru și hotărîră ca Toma Neagu să șovăie mult în mărturisirea ascunzișului averilor ; apoi, tot așa, cu îngăimeală, să primească a merge la Corbeni. Astrologul să țină legătura între Gazi Ghirai și Grue. Iliuță să alerge, cu vestea, la Dorondoc.

— La Corbeni, jupîn Neagu, să nu te uiți spre pădure ; să intri în cramă cu mîhnire, cu durere, să nu trezești nici o bănuială. Să spui

că țărani te dușmănesc și-s gata să te sfîșie.
Lămurit?

— Lămurit... Dar îmi scap averile?

— Vei tremura puțin și nu vei da nici o para. Bineînțeles dacă izbîndim în planul nostru.

În tăcerea care s-a lăsat între dînșii, s-a strecurat în cort, pe nesimțite, eunucul, rotind priviri iscoditoare :

— Iusuf adus apă rece jupiniței...

— Ptiu! Mereu mă sperii, pocitanie! îl stupi Voichița.

— Iusuf nu poțitanie.

— Ai tras cu urechea? întrebă Grue.

— Iusuf totdeauna trage cu urechea.

— Te zdrobesc! se răcădui Grue.

— De ce omori pe Iusuf? El ajută jupîniță scapă de-aici.

— Fire-ar-să fie! Ce ne facem acum? se îngrozi iar Neagu. Vai de mine ce-ncurcătură!

— Acum totul atîrnă de voința unui slujitor. Dacă Iusuf tace...

— Iusuf nu tace degeaba, Român Grue.

— Vrei bani? întrebă Voichița. Giuvaieruri? Spune!

— Iusuf spune mîine ce vrea să facă.

— Ah, piaza rea! exclamă Grue.

— Afli mîine, dacă Iusuf piază rea ori bun.

Se speriară din nou, cu toții, auzind pași pripiți și zăngănit de arme : în cort intră, furios, un slujitor domnesc și întrebă dacă aici se află vornicul Toma Neagu.

— Sînt armașul Socol! Vin din porunca măriei sale Alexandru vodă.

— Ah! sînt salvat! strigă boierul în culmea bucuriei. Salvat!... Vezi, Voichița, măria sa nu m-a uitat!... Ai vorbit cu Gazi Ghirai, armașule, pentru răscumpărare? Spune!

— Vorbit! se rosti scurt și învrăjbit armașul.

— Ce bun e măria sa! Îi sărut mîinile și picioarele. Și acatiste am să pentru sănătatea măriei sale, pentru domnie lungă, pentru... M-a salvat de la moarte!

Toți tăceau nedumeriți sau îndurerați. Nici Voichița nu se bucura. Cel dintîi, astrologul îi trînti două zicale :

— Nu zi „hop!” pînă n-ai sări șanțul. Și, cine chiuie prea tare la logodnă, nu mai are glas la nuntă.

— Sînt slobod, nu? Și fiica mea, Voichița... Slobози!

— Nu, jupîne vornic. Tătarul cere prea mulți bani și vodă nu mi-a dat dezlegare pentru asemeni tîrg.

— Cum se po-hîc!-oate? sughiță Neagu, cumplit. L-am slujit cu credință... Măria sa ține la mine.

— Ține, dar nu dă. Și nici nu vrea să-l supere pe Gazi Ghirai.

— Atunci de ce-ai mai venit? întrebă Voichița, furioasă.

— Să iau un flăcău, moldovean de obîrșie, pe nume Român Grue Grozovanul.

— Să-l iei? întrebă fata, în culmea mirării. De ce? E slobod?

— Ba e un răzvrătit : a cutezat să ridice satul Novăcești împotriva unui dregător al mării sale. Îl spînzură, fără județ!

— Mai bine să mă căsăpească gealații tătarului, decît să atîrn în ștreangul lui Alexandru cel Rău.

— Ehe, dar știi că ai clonț, tălharule? se mînie armașul și trase sabia.

— Să nu te-atingi de el, că... îl înfruntă Voichița. El ne apără de...

— E un răzvrătit!... Hai!... Mișcă!

Aici interveni astrologul, cu prefăcută blîndețe, întrebînd :

— Măritul Gazi Ghirai știe de asta?

— Ce te-amesteci, muftiule?

— Nu-s muftiu, ci astrolog, cetitor în stele de la Persida! Și știu foarte bine că preamărita căpetenie nu-l dă pe acest ghiaur.

— De ce? E român!

— Da, dar e rob și are dînsul anumite socoteli. Și poruncind : Iusuf, vestește-l pe măritul Ibrahim că a venit un armaș să-l ia pe ghiaurul cel tînăr.

Și pe cînd eunucul alerga la măritul fiu al căpeteniei, jupîn Neagu se cuprinsese cu mîinile de cap, se „vai-și-amăra”, întrebîndu-se mereu : „Cine mă scapă?!... Cine mă scapă?!”...

— De ce l-ai chemat pe netrebnicul cel tînăr și nu pe...

— Ca să scapi de dracu, te vinzi, cîteodată, și lui tată-su ăl bătrîn, tălmăci astrologul.

Pentru că jupîn Neagu îl tot sîcîia cu întrebarea : „Cine mă scoate?”, Socol îi răspunse să plătească ; bani are mai mulți decît domnia.

— Asta-i grija lui vodă pentru un dregător? Vai și-amar... De unde să iau bani?

— De, jupîne, nu tăcu astrologul ; boieria și prostia cu mare cheltuială se țin. Și-acu rabdă inimă și taci, că n-ai alta ce să faci.

Răsuflînd din greu, eunucul vesti sosirea lui Ibrahim.

— Vrei să-mi iei robii? întrebă cu ifos mare.

— Numai pe acest tânăr răzvrătit, se ploconi armaşul.

— Nu! se împotrivi tătarul. Lasă-l în sama noastră! E robul nostru şi-l dăm numai pe bani grei. Priveşte-l ce mîndru e. Şi voinic!

— Porunca-i să-l iau şi să-l spînzur.

— La asta ne pricepem şi noi ; ba chiar mai bine! Pentru ghiaurul cel în vîrstă dai o sută de pungi.

— N-am dezlegare a făgădui atîta bănet.

— Atunci pleci cum ai venit!

Şi paşii armaşului se împletiră cu văicăreala lui Toma Neagu, cu blestemele lui.

Dar, ivirea neaşteptată a lui Socol, armaşul, a încurcat din nou planul de salvare din robia tătară. Văzînd că vodă vrea să-i ia robii, Gazi Ghirai l-a chemat, în grabă, pe Toma Neagu la portul lui.

— Vrei să te răscumperi? l-a întrebat. Aduci o sută de pungi de galbeni. Repede!

— Mărite, n-am! se tîngui boierul. N-am atîţia bani! Am sate şi moşii puţine, sărace...

— Nu te cred! bătu din picior, furios. Ai şi dai!

— Vreo zece pungi, acolo... Sărac, vai şi amar... sînt. Gazi Ghirai înălţă capul, bătu din palme, chemînd gealaţii. Văzîndu-i : buzaţi, negri şi fioroşi foarte, boier Neagu amuţi :

chiar „vai-și-amarul” i se propti în gât, ca un dop înecăcios.

— Vrei cazne? Îți dau și cazne!

— Vai... mărite, milă! Zece pungi... atît!

— Gealați, cazna numărul unu! porunci Ghirai, cu glas asprit.

— N-am... dar dau cincisprezece... cinci...

— Aha! începi să scoți?... Scoate tot! Altminteri, cazna numărul...

— Să mor dacă am o firfircă mai mult ca șaisprezece pungi!

— Gealați, suciți-i mâinile pînă spune și...

— Vai! Spun... Spun că am ceva averi în crama de la Corbeni.

— Nu mă minți? îl înțepă tătarul cu privirea, sfredelindu-l.

— Să-mi tai capul, dacă... Vai și-amar... Douăzeci!

— Mîine va pleca un om de-al meu să ridice avuția ; tu îl întovărășești!

— Și cînd o să fiu slobod? Eu și fiica mea, Voichița?

— Cînd galbenii și giuvaericelele vor fi în sipetul de colo!

— Vai de zilele mele!... În ce bocluc am intrat, păcătosul de mine.

Fără să vrea, Toma Neagu își jucase rolul bine, pînă aici. Iar în noaptea aceea Gazi

Ghirai s-a gîndit și răzgîndit pe cine să trimită, cu ghiaurul la Corbeni. „Pe Ischir?... Dacă mă fură? Pe Becr?... Dacă mă trădează? Să mă duc eu?... Nu! Dacă se-ntîmplă vreo pozna în tabără?”

În frămîntarea asta și-a amintit de astrolog. I-a cerut sfat.

— Mărite și luminate, treabă grea și de mare răspundere. Să cercetez întîi stelele. Acolo, numai acolo, află ocîrmuitorii sfatul cel mai înțelept. Stelele ne sînt marile călăuze.

După ce a privit cerul îndelungă vreme, astrologul s-a întors cu sfatul bine gîndit :

— Am cercetat zodia măriei tale și mersul stelelor din zilele ce vin.

Și din întîlnirea Berbecului cu a Vulturului iese că, la treburi de răspundere, orice conducător trimite omul cel mai aproape de inimă, că acela-i este și cel mai credincios : nu fură, nu trădează, îndeplinește întocmai poruncile.

Privind asemenea povață, Ghirai a hotărît să-l trimită pe fecioru-su, pe Ibrahim. Întîi l-a dojenit pentru că s-a bătut cu ghiaurul cel tînăr și că nu l-a întrecut în meșteșug și putere : „Trebuia să-l birui și să-l omori!” Nu s-a liniștit nici cînd fiul a spus că „așa a vrut Alah”, că se va lupta iar, peste o săptămînă, și atunci...

— Nu-ți îngădui să te bați cu un rob! Și încă pentru o roabă...

— E frumoasă, tată...

— Asta nu-ți iartă necugetarea și slăbiciunea. Ca să-ți răscumperi greșeala, trebuie să faci o faptă de pomină, foarte însemnată și de mare folos mie.

— Fac, bucuros!

— Pleci cu ghiaurul Neagu și scoți averile din ascunzătoarea unde le ține.

— Prea bine!... Și după aceea îmi dai fata?

— Nu-mi place să te târgui! Eu voi cântări dacă...

— Iertare, mărite stăpîn și tată. Plec.

— Ai grijă! Fii cu ochii în patru. Ghiaurul e hulpe bătrînă. Dacă te păcălește, uit că-mi ești fiu : unde-ți stau picioarele-ți va sta și capul. Iei douăzeci de slujitori și pleci la Corbeni. Să te porți ca un viteaz!

— Da, mărite! Vei vedea ce-mi poate brațul și mintea. Și-atunci vei binevoi să-mi dai mie ghiaura.

— Du-te! Scotocește tot. Să nu pierdem nici un galben. Nici unul! Alah cu tine!

Astrologul s-a dus în cortul prizonierilor cu știrea :

— Se poartă ca și cum noi i-am porunci : fiul o să ajungă în mîinile noastre, la Corbeni.

Toma Neagu s-a speriat, ca de obicei ; Voichița s-a bucurat. Astrologul l-a căutat pe Iliuță, la brîul căruia se aflau acum „cheia și lacata zilelor noastre”, cum spunea Grue. L-a găsit jucînd arșice, în pulbere, cu trei tătari foarte tineri. L-a luat deoparte și i-a șoptit :

— Mîine-n zori, să fii la Corbeni ; îl cauți pe Moțoc Dorondoc. Îi spui doar atît : azi vine dîrlobîrlobrezitura! ai înțeles?

— Nu, dar țin minte... Încalec pe ursul cel tînăr : fuge ca un armăsar... M-am dus cu dîrlobîrlobrezitura!

Îndată după miezul nopții, pe-un cal mîndru, Ibrahim, însoțit de douăzeci și doi de oameni, avîndu-l la mijloc pe Toma Neagu, au pornit, în trap vioi, spre Corbeni. Au urcat trei dealuri ; au coborît trei văi ; au trecut trei pîraie, unde caii s-au adăpat. Și, taman cînd răsărea soarele au ajuns la Corbeni. Au descălecat grăbiți, nerăbdători, în cramă, au dat la o parte porțile de fier de la intrarea în hrubă. Scîrțîitul ascuțit dovedea că n-au mai fost de mult deschise. Ibrahim a poruncit ca zece slujitori să-l însoțească înlăuntru, iar zece să păzească afară. Văicărindu-se, ca de obicei, Toma Neagu mergea în frunte. Cei rămași afară luară șeile de pe cai, lăsîndu-i slobozi să pască iarba rourată. Înlăuntru, Toma Neagu îl

înștiința pe tătar că hruba-i foarte adîncă și lungă, că aurul e în peretele..vai și-amar”, din fund. Sfătuia să meargă încet, pînă s-or deprinde cu întunericul, pînă o ajunge la o făclie, pe care va s-o aprindă. Cîteva minute asupra cramei domni liniștea măsurată de ronțăitul cailor și de cîntarea unei cinteze într-un nuc bătrîn, la cîteva zeci de pași de cramă. Tătarii rămași afară erau atenți la cei care pătrundeau în hrubă și vorbeau între ei. N-au auzit foșnetul pașilor, tiptil măsurați pe iarbă. În cîteva clipe țărani din Novăcești, peste cincizeci, armați cu furci și topoare, conduși de Tudor Moțoc Dorondoc, alungară caii, departe, înconjurară tătarii, iar alții împinseră repede ușile, le încuiară și le asumară cu bolovani mari, grei, parc-ar fi zidit intrarea. Alții împresurară pe cei zece tătari, le smulseră iataganele, îi legară de copaci, cu călușuri în gură, ca să nu mai strige de pomană.

Auzind zgomot la intrarea hrubei, Ibrahim întrebă, aiurit :

— Ce s-a întîmplat? De ce s-au închis ușile? Iar Toma Neagu, cumplit de speriat, strigă :

— Țăranii!... Ne-au închis... Am căzut în cursă, vai și-a...” Chiar în clipa aceea, de afară răsună glasul lui Dorondoc :

— Așa! Acolo să vă albească oasele!

— Eu sînt vornicul Toma Neagu, vai și-amar! Dați-mi drumul!

— Vă căsăpește Gazi Ghirai! urlă Ibrahim. Vă strivește în copitele cailor!...

După ce-i lasă o vreme să se zbuciume și să strige, să se vaicăre și să amenințe, Dorondoc vorbește :

— Nu ieșiți de-aici pînă nu dați pitac către Gazi Ghirai de răscumpărare pentru Grue și Voichița! Dacă într-o jumătate de ceas nu primim răspuns, facem foc cu băligar la intrare și vă afumăm pînă o să vă crape ochii și vă v-or plesni bojogii.

— Vai de mineee!... Cinstite Ibrahim, împlinește-le voia!

— Poruncește-le tu, să deschidă. Ești boier, stăpînul acestor locuri. Altminteri te sugrumăm aici.

— Vă poruncesc să deschideți ușa! Acum, fără zăbavă!

De afară nu veni nici un răspuns. Însăpăimîntat tot mai tare, Toma Neagu începu să se roage și să se vaiete, încă mai jalnic. Dorondoc îl luă în rîs :

— Nu prea știi să te rogi, jupîne. Mai învață! Noi sîntem mărița sa norodul.

— Dacă nu deschideți, vă ucid boierul! amenință Ibrahim.

— Nici o pagubă! El v-a vîrît în hrubă, el să vă scoată!

Bătură în uși cu lemne și pietre ; strigară în românește și în grai tătar.

— Pier aici, nevinovat, dacă nu vă îndurați... Îndurare! se auzea glasul lui Neagu. Mă omoară Ibrahim!

— Pieri de mîna acelora pe care i-ai chemat în ajutor!

Izbirile în ușă, opintelile, amenințările, toate fură zadarnice. Oamenii lui Dorondoc nu se sinchiseau, iar porțile nici gînd să se clintească.

— Ce vreți? întrebă Ibrahim, deznădăduit. Ce să vă dăm?

— Am spus : pitac către Gazi Ghirai de slobozirea lui Grue și a Voichiței.

— Dă-le pitacul, mărite, vai și-a... în genunchi te rog!

— Îndrăciților!... N-am pe ce scrie...

Nici Dorondoc n-avea ; dar Iliuță tăie o bucată de scoarță din mestecănul din preajma cramei, caută în vatră un cărbune de plop și le vîrî prin crăpătura de la țîțina ușii. Ibrahim însă abia știa să-și scrie numele. Și acela, mai mult talpa gîștei decît scriere.

Dorondoc dezlegă de copac un tătar, îi puse în mînă bucata de coajă de mestecăn

mîzgălită de Ibrahim și, după ce învăță cuvintele poruncite de Ibrahim care pe românește ar suna : „închis hrubă. Slobozi robii, slobod și eu”.

Pîna la tabără, îl însoțiră trei țărani : Arghir, Veveriță și Calomfir. Gazi Ghirai, auzind pătărania feciorului, s-a înfuriat așa de tare, încît a tras hangerul gata să-l împlînte în pieptul olăcarului.

— Ce rușine!... Ce rușine!... Închis într-un beci, ca un viezure nerod! Afară, Veveriță a șoptit la urechea astrologului despre cele făptuite la Corbeni. Așa că, intrînd în cort, nu i-a rămas decît să-l compătimizească pe Gazi Ghirai, cu glasul cel mai îndurerat.

— Înțeleg : mare rușine și nenorocire! Dar... voia soartei, slăvitule. Poruncește să-l scoată să nu se afle în tabără că fiul...

— L-am trimis după aur și-a căzut în capcană ca un nevrednic. Astrologul îl rugă pe Ghirai să-l asculte pe olăcar, ca să afle mai multe despre nenorocirea fiului. Înțelegînd că au fost închiși de niște țărani, se învăpăie și mai tare de mînie, gata să-și piardă cumpătul :

— Ticăloșii!... Mișeii! În furci, toți ghiaurii!

— Dacă-i ameninți, mărite, îți ucid feciorul, judecă astrologul. Mai bine răscumpără-l : dai doi robi, pentru un fiu iubit și viteaz.

— Viteaz? Cade prins ca un cârțițoi chior...
Mi-i scîrbă de-așa viteaz!

— Se mai întîmplă. Și Tamerlan a fost rob la ghiauri; răscumpărat a ajuns mare han și l-a prins pe sultanul Baiazid Ilderîm. Povața mea, ca astrolog cetitor în stele, este să faci schimbul; deși fata-i o comoară de frumusețe și-i păcat s-o pierzi, dar fiul, fiul tău prețuiește însutit.

— E juruită marelui han! Am pregătit darurile și caii de drum.

— Daaa! fu de acord Răpalac. Și ce s-ar mai fi bucurat prea măritul hantătar de frumusețea ghiaurei... Încrederea lui în măriia ta ar fi sporit și... Dar cum poți lăsa pe iubitul măriei tale fiu, să piară închis în beci ca un șoarece, sub puterea unor ghiauri? Și dacă-i îndeamnă Scaraoschi să-l chinuie cu foc și fum de gunoaie? Dacă-l spînzură? Ce-o să zică măritul hantătar? Ibrahim, viteazul fecior al lui Gazi Ghirai a pierit pîrlit ca un porc ori spînzurat ca o javră? Cum scrie la Coran : din tată nevrednic, fiu ticălos se alege. Și să nu se zică : feciorul se laudă că-i viteaz, pentru că taică-su a omorît un purece.

— Dacă-i așa, îi fac una cu pămîntul! Pe toți ghiaurii!

— Așa, da : pentru că nu s-a văzut tată atît de nelegiuit încît să-și lase feciorul să piară, în nenorocire și rușine... Am stat de vorbă cu cei trei ghiauri trimiși de la Corbeni și-ți dau sfat : însoțit de cinci slujitori, te duci pînă la Fîntîna Cerbului, cu cei doi robi, lîngă măriia ta ; ei vor aduce pe măritul Ibrahim și faceți schimbul. Altă cale nu-i.

— M-au încolțit, blăstămații!

— Și mai zic trimișii ghiaurilor : să nu cerci a lucra cu gînd ascuns, cu viclenie, că pe loc retează beregata lui... Și cred că asta nu vrei, bunule și slăvite părinte. După ce-l slobozi, da, îl tai domnia ta, dacă vrei.

— Cum se-ndură Alah să mă vadă crăpînd de necaz? Și ce averi pierd... Ce măriri căpătam de la preamăritul han..."Nu? Pe fată n-o dau!

— Horoscopul se tîlcuiește că trebuie s-o dai!

Și pe cînd astrologul se străduia să-l convingă, a intrat eunucul zăpăcit de spaimă și foarte îndurerat :

— Slăvite, mare nenorocire! Robii, fugit!

— Cuuum?

— Nu știe Iusuf ; cineva rupt lanțul.

— Ah, blăstămăție! în tabăra asta mișună iscoadele ghiaurilor!

Și astrologul rămase crucit ; șopti pentru sine : „Astrologule, pe unde scoți cămașa? La care stea te-nchini?” Și tare :

— Dacă acum ghiaurii nu mai vor schimbul? Cu cine?

— Să fie spînzurați toți cei care i-au avut în samă!

— Iusuf văzut : toți legați burduf, călușe la gură! scînci eunucul.

— Pornesc cu toată tabăra la Corbeni! Îi calc în copitele cailor!...

— Foarte bine ar fi, dacă ghiaurii n-ar avea strajă pe dealuri și... l-ar ucide pe Ibrahim. Apoi s-ar risipi în păduri. După asta, prinde orbul, scoate-i ochii.

— Așa-i... Ce să fac atunci? Ce sfat îmi dai?

— Zic să nu pierzi vremea : să pornești numaidecît la întîlnirea cu ghiaurii, ca și cum n-ai ști că robii au fugit.

— Nu, nu mă duc! se răzgîndi tătarul, cu o îndărătnică trufie, care-n fapt, ascundea teama.

— Viteazul Ibrahim, feciorul măriei tale stă de o zi și-o noapte în hrubă, în întuneric, în umezeală, cu groaza morții în oase și măria ta te codești? Dacă află marele han...

— Asta cam așa-i, înțeleptule astrolog... A, mi-am amintit : tu m-ai sfătuit să-l trimit pe Ibrahim cu ghiaurul, parșivule!

— Nu eu, mărite! Ci zodia lui! Eu, cititor în stele de la Persida, am spus să trimiți pe cel care ți-i mai aproape de inimă... Ori, alegându-l pe Ibrahim, nu te-ai gândit îndeajuns că ai pe altul mai aproape de inimă. Deci ai ascultat de îndrumarea stelelor.

Ghirai rămăsese, câteva clipe, foarte încurcat. Apoi strigă, hotărât :

— Să se pregătească numaidecât caii. Plec!

— Sfătuiesc să-mi îngădui să merg și eu.

— Hai!...

La drum, tătarii galopează ca vîntul. Asta-i a lor, iar Gazi Ghirai gonește încă mai abraj, sub biciul mîniei ce fierbe cumplit în el.

În vremea asta Moțoc Dorondoc și oamenii din Novăcești așteptau la Fîntîna Cerbului. Bine străjuit, Ibrahim se afla prin preajmă. Toma Neagu avea inima cît un purece ; și tot ca purecele îi sălta să-i iasă din piept, înțepîndu-l usturător. Dar, deodată, cine-mi apăreau în virful dealului, ieșind de pe o cărare ce trecea printr-un huceag de alun? Român Grue și Voichița. Toți se minunară, se îmbrățișară, se bucurară și doriră să afle cum au scăpat. Răspunse Voichița :

— Cu ajutorul lui Calapăr și al slujitorului de la cort, Iusuf.

Unii, în cap cu Toma Neagu, ziceau să nu-l mai aștepte pe Gazi Ghirai. Dorondoc, dimpotrivă :

— Trebuie să-l răscumpărăm pe Calapăr, aflat acum în mare primejdie.

Sprijiniți în furci, coase, topoare, îmblăcie, ghioage, novăceștenii se așezară pe așteptat.

Dorondoc ceru lui Grue și Voichiței să se ascundă în huceag :

— Lăsați-mă pe mine să mă târguiesc cu tătarul.

A apărut Gazi Ghirai pe la amiază, încrunțat, dar semeț. Oamenii l-au întâmpinat fără plecăciuni și fără teamă ; ceea ce l-a supărat foarte. Dar când și-a văzut feciorul între furci și topoare a trebuit să vorbească blînd. Și chiar rugător, îndurerat :

— Legat?... Fiul meu, legat?

— Măria ta, i-ai adus pe Român Grue și pe Voichița? Unde-s?

— Au fugit!

— Minți! Vrei să ne păcălești! strigă Dorondoc, supărat și furios.

— Jur!... Să adeverească astrologul.

— Atunci, ce facem? Ce schimbăm? Că noi am avut o vorbă : dăm dacă dai. Că zice

proverbul : nu-i nebun cine mîncă nouă pite late, ci cel care i le dă pe toate. Dacă nu ne dai oamenii, în schimb ne dai bani, să ne plătim datoria față de boierul Toma Neagu.

— Dau zece pungi de galbeni.

— Ce spui? se uimi Dorondoc. Noi îl cunoaștem pe Ibrahim de cîteva zile și am văzut că prețuiește de zece ori mai mult : o sută de pungi!

— Mă jefuiți, tâlharilor! vorbi tătarul cam în felul lui Toma Neagu.

— Nu ne ocări cu nume de tâlhari, ca ți-om zice și noi o vorbă și nu ți-o plăcea, se împotrivi Dorondoc. O sută de pungi, în cap! Că Ibrahim al dumitale e obraz subțire, care cu... cheltuială se ține.

După ce-și suci și răsuci calul smucindu-l din frîu, Ghirai porunci unui tătar aflat mai încolo, cu doi desagi pe cal :

— Aruncă-le cincizeci!

— O sută! Altfel... intră topoarele și îmblăciile în slujbă. Suduind cumplit în limba lui, silindu-și calul să cabreze, făcu semn să numere pungile. Dar nici un țăran nu se apropia de ele. Nici Dorondoc. Asta îl îngrijora și-l înfuria pe Gazi Ghirai.

— Mai avem o dorință : să juri pe Coran că, după ce-ți dăm feciorul și luăm banii, nu te vei răzbuna pe noi, nu vei prăda satul nostru.

— Mă scoateți din sărite!

— Uite cîte topoare stau ațintite asupra lui Ibrahim. Un semn să fac și îl hăcuiesc ca pe-un bostan bun de dat la porci.

Gazi Ghirai ceru Coranul și întrebă ce să jure. Astrologul, ca omul cel mai stăpîn pe sine, îi ceru să jure după el, cu mîna pe Coran :

— Jur să plătesc o sută de pungi de galbeni pentru salvarea fiului meu... viteazul Ibrahim și a tovarășilor lui. Jur să pun în mîinele lui... cum te cheamă, ghiaure?

— Tudor al lui Moțoc zis Dorondoc.

—...așa cum îl cheamă, bani buni și fără lipsă la număr. Și mă leg, pe Coran și în numele lui Alah și al proorocului Mahomed... că nu voi umbla cu vicleșug împotriva românilor și nici nu voi căuta să mă răzbun pe satele lor. Și ca să nu fiu ispitit întru aceasta, voi ridica tabăra și voi pleca, neîntîrziat.

După ce căpetenia tătară rosti jurămîntul, astrologul ceru ca Dorondoc să-l dezlege pe Ibrahim. Treaba se împlini repede. Un slujitor aduse un cal fiului eliberat și toată ceata porni în galop. Cei zece tătari, însoțitorii lui, rămași fără cai, porniră pe jos. Dar, după cîteva sute

de pași, patru din ei se întoarseră și cerură să rămână robii novăceștenilor : decît să-i taie Gazi Ghirai, pentru nevrednicie, mai bine...

După ce se depărtară tătarii, Dorondoc puse să se ridice pungile și să se dea pe seama starostelui.

— Vai și-amar, ce de bănet! pizmui jinduitoar Toma Neagu.

Din vale se întoarce astrologul Răpalac ; descălecă, își dezbracă mantia cu șapte petece și pălăria bleagă, își smulse bărbuța, își netezi pletele și, spre uimirea tuturor, deveni Ion Calapăr, prietenul lui Român Grue și al lui Dorondoc. Dar nu se sfîrșiră mirările și, dinspre huceag, se arătară Voichița și Grue. Mulțumiră oamenilor și îndeosebi lui Calapăr și Dorondoc, că i-au ajutat a ieși din robie. Hotărîră ca banii să se păstreze la obștea satului, pentru nevoile oamenilor, de bir, haraci și alte angarale.

Așa, slobozi și armați, Voichița și Toma Neagu poftiră tot satul sus, la conac ; slujitorii tăiară cinci berbeci, coapseră cinci cuptoare de pîine, desfunderă trei butii de vin și cu toții, bărbați și femei, tineri și bătrîni se ospătară și se veseliră mai ceva ca la nuntă. În hora care s-a încins, au jucat nu numai Român Grue și prietenii lui, ci și Voichița și chiar — spre

marea mirare a satului — boier Toma Neagu. Când horele și veselia erau în toi, Calapăr văzu că printre oameni se strecura unul cu chip cunoscut. Când se apropie de el și-și auziră glasurile, începu a râde, și rîse de să plesnească, nu alta. Rîdea și Calapăr, dar mai mult de rîsul, cam ciudat, al străinului, care nu era altul decît... Iusuf.

— De ce rîzi așa? întrebă fostul astrolog. Vorba ceea : pentru un lucru de nimica, rîde baba de se strică. Ori tu... Iusuf, nu babă, caută el să-l imite în vorbire.

— Păi, chiar asta am vrut să zic : sînt român și hohotesc de rîs gîndind ce strașnic l-ai păcălit pe tătar.

— Măi, tu nu ești niscai sămîntă de viclean?

— V-aș fi pîrît lui Gazi Ghirai, dac-aș fi fost. N-am făcut-o pentru că m-a robit, m-a schingiuit, m-a umilit. Și mă bucur ori de cîte ori pățește una mai boacăină. Iar asta de-acum e în adevăr de pomină.

Povesti apoi cum i-a ajutat pe Român Grue și pe Voichița să fugă din tabăra tătară, cum s-a folosit de zăpăceala iscată de ridicarea pripită a taberei și s-a ascuns în pădure.

— Mă cheamă Andrei și vreau să știu dacă aș găsi ceva de lucru în satul vostru.

De dînşii se apropie Maria ; privi şi întreabă :

— Ce cauţi tu la noi, tătărul?

— Straiul i-i tătăresc ; încolo-i Andrei, român şi prieten, lămuri Calapăr, care nu ştia că, în aceeaşi clipă, Leana şoptea la urechea lui Grue :

— Bădiţă, acasă te-aşteaptă nişte slujitori domneşti, să te prindă şi să te ducă la domnie ; vor să te tragă-n Țapă, ca răzvrătit şi răzvrătitor.

Cînd auziră cei trei de-o trebuşoara ca asta, hotărîră să lase satul să petreacă mai departe şi ei să fugă, să li se piardă urma. Zise Calapăr :

— Aşa-i în viaţă ; una caldă, alta rece. Deci, hai frate Român Grue iar, prin lume hoinar, că de-alta n-avem habar.

4. O întîmplare la „Hanul lui Manole” şi altele şi mai şi!

În spătăria mică din Curtea Domnească, Alexandru vodă sfătuia cu unul din slujitorii de taină : armaşul Socol. Încăperea era întunecoasă şi tristă, sumbră chiar. Ştiindu-se urît de popor, vodă îşi temea zilele şi se ferea de lume şi chiar de lumină. Avea încredere

doar în câțiva boieri de-ai lui, cărora le dăruia moșii, îi cinstea cu dregătorii și-i îndopa cu averi, ca să-l păzească de mînia norodului.

Acum, armașul Socol îl înștiința despre răzvrătirea sătenilor din Novăcești, despre robirea vornicului Toma Negu și a fiicei lui, în tabăra tătară.

— L-am adus ca să-mi fie ajutor, și iată își cam face de cap, Gazi Ghirai.

— Își cam face, slăvite doamne! Dar și țăranii din Novăcești, deși s-au ridicat împotriva stăpînului și l-au batjocorit și schingiuit, totuși, tot ei l-au dezrobit. Căpetenia răzvrătiților este unul Român Grue, pribeag de la Moldova, cu porecla Grozovanul. Pentru că țăranii, naiba știe cum? L-au rușinat răpindu-i feciorul, Gazi Ghirai a ridicat tabăra și a plecat în țara lui, mînios și scîrbit. A trimis vorbă că nu-i mulțumit cu cît îl plătești ; se-ntoarce numai dacă-i îndoiești tainul.

— Hainul!... M-a lăsat să mă răfuiesc singur cu răzvrătiții? Și cît aur i-am dat... Și acel Român Grue unde-i acum?

— A fugit, măria ta, împreună cu doi soți de-ai lui. De-o lună jumătate, oamenii mei sînt pe urmele lor, dar de prins... Cred c-au trecut în Transilvania... Mai rău e că pașa ce la Rusciuc cere să-i trimiți haraci, peșcheș, hrană

și bani... Cică să le dai numaidecât, dacă vrei să mai fii domn. Să le dai, să nu-ți zică răzvrătit, ca lui Ion vodă, ori becisnic ca lui Petru Șchiopul de la Moldova care, nevrînd să plătească birul, a părăsit domnia, de mila norodului.

— Așa! dar văd că nu-mi spui cuvînt despre Mihai, marele ban. Nu cumva i te-nchini și tu, javră, pocitanie cu duhul.

— Măria ta!... Ți-s de credință pînă la mormînt! Am știință că trimite la visterie toate dările, fără sminteală.

— Asta știu!... Altceva?

— Încolo, de... se sperie Socol, la el, în Oltenia, face cum e datina banilor Craiovei, cam ce vrea.

— Nu ești bun de nimic, netrebnicule! îmi povestești niște nerozii despre răzvrățiții din Novăcești și despre acel mișel ban de Craiova, habar de grijă n-ai!

— Păi, măria ta, pe Român Grue eu l-am...an

— Taci, cațaoane! Mă amăgești cu fleacuri. În loc să-mi spui ce zic oamenii despre acel ticălos ban, trîncănești despre un Grue. Cine-i nelegiuitul ăsta? Vorbește odată, nemernice!

— Grue l-a păcălit pe Gazi Ghirai și i-a luat o sută de pungi de aur...

Iar despre banul Mihai, dacă vrei să știi adevărul, lumea zice că-i om drept : pune rînduială în biruri, cerînd să plătească fiecare după putere și dreptate. Nu nedreptățește, nu jecmănește, dar nici pe osmanlîi ori pe nogai nu-i suferă, nu le îngăduie a jefui țara. Așa zice lumea... Că s-a înrudit ori împrietenit cu mulți boieri olteni : Buzeștii, Rudenii, Bălenii, Stoichiță din Strîmba... știi și măria ta, prea bine asemenea fapte.

— Prokletul!

— Precum zici, măria ta, mare proklet! Că măria ta pe toate le vezi și le judeci cu înțelepciune. Nimeni ca măria ta...

Dar, îngrijorat, vodă Alexandru nesocoti linguşirea și întrebă :

— De ce crezi, nepricopsitul, că se poartă așa banul Craiovei?

— De, măria ta... vrea să se arate vrednic înaintea prostimii, pentru că umblă cu gînduri piezișe, adică'lea viclene.

— Domnia? Domnia vrei să zici? De-aceia unii zvonesc că-i os de domn?

— Chiar așa, măria ta : domnia! răsuflă ușurat armașul. Cic-ar fi din osul lui Pătrașcu vodă.

După cîteva minute de tăcere, vodă Alexandru schimbă glasul :

— Socol, eu numai în tine am încredere. Și nu te poți plînge : te-am răsplătit totdeauna, berechet : trei moșii cu satele lor...

— Ești înțelept, darnic și... bun, măria ta.

— Și voi fi și mai darnic, dacă...

— Poruncește, măria ta!

— Vreau capul banului Mihai. Pricepi, armaș Socol? Capul!

— Pricep, măria ta : capul!

— De nu-mi îndeplinești porunca, te jupoi de viu, îți umplu pielea cu paie și-o arunc în lacul Colentinei.

— Price... priceput, măria ta... cu paie! se bâlbâi armașul.

— Alegi oameni de încredere. Nu-i știu, nu-i știi! își fac treaba ; plata și tălpășița! La turci! Să nu afle nici musca.

— Am eu un harap buzat fugit din cetele lui Mehmet pașa. Și... după aceea, ca să nu trăncănească, îi astup gura cu pămînt.

Vodă îi aruncă o pungă cu galbeni ; armașul o prinse din zbor.

— Să-mi faci treabă bună! Și să nu uiți nici de fugarii din Novăcești. Că nu se știe ce răutăți mai fac!

În ceasul cînd, la curtea domnească, armașul Socol primea poruncile lui Alexandru vodă, pe-o uliță a Bucureștiului, printre case

mici, înghesuite una în alta, trei prieteni păseau agale, cu caii de căpăstru. Mergeau fără țintă. Trecătorii însă îi cam luau la ochi. Îi încînta frumusețea chipului celui din mijloc, privirea șugubeață a celui din stînga și zîmbetul duios al celui din dreapta. Adică Român Grue, Ion Calapăr și Tudor Moțoc al lui Dorondoc, fugarii din Novăcești. Cel dintîi vorbi Calapăr :

— Iaca, fraților, ne văzurăm și-n satul lui vodă : căscăm gurile de ni s-au dezbîrnat fălcile, dar nu prea avem ce vedea.

— Calapăr și Dorondoc cu cai de dîrlog, iar Român Grue, uite-l, nu e... Și vodă își omoară slujitorii căutîndu-ne prin cei codri.

— Ca să ne ferim de ploaie, ne-am aruncat în lac.

— Hălăduim chiar sub nasul armașului Socol și-i dăm cu sîc.

— Că tot mai bine-i să porți un frîu în mînă, decît un ștreang la gît.

— Poate ne apără boierul Toma Neagu, zîmbi Grue.

— Ți-ai găsit! nu-l crezu Calapăr. Să ne pîrască, da!

— Ei, chiar așa de hain nu-l cred, se înmuie Grue. La urma urmelor, fără noi ar fi zăcut și azi în lanțuri. Nu-i așa?

— Eu o țin pe-a mea : nici răchita pom, nici boierul om.

Lui Grue nu-i conveni zicala, dar ajunseră în dreptul unui bătrîn care, vrînd să urce în căruță niște saci plini cu grîu, făcu semn celor trei tineri să-i ajute. Puseră umărul și, în cîteva minute, încărcară căruța. Bătrînul le zise bodaproste :

— Îmi trebuia un ceas să-i aburc... și-s istovit de puteri. Pornind mai departe, Calapăr reluă vorba despre Toma Neagu :

— Numai tu, Grue, crezi că vornicului Neagu îi lipsesc doar aripile ca să fie înger.

— Inima, Calapărule, nu-l lasă să judece limpede : ia aripioarele... ficei și le-agață tatălui, să-l înalțe în cerul bunătății.

— Voichița-i altă fire, măi fraților! suspină învinuitul.

— Dar o vorbă bătrînească zice : așchia nu sare departe de trunchi.

— Eu cred că seamănă cu maică-sa, care-i răzășiță, ca noi.

Văzînd că nu-l pot abate de la părerile lui, prietenii schimbă ei vorba, dar nu prea departe de Novăcești. Le părea rău : unul că n-o mai vedea pe Maria, altul că nu se mai putea întîlni pe furiș, cu jupînița. Calapăr îi tălmăci gîndul în felul lui :

— Cît e lumea și pămîntul, pe cuptor nu bate vîntul...

— Dar te dă de gol armașul Socol, întregi Dorondoc, zicala ; apoi descîntă : C-o sabie la cingătoare, cu un braț ceva mai tare și c-un dram de iscusință n-om rămîne de căruță. Și murmură cîntare : „Foaie verde de mohor, mult mi-i dor și mult mi-i dor, de satul de pe pripor și de Maria lui Topor.”

— Nu mai jeli în darn ; ce-a fost verde-a vestejit, ce-a fost dulce s-a acrit, îl întîmpină Calapăr, cu vorbe triste, de lehamite.

— O să ne mai fie iarăși bine?

— Cine știe cînd, Român Grue, frate! Eu le văd pe toate cernite.

— Crămăluitoarele! îl apostrofă Calapăr. Nu-ți mai rămîne decît sâ suspini cîte-un „vai și-amar”, ca anume boier.

— Chiar așa!... Mai bine-am privi în jur, la trecători, la case.

— Adică un fel de... hai la bîlci, să-ți cumpăr gîlci, sugui Calapăr, pe aici nu se prea simt sărăcia și împilarea, observă Grue, schimbînd vorba. Numai ișlice și mantii de mătase și fir. Și trăsuri boite roșu, cu armăsari arăpești, cu potcoave de argint. Dovadă că altă făină se macină la moara asta din satul mării sale.

— Uite-l pe armașul Socol! tresări Dorondoc. Să ne-ascundem!

— Cotim pe ulița asta, sfătui Grue. Țineți-vă tot în dosul cailor.

— Ei. Socol-Socol, cum am să ți-o coc, cu pelin și busuioc, într-un vîrf de soc, lingău fără noroc.

Se purta așa de trufaș printre oameni, că Român Grue simți un nestăpînit îndemn de „a-i turti fesul”. Încălecară tustrei și porniră la trap. Grue trase repede praștia de la oblînc, puse o piatră, roti și slobozi. Un vîjîit scurt, șuierat. O clipă de liniște și uluire. Apoi tropote de cai în galop și rîsete tot mai multe, hohotite, sporite de vorbe vesele :

— O piatră în capul armașului!... Nemaipomenit!

— Uite-i cușma într-o băltoacă.

— Cine-a tras?... Unde-i? Prindeți-l!... striga armașul.

— A căzut din cer! batjocori o voce groasă. Plouă cu pietre!

— Oricum, a nimerit bine... se bucură un negustor cu pestelcă verde. Galopînd și depărtîndu-se, cei trei prieteni nu mai auziră nici furia armașului, nici întetîirea rîsetelor.

— Ești cam necugetat, Grue! dojeni Calapăr.

— Știu ; dar mi se părea necuviincios să trec pe lângă dumnealui și să nu-i zic bună ziua, în felul meu.

După ce cotiră mai multe ulițe, domoliră galopul pe malul Dîmboviței, în fața unui han destul de arătos, înconjurat de căruțe cu coviltire de felurite culori : vineții, negre, verde-spălăcit, cărămizii. Printre căruțe, forfotea lume multă : negustori în strai grecesc, evreesc, armenesc, turcesc, românesc. Unii își păzeau sacii ori tarabele cu marfă, cătînd, cu privirile, cu glasurile, cu gesturile mușterii și alîșveriș. Legară caii la stanoage, le puseră sub bot trăiștile cu orz și, așteptînd să-l mestece, sporovăiră între ei, ca oamenii fără treabă și fără țintă.

— Pe-aici or fi umblînd oare cîinii cu colaci în coadă? se făcu Dorondoc a întreba.

— Eu care-am hălăduit prin lume ceva mai mult, dădu răspuns Calapăr, știu că dacă ți-i chimirul plin-bucșit, ți-i ușor s-aduci a bei turc ori, dacă-i nevoie, a iaurgiu bulgar, a neguțător raguzan, a reiter neamț și chiar a grof maghiar.

— Numai pe prost, banul nu-l poate face mai deștept, îi dădu dreptate Dorondoc, suspinînd : Și uite ce jupînițe mîndre... Să nu

te miri dacă o întîlnim și pe Voichița... Păcat că din scai micșunea nu odrăslește.

— Ba, dacă îngrijești răsadul, odrăslește chiar crin cu dulce mireasmă.

— Vai și-amar, Român Grue! rîse Calapăr.

— Dacă ar apărea Voichița, mult aș vrea să-i văd mutrița : „Voi pe-aici, măi voinici?”... Sau poate ne-ar pîrî armașului...

Grue socoti că dacă vor umbla mereu fugari și urgisiți de stăpînire, nici o fată nu se va mai uita la dînșii. Pribegii sînt cîini de uși multe.

— Așa-i! Și boieroaica o să treacă pe lîngă tine, strîmbînd din nas : Român Grue? Uite-l, nu e...

— Iaca și pentru asta avem a săvîrși o ispravă nemaipomenită, să vorbească lumea de noi.

— Grue, din doi săraci se face doar o pereche de calici. Să vedem ce-o să iasă din trei vîntură țară ca noi.

Intrară în han, se așezară la o masă lungă și, privind din cînd în cînd mușterii, izvodiră vorbe de duh ori îngînară cîntec de inimă albastră, după cum își făcuseră obicei : „Pelin beau, pelin mănînc, pe pelin sara mă culc ; dimineața cînd mă scol, cu pelin pe ochi mă

spăl"... „Dorul pe unde zboară, face inima ușoară, dar pe mine mă omoară”...

— Și dacă tu, Român Grue, vorbi Dorondoc din inimă, cuprinzi în tine, pe lângă meșteșugul luptei cu sabia, al ochirii cu praștia, al trîntei nebiruite, dacă te însuflețește un neîntrecut simț pentru dreptate și omenie, pentru înțelegerea durerilor norodului, dacă ai un adevărat har al gospodăririi și bunei orînduiri, dacă știi să te descurci în cele mai grele împrejurări, înșamnă că Voichița greșește trecînd peste dragostea ta cu nepăsare. Dar poate va înțelege că prețuiești mai mult ca o sută de boieri veliți.

— Voichița, fraților, nu prea știe nici ce înflorește nici ce arde în sufletul meu.

— Să ghicească, se împotrivi Calapăr, dacă are inimă și minte! Altminteri e-o gîscă năpîrlită.

Știau toți trei că numai împreună se pot apăra, se pot face cunoscuți ; poate și de aceea o cîrmiră spre o... șagă flămîndă :

— Cît mai avem trei gologani în... chimiră, să ospătăm o țîră! își invită Grue fîrtații, apoi îl întrebă pe hangiu dacă le poate da masă și casă.

— Pentru oameni buni, la hanul lui Manole, casă și masă bună! le răspunse hangiuul binevoitor.

— Dar vin, vin de-ăl să turbe căteaua, ai? se grozăvi Dorondoc.

— De bună samă!... La mine în han vinu-i după punga mușteriiilor. Asta-i și faima hanului lui Manole... Cai aveți buni ; bani... bani aveți, pe măsură?

— Unii, cât păr pe broască ; alții, plini de bani, ca rîpa de bolovani, ticlui Calapăr.

— Ei, asta nu-i tocmai bine.

— Bine, rău — ăsta-s eu. Și ca să nu crezi că-i pe veresie, îmi pun calul chezășie.

— Ei, atunci, sînteți mușteriii mei, deși simt eu că, de-acasă, ați pornit cam cu pripeală, fără bani de cheltuială.

— Ne-ai gîcit, jupîn Manole. Ai ochi buni și minte ascuțită. Și te-ncredințăm că vom bea cît om putea și-om plăti cînd om avea.

— Am nimerit-o cu voi : la han cu vad bun, mușterii cu pungă grea și cu duh sprinten, bine-i să poposească, totdeauna.

— Cu sprinteneala duhului ar mai merge ; dar de greutatea pungii nu ne-ai putea scuti?

— Și ce-aș primi în schimb?

— De la el, un cîntec de alean, îl arătă Grue pe Dorondoc. De la ăstălalt o zicală de duh,

îndreptă arătătorul spre Calapăr. De la mine, o ispravă de pomină și-o faptă bună, făcu semn spre sine.

— Cel mai ușor și mai ușor ni-i să-ți cîntăm : Că, de urîtul lucrului, stau în fundul hanului, unde mi-i cald și mi-i bine, cu ulcioru lîngă mine ; că de harnicei ce sînt, greu mă scol de la pămînt.

— Nici o vorbă de duh nu-i greu de izvodit. De pildă două, pentru noi - fă hatîr calicilor, că le duci și traista. Sau : cînd încapi pe mîna calicului, îți ia și sufletul, sfîrși Dorondoc.

— Toate astea le știu, rîse Manole, că sînt pățit.

— Așa-i, interveni Grue, rotind privirea în jur : Cel mai deștept din sat e Stan pățitul. Da, uite, cumpăna fîntîinii gata-gata să cadă din furcă. Am văzut-o cum am intrat în ograda hanului.

Hangiul lămuri că, de ieri, a sărit fusul și n-a găsit un om sprinten să urce pînă acolo ; ar trebui niște cepuri, ca să...

— Cinstite hangiule, un topor și un fus, ceru Grue.

Și, căpătînd cele cerute, toți trei grăbiră spre fîntînă ; Grue urcă pe furca înaltă, ca atunci cînd era băiat, în munții Horaitei și se

cățără ca mîța pe tulpină de fag, nalt și drept ca lumînarea.

Un drumeț se miră de îndrăzneală și îndemînare, temîndu-se să nu-i rămînă sufletul „pe-acolo, prin cer”. Grue îi răspunse, gîfîind :

— Un căuc de apă unui drumeț însetat te iartă de-un păcat.

La terminarea trebii, hangiul Manole îi laudă și-i încredință că se vor simți bine în han, dacă vor fi tot așa de harnici și săritori la treabă. Grue îi mulțumi, iar Dorondoc îi ticlui un cîntec :

— La han la Manole, nu se mîncă doar fasole, ci și pastrama de berbece, cu pelin din cel mai rece.

Pentru dresul cumpenii și pentru „cîntare”, Manole le făgădui un ulcior de vin. Văzînd dărnicia hangiului, cei trei flăcăi se încredințară că au călcat cu dreptul. Așezați din nou la masă, cîteva minute ascultară lăutarii și larma glasurilor din jur. Cercară a intra în vorbă cu un vecin de masă, în strai verzuliu, din postav de preț, cu cușmă de jder, cu pană de cocor la urechea stîngă :

— Încotro, bădiță?

— Încolo! răspunse drumețul.

— Spre Tîrgoviște ori spre Giurgiu?

— Spre.

- Cu marfă ori cu treburi politicești?
- Cu.
- Ești singur ori însoțit?
- Și nu și da.
- Unde ți-s soții?
- Pe aici și pe nicăieri.
- La pungă ești tot așa de zgîrcit ca la vorbă?
- Mai!
- Se vede că vinzi marfă... necurată, dac-o faci pe mutul în tufă.
- De ce? se neliniști un pic drumețul.
- Păi, neguțătorilor cu marfă bună le merge gura ca melița, îl lămuri Dorondoc. Povestesc mai cu haz ca vînătorii, și-și laudă negustoria, adică îndrugă la brașoave, de te asurzesc.
- Lasă-mă-n pace! se burzului, deodată, mușteriul.
- Te-om lăsa, omule. Vorba nu-i bună la toate ; iar dragoste cu sila nu se poate, cum zice... Calapăr.
- Cine-i Calapăr? se arătă, în sfîrșit, curios de ceva.
- Ia un... iscodici : cum te vede îți și spune : măi, dac-o faci pe misteriosul, pe îmbufnatul, înșamnă că n-ai cugetul curat. Că de l-ai avea, s-ar bate calicii la gura ta.

— De ce să n-am cuget curat?

— Știu eu? Poate vrei a săvârși vreo pozna, vreo ucidere ceva...

— Ce... uci... ești nebun? se înspăimîntă cela, și glasul îi tremură ușurel.

— De-o pildă, vrei să furi o lingură ori să ucizi o muscă de-aici, din han și n-ai vad bun să-ți ascunzi fapta.

— Ești... sînteți nebuni de legat! răsufală oleacă ușurat mușteriu.

— Dacă vrei să nu te ia lumea la ochi, măi omule, trage-i de dușcă o ulcică, două, îndrugă brașoave, cîntă, fă haz de necaz...

— Țineți-vă povețele pentru voi!

— Nu putem ; sîntem niște oameni cam ciudați : dăm tot ce avem, bani, bucate, straie, sfaturi, pumni... tot ce se poate da.

— Lăsați-mă-n pace!

— Da, dar privirea dumitale speriată cere sfat : despovărează-ți sufletul.

— Mă înnebuniți, palavragiilor! se ridică și grăbi spre ieșire.

— Se întâmplă ceva în hanul ăsta, șopti Grue. La fîntînă doi își fac semne ciudate, iar cei de colo vorbesc în șoaptă : sigur pun ceva la cale. Sînt armați cu iatagane. Unul are și laț la brîu, după cît văd eu.

Calapăr povesti, cu oarecare îngrijorare, că în grajd, caii unui turc, îmbrăcat în straie românești, așteaptă înșeuai.

— Ce-or fi vrînd? întrebă Grue.

— Naiba să-i pieptene cu ragila și pieptănușii... îi afurisi Calapăr.

— Numai să nu ne caute pe noi, se temu Moțoc. Dar dacă or fi urmărind pe unul tot așa de nevinovat ca și noi, putem să-l lăsăm în primejdie?

— Nu Grue ; turcul zice că unde-i calabalîc e și bocluc.

— Iar' un năuc se-ntreabă : un' mă duc? Un' mă duc, singur cuc... adăugă Dorondoc.

— Să lăsăm gluma, fraților : eu zic să fim cu ochii în patru. S-ar putea să ne fi luat urma slugile armașului Socol.

— Să se folosească pentru asta de un turc? întrebă Calapăr.

— Ca să-și slujească stăpînul, ticălosul ăsta și-l ia slujbaș și pe dracul.

În vremea asta, în hala cea mare a hanului, rumoarea creștea ; lăutarii ziceau cu foc. Intrînd iară mușteriu cel scump la vorbă strigă :

— Ți-am poruncit, hangiule, să nu mai primești pe nimeni în noaptea asta!

— Iertare, dar rînduiala hanurilor din toată lumea este adăpostirea drumeților. Hangiul care nu ține sama și de omenie se asemănă cu lotrii.

— Te spintec cu hangerul! se-nfurie și crîșcă mușteriu. Cine-s ăști trei flăcăi, care ți-au dres cumpăna?

— Nu știu. Tineri cumsecade, harnici și...

— Plătești cu viața, dacă...,

— Hangiul e fratele tuturor mușteriilor cinstiți și omenoși.

— Taci că te... te sugrum!

Grue și prietenii auziră amenințările mușteriuului care de fapt nu era defel scump la... amenințări. Hangiul se apropie de masa lor, aducîndu-le cîte o „ciozvîrtă aburindă de berbec și-un vinișor de-ăl sec”.

— Adus rece, în ulcior, că ni-i sete și ni-i dor, de pădurea deasă, de mîndra frumoasă, urmă Dorondoc cu prohodirea.

Grue ceru să nu fie prea scump vinul, iar hangiul le răspunse :

— Vă las mai ieftin, dacă-mi stați de-ajutor într-o treabă mai... grea.

— Noi asta așteptăm : să fim de folos, se bucură Grue. Poruncește.

— Nu poruncesc, ci vă rog să-mi îmbățați niște mușterii.

— Dacă-i treabă cinstită, încruntă Grue sprînceană. Cu tâlharii nu vrem să-avem de-a face.

— Cinstită, dar nu ușoară. Întîi că unul din drumeți e turc.

— Pentru că se tem de legea lor, beau pe ascuns, mai avan ca noi.

— Dar de ce vrei să-i îmbeți numaidecît? vru să afle Moțoc.

— Ca să nu știe cînd e miezul nopții... Mie nu-mi place să fiu gazdă de ucigași plătiți, că-mi merge buhu și-mi pierd mușteriii.

— Și putem ști cine-i primejduit? întrebă Grue.

— În vremea asta, cînd domnește unul poreclit „cel Rău”... Primiți?

— Contra ceva mîncare și mai mult vin, se tîrgui Calapăr, în glumă.

Că noi, știi : de plăcintă, gura-mi cîntă, de varzare și mai tare. Și la toate eu mă-nchin, c-un pocal mare de vin.

— Dar de ce ne-ai ales tocmai pe noi? vru să știe Grue. Hanu-i plin.

— V-am dibuit isteți, buni de gură, săritori la nevoie, iubitori de... Dar Calapăr îi tăie vorba cu una de-a lui :

— Hangiule, nu-mi mai îndruga minciuni de-ale dumitale, că-s sătul de-ale mele.

— Pe negoțul meu, că nu-i minciună și nici vreo urzeală, ci numai dorința de a scăpa de niște ucigași ; a-i alunga din casa mea.

— Și dacă-s ucigași cu plată, nu putem ști pe cine li s-a cășunat?

— Trebuie să fie om cu vază, c-au primit mulți bani.

— Pot dormi liniștit, rîse Dorondoc ; capul meu nu prețuiește nici o ceapă degerată.

— Să nu mai lungim tîrguiala : poftesc să-l amăgiți cu vorba.

— Cîntecele-i plac? întrebă Moțoc.

— Cîntă-i ; te-ajută și lăutarii.

— Eu să-i povestesc isprăvi vitejești, se hotărî Grue.

— Și eu snoave, surîse Calapăr.

Și tustrei se mutară la o masă, în fața mușteriiilor bănuți a nutri gînduri nășălnice.

O vreme, mîncară, băură, iscodiră cu privirea vecinii, ascultară lăutarii ori rîsetele, gîlgîitul vinului din ulcioare în căni și-n gîtlejuri și mai ales povestirile, vorbele și semnele celor de la masa megieșă. Cînd crezu de cuviință, Grue se amestecă în vorbă, cu o întrebare :

— Ai luptat la Eger, ienicerule?

— Luptat ; dar ce privește la tine?

— Eu totdeauna am admirat vitejii... Hai noroc! Gustă din pastrama asta.

Turcul gustă, o găsi bună și se îndemnă, lacom la încă trei felii.

— Mai ia, mai ia! îl pofti Calapăr. Cu așa bunătate numai la hanul lui Manole te mai întâlnești. Ia și bucata asta! Așa... Vorba ceea : rău mîncai, bine mă saturai ; nici nu fuse, nici n-ajunse, dar dacă mai era, nu strica. Și-apoi, cum se spune, udată cu vin, i-o minune!

— Nu!... Nu! nu estem voia... Alah pedepsim ala care bem vin!

— Păcat! Ce e mai dulce ca voroava bună și vinul cules pe lună? cîntă Moțoc, aplecîndu-se către turc.

— Lăsați-l în pace! se răsti la ei mușteriul arțăgos, sărind de la masă și răcăduindu-se, mînios, iar pana de cocor se clătină nervoasă.

— Șezi blînd! îl ținti Grue cu privirea. Ce-i rău în a-l pofti pe om să guste din vinul nostru? Noi îl poftim și el trebuie să ne facă plăcerea de a nu refuza.

— De mîncat poate mîncă, pîn-o crăpa ; dar de băut... oprit.

— Da... Ala Alah oprim vinul, rosti turcul, cu mare părere de rău.

— Ei, nu! Uite cum îți lasă gura apă... îl întărită Calapăr.

— Nu, aista noapte treaz trebuie să fim!

— Și... curajos, nu? îl iscodi Grue, surîzînd prietenește.

— Curajos, estem! Ama tu de unde știm?

— Moclis sacana, turcule! se răsti mușteriu misterios.

— Lasă-l, măi omule, că vinul dă curaj, zîmbi Grue. Și mi se pare că de curaj are nevoie un... ienicer, într-o noapte ca asta.

— La Coran scriem : vin ala spurcat estem, carne de porcule, tot spurcat!

Ca să-l mai îmblînzească, Român Grue povesti că în vremea bătăliei de la Eger, pentru însuflețirea oștii otomane, cineva trebuia să cuteze a urca un steag cu semiluna sus, pe crenelurile cetății. Dar ca s-ajungă acolo, sus, trebuia să doboare trei străjeri. Nici un turc n-avea curaj, deși pașa făgăduia răsplată bogată. Doar unul singur a îngropat cartea ceea sub un mușuroi, a dat pe gît o oală cu vin, a simțit cum începe să-i fiarbă sîngele în vine, să-l furnice curajul și a pornit la luptă. A doborât străjile. S-a cățărat pe creneluri și a desfășurat steagul verde. Ceilalți soți ai lui n-au vrut să rămînă mai prejos ; au sorbit și ei din butelcile de vin de Tokai și, în cîteva ceasuri, au cucerit cetatea.

— Adivarat!... Adivarat estem!... Eu ai văzut ala viteaz. Ama făcut agă!

Dar misteriosul scump la vorbă arătă, hotărît, că acum n-are nevoie de curaj, ci de cap limpede. Toți au înțeles că-l ținea din scurt, cu un scop tainic și parșiv. Grue se prefăcu a nu băga de samă ; căută să-l convingă pe ienicer că unora le trebuie curaj ca să beie. Soliman, padișahul cel mare, tot cu vin a întărit inima spahiilor care au pus praf de pușcă la temelia unui turn din cetatea Budei. Turnul a sărit în văzduh, ca o jucărie. Iar pe un spahiu, cel mai îndrăzneț, padișahul l-a făcut pașă... Bea de ici, o-nghițitură măcar, să simți minunea preschimbării.

— Ei eu ajungem agă, dacă asta noapte treaba buna facem!

— Taaaci! răcni mușteriu furios.

— Nu strigam, bre! Ama tăceam, dară gustam picătura... vin.

— Nu-i voie! urlă furios scumpul la vorbă.

— Ienicerule, cum te lași stăpînit, tu, om al măritului sultan, de un tiran ca ăsta? Gustă din pocalul meu, că de nu, zău, mă supăr și fac urît.

Turcul apucă pocalul și-l dădu pe gît din cîteva înghițituri zdravene, horpăite, dovedind că știe bine gustul vinului și-i place.

— Ce faci, ticălosule? Na! sări furiosul, îi smulse pocalul și-l trânti de podele, dând prilejul lui Grue să se mînie :

— Dumneata, mușteriule, cauți sfadă : ne ocărăști, spargi pocalul cu care noi vrem să ne cinstim un prieten. De nu șezi blînd, te legăm de stîlpul cela! Vezi?

— Nu... vă rog, nu! se muie învinuitul. Plătesc vinul, pocalul...

În acest timp, Calapăr și Dorondoc îl îndemnară pe ienicer cu încă două pocale pline. Și cum Dorondoc îi puneă în față talerul cu pastrama :

— Aaah, pastrama a la berbecule pipărat, usturoiet estem... Asta nu oprit estem de ala Coran.

Mestecă zgomotos și mai ceru vin, iar Grue îi dădu tot ulciorul. Punîndu-i gîtul la gură, turcul gîlgîi, în ciuda supărării și protestelor mușteriului cu pană de cocor la cușmă.

— Pentru ala curaj bem bre! se dezvinovătea ienicerul. Ama!...Alah, iertam, că mare estem, hîc! Ha-ha!

— Te spintec cu hangerul, dacă mai bei!

— Nu mai bem, bre... Coran... Coran oprit... ama Alah...

— Mușteriule, vezi-ți de treabă, că-ți afli nașul cu noi, de-mi sperii prietenul!

— Să nu mai bei! se rățoi omul.

— Le-ai dat toate pe una și nici aia nu-i bună, mă pană de cocor! îl șfichiui Calapăr. Hai noroc, ienicerule, și nu lăsa soțul să ne strice cheful.

— Nor-nor-hîc-oc! Sor-sorbim-cum-ghiaurii!... gîlgîi de rîs și sughiță ienicerul.

Ca să-l mai liniștească pe furios, Grue îi grăi cu bunăvoință :

— Pe mine mă cheamă Constantin. Pe dumneata?

— Tot Constantin... Nu mai bea, nesocotitule!

— Constantin floare de crin, mîndră floare rea duhoare, îl descînta Calapăr, în vreme ce ienicerul sorbea din ulcior și sughița, lăuda bunătatea vinului și grozăvindu-se printre sughițuri:

— Acuma zugrumam, cît zicem pîs! Crrrț!...

— Nenorocitul! Nu mai primești nici o para! îl amenință încet furiosul, neputincios.

Dar cei trei prieteni îl încurajau mereu pe ienicer :

— Cine bea cinci pocale, noroc are! Cum se zice : cinci cîștigă, zece bea și mîncă, ce-i rămîne bagă-n pungă.

Dorondoc îi ținea hangul cîntînd tînguios și înduioșător :

— Vinu-i bun, ulcioru-i mare, inima năcaz nu are, că-l înec cu... Dealul Mare.

— Ienicerule, dacă la naștere te-a scaldat maică-ta în lapte de iapă, acum scaldă-te-n vin, ca să fii viteaz și să placi cadînelor! Îl dăscăli Ca-lapăr, urmărind cum turcul se clătina tot mai tare, lăudîndu-se printre sughițuri și poticniri :

— Zugrum!... Zugrum!... Cum pui găina zugrum la el, mare ban...

— Ban de argint ori ban de aur? prinse Grue cuvîntul, ca pe-o nadă.

— Taci! răcni deznădăjduit și furios până de cocor.

Dar strigătul mai rău îl ațîță pe ienicer, decît să-l cumințească :

— Prost estem!... Mare ban Craiova estem! Hîc!

— Pe banul Craiovei vrei să-l sugrumi? întrebă Grue.

— Taci, nenorocitul!... Aiurează, oameni buni, aiurează, bețivanul!

— Chiar dacă limba se mai împleticește, gura bețivului tot adevăr grăiește.

— Adevăru-i că nici noi nu-l putem suferi pe banul Craiovei, zise Grue. E-un răzvrătit!

— Cine-ți dă voie să-l ocărăști? se grozăvi furiosul. E om bun și drept! Nu dau voie să...

— Cică s-ar fi sfădit cu vodă, iscodi Dorondoc. Așa s-aude.

— Nu-i adevărat! Chiar acum l-a chemat la curte, pentru sfat.

— Da? se miră Calapăr. Vezi cum e lumea? Vorba bună greu răsună, iar cea rea umblă ca vîntul, umplînd pămîntul cu duhoarea-i.

— E miezul nopții... Hai, ienicerule! porunci furios pană de cocor.

— Nu bem, plecam! se clătină turcul. Miez noapte estem, plecam!

— Deci să bem și să cîntăm pînă în zori! îndemnă Grue. Noroc!

— Noroc! Iuhu... Plecam!... Hai... Hîc! Bun vin estem. Dam!

— Mergem și noi! se oferi Grue. Să vă fim de ceva ajutor. Musafirul arțăgos se împotrivi deznădăjduit ; dar Calapăr se încapățîină să meargă toți.

— Hai, ienicere! Ce nu pot face zece cumiști, strică un smintit. Hai, turcule! Hai, viteazule, hai!...

— Un'e? Zugrumam ban Craiovi? Hîc! Bem ala ulcior și mergem..; Zugrumam... Crrrț!... Voi uitam cum...

— Vorbe de bețiv! clocotea pana de cocor. Nu-l ascultați!

— Auzi, viteaz ienicer? Te face bețiv!

— Nuuu!... Voie nu dam!... se împotrivește, clătinat cu limba încleiată.

— Du-te și te culcă, nenorocitul! îl ocări pana de cocor. Grue îl apăra, numindu-l prieten, iar Calapăr îl sfătuia :

— Unde bei și-unde mănânci, acolo-i bine să te culci.

— Hai! urlă furiosul, holbînd ochii și zăngănind iataganul.

— Nu mergem cu, hîc! tine... Cu ei vrem mergem... Vrem și punga dam... Aur!

Și puse o pungă în palma lui Calapăr, sărutîndu-l îmbălat.

— E plină, ienicerule? o cîntări flăcăul în palmă, f ăcînd cu ochiul lui Grue.

— Plin estem... Hai pîndim ala ban...

— Taci! Te străpung cu... crîșcă amarnic mușteriul arțăgos, dar Grue îl luă în piept, silindu-l să se depărteze și să lase iataganul în teacă :

— Nu fă omor, slujitor al armașului Socol, că dai de dracul cu noi!

La semnul lui Grue, Calapăr și Dorondoc îl prinseră de brațe pe arțăgos și, în ciuda zvîrcolirilor și a înjurăturilor, îl dezarmară și-i legară mîinile cu un curmei, iar Calapăr rîse, ca de obicei :

— În funii legat fedeleș, îl duceau pînă la Ieși și, ca să nu facă omor, îl ducem la obor, să-l vindem la hingher, pe sare și piper...

— Deocamdată să-l împiedicăm a face vreun rău! lămuri Grue lumea adunată în jur, curioasă să afle pricina strigătelor. Ienicerul cercă să se ridice de pe scaun, dar se împiedică în șalvari și se burzului că nu-și găsea iataganul :

— Hîc!... la dreapta mutam ala iatagan... Hai!... Dam ulcior și plecam, bre...

— Unde trebuie să mergem? întrebă Grue.

— N-am 'abar, bre!... Om... mare ala, banule, intrat casa, hîc! Știm, știm... Calea Craiova... Crrrț! se bălăbănea turcul amețit bine.

— Amîn-o pe altă dată. Acum se luminează de ziuă ; ne vede lumea.

— Trebă zugrumam... Luam bani... turc om cinstit estem...! Hîc!... și se prăbuși beat mort.

— Punga-i la noi, hotărî Grue. Plătim vinul, pastrama și ne mai înțolim oleacă. Tu, ienicerule, ești bine îmbrăcat.

Înțelegînd despre ce era vorba, oamenii din han făcură haz, îl suduiră pe cel cu pană de cocor la cușmă și-l lăudară pe Grue și pe soții lui. Dar, deodată, de-afară s-auziră strigăte furioase și armașul Socol năvăli în han :

— Unde-i ticălosul? Avea de împlinit poruncă domnească...

— Dacă-i vorba de ucigaşul plătit să-l omoare pe banul Craiovei, uite-l colo, legat fedeleş, îl înfruntă Român Grue.

— Cine a îndrăznit! spumegă armaşul.

— Noi! răspunseră tustrei, calmi, aproape binevoitori.

— A, voi?! Slujitori, împungeţi-i cu suliţele! urlă Socol. Grue trase sabia ; ceilalţi doi îl imitară :

— Îndărăt, mişailor!

— Nu cutezaţi, că vă fac pastramă! ameninţă Calapăr.

— Nu vă-apropiaţi, că vă mănînc coliva! se aşează Moţoc în poziţie de luptă.

Şi lumea din han începu să strige, mînioasă :

— În lături armele!... Afară! Aceşti tineri ne-au mîntuit de ruşinea unui omor!

Încolţit, armaşul Socol rîse silit şi vorbi tare :

— Dar eu n-am nimic cu voi! Am... cu cei care voiau să-l ucidă pe banul Craiovei. N-aţi înţeles voi... bine.

— Iar noi, se înălţă Grue pe vîrfuri, cu cei care plătesc ucigaşi cu pungi din visteria ţării!

Armaşul Socol se făcu a nu auzi învinuirea şi porunci :

— Slujitori, luaţi-l pe cel legat în funii şi pe ienicerul beat.

— Pe ienicer nu-l dăm! se împotrivi Grue. E beat ; noi i-am dat să bea şi nu vrem să sufere din pricina noastră.

— O să-i fie moartea mai uşoară... Luaţi-l!

— Nu cercaţi! se îndârji Român Grue. Voi sînteţi cinci, noi cincisprezece.

— A, îndemni la răzvrătire? Înconjuraţi-i! Sînt... tâlharii din Novăceşti!... porunci slujitorul domnesc.

Dar cei trei nu se înspăimîntară ; mai ales că oamenii începură să le aducă laude şi încurajări. Calapăr vorbi :

— Jupîn armaş, acum dacă ne-ai cunoscut, bine-i să-ţi iei tălpăşiţa şi să ne laşi în pace. Norodul nu vrea ca banul Craiovei să fie ucis. Vrea ca armaşul Socol să încalece şi să plece de bună voie, zicînd bogdaproste că scapă teafăr.

— Să plece!... Să plece!... şi hanul clocoti de strigătele muşterilor.

Neavînd încotro, armaşul ieşi, furios foc, zdrăngănînd iataganul şi ameninţînd :

— Mai auzi tu, de mine, Român Grue!

— Eu nu doresc să mai aud de ucigași plătiți.

— Cară-te!... Cară-te cît mai repede! striga lumea, mînioasă, iar Calapăr îl boscorodi spre hazul tuturor :

— Opt cu-a brînzei nouă! Drag nu-mi ești, drag să nu-mi fii, pe la noi să nu mai vii! Să nu faci cale-nturnată, nici mîine, nici altă dată...

Și, iaca așa, mai mult din întîmplare, cei trei și-au dat obolul la salvarea vieții unui om vrednic și drept : Mihai, banul Craiovei.

Dar, la scurtă vreme, aflînd Alexandru vodă de asemenea întîmplare, l-a certat cu biciul pe armașul Socol și l-a închis în beci, cu gînd să-l taie. L-a chemat la sine pe aga Scarlatache Dudău, om cu suflet negru, pizmaș și cam tanău. A adunat repede sfatul domnesc și, cu amenințări, l-a silit să-l osîndească la moarte pe banul Mihai, ca uneltitor împotriva domniei. După sfat, aga Dudău se fălea către voievod și povățuia :

— Peste măsură de cutezător acel proclet și răzvrătitor, măria ta. Unde nu mi-ți înșfăcase sabia cu stînga, gata să mă căsăpească, dar l-am răzbit. Trebuie să-i punem capul numaidecît, înainte de a afla prostimea... Dacă nu-l împresurau arnăuții mei și eu nu...

dădeam cu spada, acum tot divanul zăcea-n sicrie. Dacă nu chiar tot, măcar juma!

— Da, ne secera pe toți, încuviință vodă, cu un obraz supărat și cu celălalt vesel. Socol e vinovat că răzvrătitul n-a pierit în noaptea cînd a intrat în București, cum am poruncit. Scăpam atunci de el, pe neștiute ; lumea afla că l-a ucis un ienicer nebun. Și gata!

— Mulți boieri mormăiau în bărbi, făcu Dudău pîră, și numai de teama ștreangului n-au ridicat glas pentru răzvrătit. Drept aceea, zic să vîr doi-trei călăi în temnița domnească și să-l sugrume pe mutește.

— Nu-i bine! Boierii m-ar învinui că-s rău și ucigaș.

— Nu-ți pese, măria ta! Divanul l-a osîndit.

— Nu vreau să ațîț mai tare nici mînia prostimii. Mă cam tem.

— Ce știe prostimea?! De-l spînzur, aleargă să-l vadă, ca la Panaramă.

— N-ai auzit ce-a pățit Socol, tîmpul, la hanul lui Manole?

— Acolo s-au amestecat și răzvrățiții din Novăcești, unul Român Grue Și soții lui.

— Ai grijă, Dudăule! Nu cumva Român Grue ăsta s-ajungă glasul prostimii nemulțumite, să fie mai ascultat decît poruncile domnești.

— Îți faci spaimă în darn, măria ta! Trei pribegi, trei zăpăciți. Le fac eu capătul!

— Nu vreau să trec drept un domn rău, cum am mai zis.

— Păi să-mi fie cu iertare, mărite doamne, dar chiar așa îți zice prostimea.

— Îndrăznește?

— Prostime netrebnică, doamne! Dă porecle neroade : Mircea Ciobanul, Vlad Țepeș, Ștefan Surdul, Petru Șchiopul, Alexandru cel...

— Mă tem, Dudău! Mă tem!...

— N-ai de ce, măria ta. Norodu-i doar moftoros și rău de gură : dă porecla și atît. Mai multe nici pricepe, nici poate. Porecla măriei tale, acest mare ban a scornit-o. Anume, ca lui să i se spună... cel Bun.

Vodă porunci, încă o dată, să lucreze cu băgare de seamă, că norodul oricînd se poate burzului, obraznic. Să se arate că „acela”, adică banul Craiovei, a uneltit, pe sub ascuns, să-i ia scaunul domnesc și că, pentru asemenea nelegiuită faptă, sfatul l-a osîndit la moarte.

— Dar n-ar strica, măria ta, să-l pun și la ceva cazne, să-i moi cerbicea, să nu se mai țină așa falnic.

— Dacă tot îl tăiem, n-ar strica să-și mărturisească, singur, în fața lumii, vinovăția.

Poate, cu ăst prilej, prostimea îmi schimbă și porecla.

— Da, am eu grijă să-ți spună „cel drept” ori chiar „cel bun”.

— Pentru împlinirea osîndei, faci pod înalt în piață, aduni multă lume și...

Dar la ceasul cînd Alexandru vodă își urzea planurile lui, la Hanul lui Manole drumeții poposiți vremelnic tăifăsuiau între dînșii. Că, de cînd e lumea lume, hanurile au fost un fel de moară unde se macină făina mărunță a tuturor știrilor și zvonurilor. Ziceau unii, de-o pildă :

— Sfatul domnesc l-a osîndit pe banul Mihai la moarte, numai pentru că-l iubește norodul.

— Și pentru că-i om tare, neînfricat, drept, bogat în gînduri mărețe.

— A îndrăznit să intre în hațașul lupului, să-l înfrunte.

— Doisprezece boieri au jurat că-l știu feciorul din flori al Tudorei, prea frumoasa din Tîrgul de lînă de la Gura Ialomiței, zămislit cu Pătrașcu vodă cel Bun. De-aia își zice „os de domn”.

— L-au osîndit că umblă după domnie.

— De-o lua domnia, ne-ajută să scuturăm toate jugurile și robiile de pe grumaz.

— Oare ce-or zice Român Grue și soții lui, când or afla că bărbatul pe care l-au salvat, va fi totuși ucis?

— Vor răscula norodul!

Așa vorbeau, în seara aceea de vară călduroasă, mulți din drumeții aflați în hanul lui Manole.

Român Grue și prietenii lui munciseră toată ziua în grădina hangiului și-acum hodineau un pic, sub un cireș bătrîn, lîngă care era înjghebată un fel de colibă. Ca de obicei, Moțoc îngîna cîntec din fluier, Grue își dregea șaua, iar Calapăr, mai trudit, moțăia. În depărtare, spre apus, scăpărau fulgere și răbufneau tunete, din mormanul de nouri ca smoala. În prisacă, albinele se strînseseră în jurul urdinișului și făceau vînt cu aripile, să primenească aerul, ca să nu se topească fagurii de atîta căldură.

— Calapărule, ai început să mîi porcii la jir? își trezi Dorondoc prietenul, iar acesta tresări:

— Am visat urît : mă împresurase Socol, cu o sută de slujitori. Aveam o secure în mînă care se învîrtea îndrăcit și n-o puteam opri, de parcă izbea singură. Oboseala îmi muiase brațele. Gîndeam ca femeia leneșă : de fus sar în sus, de furcă îmi fac nălucă...

Deodată, printre tunete, auziră foșnet de iarbă în preajmă și, după tufe, se ivi un urs. Și cei trei ar fi încremenit de spaimă, dacă n-ar fi fost urmat de un băiețel cunoscut : Iliuță.

— Ce faci pe-aici, istețule? întrebă Calapăr, bucuros.

— Joc ursul, bădiță, ca să nu mor de foame... Stai jos, Martine, jos!

— Și, umblînd cu ursul, ce-ai mai auzit prin țară?

— De toate, bădiță Grue ; dar mai mult rele decît bune.

— Așa-i în viață, Iliuță : nu-i miere fără fiere.

Vorbeau agale, moleșiți de căldură ; dar fulgerele și tunetele se apropiau tot mai mult și mai amenințătoare.

— Pe la Novăcești ai mai fost? întrebă Dorondoc, într-o doară.

— Dintr-acolo am venit acum trei zile. S-a aflat că Andrei eunucul, care a fugit cu dumneavoastră din tabăra tătarilor, este vărul jupîniței Voichița, răpit de tătari, de mult, de cînd era micuț.

— Uite minune!... Parcă acum mi-i și mai drag, se bucură Grue.

— Hm... pentru fragă și frunza mi-i dragă...

— N-o să uit nicicînd, Calapăr, că datorită ție și lui Andrei, noi, adică eu și Voichița, am scăpat teferi din mîinile lui Gazi Ghirai.

Iliuță parcă citea pe fețele lor părerea de rău că au plecat din sat:

— Bunicul spune că atîta vreme cît domnește vodă ăsta de acum, nu vă puteți întoarce în Novăcești. Tot fugari o să vă numiți.

Moțoc încuviință dînd din cap și făcu semn să intre în colibă : începuse să plouă cu picușuri mari, iar fulgerele și tunetele se rupeau deasupra capetelor. Le părea bine de ploaie, că legumele hangiuului aveau mare nevoie de apă. Iliuță întrebă dacă poate vîrî ursul în colibă.

— Într-un bordei de lut, patru oameni și-un urs mut... făcu haz Calapăr, privind încîntat cum intra dihania în colibă, cuminte, și supusă. Ori, și mai bine : șoarecele-n gaură nu încăpea, dar după el tigva tîra.

Afară vîntul s-a schimbat în vijelie ; ploaia răpăia în rafale. Cum furtuna a ținut mai bine de un ceas, Dîmbovița a și început să iasă din matcă. Grue se îngrijoră :

— Dacă rupe zăgazul îneacă toate straturile.

— Rupă-l! Are hangiul bani să-l dreagă, se arată Calapăr nepăsător.

— Păcat! Nu-i bine să se părăduiască muncă degeaba? Hai să întărim zăgazul. Hai, nu vă mai codiți. Hîrlețe, lopeți, un topor!

— Cînd căpitanul zice „hăis”, tu poți trage „cea”? se-nvoi Calapăr. Merse și Iliuță, cu ursul după el. Și, prin ploaia deasă încă, lucrare de zor la întărirea zăgazului ; tăiară o salcie, o răsturnare peste zăgaz, cărare brazde, crăci, pămînt. Cu străduință multă și cu îndemînare, pînă în zori, au înfundat toate locurile pe unde năbuia apa. Din cînd în cînd, mai aruncau cîte o glumă, ca de pildă descîntecul lui Dorondoc de legare a ploilor : „Șapte restee și trei curmee, ploile să stee”. Cînd, la răsăritul soarelui, a venit hangiul Manole, stăpînul grădinii, i-a aflat spălîndu-și uneltele, obrazele și straietele de glod.

— Că nu-i ușor să trudești o noapte întreagă, în luptă cu apa miloasă și furioasă, lămuri Dorondoc pe hangiu.

— Veneam să văd prăpădul : un lac deasupra grădinii și...

— Și legumele, pe apa sîmbetei, îl întregi Calapăr.

— Vă măresc simbria, flăcăilor! hotărî, de la sine hangiul.

— N-o să ne strice. Când e vorba de simbrie, nimeni nu zice ia-mi, ci dă-mi, că...

Dar n-apucă Moțoc să ducă vorba pînă la capăt, că ursul începu să mormăie, în chip ciudat.

— Face-a primejdie, tălmăci Iliuță, cunoscător al năravurilor ursărești.

— Da, fiara adulmecă primejdia mai bine ca omul : are un simț al ei... Se uită spre luncă. Vede el ceva, acolo...

— S-aud pași foșnind prin frunze! Ciuliră urechile.

— A lucit un iatagan! tresări Grue. Sînt slujitorii lui Socol... Fugi, hangiule, că pe noi ne caută!... La luptă, flăcăi.

— Au suliți... Și iatagane! se speriară Calapăr și Iliuță.

— Sînt mulți!... Prea mulți!... chibzui Dorondoc.

— De unde-ați răsărit, blăstămaților? întrebă Român Grue, dar slugile agiei în loc de răspuns se repeziră asupra celor patru prieteni și lupta se încinse, furioasă. Dădeau cu putere, icnind și ocărînd.

— A, tu ești mușteriu cu pană de cocor?! îl recunosc Grue.

— Eu!... Na! izbi cu sabia, dar Grue se apără cu sapa.

— 'Te-te la el! se mînie Calapăr ; pe cine nu-l lași să moară nu te lasă să trăiești, jigodia naibii!

— Vă pun capul jos! scheună până de cocor. Din pricina voastră stăpînul meu, armașul Socol...

— Ha-ha! Uite de ce-oi mai plînge eu acu, rîse Calapăr, rotind sapa.

— Predați-vă! Noi sîntem doisprezece voi... trei!

— Vorbi și nea Scarlat, că și el e din sat! îl înfruntă Calapăr.

De departe, hangiul îi îndemna să încalece și să fugă ; dar nu mai puteau : îi înconjuraseră din toate părțile.

— Aleargă dumneata și vină cu ajutor! ceru Român Grue. Iliuță vru să asmuță ursul, dar Moțoc îl opri :

— Nu! Ți-l ucid tâlharii...

Și pe cînd pană de cocor striga la ei să se predea, la semnele lui Grue se strînseră aproape, unul lîngă altul, și se retraseră în prisacă. Dădură în urmăritori cu sapele, cu lopețile, cu toporul, doborînd patru dintre ei. Pana de cocor le tot striga să se predea, își silea oamenii să-i împresoare și să-i strîngă în cerc tot mai strîmt.

— V-am prins ca-n vîrșă!... Țineți-vă bine, șoimilor! își îndemna slujitorii, în vreme ce Român Grue șopti :

— Treceți fiecare lîngă un știubei și aruncați-l, repede, în capul urmăritorilor!... Și tu, Iliuță, hai!

Și cît ai zice una, patru știubee-buduroaie izbiră în atacatori. Mii și mii de albine furioase se năpustiră, năpădindu-le fețele, mîinile, buzele, ochii, silindu-i s-o ia la fugă, numai să scape de potopul gîzelor burzuluite și înțepătoare.

— Poftim! rîse Grue. Luptați-vă cu gîngăniile pămîntului... Bonzăirea albinelor burzuluite se amesteca, hazliu, cu vaietele celor care se grozăviseră, cu cîteva clipe mai înainte :

— Valeu!... Mă orbesc!... Muștele dracului!... Ce usturime!...

Cele mai multe parcă se năpusteau asupra celui cu pana de cocor, silindu-l să se vaiete și să fugă, dînd din mîini ca un turbat, pierzîndu-și cușma, cu pană cu tot. Grue strigă la ai săi :

— Fuga, la cai!... Iliuță, încalecă pe urs!...

În mai puțin de două minute galopau călări, lăsînd slujitorii agiei în seama albinelor, să-i pedepsească ele, cu acul lor micuț, dar plin cu venin usturător.

Dispărînd, Român Grue și prietenii lui nu s-au ascuns nici în codrul Vlăsiei, nici în luncile Dîmboviței. Ci după ce s-au spălat frumos la o cișmea de pe marginea drumului, s-au întors, călări, pe alt drum, tot în București. Erau bucuroși că au scăpat ; îi mîhnea doar gîndul că Iliuță și ursul lui s-au rătăcit. Nici unul din cei trei nu știa cum s-a întîmplat una ca asta.

Dar iată că, pe uliți multă lume grăbește spre piața din fața curții domnești, unde, din porunca agiei, se înălțase un pod, un eșafod înalt. Trăgînd cu urechea la vorbele oamenilor, Grue și ai lui aflară că vodă a osîndit la moarte pe cineva, pe cineva mare. Și chiar așa era, osînditul se numea Mihai, banul Craiovei.

Cînd Dorondoc întrebă o femeie ce vină i-au găsit, aceasta îi răspunse, cu mîhnire și obidă :

— Vina că-i om drept și nu suferă răutățile lui vodă.

— Ia mai tăceți! le bruftului un bărbat. Duceți-vă, repejor, la vatră și prunci! Nu mai trîncăniți vești-povești pe uliță!

Ba chiar un slujitor domnesc porni să le alunge cu biciul, ca pe-un cîrd de gîște găgăitoare.

— Închideți pliscul și nu mai palavragiți...

Român Grue, Calapăr și Dorondoc s-au oprit, călări, mai la o parte, chibzuind ce au de făcut. Calapăr caută să domolească amenințările și biciuirea slujbașului domnesc :

— Omule, nu ți-i rușine să dai în femei, cu toroipanul? N-ai aflat că muierea-i fire slabă, dulce și gingașă, salbă la inima bărbatului? Că nu se cuvine s-o atingi nici c-o floare?

— Uite-un flăcău de treabă! îl lăudă o femeie bălăioară cu fusta vișinie.

— De ce s-adună atîta lume? întrebă Moțoc. O fi crezînd că-i vreo panaramă, cu pehlivani și măscărici.

— De ce n-ar fi? dădu răspuns țepos alta, cu ochi negri, focoși. Ce, măria sa vodă nu joacă pe sîrma turcului, ca un măscărici?

— Deci vodă-i și pehlivan și măscărici...

—...și altă jivină de răutate plină, adăugă Dorondoc.

Cei trei priviră și ei, gîndind că, deși erau aproape de curtea domnească, slugile agiei nu-i puteau dibui; cei care i-au atacat la grădina de zarzavat vor fi avînd acum mutrele cît buțile, umflate de-atîtea înțepături de albine. Femeia cea bălăioară îl ispită iar pe Român Grue, cu o nouă vorbă de îndemn :

— Colo, în fața curții domnești ar cam fi nevoie de flăcăi ca voi.

— Da, bălăiașo, îi zâmbi Calapăr. Cine te vede intrînd în crîsmă nu zice că ai intrat să tēnchini, la cîrnați și la slănini.

— Dacă-i pe zicale, vorbi cea cu ochii focosi, să vă zic și eu : nu fu-giți de aoleu, c-o să dați de oleoleu!

Ajunseră pe-o uliță cotită, unde se întîlniră cu un grup de oameni legați în funii și mînați din urmă de străjeri cu sulii.

— Cu ce-au greșit? întrebă Dorondoc, privindu-i cu îngrijorare.

— N-au plătit dările. Asta-i! se răsti un străjer încruntat.

— Așa?! N-au plătit birul? Țțț... se făcu Calapăr a se mira, în timp ce asculta șoapta lui Român Grue.

— Izbiți-i calul străjerului... Eu le tai funiile, cu sabia! Și cît ai clipi, răteză legăturile și le strigă :

— Fugiți!... Risipiți-vă în toate părțile!... Pierdeți-vă prin mulțime!

— Așa, oameni buni : dați bir cu fugiții! îi îndemnă și Dorondoc. După isprava asta o zbughiră în galop, fără să le pese de ocările și sudălmile celor trei străjeri, de spaima, mirarea ori bucuria trecătorilor. După ce cotiră mai multe uliți, o domoliră la pas.

— Neastîmpărat ești, Român Grue... O să ți se-nfunde rău.

— Nu rabd nedreptatea și tirania, Dorondoace!

Mergînd înainte, ulița îi scoase iar în fața Curții domnești, unde forfota și neliniștea mulțimii sporise mult. „Ne holbăm ca proasta-n tîrg și nu pricepem nimic”, își zise în sine Calapăr. Au descălecat și, cu caii de frîu și-au făcut loc prin mulțimea care se grămădea spre podișca înaltă, numită eșafod. Pe scara dintr-o latură a eșafodului urcă o namilă de om în halat roșu. S-a oprit, trufaș, cu brațele încrucișate la piept, parc-ar fi vrut să se încaiere la trîntă cu toată lumea ; alături, un butuc gros, negru ; cu tăiușul înfipt în butuc, lucea la soare o bardă cu coadă lungă. Mulți străjери și căpitani, toți cu sulii și bardise, cu săbii și scuturi, înconjurau podișca. Dinspre temnița Curții domnești, slujitorii aduceau un bărbat tînăr, falnic, frumos, cu barbă neagră, scurtă, cu ochi de foc. O ascuțită și ciudată durere îi tăie răsufierea lui Român Grue.

— Cine-i? întrebă Moțoc pe-un privitor cu comanac călugăresc.

— Chiar nu știi ori o faci pe...? E Mihai, banul Craiovei.

— Asta-i prea de tot!... Am amuțit... suspinară, pe rînd, Grue, Dorondoc și Calapăr, în vreme ce femeile admirau, oftînd, plîngînd, bocind pe cel urcat pe eșafod :

— Ce chipeș!... Ce privire!... Ce păgînie să ucizi frumusețe de bărbat ca acesta!... Nu stau să privesc astfel de nelegiuire!... Mămucuță, mămucuță, cu ce lapte vrăjit l-ai alăptat de-a crescut așa mîndru?

Murmurele mulțimii se schimbă în rumoare, în strigăte mînioase. Șase slujitori porniră să bată în darabane și un pristav, înțolit în strai castaniu, citi porunca domnească, din care cei trei prieteni auziră doar cîteva frînturi :... „și întru aceasta vinovat făcîndu-se de hiclenire împotriva domniei, iar în sfat a tras sabia să taie pe domnul său, noi toți boierii cei mari și cu întregul sfat domnesc, hotărît-am să i se taie capul cu securea”... Cuvintele înfiorau mulțimea. Strigăte de împotrăvire izbucniră din mai multe locuri :

— Sfetnicii sînt niște mișei!... Vodă cel rău ne ucide oamenii buni!... Să crape boierii cei plini de barbă și goi de minte!...

Român Grue se minuna că osînditul privea liniștit și mîndru, parcă toată mulțimea asta, oștenii străjeri, cerul, soarele toate ar fi fost ale lui și l-ar apăra de orice primejdie.

— Parcă n-ar fi urcat pe eșafod, ci pe tron... constată Moțoc : Privește călăul cu bărbătesc și neînfricat curaj. Bărbat, nu șagă!

— Da, măi! Cată la călău, parcă să-l străpungă cu luminile ochilor, șopti Grue. Singură privirea-i este scut și armă fulgerătoare.

— Osînditul! strigă cu putere aga Dudău, după ce păși, cu mare pohvală, în fața strajei. Ucigașule, mărturisește în fața mulțimii păcatele, hicleniile și omorurile cu care ai mîniat domnia și pe Dumnezeu!

Cîteva clipe osînditul tăcu, apoi se roti, încet, privind lumea aflată într-o nevolnică așteptare. Mulți și multe lăcrămau. Grăi, stăpîn pe sine :

— Nemernic, hiclean și ucigaș nu sînt eu, oameni buni, ci acela care mă urcă, legat pe eșafod. Tot norodul românesc așteaptă dreptatea. Așteaptă omul care să-l conducă spre a o cucerii. Eu...

— Grăiește cum ai poruncă! Altminteri reped sulița în tine...

— De porunca ucigașului nici tu n-ar trebui să asculți!... Eu am vrut să fiu acel ocîrmuitor al norodului și al țării spre dreptate și libertate. Dacă nu-i nimeni în stare să mă apere, în clipa asta păgîină, înseamnă că nu-s

vrednic și nici de trebuință... Hai, călăule, sînt gata!

În mulțime se stîrniră uimire, rumoase, vaiete, proteste. Călăul strîngea, frămîntat, coada securii în mîini, dar parcă n-o putea ridica de pe butuc. Se uită țintă la osîndit și începu să tremure ; mînia de pe chipul lui se schimbă în spaimă. Tremurul mîinilor sporea, în măsura în care privirile lui Mihai îl țintuiau, ca niște săgeți trase din fulgere. Vorbele lui îl înfrînseră cu totul. Și măcar că aga Dudău răcnea și-l amenința, călăul tot nu ridica securea.

— Împlinește porunca! Altfel... Îți tai ție capul!

— Nu, nu pot, nu pot ucide un om ca acesta! lepădă securea și sări de pe pod, între străjери.

În mulțime, cîteva clipe nu se auzi nici o șoaptă. Parcă toți ar fi uitat să respire. Cel dintîi, aga Dudău răcni poruncă țiptată din gîtlej sugrumat de furie :

— Armaș, adă alt călău!... Repede!... Altul!

— Alt călău? De unde?

— Un străjer să urce și să dea cu securea călăului!

— Străjerii mei nu-s călăi! se împotrivi căpitanul străjii. Văzîndu-se neajutorat, aga se înălță în scări și întrebă cu glas încă mai ascuțit de fiorii fricii :

— Cine împlinește porunca domnească are o pungă de galbeni! Cine?... Cine?... Două pungi!... Nimeni?

— Nimeni! răspunse Român Grue fără să vrea, din mulțime.

— Capătă două pungi de...

— Păstrează-ți-le și pune-ți-le-n cruce! îi ură Calapăr.

— Trei pungi celui care...

— Noi n-avem călăi! strigă un glas de femeie.

— Ei, tu de colo! cinci pungi, dacă... Te văd om sărac și cinci pungi... Poți căpăta și o dregătorie care te-ar boieri.

— Bani pătați cu sînge și boierie întemeiată pe omor?! se descotorosi Dorondoc, asupra căruia se îndreptase arătătorul agăi.

— Să fie iertat banul Mihai și lăsat slobod! strigă Român Grue, cu glas puternic, răsunînd între ziduri.

— N-are nici o vină!... Să fie slobod!... Nici gealatul n-a vrut să taie om nevinovat... Coboară de pe eșafod, bane Mihai! Norodul te apără... Lăsați-l slobod! Slobod!...

În clipele acelea, Alexandru vodă se ivi în balconul din față, îmbrăcat în mătasă vișinie, bogat cusută cu flori din fir de aur și argint, cu surguciu stufos la cușma de samur.

— Ce vrea norodul? întrebă, cu prefăcută nevinovăție.

Se făcu liniște. Ochii mulțimii se holbară, dar nici un glas nu rupse încremenirea tăcerii. Doar trei porumbei plutiră sus deasupra pieții și foșnetul aripilor părea ruga unor duhuri topite în seninul fără pată.

— Vrem slobozirea banului Mihai! clocoti glasul puternic, cutremurător al lui Român Grue, urcînd în șaua calului. Banul Mihai să fie slobod!

Înălțat în șa, flăcăul părea Făt-Frumosul din poveste. Glasul lui încălzi inimile norodului ; dar îl și uimi, cîteva clipe.

Îngrozit, aga Dudău găsi în el doar puterea de a răcni poruncă :

— Strigați!... Strigați : trăiască măria sa!... Trăăăiască!

— Mugește singur, că ai glas de taur! rîse Calapăr.

— Taci, nemernicule!

— Ba să nu tacă! se urniră glasurile mulțimii. Au dreptate flăcăii!... Să fie slobod banul Mihai!... Trăiască banul Mihai!... clocotiră glasuri între ziduri, încrețind de spaimă fața lui vodă și a tuturor celor din jur. Zeci de hulubi albi și negri se avîntară într-un soi de dans fantastic.

Măria sa Alexandru vodă ridică buzduganul, cerînd liniște și ascultare.

— Tăceere! urlă aga Dudău. Măria sa Alexandru vodă cel înțelept și bun vrea să grăiască!... Liniște!...

Cînd glasurile se potoliră, vodă glăsui, șovăind, tremurat :

— Io Alexandru voievod, în marea mea milostivire, țin sama de vrerea norodului și amîn osînda vinovatului. Îl vom judeca din nou și dacă...

— Să fie slobod și volnic a merge unde-i va fi voia!

— Am zis! se auzi vorba scurtă și țișată a voievodului, ca răspuns la noua cerere a lui Român Grue. Toți cei din piață, banul Mihai însuși îl văzură pe vodă dispărînd înlăuntru, cu tot alaiul, iar ușile balconului se închiseră pripit și zgomotos.

— Trăiască Alexandru vodă!... Strigați! Strigați!... Îndemna aga Dudău de-a surda ; nimeni nu-l asculta.

Român Grue își făcu loc prin mulțime, mai aproape de eșafod. Straja agăi Dudău nu îngăduia osînditului să se miște ; încă zece halebardieri urcară pe eșafod, cu armele înțăpoșate spre pieptul și capul lui bărbătesc, frumos, neînfricat.

În clipa aceea, pe ulița dinspre apus, de peste Dîmbovița, un pîlc de oșteni olteni, în cap cu un boier tînăr, dădu năvală prin mulțime și, ajunși la eșafod, începură a izbi în slujitorii agăi Dudău. Român Grue și prietenii lui li se alăturară și, într-o clipă, făcură cerc în jurul eșafodului, îndepărtînd toată paza agăi Dudău.

— Să fugim, bane! povățui boierul tînăr, cu plete bogate, cu cușmă de jder, cu surtuc din piele verde cu găitane galbene, cu sabie lucitoare. Amînarea împlinirii osîndei e un vicleșug ucigaș.

— Hai, Stroe Buzescu! surîse banul pe cînd un oștean îi dezlega mîinile, aruncînd curmeiul ca pe-un lucru blăstămat, spurcat.

Coborîră de pe eșafod, brîncind sau înțepînd cu sulița pe cîtiva dintre slujitorii lui Dudău, care încă mai porunceau, așa în vînt, să oprească fuga osînditului. Stroe însuși smulse sabia din mîna lui Dudău și-o puse în mîna banului Mihai, o dată cu frîul unui cal roib.

Călări, Român Grue, Calapăr și Dorondoc porniră după ceata salvatoare. Văzîndu-i, Stroe Buzescu vru să-i îndepărteze cu sabia. Dar banul Mihai îl opri :

— Ne sînt prieteni, Stroe! Ei au fost cei dintîi care au ridicat glas. Vă mulțumesc, flăcăilor! Nu vreți să intrați în slujba mea? Am nevoie de cît mai mulți oameni de nădejde ca voi.

Cei trei prieteni se rostiră, bucuroși, într-un glas :

— Te slujim, cinstite bane Mihai, cu credință, în toate vrerile domniei tale!

— Dar fi-va slujba grea și cu multe primejdii, în luptă cu dușmani puternici și vicleni, știuți și neștiuți.

— Mergem cu domnia ta pînă-n pînzele albe! făgădui Calapăr, cum au mers slujitorii

împăratului Alexandru Macedon, de s-au luptat cu toate liftele și jigăniile pământului.

— Să ne facem țara slobodă!

— Cum te numești, flăcăule? întrebă banul Mihai, bucuros și plăcut impresionat de vorba și înfățișarea lui.

— Mă numesc Român Grue ; cei din Moldova mi-au mai zis și Grozovanul, pentru că am izbutit, cu puterea și iscusința, să scap din robia hantătarului. Iar acești prieteni ai mei sînt : Ion Calapăr și Tudor Moțoc poreclit Dorondoc.

— Și ce faceți voi acum, voinicilor?

— Mărite bane Mihai, rătăcim, ferindu-ne de oamenii stăpînirii care ne vor moartea.

— Ați săvîrșit vreo ucidere, ceva rău? se-ncruntă banul.

— Nu ; doar, pe ici pe colo, am mai ajutat pe unii să-și cîştige dreptatea sau am rîs și ne-am bătut joc de cei proști și tîlhari.

— Că știi, cinstite bane, intră Calapăr în vorbă, lumea-i zidită din puțină dreptate și prea multă strîmbătate.

— Iar noi am fi tare bucuroși să izbîndim tot ce-i bine și frumos, oamenilor buni de folos, adăugă Dorondoc crezul lui.

Banul Mihai simți că avea în față trei flăcăi vrednici și-i pofti să se țină în preajma lui,

ascunși, o vreme, cu cît mai iscusit meșteșug, să nu-i dibuiască și să-i prindă stăpînirea.

Bucuroși că ar putea fi de folos întru înfăptuirea unor gînduri înalte, se tocmiră iar la grădina hangiului Manole.

După două săptămîni de lucru, într-o după-amiază, se învîrteau pe ulițele Bucureștilor, cu caii de frîu, zgîindu-se pe la ferestrele magazinelor, ale dughenelor, prin puzderie de lume necunoscută.

— Dacă banul Mihai vrea să-l slujim, atunci și noi va să ne îmbrăcăm cuviincios. Hangiul mi-a dat azi dimineață o pungă cu bani ; să ne gă-tim, ca niște oameni acătării.

— Mi se pare, frate Grue, că ne ispitește spre un iureș, în galop, de ne-or scăpăra potcoavele, proroci Calapăr. N-o să mai avem măcar răgaz să ne gîndim nici la sufletelul nostru, din pricina cotigelilor printre primejdii.

— La Voichița... la Maria, ne-om mai gîndi, totuși, că poate ne-or fi adăstînd în prag, săracele! zise cu tristețe Dorondoc.

Pornind pe uliță în jos, Moțoc cînta încet, în dorul lelii ; glasul lui cald, plăcut, înveselindu-i nu numai pe prieteni, ci și pe Osman, cîinele care se luase după dînșii de la grădina hangiului :

— Badeo, badeo, de-i veni, căraușa ți-aș plivi, ți-aș așterne-n cale nalbă, să ne întîlnim degrabă : ți-aș așterne cimbrisor, să calci, bade, mai ușor și să vii mai repejor...

Opriră în fața unei tarabe cu îmbrăcăminte și tîrguiră cușme, pinteni, cîte o bundă cu alesături, pantaloni, ciubote noi.

— Ce berechet a dat peste noi! surîse Calapăr. O să arătăm ca niște miri. Deocamdată le punem la oblînc.

Pornind mai departe, dădură de un turc tîrguindu-se cu un zaraf slab, cu barba albă, cu tichie ponosită pe creștetul pleșuv.

— Ovreiule, cu cît schimbi tu ducații? întrebă ienicerul.

— Cu zece florini de-argint bucata.

— Puțin, zaraf cîrpănos!

— Preț bun, efendi! Jur pe bătrînețele mele : bun!

— Bine, fie!... Numără-mi aici treizeci de florini.

Cînd zaraful termină de numărat, Osman începu să mîrîie dușmănos. Auzindu-l, Calapăr înțelese că aici se petrecea o șarlatanie, amirosită și de un cîine cu nume otoman. Făcu semn prietenilor să privească mai atenți la târguiala dintre ienicer și zaraf.

— Numără și dumneata ducații, efendi! pofti zaraful.

— Nu cumva n-ai încredere într-un slujitor al măritului sultan? îl întreabă supărat. I-am numărat de-acasă.

— Vai, efendi... se poate? Uite, treizeci în cap! Dar, ducații? Unde-s?

— Aici! se răsti turcul, vărsînd punga pe măsuța zarafului.

— Vai de mine, efendi!... îngălbeni neguțătorul. Nu mă prăda! Ducații sînt falși...

La văicăreala zarafului cu glas subțire și tremurat, cîinele lătră gros. Ce simț are cîinele Osman... prinde iute vicleșugul"... gîndea Român Grue. Ienicerul își trase hangerul din brîu :

— Îndrăznești să zici că-s falși?...

— Fie-ți milă! se milogi zaraful. Sînt tinichea curată!

Moțoc îl privi cu compătimire, în vreme ce cîinele mîrîia tot mai amenințător.

— Cu hangerul la gît și tinicheaua se face aur! zise turcul, apoi porunci cu asprime : Stăpînește-ți dulăul, ghiaurule!

— Osman, fii cuminte și... mintos! șfichiui Calapăr. Lasă-l pe dumnealui să fie ticălos.

— Cutezi să mă faci...

— Cu cîinele vorbesc, ienicerule! Mai de mult l-a chemat Lăbuș ; dar de cînd am văzut ce bine cunoaște la osmanlîi, i-am zis și noi Osman, cîine năzdrăvan.

— Lasă trîncăneala! își întoarse turcul furia spre Calapăr. Zaraful îl ruga, în genunchi, să nu-l înșele cu niște ducați falși. Dar ienicerul îi puse tăișul iataganului la gît :

— Mai spune o dată : sînt falși ducații mei sau sînt aur curat? Zi!

— Au... auu... holbă zaraful ochii, să-i iasă din orbite ; teama de iatagan îl sugruma, iar vaietele : Au-au!... ienicerul le tălmăci : „Aur... Aur”...

— Păi vezi?... Altă dată să nu mă mai faci mincinos! se răsti iar ienicerul. Că eu nu știu multe! Ți-am dat aur curat, gata! Așa să știi, așa să spui!

Cîinele începu să-l latre, de parcă l-ar fi ocărît. Ienicerul se depărta țănoș, sigur și foarte mulțumit de sine. Bătrînul zaraf prinse a se văita tot mai tare și mai jalnic. Grue se apropie de dînsul și-l rugă să-i schimbe niște bani ungurești.

— N-am!... N-am!... Ori vrei și dumneata să mă furi? Ai simțit că...

— După cum vezi, eu nu-s ienicer, rîse Român Grue. De ce nu te plîngi lui Dudău, care-i agă în București?

— Parcă aga-i mai breaz? Cum ne împotrivim samavolniciei unui otoman, ne și agață în ștreang.

— Zarafule, se tîrgui Grue. Uite, las zălog punga asta ; dă-mi ducații pe care ți i-a dat ienicerul. Dă-mi-i cu împrumut, pentru un sfert de oră.

— Dar ce să faci, mă rog, cu ei? Sînt falși! Falși... Hoțul!... Văzîndu-l atît de supărat și de mînios, Calapăr vru să-l liniștească :

— Așa-i prietenul aista al meu, zarafule : nu suferă să-l scurme paralele în pungă și nici să vadă om nedreptățit.

— Dar ce vrei să faci cu ei?

— Treaba mea! zîmbi Român Grue.

— Poftim, ia-i! Dar, te rog, să nu mă bagi în vreun bocluc...

— Păstrează punga zălog, pînă mă-ntorc... Hai, prieteni, după ienicer. Cîinele-i amiroase urma.

— Da, a luat-o pe ulița Cavaflor, la stînga.

— Bagă de seamă, Grue, sfătui Dorondoc. Pe-aici sînt mulți ieniceri. Grăbiră trapul. Pe înșelător îl ajunseră în dreptul unei băcănii ; îl

întrebă dacă nu cumva are să-i schimbe niște ducați de aur.

— De aur? Dă să-i văd?

— Uite-i! Îi cumperi, cinstite ienicer?

— Mă crezi ageamiu? Sînt falși! Și-un copil îi cunoaște : tinichea!

— Falși? se prefăcu Grue a se mira, cu mare jale. Sînt din cel mai curat aur venețian! Așa i-am luat.

— Prostii! Ha-ha!... Falși!

— Da? Cine m-a păcălit, bine m-a mai potcovit, dar eu nu mă las : cumpără ducații, ienicerule ; adică înapoiază florinii pe care i-ai furat zarafului.

— Haide, cărați-vă de-aici! se zborși otomanul, iar cîinele Osman porni să latre furios.

— Vezi, ienicerule? Nici cîinii nu mai îndură nedreptatea.

— Ce atîta ciorobor pentru un topor? întrebă Calapăr, întinzînd palma : Pune ici florinii zarafului, că-i om bătrîn și nevoiaș.

— Nu vreau!

— Ești un tîlhar! îi strigă Român Grue.

— Tîlhar?... Vă arăt eu vouă tîlhar...

Dar Calapăr, din spate, i-a smuls iataganul și l-a întins lui Grue.

— Sînteți nebuni? Strig...

— Uite, ici : ascuțișul iataganului îți gîdilă beregata. Apăs și-ai amuțit pe vecie... Florinii sînt sau nu falși?

— Nu!... Aur curat!...Lăsați-mă...

— Hai, mai zi o dată, s-audă și flăcăii ăștia.

— Nu... nu sînt falși... gîfii ienicerul sufocat de hanger.

— Atunci na-ți trei ducați de... aur curat, cum ai zis și dă-mi treizeci de florini

— De unde? N-am!... N-am!

— Vezi că s-adeverește vorba : ce semeni aceea culegi! Iar noi te-om secera și te-om face snop, să te batem cu îmblăciul.

— Au! Nu mă tăiați... Na! luați banii... scoase punga din brîu și răsuflă ușurat. Dar, lasă, ne mai întîlnim noi!

— Poate ; dar să dea dracul să fie tot cu vreo șarlatanie, că a doua oară te pun să-ți înghiți ducații cu pungă cu tot.

— Și nu mai amenința, că nebunul bate balta și tot pe el se stropește! îi potrive Calapăr un proverb, și toți trei grăbiră spre dughenița zarafului. Fără să descalece, Grue vorbi răstit :

— Hei, zarafule : mi-ai dat zece ducați de aur?

— De aur? se sperie zafarul. Nu, erau... Cerul mi-i martor că eu ți-am spus că-s falși. Nu cumva vrei, amu, să mă pîrăști la visterie?

— Nu, vreau să ți-i plătesc, urmă Grue jocul.

— Să mi-i plătești? Dar nu fac nici doi irmilici.

— Totuși, dumneata i-ai plătit cu treizeci de florini.

— Ei, lasă șaga : ai văzut doar cum m-a jefuit, cu iataganul la gât. Dar acu se cheamă că io-s cu paguba și cu ponosul.

— Ponos de cel mare, că învinuiești un prea cinstit ienicer! îl ocără Dorondoc.

— Adivarat ; dar ce vină are un ovrei ca mine, că pe lume sînt ieniceri cinstiți!

— Nici una, jupîne, de aceea ia-ți banii, îndemnă Român Grue.

— Nu șuguiți?... Vă mulțumesc, oameni buni și drepți, și mă plec pînă la pămînt. Că nici într-o lună n-aș fi putut pune banii la loc. Muream de foame... Dar, ia spuneți, cum ați scos banii de la ienicer?

— Am luat învățătură tocmai de la dînsul, zise Grue : i-am pus ascuțișul iataganului la beregată.

— Vai, vai, vai, oameni buni! În mare cumpănă v-ați pus capul. Și pentru ce? Pentru un biet zaraf ca mine...

— Nu numai pentru dumneata, ci și pentru dreptate, jupîne. Mai ales pentru dreptate!

— Vorba asta-mi încălzește inima... Să trăiți! Să trăiți fericiți, vă urează Moişă zaraful. Şi dacă, vreodată, o să aveți vreo nevoie, în care eu v-aş putea ajuta, să-mi bateți la uşă.

— Dac-o fi şi-o fi, te-om nimeri, prietene, se bucură Român Grue.

— Că omul fără prieteni e ca stînga fără dreapta, filozofă Calapăr. Îşi luară rămas-bun şi cotiră pe Uliţa Franzelarilor, să-şi cumpere ceva de mîncare. Deodată auziră cîinele mîrîind ; Calapăr îi urmări privirea şi se îngrijoră :

— Uite-l pe aga Dugău... De ne vede, ne face de petrecanie.

— Acu, sfătui Dorondoc, tot nu-i scăpăm. Şi dacă sîntem puşi pe pozne să-i jucăm un renghi, luîndu-i-o înainte.

Se întoarseră pe ulicioara zarafilor şi-l întrebară pe ovrei dacă bănuieşte ce hram poartă aga prin uliţa Franzelarilor.

— Stă la pîndă de azi dimineaţă, însoţit de şase gealaţi... Am eu o bănuială, dar mi-i teamă să...

— E ceva care ne priveşte? stărui Român Grue.

— Nu ştiu cine sînteţi, aşa că...

— Toţi trei slujim un om drept şi îndrăzneţ.

— Da, da! se lămuri zaraful. Ci aga Dudău e-un ticălos răpitor și rău.

— Cărbune-i omul rău ; dacă nu te arde te înnegrește.

— Aici îl pîndește tocmai pe acel om drept și îndrăzneț. Nu se lasă aga pînă nu-l răpune. Are poruncă! lămuri zaraful, arătînd cu degetul, în sus, de unde vin poruncile. Adică de la domnie.

Aga Dudău ajunsese la capătul Uliței Franzelarilor. Cei trei prieteni îl vedeau cum înfuleca și bea de pe tejgheaua fiecărui negustor, mere, pere, chitre, sugiucuri, rahat, baclavale. Lua și nu plătea. Grue și ai lui se apropiară, cu gînd să-i cate pricină de tărăboi. Îl aud vorbind către crîșmarul din colț :

— Dă oala aia cu vin, să gust!

— Cinstite aga, e vin de Dealu Mare...

— Crezi că un dregător de rangul meu bea orice poșircă? întrebă răstit și trînti sabia pe tarabă. Cu asta plătesc eu!

— Bea... bea!... se bîlbîi de spaimă crîșmarul.

— O vadră și pentru acasă! Să nu-l înmulțești cu apă, că pun să te spînzure!...

Vorbea răstit, cu glas gros, îndușmănit și rău. Osman mîrîi și lătră.

— Bă! stăpîniți-vă javra! strigă, cînd cîinele dădu să-l muște. Calapăr îl luă la vale, cu ironie în glas :

— Viteaz cu sabie ca domnia ta să se teamă de-o biată javră? Pentru că Osman lătra și se repezea, tot mai furios, aga întrebă :

— Ce are... are de mă latr-latră? Ce vrea dulă...lăul?

— Totdeauna latră așa, cînd vede un dulău mai rău ca el, rise Grue.

— Mă faci dulău? Pe mineeee?! Pe aga-ga... se înecă de furie ; dar cei trei se făcură a nu băga seamă ; își lăsară mușteriul în grija lui Osman și urmăreau cu privirea un băiețel care se apropia strigîndu-și marfa purtată pe o tavă de aramă, legată de gît cu o curea :

— Halvițaaa!... Halviță bună și proaspătă!...

Dorondoc și Grue îl cunoscuseră și așteptau să se apropie, în timp ce Calapăr continua să se ciondănească, să-l înțepe pe aga Dudău, care cerca tot mai mînios să potolească zelul cîinelui, să poată bea în tihnă. De altfel începu să dea semne că s-a îmbătat :

— Plecați cu... hîc! cu dulăul de-aici!...

— Osman!... Nu mai lătra!... Mai bine mușcă... asmuți Calapăr.

— Ce zici, mă-mă? Hîc!... Asmuți dul-dulăul?

— Zic că-i un sărman câine ciobănesc, sălbatic ; nu cunoaște rangurile dregătorești, dar simte firea omului și, mai ales prostia, îngîmfarea, lăcomia, mișelia. Și cum nu te poate suferi, te latră. Așa-i feleșagul lui, de câine ciobănesc.

— Îl auzi? întrebă și Grue. Acum îți latră prostia.

— Iar acum, mișelia! îl vesti Calapăr, când Osman lătră mai ascuțit.

— Bă, voi... hîc! se întinse aga să pună mîna pe sabia aruncată pe tarabă.

— Stai blînd, nu te rocoși! batjocori Grue. Că dacă dulăul nostru te latră, beteșugurile se sperie și pier ; iar domnia ta rămîi curat ca un pahar de cleștar... A, uite-l pe Iliuță! Băiețaș, ai ajuns halvițar? Unde-i ursul?...

— Atunci, în grădină, povesti băiatul, cu tristețe, simțind mireasma mierii, n-a vrut să alerge cu mine, s-a întors spre prisacă și l-au ucis slujitorii. Fără urs, m-am făcut halvițar... Halviță dulce, halvițaaa!... Halvița cu alune!...

Tot mai amețit de băutură și încurcat de batjocura prietenilor lui Român Grue, aga cercă să se grozăvească și să înfricoșeze, deși nu-l țineau cătărămile.

— Știți voi, bă... cine-s eu? Dacă-mplin...hîc...nesc porunca de azi... ajung boier divanit! hîc-hîc!

— Ce poruncă? întrebă Grue, îmblînzindu-și glasul.

— Aia...hîc! aia-de-mi-a-dat-o-vodă... Și sic..hîc..tir cu-ntrebările...

— Să-l prinzi pe...

— Să-l prind pe... hîc! Te-al dra...cum mă trage de limbă!... Ce-ți pasă!...

— Poate-ți venim cumva în ajutor, c-o fi avînd mulți apărători.

— M-da...hîc! se îngrijoră Dudău. S-ar putea, c-a fost ban la...

— Aha, pe marele ban Mihai ai poruncă să-l...

— De un'e, hîc! știi? se oțărî și mai trase o înghițitură de vin. Calapăr hohoti și-l zăpăci c-o zicală zămislită în clipa asta :

— Mare dandana, gura farfara, te-a dat de belea!

— Nu-mi pa... hîc!... să! S't om pu... hîc! ternic!...

— De bună seamă! Dacă i s-ar fi dat porcului coarne, pornea pămîntul să-l răstoarne, dar l-a făcut urîț și i s-a dat doar rîț.

— Ce-ai!... hîc! zis? Mă faci po...hîc!... Nu ştii ce-s eu? Răspunsul i-l dădu Iliuţă, strigîndu-şi marfa :

— Halviţă moale, pentru orice boale!... Halviţaaa... Ia saftea, să nu mai stea!... Halviţa şi braga, pentru Dudău aga...

Auzindu-se pus în reclamă, omul stăpînirii uită încontrarea cu flăcăii şi se răsuci spre halviţar, holbă ochii, iar pe la colţurile gurii începură să i se scurgă balele poftei de cofeturi.

— Mmmm! hîc!... Cum-dai-hal... hîc! viţa, băietaş?

— Doi irmilici bucata, jupîne aga! Cu miere de tei, să mănînci şi să mai vrei! Halviţaaa! Ia saftea, să nu mai stea...

Aga luă o bucată, o înfulecă, sughiţă, o lăudă şi mai apucă una. Băietaşul era foarte bucuros : găsisese un muşteriu gras, lacom.

— Mai poftiţi şi vă-ndulciţi cu bucăţi de halviţă de la mine, Iliuţă...

— Mai dă, hîc! Mai dă!... Aşa...

— Pofţiţi... Cinci bucăţi, zece irmilici! Pentru un boier ca 'neavoas-tră ce contează? Poftim a şasea... Doisprezece irmilici!

Cei trei prieteni priveau cum aga, după ce luă bucata de halviţă, întoarce spatele spre băietaş şi plecă, mormăind cu gura încleiată.

— Șase bucăți, doișpe irmilici! Plata, boierule, nu pleca!

— Piei din...din...din, hîc! ochii mei! Obrăznicie, hîc! Băiețașul se sperie ; porni după dînsul, înspăimîntat :

— Nu se poate!... Dă-mi gologanii! Doișpe irmilici. Dă-mi-i!! Mă snopește stăpînul în bătaie!... Zice c-am mîncat-o eu ori i-am pierdut banii și mă dă afară din slujbă.

— Nu te ține de... hîc! mine, că te pleznesc!

Osman începu iar să latre cu mînie, parc-ar fi vrut să-l dojenească pe aga pentru găinăriile lui. Dorondoc întrebă, cu amar în glas :

— Cum te lasă inima, jupîne, să jefuiești un copil?

— Taci, mă ! Eu sînt... hîc!

— Ești un mare ticălos!

Dorondoc se îngrijoră de întinderea hartagului :

— Să nu iasă vreun bocluc, fraților!

— Acu, fie ce-o fi. Vorba ceea : numai miere zicînd, gura mi se îndulcește, numai la pelin gîndind, cerul gurii s-amărăște.

— Și-apoi, noi pe asta sîntem puși : să mai sucim oleacă gîtul nedreptății din lume, surîse Român Grue și porunci : Plătește toată marfa, jupîne, pe care ai părăduit-o! Acum!

— Nu zău?! hîc!... Tu-știi-cine-s-io? se coțopeni Dudău.

— Știu : un bețiv și un hoț! îl batjocori Grue ; plătește halvița!

— Sînt-aga...hîc! Dudău! Aga!

— Chiar de-ai fi baș-agă, beșleagă, bașbuzuc și bașbuzat ori bașbutuc, cu noi tot ai dat de bocluc și tot te silim să plătești. Înțelegi ori ba? Și nu mai sughița, că-mi faci greață!

— Nu!... hîc!... Nu plătesc ș' gata!

— Bineee... lungi Grue vorba. Băiețaș, cît face toată marfa ta?

— Cinci florini de argint, bădiță.

— Uite, ți-am cumpărat-o cu zece florini, că trebuie să câștigi și tu ceva. Și-acu, jupîne, poștește să-mi plătești halvița.

— Ce hal-halviță? Hîc!... Ești nebun?

— Nu ; îmi ești dator zece florini! întinse Grue mîna, mișcînd degetele, ca o chemare.

— Ce...ce hîc! vrei-să-spui?

— Zic odată hăi! și sai șapte vâi ! îi ură Dorondoc.

— Calapăr, la dreapta ; Moțoc la stînga! porunci Grue. Înșfăcați-l și strîngeți-l! zdravăn. Așa! Să i se bulbuce ochii ca la broscoi.

Dudău începu a geme, a scrișni, iar Osman își înteți lătratul, o dată cu învrăjbirea oamenilor adunați în uliță, ca la panaramă.

Numai Moişă zaraful se ascunse în mica-i dugheană :

— De-acu, gata, nu mă mai uit, că s-alege cu bătaie. Şi unui zaraf nu-i şade bine să privească așa ceva, cu pumni şi ghionti...

Aga Dudău răcnea şi sughiţa, cerînd să nu-i sucească mîinile.

— Nu urla, jupîne, că aduni lumea şi-o să rîdă de tine, tîlharule! Dar tot mai furios, aga striga după ajutor. Cîţiva slujitori se iviră, repede. Grue şi ai lui traseră săbiile, se feriră după stîlpi şi loviră cu toată puterea. Calapăr îi blagoslovea :

— Vreţi chelfăneală? Chelfăneală căpătaţi!

Se iscă, într-o clipită, mare hărmălaie : cîinele lătra, Dudău se văita, străjerii suduiau, tîrgoveţii blăstămau, rîdeau, huiduiau ori îndemnau pe cei trei flăcăi care, luptînd, îndepărtau slujitorii. Cînd îi văzu fugind, lumea prinse a bate din palme, bucuroasă. Se veselea, mai ales de urletele agăi Dudău. Dorondoc îl ţîştui :

— Taci, afurisitule, nu ne mai asurzi de pomană cu zbieretele tale. Vodă-i în palat şi neam să te-audă!

— Pune-i un căluş în gură, Dorondoc, porunci Român Grue. Altminteri nu tace.

— A, stai tu, că-ți înfund cloanța cu halviță, de ți-o rămîne încleștată o zi-ntreagă!... Mut te fac!

— Cum? Halvi... hîc! viță?!

— Păi?! Tot ți-a plăcut s-o mănînci pe veresie, îl ocărî Grue, iar Calapăr luă de jos două bucăți de halviță și, cu de-a sila, i le vîrî în gură, așa pline de praf cum erau.

— Mai na una, că ai gură bogată și nesătulă.

— Fi... milă...hîc! se îneca și sughița : Moor!...

— Da : milă mi-i și tare-aș plînge, dar nu mai pot de rîs...

Nemaiputînd vorbi, aga crăntănea în dinți halvița cu nisip și se plîngea, după cît înțelegeau cei din jur, că n-a avut minte și și-a găsit beleaua cu niște bezmetici.

— Ei, dacă mintea ar crește pe toate cărările, ar paște-o și boii, îl încredința Calapăr, descleștîndu-i gura cu un vîrf de cuțit și înfundîndu-i-o cu încă o bucată de halviță dată prin praf. Apoi, cu frînghioara de la cingătoarea lui Iliuță, îi legară mîinile, să nu mai șterpelească bucate și băuturi de pe tarabele neguțătorilor.

— Nu te mai zbate, nemernicule! îl ocări Calapăr. Acum poți să-ți vîri halviță și-n buzunare și-n sîn, să te sature!

Mai mulți tîrgoveți culeseră toate bucățile de halviță și-l căptușiră sub ilic, în pantaloni, încleindu-l tot. Ba îl frecară și pe păr. Osînditul sughiță înfundat și începu să vomite, horcăind, spre scîrba privitorilor.

— Iertați-l! porunci Grue. C-ar putea chiar să moară sufocat. Puneți-l în picioare și dați-i drumul prin piață, să-l vadă lumea și să se veselească de bețivanul slujbaş al lui vodă Alexandru.

Lăsat slobod, aga pășea clătinat și crăcănat, din zid în zid, opintindu-se să sughiță și să verse și mațele din el.

— Așa ți se cade, procletule!... Vadra nu ți-o mai trimit acasă, pînă-i hăul!... Ce curaj pe voi, flăcăilor! Parc-ați fi de-ai lui Român Grue Grozovanul! se bucurau tîrgoveții, în cap cu crîșmarul.

— Dar cine-i... Român Grue Grozovanul? întrebă Dorondoc.

— Unul care pedepsește pe ticăloși, pe tîlhari, pe tirani...

— Cine are noroc să-l întîlnească, scapă de necazuri și greutăți, vorbi o femeie cu paner cafeniu pe braț. Are și un cîntec : Român Grue

Grozovanul ferchezuiește dușmanul, îl prinde oriunde, îl rade, îl tunde...

— Și dacă-i mai de viță îi înfundă gura cu halviță... adaugă Dorondoc, încă două stihuri, spre hazul uliței.

— Tu, Iliuță, ce faci acum? întrebă Român Grue.

— Mă duc să dau banii stăpînului, răspunse îngrijorat ; că de acu-n colo nu mai pot ieși în piață, că mă cotonogesc oamenii agăi.

— Cum te plătește stăpînul, Iliuță?

— Trei la sută din vînzare și... mîncare. Adică mai mult ghionți și palme, decît mîncare și parale.

— Ei, dacă-i așa, atunci vino cu noi. O să-ți mărim simbria și te scutim și de ghionți. Te prinzi?

— Cum să nu, bădiță Grue. Nu sînt eu băiețașul care-a dus răvașul?

— Pe cai, fraților! Dorondoc, ia-l pe Iliuță pe șaua ta, pînă i-om găsi și lui un cal.

Porniră ; dar cînd ieșiră în ulița Fierarilor, binecuvîntați de mulțimea care le văzuse isprava, cu cine se întîlniră? Cu marele ban Mihai : îl cunoscuro mai mult după ochi și după glas.

— Ce faceți pe-aici, flăcăilor?

— Cosim spinii și ciulinii, că-s mulți, bată-i pustia!

— Îndreptăm strîmbii, învrednicim nevrednicii și îmbunăm răii, îndopîndu-i cu halviță, mărite ban, adăugă Român Grue.

Mihai surîse și frîna calul, deși nu prea înțelegea ce vor să spună.

— Deocamdată, stăruie Moțoc, îți curățim calea de scaieți și de belele, de cele multe rele și de răul cel mai rău, de-i zice aga Dudău. Pe slujitori i-am alungat cu sabia, iar pe dumnealui aga l-am cam făcut de rîs și de ocară.

— Dacă numai la asta vă duce mintea, bine-i ce faceți?

— Nu-atît mintea, cît nevoia, cinstite bane.

— Mda... poate ai dreptate, grăi banul, făcîndu-i semn să-și apropie calul de-al său, ca să-i audă vorba șoptită : Grue, duci ăst răvaș stolnicului Iordache în Ulița Soarelui.

— Prea bine, bane Mihai! zise, dosind repede răvașul în chimir.

— Mergi cînd se întunecă. E o treabă de mare taină, iar tu, olăcar de încredere, flăcăule.

— Am înțeles, mărite! Mă voi strădui să merit încrederea.

— Răspunsul mi-l duci unde va porunci stolnicul.

Se despărțiră, repede, cotind pe uliți cu lume puțină. Și cum mergeau în trap ușor, îi întrecu o trăsură cu doi cai focoși.

— Grue, uite-o pe Voichița! În trăsură... Trece ca vîntul, cutremurînd pămîntul ; nici că-i pasă de-o inimă arsă, descîntă Dorondoc, iar Grue întoarse capul către Iliuță :

— Băiete, știi s-alergi?

— Zbor!... După trăsura aceea, nu?

— Vezi la ce casă trage. Răspunsul mi-l aduci la hanul lui Manole.

Trap! Să n-o pierzi din ochi!

Sprinten ca un titirez, băiețașul, ținîndu-și nădragii cu mîna, se pierdu după cotiturile ulițelor.

La han, ospătară și se amestură la o țîră de hodină. Dar apăru Iliuță, gîfîind :

— Trăsura a tras la o curte mare și naltă. Am întrebat cine stă ; stolnicul Iordache.

— La stolnicul Iordache? se miră Grue. Cum s-a nimerit? Și ce-o fi căutînd acolo?

— Vreun mire poate! îl picni Calapăr.

— Tocmai așa! întări Iliuță. Că m-am dat în vorbă cu o slugă care mi-a spus că fata boierului din Novăcești a venit la vedere cu un tînăr boier mare și bogat.

— Uite, poznă! se supără Dorondoc, în vreme ce Grue se întunecă la chip, parc-ar fi intrat tot negrul nopții în el.

— Mă duc! Acolo m-a trimes și... Leg două într-o coadă.

— Poate-i să-i duci un dar de logodnă? Îl luă Calapăr în răspăr.

— Poate! Vreau s-o văd, înainte de logodnă!

— Și dacă o vezi, ce-o să-i spui? Jupîniță Voichița nu te mărita cu altul că ești sortită mie? zîmbi, cu durere, Dorondoc.

— M-oi descurca eu într-un fel. Și așa, doream să aflu ce mai e prin Novăcești, ce mai face boier Toma Neagu, Maria...

— Du-te, dacă vrei, să mai culegi o amăgire ; poate a mai amară din toate.

— Poate, fraților ; dar eu nu mă aștept să-mi sară de gît și să-mi spună : Român Grue, vreau să-ți fiu mireasă! N-a venit vremea aceea. Dar va veni, fraților!

— Pînă atunci, zise Calapăr, mai mult duios decît răutăcios, să vin eu cu o strigătură : așteaptă, Grue, așteaptă, de la boieri faptă dreaptă, de la capră jintița și dragoste de la Voichița...

— Pînă cînd mă fac vestit, nu se lăsă flăcăul, trebuie s-o împiedic a se mărita cu altul. Este?

— Este! îl aprobă Dorondoc. Dar... rău mă doare un picior c-am sărit peste ponor, după ochii mîndrelor.

— Degeaba rîdeți! Eu simt în inima ei un muguraș de dragoste pentru mine. Ne despart doar țîfnele boierești și nacafalele lui Toma Neagu. Și-apoi se nimeri bine, cum am zis : acolo trebuie să duc și răvașul de taină.

— Dacă te trage așa, n-avem ce-ți face. Dragostea-i boală grea : c-un surîs doboară voinicul cît bradul, parcă l-ar fulgera.

— La bună vedere, fraților! Desfățați-vă cu friptură și cu vin, pînă mă întorc. Uite, se nserează, mai zise Grue, ridicîndu-se, pînă ajung, e noapte bine.

— Vezi numai să nu fie o dusă și-o venită și-o vreme prăpădită.

Intrat în slujbă la trei flăcăi pribegi, Iliuță vîrîse caii la grajd, îi adăpase și le pusese nutreț în iesle. Cînd sfîrși treaba, intră în han și grăbi la masa lui Calapăr și Dorondoc, șoptind, speriat :

— Bădiților, în fundul grajdului, cîțiva oameni feriți într-un colț, pun ceva la cale... Ceva rău : o tîlhărie. Am ciulit urechile și am auzit pomenind de casa stolnicului Iordache.

— Ce vorbești, istețule? Te pricepi la iscodire, ai?

— Cum să spun?... Ziceau că jupîn stolnicul nu-i acasă și că în curtea lui au rămas puțini slujitori. Și aceia, dacă stăpînul nu-i acasă, reiese prin tîrg, ori se lasă pe tînjală, ori dorm ca butucii.

— Tiii! se-ngrijoră Calapăr. Altă dandana... Din una în alta!

— Cap să fie, că belelele curg! Cum îl salvăm pe Grue, dacă...

— Și pe Voichița!

Se înserase de-a binelea. Așteptară pînă cînd Iliuță îmbucă o bucată de pastramă de porc cu pîine de secară și porniră în ajutorul lui Român Grue, deși mai ales lui Calapăr nu-i prea convenea să-și știe prietenul aprins după o fată frumoasă și prea năzuroasă. Socoteau, uneori, dragostea lui un fel de pierdere de vreme și o otrăvire a inimii. Calapăr mergea în pas cu Dorondoc și gîndea : „Cîte boclucuri toate, tot pe capul lui Istrate... Și știi cine-i cu pricina? Dragostea bātu-o-ar vina... Grue intră în primejdie ca bursucul în capcană : orb!”...

În adevăr, slujitorii stolnicului Iordache l-au poprit pe Grue la poartă, l-au ispitit cu întrebările și nu i-au îngăduit să intre: li se părea că umblă cu gînduri necurate. Ales că n-avea voie să spuie oricui că aducea răvaș tainic de la banul Mihai către vornicul Iordache. Dar

fiind el mîndru la înfățișare, răzbătător, iscusit și plăcut la vorbă, nutrind un gînd bun pentru Voichița, pînă la urmă a înduplecat slujitorii și a pătruns în casa stolnicului, fără să facă tărăboi.

Văzînd-o pe Voichița, s-a cam fîsticit ; dumneaei, deși o învăluia o plăcută mirare, i-a simțit slăbiciunea și l-a luat la vale :

— Și va să zică așa, Grue : venit-ai să mă întrebi ce mai fac?

— Întocmai, jupîniță Voichița, surîse Român Grue.

— Dacă mă întrebi, așa, ca să nu mor neîntrebată, iaca și eu ți-oi răspunde : fac bine, foarte bine și de alții nici că-mi pasă.

— Dacă ești bine, sănătoasă, mă bucur din toată inima.

— Numai pentru atît îți pui capul în primejdia slugilor lui vodă?

— Dacă te vîd, nu-mi pasă de primejdii, oricît ar fi de mari.

— Zău? N-ai și alte gînduri?

— Am, dar domnia ta ai țepi de arici și mă ții departe.

— Așa! Și ce ți-ai spus? Cînd m-o vedea... aricioaica, atît de mîndru, înțolit ca un căpitan de oaste, o să se uite la mine ca la un cireș copt.

— Nu, la asta nu m-am gîndit, deși, să fim drepecți, știu că nu-s de lepădat.

— Sau poate ți-ai zis că, din recunoștință, o să-ți cad în genunchi și-o să-ți spun : „Bine-ai venit, mîntuitorule!” Nu?

Trufia Voichiței izvodi multă amărăciune în inima lui Grue.

— Mă călăuzesc după o zicală înțeleaptă : fă bine și aruncă-l în apă... Totuși, în gînd, de multe ori te desmierd cu vorba : mireasa mea...

— Nu-ți dau voie! Auzi?! aproape că țipă fata.

— Nu mă poți opri... Ci, ca să curmăm sfada, aspri Grue glasul, spune-mi, te rog, unde-l găsesc pe stolnicul Iordache?

— E plecat la moșia Gherghița. Dar ce ai cu el?

— O treabă de taină.

— A, va să zică n-ai venit pentru mine?

— Nu!

— Nu?... Cu atît mai bine! Eu nu-mi uit rangul, nici pentru Român Grue Grozovanul, pe care lumea a început să-l pună în cîntec, de-l zic fetele prin șezători. Îl pun pentru niște isprăvi mărunte.

— Cînd voi săvîrși isprăvi mari, să nu fie domnia ta prea... mărunțică.

— Mă înfrunți? se îndulci glasul fetei, văzîndu-l supărat din cale-afară.

— Nu-mi place să rămîn dator, mai ales celor pe care-i îndrăgesc.

— Mda... Dacă te-ai înțolît așa, înseamnă c-ai intrat în slujba cuiva. Adevărat?

— Adevărat! rosti cu glas scăzut, mai mult de teamă că nu va putea păstra taina.

— Deci nu ești decît un slujitor!

— Da, dar slujesc pe cineva mai de cinste decît cel pe care-l slujește boier Neagu, tatăl domniei tale.

— Este dregător în sfatul voievodului!

— Care voievod nici n-a voit să-l scoată din robia tătară.

— Asta cam așa-i... se simți fata răpusă, necruțător.

— De, cum e stăpînul, așa-i și sluga : Alexandru cel Rău și... se opri, dîndu-și seama că vorbise mai mult decît trebuia ; dar Voichița continuă :

— Asemenea vorbe mă rănesc și nu îngădui... Adică mă mir că le spui. Cu toată părerea de rău, Grue nu se putu stăpîni de a lovi încă o dată :

— Aflu că soții mei au dreptate : inima ta-i de gheață boită cu venin.

— Aha, va să zică tot tragi oarecare nădejdi!

— Nădăjduiesc ; dar nu-i omeneste, jupîniță, să-ți bați joc de dragostea mea! Poți să n-o primești, dar n-ai drept s-o batjocorești. Uite, plec!

— Pleacă!... Vorba-i zicea „pleacă” ; zîmbetul, „stai”.

— Asta însemnă că niciodată nu... se opri, negăsind vorbele.

— Da, niciodată, Grue, pentru că... pentru că mîine mă logodesc! suspină adînc ; și, pentru că pe chipul lui Grue se zugrăvi mare îndurerare, urmă cu glas moale, înlăcrămat : Doar n-o să împletesc cosiță albă în casa părintească. Tata mi-a găsit soț pe placul lui.

— Pot ști și eu, cine-i mirele pe placul socrului?

— Ai auzit de Radu, feciorul clucerului Cujbă, nepotul stolnicului Iordache?

— Nu. Dar nu-mi plac cei pe care-i însoară rudele.

— Oricum, e boier. Boier de viță, să știi!

— Are șaiszeci de ani?

— Ba e tînăr, cu moșii multe, frumos și foarte stăruitor ; cînd și-a pus în cap ceva trece și prin zid. O să-mi fie soț bun... Așa zice tata...

— Îți urez noroc, Voichița!

— Mulțumesc... Grue. Și să nu fii prea supărat pe mine. Soarta...

— Plec, șopti ca pentru sine Grue, să nu-și dea în vileag marea-i durere.

— Cu bine... De altfel s-ar putea să vină Radu și... e, da, e foarte arțăgos, zular și...

— Nu cumva mă știi fricos?

— A, nu! Asta nu! Dar de! Om ca tine nu-i bine să se pună cu un boier de rang, care poartă sabie la sold.

— Dac-ar fi pentru cine știu eu, m-aș lua de piept și cu Dumnezeu, nu numai cu... un Radu, odrasla lui Cujbă.

— Pentru cine anume te-ai lua de piept cu Dumnezeu?

— Pentru cea care zice că se logodește cu un jupînaș searbăd care-o face pe arțăgosul...

— Searbăd? clocoti Voichița, cu mînie și ofensă, dar și cu bucurie.

— Are un singur merit : acela că s-a ostenit să se nască boier.

— Nu-ți îngădui! strigă, dar era mîndră că el, Grue, își îngăduia să-i batjocorească logodnicul, semn că o iubește ; dacă n-ar fi făcut așa, ar fi plîns de ciudă.

— Da, ai dreptate. Îmi iau vorba înapoi : nici o osteneală ca asta nu și-a dat : l-au născut fără să-l întrebe pe el.

Dar tocmai în acea clipă, în iatac intră Radu Cujbă, călăuzit de o bătrânică vîioaie, cu ochi mari și mirați, că-și vede nepoata vorbind cu un necunoscut.

Tînărul boier dădu bună seara, cu dichis și farafîstîc, care-l făcu pe Român Grue să surîdă ; lămuri că „mătușica” i-a îngăduit, „a vedea nepoata” ; apoi o întrebă, simandicos : Ce făcea? Cosea la gherghef?

— Nu! Schimbam o vorbă ca dumnealui.

— Domnia ta, boieroaică de rang, cisluiiești cu un...

— Boierule, se îndîrji flăcăul, eu nu sînt... „un”, așa cum vrea a lăsa să se înțeleagă izul de dispreț din glasul domniei tale!

— Îndrăznești a ridica glas în fața unui boier? Sînt Radu Cujbă, feciorul clucerului Cujbă.

— Eu sînt numai Român Grue!

— Și nu ți-i rușine să te fudulești în fața mea? Acuș te-nvăț eu cum să te porți, rumân nenorocit!

— Mai zgîrcit, boierașule, cu învățătura și batjocura, că s-ar putea să fie alții dascăli mai buni.

— Cum? Cutezi? Țără...

— De ce n-aș cuteza? Deocamdată mulțumește jupîniței Voichița : sînt oaspetele

dumneaei și trebuie să mă port ca un om cu bun simț, nu ca un boier ȋfnos și nevricos.

— Ticălo... se poticni Radu Cujbă scos din fire, iar mînia îi puse un astupuș în gît.

Deși era, într-un fel, bucuroasă de harța dintre cei doi tineri, Voichița îi rugă să înceteze sfada, să se poarte cuviincios.

— Trebuie să-i trag o chelfăneală... se grozăvi Cujbă. Neapărat!

— Încearcă și-ai să te-ntîlnești cu...zavracul, fratele chelfănelii.

— Grue, te rog! se încălzi glasul și se umeziră ochii fetei.

— Bine. Și cer iertare pentru supărare. Plec să-l aflu pe jupîn stolnicul.

— Fă cum ai poruncă de la stăpînul tău!

— Și-ți făgăduiesc să nu te mai stingheresc de-aici încolo.

— Foarte bine! grăi Voichița, mai mult cu durere decît cu trufie.

— Îți urez încă o dată noroc, șopti el cu tristețe. Cu toate că nu văd de ce un balcîz, o momîie în ciubote roșii și cușmă cu surguci, ca ăsta, s-ar putea numi noroc.

— Ce spune?... Ce spune? vru să afle Radu Cujbă, dar Voichița îi răspunse numai după ce Grue ieși din iatac :

— E cam aprig ; dar, altminteri, are inimă bună, e curajos, deștept, frumos precum se vede... Și de multe ori și-a pus viața în primejdie pentru...

Radu o întrerupse, iritat :

— Dar, mă rog, de ce te porți așa de... ȣeremonios cu un ȣăran? De ce nu l-ai dat afară, pe brînci? De ce n-ai pus slugile să-l ciomăgească?

— Grue nu-i omul care să se lase ciomăgit. Îl cunosc bine din Novăcești : e un răzvrătit pentru dreptate și omenie.

— Ei, dacă nu-mi era că fac tărăboi și-o supăr pe mătușica, îi arătam eu lui. Dar dacă-l mai întâlnesc vreodată, mi ȣi-l pun să-mi pupe tălpile. Ai să vezi!

Voichița îl măsură cu privirea și, fără să vrea, i se făcu milă de ea, și silă de el.

— Să lăsăm laudele deșarte... Îȣi aduc șerbet cu apă rece.

— A, nu te osteni! deveni mieros. Bat eu din palme și...

Bătu din palme, de trei ori : plici! plici! plici! Se ivi o fată din casă, căreia îi porunci șerbet de trandafir și apă rece în pahare de Bohemia.

— Îmi place să fiu stăpîn în casa mea : să muștruluiesc slugile, iar pe soție s-o cinstesc ca pe-o domniță.

Slujnica aduse trei chisele cu șerbet de trandafir, gutui și portocale. Radu lăudă mirozna îmbătătoare a fiecăruia, adăugînd fățarnic curtenitor :

— Numai mînuțe gingașe ca ale tale puteau face dulceturi așa de...

— Ia șerbet din chiseaua care vrei și laudă mîinile mătușicăi ; ea le-a făcut!

Tînărul zgîrci din nara stîngă, gustă din toate, apoi schimbă vorba :

— Măria sa vodă-i foarte supărat : iar i-a scăpat banul Mihai.

— Cum adică... scăpat?

— Tocmise aga Dudău o ceată de ocnași să-i iasă în cale, să-l prade și să-l omoare.

— Să-l omoa... De ce? Parcă îl iertase.

— Nu știi? S-a dovedit că umblă după domnie și... a fugit.

— Se vede că-i om deosebit dacă, așa cum spune lumea, călăul a aruncat securea și-a strigat că nu cutează a doborî cap frumos și semeț ca al lui.

— Aș! Fală deșartă. Povești născocite de prostime.

— Ei, dacă de fala asta a tremurat și securea din mîna călăului, înseamnă că nu-i tocmai... deșartă. Înțelegeți?

— O întâmplare fără noimă, chiar de-ar fi adevărată.

— Și aga Dudău cum de nu l-a prins?

— Un nesocotit. Închipuiește-ți : s-a vîrît într-o sfadă iscată de niște răzvrătiți din Novăcești, cum s-a aflat după aceea.

— Din Novăcești?

— Îi cunoști? Ai auzit de ei?

— A... nu. Dar cum au putut niște... să împiedice pe un agă a-și împlini porunca?

— Nemernicii! I-au umplut gura cu halviță și...

— Ei, nu! rîse Voichița. Strașnic căluș! Asta-i de-a lui Calapăr.

— Cum ai spus?! se miră Cujbă, dar Voichița nu-i răspunse, ci întrebă :

— Și cum? Niște halviță poate împiedica un slujitor domnesc să prindă pe un... răzvrătit și hiclean?

— Ehei, să fi fost eu. Radu Cujbă...

— Dacă te cătrănești că n-ai avut parte să guști din halviță, îndulcește-te cu șerbet... îl ironiza fata, abia ascunzîndu-și bucuria.

— Cu mare plăcere și cu multă mulțămită, jupîniță Voichița. Cînd am fost la Țarigrad,

vorbi după ce linse toată dulceața de pe lingurița de argint, am mâncat șerbet de chitre.

— Aha!... Și dacă a scăpat banul Mihai unde s-a dus?

— Se bănuie că stă ascuns și uneltește.

— Și vodă ce face?

— De, e cam îngrijorat ; dar eu am zis : „Măria ta, nu te teme! Te apărăm noi!” Și urmă cu dispreț : închipuie-ți că teribilul ban Mihai a atît de singur, încît, după cît se aude, se folosește și de niște bieți răzvrătiți, ca aceia din Novăcești. Vodă Alexandru, în schimb, se întemeiază pe spade boierești, ca a mea!

— Ei, sînt mîndră că mă aflu în fața unui stîlp al domniei.

— Plănuiesc să-l urmăresc eu pe acel hiclean, fără să-i mai spun măriei sale. Îl căsăpesc într-o luptă față la față și-i așez capul la picioarele scaunului domnesc.

— Te bizui?

— Sînt... spadaccino prima!

— Vai, vai, cît mă bucur!

— Sînt cavaler și-mi place neînfricat să lupt întru cucerirea inimii domniei tale, jupîniță Voichița, zîna inimii mele...

— Mare fericire mă paște! se minună fata, mai mult în batjocură.

— Cu mine o să duci viață liniștită și fericită. Nici o adiere de vînt potrivnic n-o să te supere. Doar zefirul poruncit de inima mea, dacă...

— Mă uimești, jupîn Radu, cu făgăduielile ; dar eu știu că una-i a făgădui și alta a împlini. Iar vremea-i plină de primejdii.

— Te scot din orice primejdie, oricît de mare!

— Nu-i mult de cînd am fost roabă la Gazi Ghirai și...

— A, cum de n-am știut?... Dar parcă abia aștept să mai vină o primejdie, oricît de neprevăzută, de înspăimîntătoare, ca să-ți dovedesc, jupîniță, ce brav sînt! Adică îndrăgostit... Dragostea îmi dă tăria și ambiția, vitejia și...

— Hai să te cred : dar parcă tot mai bine-i să nu mă cerce nici o nenorocire.

— Nu te-ndoi, nici o clipă, de curajul meu! Eu Radu Cujbă o să-l prind pe acel...

— Dacă mai spui o dată, încep să mă îndoiesc, jupîn Radu.

— Îl prind și-l aduc legat la picioarele lui vodă.

— Mai gustă din acest șerbet, că-i treabă mai ușoară și mai fără primejdie, zîmbi fata,

mirîndu-se că tînărul din fața ei nu simțea batjocura din glas.

În acest timp, afară, Calapăr, Dorondoc și Iliuță, ascunși după ziduri, urmăreau cum tîlharii porniți din han se pregăteau să atace casa stolnicului Iordache. Iliuță numără șapte ; apoi adăugă încă trei, care străjuiau lîngă zidul de piatră. Calapăr hotărî :

— Îi lăsăm să intre în casă ; pe urmă sărim în curte, le luăm urma, cum se zice și... apoi, văzînd și făcînd.

— Ce mai noroc are și Grue cu noi...

— Norocul lui l-a cam spălat ploaia... vru Calapăr să încropească o zicală, dar zări tîlharii sărind zidul, ca niște umbre de rău prevestitoare și șopti, mai mult în șagă, parcă s-ar fi jucat : Hai și noi! La plăcinte înainte, măi Dominte, la război mai 'napoi, că aici-i de noi...

Dar tocmai atunci, amărît și cu inima zdrobită, ieșea și Grue din casă : stătuse de vorbă cu „mătușica” Voichiței, cum să-l afle pe jupîn Iordache, la Gherghița. Băgă de samă că printre copacii din curte se strecurau, cu fereală, niște umbre ciudate : pîș-pîș, pîș-pîș... făcîndu-și semne. În dosul unei tulpini groase de ulm, pîndi să vadă ce se întîmplă. Gîndea : „De bună seamă sînt niscăi tîlhari... Las'c-o

apără Radu Cujbă... Dar dacă n-o... Uite, după ce m-a umilit, m-a alungat, eu tot mai vreau s-o ajut. A, uite-i : se-ndreaptă spre ușa cea mare... Tîlhari!”

Unul bătu clopoțelul, ca un oaspete așteptat. Cînd îi deschise un slujitor, îi astupă gura cu un căluș și alți doi îl legară de stîlpul cerdacului. Apoi, vreo cinci se năpustiră în casă. „N-are tihnă Radu Cujbă”, surîse oarecum bucuros, parcă el ar fi trimis tîlharii... „În clipa asta nici nu știu cine-i mai mare lotru : cel care-mi fură dragostea ori cei care jefuiesc pe hoțul dragostei mele?” Se furișă pe lîngă cerdac și, aproape fără să vrea, strigă :

— Hoții!... Hoții!... și, în grabă, pătrunse și el în casă pe urma lor, temîndu-se : „Aceștia fac și omor, dacă”...

În iatac, Radu Cujbă sări în picioare, bîlbîindu-se cu spaimă :

— Cum?... Cine?... Ce strigă?

— Hoții, jupîn Radu, vorbi Voichița. N-auzi?

— Ho... Dar cum au intrat?... Nu sîntem străjuți?

— Știi doar că unchiul Iordache e plecat cu cei mai mulți dintre slujitori. Cei rămași sînt cam nevolnici și cam umblă de capul lor, iar tîlharii or fi aflat de asta și...

— Ce ne facem? se sperie Cujbă, frământându-se, trepădînd din picioare.

— De la domnia ta aștept apărare, nu întrebare.

— Zic fugim!... se zăpăci tînărul boier.

— Să fugim? întrebă fata, batjocoritor. Pe unde să fugim?

— Pe-acolo ne întîlnim cu hoții.

— Da!... scînci în mare spaimă și bîlbîială, ne cam întîlnim cu... Să chemăm ajutoare...

— De unde? Pe cine?

— Atunci... Ce mă fac?

— Pe ușă!

Deși hoții cotrobăiau prin încăperile și sipetele casei, Voichița părea preocupată mai mult de lașitatea logodnicului decît de primejdia care se apropia, amenințătoare. Se roti spre musafir și vorbi :

— Adineaori, jupîn Radu Cujbă erai... viteazul vitejilor, spadaccino prima. Acum...

— Tîlharii sînt... Au bîte și cuțite!... Niște sălbatici...

— Ți-au sărit... săritele?! hohoti Voichița. Dumneata ai sabia! Te-ajut și eu cu hangerul din panoplie.

— Da-da... Iar eu... eu mă duc după ajutoare!

— Și pe mine mă lași în gheara lotrilor? rîse fata de spaima fălosului. Stai, poate s-or speria cînd te-or vedea... cît de vitejește tremuri.

Dar Radu Cujbă se făcu a nu auzi și țîșni pe ușa din dreapta. Voichița îi strigă vorbă de ocară : „Fricosule!” și smulgînd un hanger din panoplie, hotărî să se apere singură, deși șoaptele tigrilor din camera alăturată o înțepau cu acele fricii.

În clipa următoare, în iatacul Voichiței intră un hoț :

— Aha!... puiculeano... rînji cumplit. Aici erai? Plecăciune!

— Ce poștești? întrebă fata, căutînd să-și stăpînească spaima.

— Bani, aur!... Cercei, brățări, inele, salbe... Ai la gît una, frumoasă!

— Da, dar am și un hanger bine ascuțit.

— Faină armă! jindui hoțul. Cu mănunchi de-argint și pietre scumpe. Dar mă-ndoiesc că te pricepi s-o mînuiești.

— Apropie-te și-ai să vezi!

Pe ușă intră încă un hoț, rînjind parcă mai drăcește, cu gura strîmbă.

— Te tîrguiești cu ea, în loc să-i vii de hac? Că-i și frumoasă și tînără!

— Întîi să-i scoatem jucăria aia din mîină, ha-ha! hi-hi, chicoti făcînd un pas spre Voichița.

— Nu v-apropiați! se lipi fata de perete, apărîndu-se cu hangerul.

— Că n-o să mă tem eu de-o muiere! rîse iar, hidos, cel cu gura strîmbă.

— Nu! strigă cu spaimă și amenințare fata. Înapoi, mișeilor!...

— Domol, porumbițo! Săbiile noastre-s mai lungi și mai ascuțite... În clipa care urmă, cu glas detunător, Român Grue întrebă din ușă :

— Mai ascuțite decît sabia mea? și-l și izbi pe primul hoț. Na-ți o arvună... Poftim și ție una! îl izbi și pe-al doilea.

— Săriți!... Pe el! porunci căpetenia, năpustindu-se pe ușă, cu încă doi tâlhari.

— Grue, păzește! strigă Voichița, văzînd că-l atacă unul din spate. Iar flăcăul, fulgerător, îi reteză brațul, iar celui de al doilea, îi smulse iataganul și-i puse sabia în piept, silindu-l să se lase în genunchi, milogind iertare. Intrînd în luptă însăși căpetenia tâlharilor, Grue se trase cu spatele la perete și se apăra de trei iatagane.

— Înfruntă-i, Grue! Alerg s-aduc ajutoare...

— Ațineți-i calea! porunci căpetenia. N-o lăsați!...;

Un tâlhar îi puse vârful săbiei în piept. Fata strigă deznădăjduită :

— Ajutor! Săriți, hoții!... Tîlharii! Sărind din spate, cel cu gura strîmbă o prinse de cap și-i astupă gura cu palma lui mare, mirosind urît, ca o ușa de grajd. Încăierarea se preschimbă într-o zbatere pe viață și pe moarte. Noroc că, auzind strigătele, Calapăr și Dorondoc dădură și ei buzna în iatac. Două săbii în ajutorul lui Grue îi sperie pe tâlhari.

— Vedeți de Voichița întîi!... ceru Grue, lovind de zor.

— Dați drumul jupîniței! ceru Moțoc. Altfel nu mai ieșiți teferi de aici! Așa!... Îl izbi cu latul săbiei peste față pe cel care o ținea pe Voichița sub ascuțișul iataganului.

— Auuu! M-ai orbit... se văită hoțul, scăpînd iataganul și acoperindu-și fața plină de sînge.

— Vezi că te-oi muta acuș în iad, cu opinci cu tot!... Ești slobodă, jupîniță! zise Moțoc continuînd lupta.

Biruiți, tâlharii împunseră la fugă, iar cei trei prieteni îi urmăriră, izbindu-i cu sabia. Încă doi căzură, doborîți.

Rămasă singură, Voichița își așează îmbrăcămintea și părul, cînd intră Iliuță cu vestea că hoții au fost alungați.

— Cine ești tu, băiețuș? întrebă Voichița.

— Mă cheamă Ilie, da-mi zic Iliuță. Și-am fost ursar și halvițar, iar acum sînt în slujba lui boier Român Grue.

— Boier Grue? zîmbi fata. El te-a învățat să-i zici așa?

— Nu, dar e mai ceva ca un boier : și darnic și viteaz! Iar în frumusețe îi întrece pe toți ăi de rang la un loc.

— Nu, zău!? îl înfățișezi de parcă l-ai peți.

— Nu! Se pețește singur. Cu sabia! Nu l-ai văzut? Umblînd prin București, am întîlnit tot felul de mărimi ; dar nu-l dau pe Român Grue pe zece din aceia, chiar de-ar fi pașă.... Mă duc să văd ce fac ai mei cu tîlharii...

Rămasă iar singură, Voichița gîndea la caraghioasa lașitate a lui Radu Cujbă, dispărut de parcă l-ar fi înghițit pămîntul.

Grue intră cu sabia în mînă și o vesti că tîlharii au sărit zidul și-au dispărut în întuneric. Dorondoc se ivi și el, în urmă. Amintindu-și cum a văzut-o ținînd piept tîlharilor, cu hangerul în mînă, zise :

— Viteaza bădiței! Ce zici Grue? O luăm în ceata noastră?

— Nu încă, prietene... Femeia-i lunecoasă ca mreana și schimbătoare ca vremea.

— Dar cum de te aflai tot pe-aici, după ce m-am purtat cu tine, așa cum m-am purtat? se miră fata, cu glas tremurat de emoție.

— Am plecat, cu sufletul înghețat și cu gândul să nu mă mai întorc niciodată. Dar când am înțeles ce primejdie te paște...

— Îți mulțumesc... Pot ști de ce te porți așa... așa de cum se cade? întrebă Voichița.

— Mă bucur că-ți pui asemenea întrebare. Răspuns nu-ți pot da acum. Nu mă lasă rana din inimă! și dădu să plece, dar Calapăr veni cu una de-a lui :

— Prietenul nostru se-nvârte în jurul domniei tale, ca motanul în jurul străchinii cu lapte fierbinte : ar linge, dar se teme că se frige.

Grue deschise gura să-și dojenească prietenul poznaș pentru zicala nepotrivită și totuși adevărată, dar intră Iliuță, gîfîind, și vesti că, în odaia de alături, a auzit zgomot ciudat :

— Mătușica! se înspăimîntă Voichița. Or fi ucis-o...

— Eu cred că-i ascuns un hoț acolo! zise băiețașul.

Alergară buluc, să vadă ce e. Dar ușa era încuiată pe dinăuntru. Pe mătușica, o găsiră în cămăruța ei, foarte înfricoșată. Calapăr vru să

știe dacă odaia încuiată are fereastră spre grădină. Voichița lămuri :

— Ferestrele au gratii groase, iar casa-i naltă : cine sare își frînge gîtul. De bună seamă un hoț s-a încuiat aici.

— Ba, eu zic, jupîniță, că-i un viteaz mare care și din turn sare, numai o clipă să mai trăiască și cu o nouă viteză să se fălească.

— Prea multă palavrageală, Calapăr! Sparg ușa să-l prind.

— Nu! Dacă te pîndește cu sabia? se temu Voichița și începu să bată cu pumnii în ușă, cerînd să deschidă.

Tăcere ciudată, parcă anume să li se audă bătăile inimilor.

— Spargem ușa, tîlharule! amenință Grue, dar tot nu primi răspuns.

— Măi lotrule afurisit, zise Calapăr, măi lapte acru-n budălău, deschide, nu fi nătărău! Deschide că te-oi pocni c-o zicală-n moalele capului și-i rămîne timp pe toată viața.

Neprimind nici acum răspuns, Grue făcu un semn și toți trei se izbiră în ușă, scoțînd-o din țîțîni. Dar, spre uimirea lor, în cameră, nimeni. Gîndeau : „Năzăreala lui Iliuță”...

— I-am auzit pașii! se dezvinovăți băiatul. Și dumneavoastră... A, uite cineva colo, după perdea!

Grue înaintă și dădu perdeaua la o parte, cu vârful săbiei.

— Dumneata, Radu Cujbă? Vorba lui Calapăr : câți ca de-alde tine, mulți sub pat la mine.

— Îl cunoști pe cumătru? întrebă Moțoc. Tîlhar îmbrăcat boierește?

— Jupîn Radu?! suspină Voichița. Uitasem de dumneata...

— Pun rămașag că s-a însoțit cu tîlharii la furțișag, rîse Calapăr, și, avînd pocinog, a rămas zălog.

— Am vrut să... să chem ajutoare! se bîlbîi Cujbă, vînat de rușine.

— Zi, dumneata chemai ajutor să-ți descuie ușa? întrebă cu batjocură, Grue. Iaca am venit și nu mai tremura ca mărgica.

— Păi... păi... se zăpăci de tot boierul și amuți.

— Ce mai „păi-păi” pe la cobăi, găinarule? Ori pentru că hoții n-au putut șterpeli altceva, ți-au furat graiul?!

— Bine ți-ai mai apărat logodnica, jupîn Radu Cujbă! îl dojeni Grue.

— E logodnicul jupîniței? se cruciră Dorondoc și Calapăr. Fugi de-aici că dacă el n-a murit de frică, mor eu de rîs.

— Eu știu că erau... erau mulți hoți. Hoți adevărați, nu glumă.

— Și câți ai tăiat? Întrebă Dorondoc.

— Nu mai... nu mai știu...

— Iliuță, feri, să nu calci pe tâlharii căsăpiți de... dumnealui, Radu Cujbă.

— Câte răni ai primit în lupta pentru apărarea jupîniței Voichița? nu-l cruță nici Grue. Ți-i doar logodnică!

— Da, da... logodnică... Și ce? Și ce? Nu sînteți voi cei care...

— Mă uit la tine, logodnicule, urmă Calapăr, și zic : dacă boierul ar avea cosițe, i s-ar zice lele ; dar cum n-are-i gazdă de... belele, de-ți stîrnește jele.

— Prea vă bateți joc de el, i se făcu milă fetei. E, totuși, om de neam.

— Din afară măr frumos și-nlăuntru viermănos!

— Ce-aveți cu mine? Ce puteam face, dacă hoții m-au închis, după ce...

— Ai naibii hoți! Au tras zăvorul pe dinlăuntru, au ieșit pe coș și te-au lăsat aici, zălog cu pocinog, cum am zis.

— Nu-i adevărat!... Hoții m-au închis și gata!

— Cum îndrăznești să minți, așa, de la obraz? se supără Voichița.

— Ce? nu-i omeneste să-ți aperi viața? Ia lăsați-mă-n pace!

— Uită-te la el : după ce că-i gol nap mai și sare ca un țap!

— Dar la viața jupîniței Voichița nu te-ai gîndit?

— Ba da... dar ce-ar fi cîștigat dumneaei dacă mă omorau? Doar n-avea să se mărite cu o stafie!?

— Mă dezguști, jupîn Cujbă! îi întoarse Voichița spatele.

— Cică-i om de rang și, cînd colo, nu-i nici de zama prunelor.

— Tăceți, mocîrșanilor! se rățoi, deodată, întremat parcă după boala rușinii. Ce căutați aici? Afară! Aici e casa logodnicii mele!

— Nu! strigă Voichița. Pleacă dumneata și să nu te mai văd niciodată!

— Ți-am pus în deget inelul de logodnă, nu mă poți alunga, suflețelule!

Voichița se înfurie, luă un inel de pe poliță și i-l aruncă în față :

— Nu l-am pus în deget niciodată... Pe apa sîmbetei, cu inel cu tot!

— Ce faci, Voichița? Inel de preț, cu diamant adevărat...

Și pe cînd Radu Cujbă umbla în patru labe după bijuteria azvîrlită, Voichița oftă a ușurare :

— Uf! bine c-am scăpat de-un neisprăvit!... Ați făcut o faptă bună, prieteni. Vă sînt recunoscătoare... Încă o dată : recunoscătoare!

Vru să spună că nu-i va uita niciodată, dar, napristan, casa se umplu de slujitori domnești, cu făclii, sulite și săbii. Toți încremeniră. Mai ales că, îndată auziră vocea groasă, dogită a lui Dudău aga :

— Ți-am venit în ajutor, jupîniță!... Prindeți hoții! Pe toți!

— Asta zic și eu dandana și dîrlobîrlobrezitură! scînci Calapăr, trăgîndu-se mai la întuneric, să nu-l vadă omul stăpînirii.

— Cam târziu, jupîn aga! zise Voichița. Pe hoți i-am alungat noi.

— Nu-i adevărat! se împotrivi, cu mare ifos, Radu Cujbă. Eu sînt voinicul care... Eu i-am...

— A mai fost unul voinic ca dumneata, nu mai răbdă Calapăr, dar l-a călcat un boboc de rață și-a murit, săracul.

Aga Dudău clipi din ochi, des, și făcu semn unui slujitor să apropie torța de Calapăr și Dorondoc:

— Țștia cine-s? Cine-s? urmă cu întrebările.

— Asta zic și eu plească-n tașcă! rîse galben Calapăr.

— Dumnealor sînt cei care m-au scăpat de tîlhari, vorbi cu hotărîre Voichița. Flăcăi curajoși și săritori la ceas de primejdie.

— Nu le lua apărarea, Voichița! interveni Radu Cujbă. Sînt răzvrătiții din Novăcești!

Aga Dudău tresări și rînji, cuprins de-o bucurie sălbatică :

— Aaa! voi sînteți?! Vă spusei eu c-o să-mi cădeți în labă! Din pricina voastră am...

— Dacă te-ai lăcomit la halviță, ce să-ți facem, Ioniță? îl dojeni în batjocură Român Grue, pe cînd douăsprezece sulii îi prinseră în cerc de vîrfuri ascuțite. Radu Cujbă se veseli, cum nu se mai poate :

— Așa!... Așa!... În ștreang! Acolo li-i locul. Și-au bătut joc de...

— Cine a gustat papara de la agie, toată viața o ține minte!

— Uite-l : dacă a mîncat halviță, ce frumos trăncănește!

— Vă crap capul, tîlharilor!

— Așa, nu-i cruța! îl susținu Cujbă. În temniță cu ei!

— Doi viteji de cîrpă! se scîrbi Voichița. Nu-ți îngădui să te-atingi de ei! Sînt în casa mea!

— Iertăciune, jupîniță, dar aici e vorba de treburi în care o femeie nu-i bine să se amestece. Acești trei răufăcători...

— Jupîn aga, eu, fata vornicului Toma Neagu, și nepoata stolnicului Iordache, îți spun că greșești. Acești flăcăi...

— Omul stăpînirii nu greșește niciodată! îl linguși Cujbă.

— Din pricina acestor răzvrățiți azi n-am putut pune mîna pe banul Mihai. Aștia se află în slujba aceluia dușman al măriei sale. Așa că, bună pradă mi-a căzut în plasă.

— Jur că sînt cei care m-au scos din mîna tîlharilor!

— Dar cum s-au nimerit să fie aici, gata armați, tocmai cînd au lovit hoții?

— Desigur sînt înțeleși cu ei și deci spînzurătoarea-i așteaptă ! era de părere Cujbă. Spînzurătoarea!

Român Grue a înțeles că a căzut în capcană și că, deocamdată, nu-i scăpare ; dar și mai mult îl îngrijora răvașul încredințat de banul Mihai. Șopti lui Iliuță, lăsînd pe Calapăr și Dorondoc să se dondănească tot mai înverșunat:

— Băiețaș, ăst răvaș trebuie să ajungă, pînă mîine dimineață, la Gherghița, la stolnicul Iordache. Înțelegi? Musai !

— Încerc, bădiță... pentru matală, și-n foc!

— Cere și ajutorul Voichiței. Ca să nu-l vadă aga Dudău și să-l recunoască, Iliuță s-a ascuns sub o masă, loc de pîndă și așteptare.

— Cu mine nu merge! strigă Dudău cu ifos. Oricum ați suci-o, tot ștreangul. Unu-i aga Dudău!

— Prostul dacă nu-i fudul, parcă nu-i prost destul, mormăi Calapăr. Aga se purta trufaș, ca orice nerod pus în slujbă înaltă. Totuși simțea că prezența acestor trei răzvrătiți aflați în casa stolnicului Iordache, pe care vodă îl cam bănuia de hiclenie, nu-i semn bun.

— E ceva necurat aici... bombăni el.

— Necurată-i prostia, zise Grue, iar Calapăr adaose :

— Murdară a fost... halvița ; papara pe care ai păpat-o de la noi a fost... curată, îndesată și-adevărată.

— Cum mă vezi și cum te vād, o să vă agăț în ștreang! rînji Dudău.

— Mai ales pe ăsta! îl arătă Radu Cujbă pe Român Grue.

— Da-da! Nu-s oameni de rang, deci nu-i nevoie de judecată. O facem la agie, noi între noi. Eu li-s nașul!

— Hoți și gata! rînji Cujbă. Și să nu-i scăpați!

— Poftește și domnia ta, boier Radu, la agie, să adeverești că i-am prins furînd, în casa postelnicului Iordache.

— Numai martor mincinos nu mai fuseși, jupîn Cujbă! îl învinui Voichița, cu mînie și scîrbă.

Și pe cînd slujitorii îi îmboldeau cu sulile, Român Grue șopti către Voichița :

— Acela care poate face bine și nu-l face, păcătuiește. Înțelegi? Rămasă în mijlocul odăii, fata murmura ca pentru sine : „Uite cum mișelia copleşește vitejia... Doamne, cum să-i scap din mîna ticăloșilor?”

Deodată o șoptă misterioasă, venită din întuneric, îi săgetă cu țepi de spaimă toată făptura :

— Jupîniță!

— Cine-i?

— Eu, Iliuță... M-am ascuns sub masă, că de mă zărea jupîn aga, împlînta hangeru-n mine, din pricina halviței... Oare-i omoară?

— Dudău e-un nemernic.

— Are el putere să ucidă oameni fără județ?

— Și-o ia singur.

— Și toate se trag de la niște halviță, lua-o-ar dracul!

— Ei, Iliuță, aici sînt lucruri mult mai încurcate.

— Vai de capu' meu! în ce cumpănă am intrat...

— Adevărat. Acum e rîndul meu să vă scap. Dar cum? Dacă unchiul Iordache ar fi acasă...

— Jupîniță, eu trebuie să duc răvaș la jupînul stolnic. Cît fac pînă la... Gherghița?

— Cu cal bun, cam două ceasuri.

— Mă duc! Să fiu încă o dată „băiețașul care-a dus răvașul”, și-a dat singur poreclă.

— Tu? Acum, noaptea? Nu ți-i frică?

— Ba mi-i frică-al naibii... Dar mă gîndesc la bădița Grue și-mi fac curaj. Încalec pe Lăstun, care stă legat de-un copac, pe-aproape.

— Scriu și eu răvaș pentru unchiul Iordache. Așa... să afle ce ni s-a întîmplat și să ne vină grabnic în ajutor.

— Pentru Român Grue, Lăstun o să zboare ca vîntul și ca gîndul.

Cum termină Voichița de scris, puse răvașele în sîn și porni, murmurînd :

— Cam mult două răvașe pentru un țînc ca mine ; dar... în răvaș și-n copitele lui Lăstun mi-i toată nădejdea!... Și din tabăra tătară am dus un răvaș și-a ieșit bine.

Ascultînd, de la fereastră, galopul calului, îndepărtîndu-se Voichița gîndea, cu dreptate,

că viața celor trei prieteni atârna de vrednicia unui băiețaș și de iuteala lui Lăstun. Căci, sub învinuire de tâlhărie, la timp de noapte și „cu mînă armată”, Grue, Calapăr și Moțoc puteau fi spînzurați, fără judecată ; ajungea mărturia lui Radu Cujbă... „Ah, dac-aș fi bărbat!... De ce femeile nu pot pune mărturie? Pentru că se văicăresc și plîng de milă?”

În toiul nopții, Iliuță a gonit calul cît a putut. N-a ținut seamă de oboseală, nici de spaimă. „Sînt băiețașul care-a dus răvașul”... Așa că, îndată după cîntatul cocoșilor de miezul nopții, a ajuns la conacul stolnicului din Gherghița. Trezit din somnul adînc, în care se afla întru acel ceas, ursuz, cu ochii umflați, stolnicul Iordache s-a căznit multe minute să slovenească răvășelul Voichiței. Mormăi înciudat :

— Asta-i acu! Să-mi pun obrazul pentru niște... Ce cătau noaptea în casa mea, înarmați? Să-l lase pe Dudău să-și îplinească slujba, că-i omul stăpînirii.

— Nu se poate, cinstită față! se sperie Iliuță. Român Grue-i om viteaz și drept, care...

— Dacă-i viteaz, să se descurce și singur. Gata!

— El și prietenii lui au salvat viața jupîniței Voichița și dumneaei...

— Păi Voichița, cu inima ei filotimă... să mă mai slăbească! Iar tu așteaptă pînă la ziuă.

Iliuță începu să plîngă de ciudă. Supărarea făcu să-i răsară o luminiță de nădejde, și scoase cel de-al doilea răvaș :

— E de la cineva mare... Poate chiar de la mărița sa vodă!

— Ești zărghit? Cum să-mi trimită vodă pitac pe-un copil?

— Nu vodă, ci Grue, care l-a primit de la cineva mare.

— Încurcată treabă... Dă-l încoace! îl deschise, citi, se cruci, iar somnul îi zbură : Ei, ce poznă!... Mare poznă!... Sînt rănit la un picior și-abia poimîine, dacă pot veni la București... Scriu Voichiței pitac și-l duci mîine, după ce te odihnești.

— Nu se poate! Dacă n-ajung pînă-n zori, îi spînzură...

— Pe cine, mări copile?

Deznădăjduit, Iliuță nu mai ținu seama cu cine vorbește și dojeni :

— Jupîn stolnice, mi se pare că nu te-ai trezit încă din somn... Pe Grue, Calapăr și Moțoc, cei trei prieteni care...

— Cine-s ăștia?

— Am spus!... Cei care, în noaptea asta, v-au salvat casa de hoți.

— Hoți?... Unde-s hoți?!... Care casă?

— Casa din București!... N-a scris jupînița Voichița despre asta?

— Răvașul era de la banul Mihai, nu de la...

— Jupîn stolnic, ai două răvașe în mînă...

— Așa-i... două! observă mirat..

— Dacă nu poți veni, scrie, cinstite, la vreun boier mare să-l scape pe Grue ; în genunchi te rog, scrie!

— Așteaptă să mă trezesc... C-am chefuit ieri, toată ziua, ca să nu mai simt durerea de la picior. Și-acu, iaca, s-a tulburat vinul în mine și nici nu mai știu pe ce lume-s...

Scrise stolnicul, în sfîrșit, un răvaș către Voichița. Iliuță îl puse în sîn, încălecă și galop spre București. Rugă armăsarul s-alerge ca șoimul, că lui, inima ca piatra îi era de grea. Se gîndea, cu teamă :„Cine știe ce-o fi scris în răvaș boierul ăsta mahmur... Eu îl duc ca pe-o mîntuire și, cînd colo, o fi o mîzgălitură de om adormit”...

Noaptea era răcoroasă ; simțea că tremură și cămeșuța pe el, cînd întîlni o turmă de oi, cu mulți ciobani.„Cum de nu i-am văzut cînd am trecut spre Gheorghia?” se întreba în sine, uitîndu-se la focul arzînd pe marginea drumului. Unul îi sări în față, cu bîta ; Lăstun încetini pasul ; ciobanul îl prinse de frîu :

— Stai!... Ce gonești ca nebunul, pruncule, acum, noaptea?

— Trebuie să salvez trei oameni de la moarte! Dă drumul frîului...

— Descălecă și spune de unde ai furat calul.

Se mai ridicară încă doi ciobani de la foc, iar unul îl trase jos din șa.

— Bădiță, nu-mi lua calul!... Nu l-am furat... E Lăstun, calul bădiței... Trebuie s-ajung pînă-n zori la București. Vă rog! Nu sînt hoț!

— Ești... haimana! Și nu mai face atîta tărăboi că sperii oile... Fain cal! De unde l-ai furat? Spune!

— L-am luat să duc un răvaș la Gherghița și...

— Și l-ai dus?

— Da. Bădița Calapăr, poznașul, mi-a scornit poreclă : băiețașul care a dus răvașul.

— Atunci, rîse ciobanul cel mai tînăr, dacă ți-ai făcut treaba ce-ți mai trebuie cal? Lasă-ni-l nouă.

— S-ajung înapoi la București. Numaidecît! se zbătea băiatul. Dar ciobanii îl luau în rîs, mai departe și fără milă.

— Ce? Arde Bucureștiul?... Ori se schimbă domnia?

— Nuuu! Mai rău! îl omoară pe bădița Grue.

De la foc s-auzi un glas de om bătrîn, care își sticli ochii, prin întuneric spre cei care se dondăneau cu Iliuță, pentru cal.

— Care bădița Grue?

— Bădița Român Grue și prietenii lui Calapăr și Dorondoc.

— Cei din Novăcești?

— D-apoi... Sigur! Răzvrățiții din Novăcești! se bucură băiatul.

— Unde-s acum? se ridică bătrînul în picioare și se apropie de Iliuță, să-l vadă mai bine.

— În temniță... I-a închis aga Dudău. Azi le taie capetele.

— Cum le taie capetele?

— Așa... cum se taie, cu satîr de călău. Ori poate-i spînzură ! Nu știu bine, ce și cum.

— Am trecut și noi, cu turmele, prin Novăcești și-am auzit de...,

Iliuță se bucură și ceru cu tărie :

— Atunci dați-mi calul! E al bădiței Grue.

— De unde știm noi că nu minți?

— Îl cheamă Lăstun... Lăstune, aici! Na, murgule... Lăstune ! Spre marea bucurie a lui Iliuță, calul tropotă și necheză. Vedeți?

Bătrînul povesti că auzise despre Român Grue, că se înțelege cu calul, cum s-ar înțelege cu un om.

— Dar ce-a făcut Român Grue și-ai lui, de i-or găbjit aga Dudău?

Iliuță povesti, gîfîit, cum au alungat tîlharii din casa stolnicului Iordache și cum aga, împreună cu un boier, ce se afla acolo, i-au învinuit a fi lotri, tocmai pe ei care...

— Băiețaș, tu bați cîmpii?! îl opri ciobanul cel mai tînăr.

— Nu! Mă jur!... Jupînița Voichița le-a luat apărarea ; dar aga n-a ținut seama și i-a întemnițat, după pofta aceluia boier.

Povesti apoi cum l-a trimis jupînița cu răvaș de ajutor, la jupîn Iordache stolnicul. Înțelegînd că nu mințea, bătrînul porunci să-i lase calul, iar în București să se ducă la o nepoată a lui și la mama ei, adică la Smaranda și Lina, din Ulița Cojocarilor.

— Le duci ca semn de la noi batista asta cusută cu floare de trandafir și le spui așa : m-o trimes baciul Onofrei, să faceți ce știți ca să-l scăpați pe Român Grue din temnița agiei. Numai decît! Smaranda are un cunoscut bucătar la temniță. Dacă vrea, poate ajuta pe cineva să scape din năpastă.

Îl săltară în șa și-i urară drum bun. Odihnindu-se cît a vorbit cu ciobanii, Lăstun a galopat mai repede, ajungînd o dată cu zorii la București. Aici, fostului halvițar i-a fost ușor să dea de Ulița Cojocarilor și de casa unde locuiau Lina și Smaranda. Au cunoscut batista cu floare de trandafir, au ascultat ruga baciului Onofrei, iar Smaranda a și urcat în șa lîngă Iliuță și, în mai puțin de jumătate de ceas au ajuns la temniță. Smaranda a coborît, să stea de vorbă cu omul ei, bucătarul, iar Iliuță a alergat la casa Voichiței, cu răvașul.

Fata îl așteptase la fereastră toată noaptea ; dar citind răvașul n-a înțeles nimic. Iliuță caută s-o lămurească :

— Era tare somnoros, jupîn stolnicul și cam... cam beat.

— Dă răspuns banului Mihai... Dar unde-l găsesc?

— Poate știe Moişă zaraful, se gîndi băiatul. Alergară, călări, la mica dugheană a evreului.

— Ai, ai, ai!... se căina el; dacă spui că te cheamă Voichița, înseamnă că ești inima lui Grue, iar Grue-i prietenul lui Moişă zaraful. Dar ce să fac?!

— Ajută-ne, zarafule, să-l găsim pe banul Mihai!

— Ai, ai, ai! Dacă spun, destăinui o taină ; dacă nu spun se prăpădește om de omenie.

— Nu te mai codi! Îl zori Voichița. Fii omenos!

— Mai bine să mă codesc de cinci ori înainte, decît să mă căiesc de o sută, după...

— Ai spus că eu sînt inima lui Grue și...

— Și ce dac-am spus? Crezi că tot ce spune un zaraf e aur curat?

— Jur că ai spus un mare adevăr : aur curat.

— Atunci să-ți spui... la ureche. Pleacă-te!...Ai, ai, ai!... Dar să știi : n-ai auzit de la mine. Un zaraf care s-amestecă-n treburi de-astea își pierde capul, repede-repede, ai, ai, ai!

Voichița plănuia să-l roage pe banul Mihai să trimită oamenii lui la locul osîndei, să lovească straja, cu putere, și să-l scape pe Grue de la moarte. Îl duse pe Iliuță în apropierea temniței, îl lăsă acolo, la pîndă, iar ea grăbi spre adăpostul banului. „Hai, Lăstune, să salvăm un om de inimă... Pe Grue, Lăstune... Nechezi și te bucuri? vorbea fata, în șoaptă, cu calul.

Privind-o cum se depărtează în galop, Iliuță se mîhni : „Dar eu ce fac acum? Adineaori, nu le mai pridideam, atîtea aveam pe cap și-acu...

am rămas fără nimica. Să mă ațin la ușa închisorii, poate găsesc prilej să intru”...

În acea noapte, Român Grue și soții lui au zăcut fără nici o nădejde, în temniță, printre șobolani. Se aflau într-o primejdie mai mare decît în tabăra lui Gazi Ghirai. Calapăr suspina :

— Și nici n-o mai pot face pe cetitorul în stele, astrolog de la Persida.

— Vedeți că, uneori, e mai greu să-ți bați joc de-o javră decît de-un lup? întrebă Dorondoc. Aici ne ciugulește cioara ciolanul.

— De vină sînt eu, se amărî Grue. Din pricina mea ni se trag toate.

— De bună seamă! De greul traiului meu, plînge apa pe pîrău, pa-sărea în cuibul său, că de rău e tot mai rău...

— Eu cred că vinovată-i Neaga, Neaga fefelega, sluta cepeleaga, ori amara peliniță zisă... Voichița, cîrti Calapăr.

— De ce se-ntîmplă așa : să faci bine și să iasă rău?

— Cel care plînge rămîne sărac ; cel care rîde se îmbogățește. Așa că să nu ne mai tînguim.

— Îți mai arde de zicale, înțelepte Calapăr?

— Să vezi ce-nțelept ai să fii tu, mâine, când o să ni se rostogolească pe jos, capetele, ca niște căpățîni de varză.

— Nu, prietene : ne spînzură!... Mai bine să cîntăm : Foaie verde de cicoare, într-o noapte pe răcoare...

— Un Dudău cam... oarecare...

— Pe noi prins-a ură mare, că i-am dat halviță tare...

— Și-avînd chef de răzbunare, ne-a și pus la închisoare...

— Căci Dudău, cu poftă mare, mult ar vrea să ne omoare, sus, în spînzuratoare...

Auzindu-i, de afară, straja se înfurie :

— Ce faceți acolo? Cîntați? Descîntați? Blăstămați?

— Potrivim stihuri, a cîntare! Să iasă frica din oscioare...

— Cuculeț de pe răzoare, nu ne osîndi prea tare...

— Fă să vină sfîntul soare, cu vodă Mihai cel mare, pe Dudău să mi-l omoare... Mai cu foc zi-i, lăutare, că e iară sărbătoare!...

Straja se întreba cu și mai multă mirare și nedumerire :

— Sărbătoare? Horă, la închisoare? Nu cumva-s niște semne cu...

— Semne, pe naiba! Tu nu știi, străjerule, că dacă te-au vîrît în cușcă, trebuie să cînți cocoșește? Să-ți pui pofta-n cui, că altă nădejde nu-i!

— Voi știți ce naiba trîncăniți, ca să mă luați în rîs. Eu vă zic : nu mai scăpați de-aici cîtu-i hăul și pîrăul. Și se vede că v-ați smintit de durere.

Vorbise încredințat că are dreptate, și se depărta. Grue suspină cu amar :

— Ah, de-ar fi rămas măcar unul din noi afară... Și-aici nici n-am cu cine mă lua la trîntă, să-mi răcoresc inima, măcar.

Cercară să frîngă gratiile, dar văzură că-și zdrobesc oasele degeaba. Lui Grue îi era tare rușine că s-a făcut de rîs față de banul Mihai, că l-a pus în cine știe ce primejdie cu nechibzuința lui.

— Și n-am nici o nădejde că m-ar putea scăpa cineva de-aici. Calapăr îi răspunse în bătaie de joc :

— Numai Voichița, îngerul tău ocrotitor, dacă... Grue sări în sus, ciudat de încredințat :

— Îmi spune inima că numai ea... ne va scoate de-aici.

— Traca-fleanca mere acre și-un milion de soacre.

— Ne-a apărat cît a putut! o lăudă Grue, supărat că nu-i crezut.

— Apărat, apărat ca funia pe spînzurat ; că de-aici, măi frate Grue, scăpăm doar pe năsălie...

Vorba lui Calapăr îl sili pe Român Grue să mai spună o dată că numai el e vinovat. Dorondoc vru să-l dezvinovățească :

— Nu, tu, ci... ochii Voichiței. Că are niște ochi care te bagă-n boală. Vorba cîntecului : „De n-ar fi ochi și sprîncene, n-ar mai fi pe lume rele”...

— Ochii și sprîncenele fac pe lume relele, relele, belelele, îi țină Grue hangul, socotind că supărarea n-are nici un rost, devreme ce...

— Văd că-mi furați năravul stihuirii, zîmbi Dorondoc.

— Inima-i ca o torță : miezul întunecat al durerii arde și luminează.

— Voichița și-a făcut datoria, din plin : s-a ostenit să-l întrebe pe Dudău, cînd ni se încheie..sorocul”.

— Iar nepricopsitul ăla de logodnic a repetat, ca papagalul : „hoți” și gata!

— Voichița a mai rostit un cuvînt bun : „Am înțeles!”

— Ei, măi fraților, cîte înțelesuri poate prinde acel „am înțeles”...

— Chiar așa... Și, mai știi de unde sare iepurele?! suspină Grue.

— Pînă una alta, tresări Calapăr, uite c-a sărit un guzgan peste picioarele mele.

— Mi-i scîrbă! Brrr! Urîcioși mai sînt. Dacă adormim ne mănîncă nasurile și ne strică bunătate de mutre.

— Decît ne-am tîngui ca babele, mai bine-am omorî guzgani.

— Și cine omoară mai mulți, intră întîiul în ștreang.

Și cu toate că era întuneric beznă, tot izbutiră să strivească vreo cîțiva șobolani.

— Ei, cît aș vrea să vîr unul gras și puturos în patul lui Dudău, zise Calapăr, strecurînd guzganii morți printre gratii.

Văzîndu-i, străjerul se rosti cu mirare :

— Mă, voi nu sînteți hoți, cum nu-s eu mitropolit! Cîntați, vînați guzgani, spuneți glume, rîdeți. Așa pușcăriași veseli n-am văzut de cînd sînt!

— Nici n-ai să mai vezi, paznice, decît dacă spui agăi Dudău o... filozofie ca asta : Cinstite agă, ești foarte mare, dar prostia ta-i mai tare.

— Hm... Și de mine vă bateți joc? Ai naibei!... Dar, iată a venit bucătarul cu hrana : pîine, adică o pîine la trei și o oală cu apă.

Bucătarul le vârî pâinea și oala pe fereștrucă, vorbindu-le șoptit :

— Cu luare-aminte la pâine, să nu vă rupeți dinții în ea.

— Chiar așa de uscată-i? rîse Calapăr.

— Băgați seama! V-am spus, să nu ziceți că n-ați știut.

Dorondoc luă pâinea, gîndind că s-ar putea ca Dudău să fi pus în ea ceva otravă. Dar rupînd-o, la mijloc, găsiră o cute de gresie, nouă-nouță. Se uitară unul la altul, rîseră mut, și fiecare își lămuri, în felul său, treaba asta, presupunînd făptașul : Calapăr : „Iliuță pui de lele și gazdă de belele”... Grue : „Voichița, tu inima mea!” Dorondoc parc-ar căuta să-i împace, numără : „Oricum, cineva care ne iubește și ne vrea binele : Voichița, Iliuță, Osman cîinele”... Hotărîră să se apuce imediat să pilească gratiile. Cel dintîi, Calapăr urcă pe umerii lui Moțoc și începu munca, repede, repede. Și ca să nu se audă hîrșcîitura, cîntară, tare, ceea ce le trecea prin cap : „Foaie verde mărăcine, cine-i mai străin ca mine? Numai cucul din pădure”... Așa se rînduiră la pilit, la cîntat și la ținut pe umeri, vreo jumătate de ceas. Cînd straja se oprea și asculta, Calapăr se arăta dornic să spună o snoavă cu Păcală.

Aşa, mai cîntînd, mai povestind, mai rîzînd ori blăstămînd, au izbutit să taie un drug de la fereastra celulei, fără să-i simtă straja. Socotind că nu puteau ieşi decît la noapte, s-au culcat şi-au început să sforăie, ca străjerii să creadă că dorm şi să adoarmă şi ei, după buna datină a străjerilor de la temniţa domnească.

După apusul soarelui, Iliuţă l-a luat pe Osman cu dînsul, s-au ascuns într-o tufă de alun şi-au pîndit poarta închisorii. Într-un tîrziu, l-a văzut pe aga Dudău, coborînd din trăsură : „A venit să poruncească uciderea? Vai de mine! O să-l mai aud vreodată pe bădiţa Român Grue zicîndu-mi : «Iliuţă, băieţaşul care-a dus răvaşul?» Iar Calapăr : «Măi pui de lele, gazdă de belele»... Uf, ce-ntuneric afurisit... Îi duce la... cu făclii ori fără?” Dinspre apus scapără un fulger, urmat de un sunet depărtat. „Şi mai vine şi ploaie... Mi se pare c-o să trec iar la halviţă... Ce mă fac?! Ia! Ciuli urechile : paşi în spatele temniţei, printre copaci. Paşi care se duc şi care vin, tiptil, pe vîrfuri, pîndiş. Ce-o fi?... Ah, ce noapte neagră, şi mi s-a făcut frig şi frică... A, ploaia se depărtează”... Auzi şoapte pe-aproape şi răsuflarea-i se opri de tot cînd auzi :

—...paşi dinspre dreapta... S-o luăm spre stînga. Repede!...

— Stați! Cei care vin vor să atace temnița. Auziți?

— Ce facem? Ne întâlnim cu dînșii.

— Pîndim de ici, de după copaci... Întîi să vedem ce vor. Cunosînd glasurile, Iliuță șopti cu sfială și teamă :

— Bădiță Grue!... îngîină băiatul între bucurie și spaimă, iar Osman trase mult aer pe nări și scheună încet.

— Stai!...Te-a cunoscut cineva... O fi spiridușul morții.

— Bădiță Calapăr! chemă Iliuță oleacă mai tare.

— Na! că m-a pus și pe mine în pomelnic.

— Stafie cu glas de copil, care ești, mă? întrebă Dorondoc, în șoaptă.

— Sînt eu, Iliuță, băiețașul cu răvașul! se ridică în picioare.

— Calapărule, tu totdeauna ai dreptate! șopti Grue, bucuros.

Din stînga, Grue zări cum se apropie un bărbat voinic ; îi vorbi apăsător :

— Oricine-ai fi, să nu cîrcești, că-i vai de zilele tale!

— Paznici ori...? întrebă Calapăr.

— Voi nu sînteți paznici? întrebă voinicul, apropiindu-se.

— Nu... Am fugit din temniță! dădu Român Grue răspuns.

— Iar noi vrem să scoatem pe cineva de-aici, de la păstrare.

— Pe cine? nu se putu stăpîni Dorondoc.

— Pe Român Grue și soții lui.

— Da? Foarte bine! dar nu vă mai primejduiți viața degeaba. Grue... De aproape, Voichița auzi vorba și întrebă cu spaimă :

— S-a întîmplat ceva lui...

— Domnia ta ce-ai vrea să i se întîmple? o luă Calapăr la rost, prefăcîndu-și glasul, să nu-l cunoască.

— Am venit să-l scap!... I-am adus și calul.

— Da? îngroșă Calapăr și mai tare glasul. Și iapa mea nu te-ai îndurat s-o aduci? Cîtă nerecunoștința, scumpă jupîniță!...

— Ia nu te obraznici! se apără fata de batjocura vocii groase.

— Obraznicul mănîncă praznicul și-l lasă pe popă flămînd.

— Tu ești, Calapăr, poznașule! se miră, cu veselie, Voichița.

— În carne și ciolane, cu zicale și snoave cu tot, dar fără belciug în bot, că voinicul nu piere ; și din pelin face miere.

— Unde-i Grue?

Calapăr începu a se tîngui :

— Român Grue, uite-l nu e... s-a cam ales cu....cucuie, vrînd să preschimbe pelinul în miere.

— L-a...? întrebă fără să vrea, deși gluma lui Calapăr spunea că-i bine.

— Daaa!...

— Nu se poate! și porunci în șoaptă, dar cu răbufnire de multă mînie : Puneți foc temniței!

— Nu te răsti și nu te pripți, jupîniță, că trezești paznicii. Mai bine să fugim!

— Nu se poate! Pentru Grue atacăm temnița!

Dar în clipa aceea flăcăul ieși din întuneric, curmînd șaga și jocul lui Calapăr. O prinse în brațe, o strînse la piept și-o sărută, cu sete :

— Mulțumesc, Voichița... S-o ștergem repede de-aici!

Năvalnica îmbrățișare a lui Grue o și bucură, o și supără pe fată. Porunci rece, răstit :

— Luați-vă caii, de colo și... galop!

Într-o clipă se azvîrliră toți patru, adică toți cinci, pe cai, căci și pe Iliuță îl luă Moțoc, în șaua lui. Galopară prin noapte pînă ieșiră din București. Cînd mijeau de ziuă și păsările începeau să cînte pe ramuri, opriră într-o grădină. Grue simți nevoia să se destăinuie :

— Fapta asta, Voichița, te-a plătit de toate îndatoririle față de noi. Ne închinăm, tustrei, pînă la pămînt.

— Nu eu, ci oamenii banului Mihai au venit să vă salveze. Lui să-i mulțumești. Eu numai i-am însoțit și v-am adus caii.

— Sînt fericit că...

— Eu, nu! Te-am găsit slobod ; așa că, în loc să mă arăt vitează, să mă achit de-o datorie, mai mult m-am făcut de rîs, sosind la spartul târgului.

— Voichița, ai dovedit pricepere, curaj și dragoste.

— Spune drept : cine te-a ajutat să scapi din temniță? Calapăr grăbi să răspundă în locul lui Grue, șfichiuind :

— Ehei, fiind noi oameni cu faimă, mulți și multe ne apără.

— Ai dreptate, prietene... suspină Grue. Iliuță, nu te-am întrebat ; ai adus vreun pitac de la jupîn Iordache pentru banul Mihai?

— Adus și dat jupîniței Voichița, care m-a întrebat de mata. Grue vorbi cu glas schimbat :

— Eu zic că Voichița mă iubește... se bucură și întoarce capul spre dînsa ; dar fata plesni calul cu cravașa și-n mare galop dispăru pe uliță înapoi.

— Grue, Grue, inimă bătută-n cuie! Uiți că-i fata lui Toma Neagu și... cum e hîrbul și capacul, cum e popa și colacul, cum e sfîntul și tămîia, cum e lelea și bădia...

— Oprește! Mai lasă-mă și nedescîntat... Hai, diii, Lăstun, că numai tu-mi înțelegi inima... Ți-a dat Voichița ovăz?... A, nechezi? Deci ți-a dat. Binee... Înseamnă că măcar pe tine te iubește. Dar ce-o să spun marelui ban Mihai, dacă mă întreabă de pitacul stolnicului Iordache?

Așa, tot vorbind cu sine-și, chip că vorbește cu murgul, Grue ajunse la marele ban Mihai, adăpostit într-o chilie de taină, la mănăstirea Snagov. Cum i se înfățișă, banul îi grăi :

— Te laud, Român Grue, că ai izbutit să te descurci din multe încurcături și-n primejdie să-ți pierzi viața, n-ai uitat de răvaș.

— Am avut noroc de un băiețaș inimos.

— Și-o fată vrednică și inimoasă, să-mi aducă răspuns.

— Voichița! exclamă fără voie, scăpărînd parcă de-o subită bucurie, care-i lumină cugetul ca o făclie într-o cetate.

— Așa o cheamă? Frumos! N-a vrut să-mi spună și cine-i.

— E fata vornicului Toma Neagu.

— Mț... Asta nu-mi place. Te dojenesc că te lași prea mult furat de vraja dragostei. Strunește-ți nu numai murgul, ci și inima! Toma Neagu-i omul lui Alexandru vodă ; deci primejdios pentru noi.

— Dar Voichița-i din alt aluat, mărite. Te rog să ai încredere în ea.

— Bine : vom vedea. Acum trebuie să duci două scrisori la Sibiu, judeului cetății.

— Duc, mărite ban! Olăcar de cale lungă.

— Cît timp îți trebuie să te gătești de drum?

— Trei ceasuri. Dacă întârzii pe-aici, mă prinde Dudău și...

— Ai cîtiva oameni de încredere, să te-nsoțească?

— Prietenii mei : oameni de nădejde și tari de virtute.

— Bine. Ia punga asta. Să ții rangul. Ai mare grijă de scrisoare. Așteaptă în Sibiu la hanul „Butoiul de aur”, pînă primești știre, unde anume mă găsești.

— Prea bine, mărite.

— Și oriunde te vei afla, să te gîndești că mă înfățișezi pe mine : om al meu, iar eu vreau să-mi închin viața, cu cinste, dreptate și jertfă, țării și norodului. Deci să porți, Român Grue,

fruntea demnă și neplecată, iar obrazul fără pată, curat ca lacrima.

— Așa voi face, mărite!

— Drum bun, prietene al meu!

— Mulțumesc, înălțimea ta.

Plecînd din adăpostul banului Mihai spre București, Grue se simțea încărcat de-o mare și luminoasă bucurie. Armăsarul mergea în trap sprinten, iar stăpînul îi grăia : „Ce zici, Lăstune, murgule, de banul Mihai? Pe mine mă vrăjește... Dar oare Calapăr și Dorondoc vor merge bucuroși cu mine la Sibiu? Bucuroși și fără șovăire?”

Lăstun ridică botul, trase aer pe nări și necheză scurt.

— Hai, hai murgule, repede, să vedem, barem, cine-i Smaranda... Intrînd pe Ulița Cojocarilor, găsi ușor casa Smarandei. Descălecă și bătu în poartă. Îi deschise o față voinică, trupeșă, cu ochi mari negri și păr ca smoala.

— Tu ești Smaranda, nu?

— Așa s-ar zice, surîse fata privindu-l cu luare-aminte.

— Ei, da, frumoasă și mîndră!

— Așa se spune.

— Și zi, tu ne-ai ajutat să scăpăm din temnița agiei?

— Așa s-ar părea! rîse arătîndu-și dinții albi, frumos rînduiți.

— „Așa s-ar zice”... „Așa s-ar părea”... surîse Grue. Și mătușa cine-i?

— Mama Lina, zise, și-i făcu semn să lege calul la stanog și să intre în ogradă. Auzind vorbă, Calapăr și Dorondoc ieșiră în cerdac, bucuroși că-și întîlnesc, așa de repede, prietenul. După ce schimbară cîteva vorbe despre banul Mihai, Calapăr îl vesti, rîzînd :

— Vezi că mătușa Lina nu știe numai să coasă cojoace și să țeară sumane, ci descîntă, Grue, de-ngheață apa cu... trei ciolane de vacă și patru picioare de porc.

— Fraților, trebuie să plecăm, imediat, se făcu Român Grue a nu auzi.

— Unde? se zgîrci obrazul lui Dorondoc.

— O să aflați la vreme.

— Văd că te ferești de noi, se supără Lina. Poate crezi că v-am scăpat din temniță ca să vă vindem... pe bani?!

— Iartă-mă, mătușă! La... departe, peste munți și ape.

— Peste munți, peste hotar!... Treabă grea și cu primejdie. Și ce bine se doarme aici, în cojocărie, pe blănuri moi de berbec...

Și pe cînd Grue o privea pe Smaranda, zîmbind, fata îl înfruntă :

— Avem pat și pentru tine, flăcăule!

— Nu pleci, pînă nu-ți ghicesc! zise mătușa. Smaranda... descîntă, eu ghicesc.

— Nu cred în ghicit, iar la descîntat, cred că poznașul Calapăr a luat... partea cea mai dulce, că așa-i place lui.

Smaranda chicoti, dar ochii îi scînteiară un sîmbur de mînie.

— Fraților, mergeți cu mine ; ori rămîneți cu descîntătoarea?

— Poftim! Auzi-l cum vorbește?! Acuș ne bosumflăm, ca mătușa Lina.

— Mă gîndeam că v-am trecut prin prea multe năcazuri și primejdii.

— Asta cam așa-i. Că doar tu ești din aceia care zic : văd cele bune și-mi plac, dar pe cele rele le urmez și cu patimă le fac.

— Tu ce zici, Moțoașe?

— Zic că de năcazuri și primejdii nu scapi nici dacă stai pe cotruță : urcă mîța pe sobă, îți doboară drobul de sare în cap și, aleluia!

— Și-apoi, ca să nu rămînem datori, te-om mai băga și noi în niscai încurcături, boclucuri și răcori. N-avea grijă! Că, oameni sîntem...

— Atunci ne pregătim și pornim chiar în noaptea asta. Așa-i porunca.

— Așa să fie! aprobă Calapăr. Iscălim zapisul plecării în lume, deși mult aș vrea să

mai zăbovesc aici, pe blănuri de berbec, cum am zis, să-mi descînte Smaranda.

— Am uitat descîntătura! rîse fata.

— Drăcoaico! De cînd s-a ivit Grue, la mine nu te mai uiți, iar pe el îl sorbi din ochi, ca pe-un gavanos cu miere.

— Mă uit și eu unde-mi place! rîse Smaranda.

— Află, fată hăi, că dumnealui și-a agățat traista într-un cui fain și n-o mai ridică de-acolo, în vecii vecilor.

— Calapărul, nu vorbi ce nu se cade. Că, acuș, plec s-o văd și să-mi iau rămas-bun de la dînsa.

— Ai înțeles, Smaranda? Năduful lui cel mare-i o... jupîniță.

— Prietene, n-o lua razna peste haturi! Îl sfătui Grue. Calapăr hohoti, vesel, ca de obicei :

— Mai bine să umblu razna, decît lela ori calea mînzului, ca tine. Mătușă Lina : n-ai putea dumneata descînta o anume fată să vină la... acolo unde ne-om duce, taman cînd fi-vom noi ajunși? Știi, așa... colac peste pupăză.

Mătușa clipi șiret din ochi, împunse acul în bundița pe care o înflorea și grăi, cu subînțeles :

— Înțeleg suferințele inimii și fac să-ți vină leacul, călare pe măturoi.

— Destul cu vorba! Hai să hrănim caii, să cumpărăm ceva de-ale gurii și la drum. Gata?

— Gata, gata dacă vrea... fata! nu se lăsa Calapăr ; dar ce facem cu Iliuță?

— Lăsați-l la noi! ceru Lina. Îl învățăm jocăria.

— Să-l întrebăm și pe el, socoti Grue că-i mai bine.

— Mergeți în mare taină, povățui Smaranda, care se prefăcea că împunge cu acul în blană, dar îl împungea cu ochii pe Grue. Că dușmani, câtă frunză și iarbă.

— Mulțumim de sfat, vorbi Moțoc ; omul înțelept nu stârnește mahalaua că și-a prăpădit luleaua.

Auzind că-i vorba de el, Iliuță se ridică de pe blana de oaie, unde-și ostoia truda. Întrebat dacă vrea să meargă cu dînșii, băiețașul se grăbi să răspundă, deși era încă somnoros :

— Merg!... Merg! dar în căruță... să mai dorm.

— Are dreptate, băiatul. Luăm și-o căruță pentru lucruri... Să ne vedem sănătoși!

— Umblați cu bine și cu noroc! urară cele două jocăre. Iaca, vă însoțește și cîinele Osman.

Porniră călări, cu gînd la cumpărături, bucuroși că au cunoscut două femei cu inimă bună. Dar dacă s-ar fi prefăcut în porumbei, ar fi auzit ce vorbeau între ele. Lina își îndemna fata :

— Hai, gata! du-te!

— Mamă, prea-s frumoși, voinici și...

— Galbenii boierului sînt și frumoși și sunători...

— Mi-i milă : după ce i-am scăpat din închisoare, să-i dăm pe mîna unui... Dacă-i omoară?

— Noi spunem doar unde se duc. Atît. Și asta nu-i păcat.

— Nu, mamă! E o faptă mișelească. Și-apoi nici nu prea știm unde.

— Slăbănoago!... Mă duc singură, că doar n-o să pierd o pungă de galbeni, pentru sclifoselile tale.

5. În drum spre Sibiu

La început, Român Grue a vrut să cumpere o căruță pentru Iliuță și pentru desagi cu schimburi și merinde ; dar s-a răzgîndit : cu căruța nu puteau umbla decît pe drumuri, unde vodă își avea așezate iscoadele, iar cît privește lucrurile, erau puține ; le puteau purta la

oblînc. De aceea, cumpără un cal bun pentru Iliuță, cu șa nouă. Îmbrăcat în strai nou, pe măsură, băiatul părea un paj isteț, frumușel și vesel, tot numai ochi și zîmbet de fericire. Era ceva : din ursar și halvițar să te vezi, pe neașteptate, înțolit, călare pe cal trăpaș, ca un cavaler, nu-i puțin lucru. „La Sibiu îl rog să-mi cumpere și sabie... Mai mică, dar bine ascuțită. Și cu centură de piele s-o atîrn la șold... Sîntem nouă făpturi, cu Osman. Olăcari de cale lungă”.

În dimineața luminoasă de început de august, treceau pe sub o poală de codru stufos. Păsările cîntau, iar drumeții își țineau caii tot în trap săltat. Din cînd în cînd mai schimbau cîte un cuvînt. Dorondoc :

— Am gonit destul, că drumețului îi șade bine cu drumul, dar îi stă și mai bine cu... popasul.

— Poposim la Olt. Trecem pe la Călimănești, și de-acolo pînă la Cozia. Cătăm niște ciobani și trecem hotarul cu turmele lor. Și cum am aflat din oameni, de la Cîineni, într-o jumătate de zi am ajuns.

— Pînă la Olt, eu nu mai pot, Grue. Și dacă ni se întîmplă vreun năcaz, vreo pozna... cobî Dorondoc.

— Dar săbii n-avem? Doar dacă tătarii...

— Mai știi? Se cam țin necazurile de noi, ca muștele de cai.

— Pe-aici n-ajung tătarii... Poate stafiile?

— Ce? Stafiile nu știu să facă rău?

— Mă scoți din răbdări! se supără Grue. Iar dacă ne temem și de stafii, mai bine ne îmbrobodim ca babele și ne tocmim bocitoare. Glas avem.

— De, se poate ; că dacă omul cade, îi piere și umbra.

— Se poate ca și Lăstun al meu să vorbească.

— Ba chiar vorbește... În graiul lui : nechezul.

— Oricum, se îmblânzi Grue, mie mi se-ntîmplă uneori, să vorbesc cu murgul, cum aș vorbi cu mine însumi.

Lui Calapăr îi veni bine să-l zgîndărească :

— Ce să-ți fac? Îndrăgostiții grăiesc cu florile, cu păsările, cu copacii, cu luna, cu stelele... numai în fața iubitei sînt muți.

Și după un minut de tăcere, tot Calapăr urmă cu una de-a lui :

— Cînd e vorba de dragoste, nu-i nevoie a zice bou breaz bîrlobreaz, nici a dîrlobîrlobrezi dîrlobîrlobrezitura din berbecii dîrlobîrlobreazului din dîrlobîrlobrezeni, ca să te-ntorci la casa mîndrei, chiar de nu te mai

are drag. Și-acum, ziceți și voi, fără să vi se împiedice ori să vi se frîngă limba. Cine izbuteste vrednic este să-l iubească o fată frumoasă.

În pasul cailor, încercară tuspătru. Iliuță izbuti la a doua încercare. Grue, la a treia, dar numai după ce opri calul, Dorondoc se chinuia :

—...bou breaz bîrlobreaz... a dîrlobre... Ai, ptiu!... m-a zdruncinat calul și mi-am mușcat limba...

Rîsul celorlalți se îmbina cu tropotul cailor și cu ciripirea păsărilor.

— Vă bateți joc de suferința mea? Ce vă pasă...

— De, Dorondoace, zîmbi Grue ; vezi și tu : soare cald, drum neted, codru verde, noi tineri, cu o singură grijă : să ne împlinim datoria.

— Tocmai : flăcăi tot unul și unul, bob numărat, puși cu fusul. Îndrăgostiți de mama focului!

— Of, of, măi Calapăr, că nu ți s-or aprinde și ție călcîiele vreodată, să rîdem și noi de tine.

— Bădiță Grue, zise Iliuță, Osman adulmecă și privește neliniștit : parc-ar simți o primejdie.

— I-o fi mirosit a lup...

Puseră pinteni și înainte de prînz au trecut Oltul, poposind la o casă arătoasă. După ce-și spuseră numele lor de călători pe drumuri lungi, arătară că le-ar prinde bine o masă bună, ca să poată urma calea. Gazda, moș Corbu, din parte-i era bucuros : dar voia era la baba lui, Stana. Ea făgădui să prindă niște cobăi, să fiarbă un borș și să rumenească niște fripturi ca pentru patru voinici. Moș Corbu avea și niște vinișor, la beci și vorba lui Dorondoc :

— Dacă-i la beci, e ca și cum ar fi în oală, iar dacă-i în oală, gîtleju-i ici.

În cele două ceasuri cît trebuia unor cobăi ca să se preschimbe în borș și friptură în țigla, Grue i-a sfătuit să se hodinească, scaldîndu-se în Olt și ei, și caii. Iliuță, pentru că-l cam rosesă o ciubotă, a rămas să-i ajute mătușei Stana să prindă cei claponi, să-i jumulească și cinătuiască, să aducă apă și să ațîțe focul.

— Băgați de seamă, îi povățui mătușa Stana, nu vă jucați cu Oltul : apă repede, înșelătoare, cu bulboane și stînci, cu mîlituri și sorburi, care fierb și mugesc mai fioros ca zimbrii. Zilnic înghite cîte o vietate, om sau dobitoc. Ei, dar frumoși cai aveți, flăcăilor!

— Drumețul fără cal bun e olog, răspunse Grue.

Merseră pe Olt în sus, pînă aproape de mănăstirea Cozia. Chitiră un loc bun, cu soare mult, adăpostit de vînt și ferit de lume, cu apă liniștită, să înoate și să-și spele caii. Dar înainte de a se dezbrăca, auziră tropot de cai. Gîndiră că erau urmăritorii pe care-i zăpsise Osman. Îi zăriră și-i așteptară cu săbiile în mîini. Erau slujitori domnești. Se opriră în fața lor, înfruntîndu-se din priviri.

— Pe cine căutați? întrebă Grue.

— Pe voi! cuvîntă unul mustăcios.

— Vă place obrazul nostru ori veniți cu gînd vrăjmaș? îi zgîndări Calapăr.

— Poruncă să vă ducem la domnie, vii sau morți! vorbi mustăciosul.

— Vodă n-are trebuință de oameni ca noi, ci doar de mișei ca voi. Noi sîntem voinicii Oltului, cum îi place codrului, cum îi vine cîmpului...

—...lungi de mîină, tari de vînă, oricînd gata de pricină.

— Tîlhari!

— Tîlhar ești tu, nemernicule, că slujești un ticălos! Și tustrei traseră săbiile din teacă.

Într-o clipă se încinse bătaia. Trei contra șase, cu icniri, izbiri de săbii și îndemnuri : „Dă!”, „Na!”, „Nu te lăsa!”, „Așa”... pînă cînd urmăritorii încep a da-ndărăt.

— A, fugiți, iepuroilor?!

— La sănătoasa, cu chelboasa de la Ruginoasa! râdea Moțoc.

— Poftim! Cît ai clipi o făcurăm și pe asta! se bucură Calapăr. Auzind zăngănit de arme, Iliuță lăsă claponul nejumulit și alergă la rîu : văzu cum fugeau cei șase slujitori domnești. Înțelese că Osman nu se înșelase :

— Eram urmăriți!

— Dar de unde știe vodă că noi... Adică, aga Dudău că...

— Înseamnă că Voichița...

— Măi, frate, de ce-mi frigi tu inima pe jăratec? Ea nu știa unde am plecat. După ce-am primit porunca de la banul Mihai, n-am mai văzut-o!

— Acu, dac-am nădușit, luptînd pe căldura asta, să grăbim scăldătoarea, sfătui Dorondoc. Răcoriți, vom judeca mai bine și-om dibui de unde ne vin necazurile.

Mergind pe prund, cu caii de dîrlog, se gîndeau că s-ar putea ca urmăritorii să se întoarcă iar, cu puteri sporite.

— Pe doi i-am spîrcuit zdravăn. Pînă la Vîlcea pierd atîta sînge, că-i cuprinde leșinul, dacă nu chiar moartea, îi asigură Dorondoc.

Se dezbrăcară, așezară straietele și armele, la umbră, pe iarbă, și intrară în apa limpede,

răcoritoare. Goi ca napul, se simțeau sprinteni, ușori, și le venea să zburde ca niște copii. Valurile clipoceau, foșneau blînd, molcom. Și caii se simțeau bine, mai ales cînd îi frecară cu cîte un șumuioğ de mentă verde, plăcut mirositoare.

— Așa, Lăstune! Să miroși ca un flăcău cînd merge la horă.

După ce-i scăldară, Calapăr duse caii mai la deal, pe o pajiște cu iarbă bogată, să pască și să se zvînte la soare. Ei intrară, toți patru, în apă, și se frecară pe spinare tot cu șumuioage de mentă. Se clătiră sub unde, ca peștii ; numai Iliuță se spală repede, ieși pe mal, se îmbracă, își luă calul de frîu și se înapoie la gazdă, s-o ajute la treabă. Cei trei, furați de vîltoarea apei, bălăcindu-se, hîrjonindu-se, dîndu-se la fund, înotînd pe sub apă, stropindu-se, veselindu-se copilărește, nu băgară de samă că s-au depărtat de cai și nici n-au măsurat cît timp au stat în apă. Numai cînd Grue a strigat :

— Ajunge, fraților, că prea am dat în mintea copiilor! Observară că lunecaseră peste o mie de pași la vale. Ieșiră la mal, se uscară la soare pe prundul lucios și fierbinte ; ba chiar moțăiră un pic, gîndind că Iliuță a rămas aproape de cai și de straie.

Cel dintîi Grue zise :

— Da : ne-am scăldat, ne-am jucat, ne-am prăjit la soare, caii au păscut, mătuşa Stana o fi fript claponii, aşa c-ar trebui să mergem să-i duminicăm pre ei.

— Întocmai! Soarele a trecut de nămiezi, a ajuns în dreptul pîntecelui şi ne seacă foamea.

Cu caii de căpăstru, porniră spre locul unde îşi pitiseră straiiele.

— Îmi fuge gîndul la borşul şi friptura gătită de mătuşa Stana.

— O fi rece vinul lui moş Corbu?

— Din pivniţă, brumat!... Dar parcă aici ne-am dezbrăcat...

— Da, pe tăpşanul ăsta... Dar unde-s hainele, ciubotele, armele?

— Cum se poate? Nu cumva ne-am dezbrăcat mai în sus?

— Da' de unde? Țin minte : am stat pe buturuga asta.

— Stai, măi, că asta nu-i şagă : straiiele! Unde-s?

— Am pățit-o! se sperie Român Grue.

— Ce facem? Nu putem ieși goi la drumul mare, ne-ar alunga oamenii cu parii, ca pe strigoi.

— Și cît o să stăm așa? Pînă la noapte? Să ne învălim într-un vâl de întuneric?

— Halal! Că bine-am mai brodit-o! se jelui Grue.

— Iar borșul de clapon și friptura cu castraveți murați...

— Dar cum să ni le fure, de sub ochi?

— Un cioban ori un călugăr de la Cozia, ispitit de gând vrăjmaș...

— Iar noi ne tolăneam la soare... Îmi vine să urlu de ciudă!

— Unde mai găsim noi săbii ca acelea? Și banii... Deodată Grue încremeni, apoi se plesni peste frunte :

— Ia, stați!... O nenorocire mare!... Scrisoarea!

— Scrisoarea! li se răciră trupurile și le înghețară inimile, necutezînd a se uita unul la altul.

— Mi-a încredințat-o banul Mihai cu atîta grijă și eu... în loc s-o duc judeului din Sibiu, o pierd, prosteste, pe malul Oltului.

Cu greu, Calapăr și Moțoc își veniră în fire, întrebîndu-se :

— Dacă ne-au jefuit chiar călăreții domnești care ne-au urmărit?

— Înseamnă că pentru scrisoare s-au ținut după noi. Și numai Voichița...

— Nu știa! N-avea de unde ști că am plecat la Sibiu, cu o scrisoare! Dar dacă bătrîna cojocăriță, Lina...

— Tiii!... Mare gogomănie am făcut! strigă Calapăr...

— Nu mai putem ajunge la Sibiu.

— Ce să căutăm acolo, fără scrisoare?

— Da, o dîrlobîrlobrezirăm rău de tot, fraților! cercă Dorondoc s-o dea pe glumă.

— Cel mai păgubit este banul Mihai.

— Schimbătoare-i clipa vieții ; adineaori totul era bine, vesel și frumos : iar acum... după bălăceală, ce mai trînteală!

— Crămăluirea n-ajută la nimic! se dezbara Grue. Toate numai din neghiobia noastră se trag. N-am înțeles că acei șase slujitori au fost nadă, trimisă să ne țină de vorbă, ca să nu vedem cînd ne fură straiiele și, mai ales, scrisoarea. Și vrednici vom fi numai dacă le-am drege și-am ieși cu bine și din astă dandana.

— Dar cui să-i fi dat prin cap, că într-un ceas, prin pustietatea asta...

— Ne-au pîndit... Și cînd ne hîrjoneam nepăsători, ne-au prădat ca pe niște nătăfleți.

— Cel mai aproape loc unde am putea găsi ceva de îmbrăcat e mînăstirea. Să pornim într-acolo.

— În pielea goală, tustrei?

— Un om mare și-a pus toată nădejdea în noi. Haidem!... Mănăstirea e de călugări și-i aproape.

Vrură să încalece, dar își dădură seama c-ar părea drept spaima lumii.

— Ah, o cămașă și o spadă de-aș avea acum!... Aș săruta pământul și-aș spinteca văzduhul... se juruia Român Grue.

Ajunși în poarta mănăstirii, mai cu îndrăzneală, mai cu rușine, cerură să li se deschidă. Călugărul portar, auzind glasuri blânde, dădu la o parte drugul-zăvor și crăpă ușor deschiderea.

— Blagoslovește părinte! ceru, mieroș, Calapăr.

Dar călugărul s-a înspăimântat : trei bărbați goi, cu caii de căpăstru : satane!

— Apără doamne și izbăvește! Trînti poarta și puse din nou drugul : Duceți-vă pe pustii!... Ptiu!... Ptiu!... Ptiu!... Doamne păzește de ceasul cel rău, de furi, de păgîni și de satană.

— Stai, părinte, ascultă! Nu-i ce crezi... Am pățit un necaz și vrem să cumpărăm trei anterie, trei...

— Sînteți nebuni? Cine a mai pomenit călugăr să-și vîndă anteriul? Plecați! Plecați din poarta sfintei mănăstiri, ghiavoli afurisiți!

— Atunci împrumută-ne, te rugăm!... trei sumane, trei cămăși...

— Plecați, slujitori ai lui Belzebut! Anatema asupra voastră!

Se qîndeau să bată în poartă, să strige ; dar se temură că va fi și mai rău : călugării îi vor afuma cu pucioasă și-i vor goni cu toroipanul ori cu biciul. Calapăr povățui :

— Fraților, înțeleptul zice : celui care stă cu mîinile-n sîn, norocul nu-i surîde niciodată. Vorbesc de sîn și eu rămas-am doar cu pielea...

— Părem niște zăluzi, scăpați din balamuc, zise Dorondoc uitîndu-se pe rînd la fiecare și la el însuși. Calapăr, tu care l-ai păcălit pe Gazi-Ghirai, n-ai nici o idee?

— Atunci eram în stare jalnică, acum starea-i caraghioasă.

— Hai la gazdă, propuse Grue.

— Speriem bieții bătrîni. Și-apoi rușinea... Scrisoarea!

Totuși porniră spre sat cu caii de frîu. Din turn răzbătu sunet de toacă și glas de clopot. Soarele se apropia de scăpătat. Cînd văzură o stîină la poala pădurii, socotiră că acolo puteau găsi mîntuirea. Apropiiindu-se, văzură pe leaturile gardului, parcă puse anume, trei anterie și trei potcapuri, înșirate la aerisit. Nu mai statură la tocmeală și le îmbrăcară, repede

fără a întreba pe cineva. De altfel nici n-aveau pe cine : stîna era goală.

— Zicem că le-am împrumutat, pentru o zi.

Semănau a popi răspopiți, desculți, cu pielea-n anterie, dar se cheamă că erau, dragă doamne, îmbrăcați.

— Uite colo un topor, arătă Calapăr spre gardul stîinii. Să-l luăm : o armă în mînă, nu-i minciună...

Cînd urcau pe cai, apăru un călugăr la marginea pădurii, care începu să strige :

— Săriți!... Satanele călări!...

Ce puteau să facă? Porniră, în galop, spre Olt la vale.

Amurgea cînd ajunseră la Cotul Călimăneștilor. Păreau trei călugări tare nevoiași, care se întorceau de la muncă, ori pogorau din icoana cea cumplită, numită „Judecata din urmă”. În locul cel mai strîmt, între munte și rîu, două trăsuri așezate alături, roată lîngă roată, închideau trecerea, în stînga, rîpă adîncă pînă în Olt ; în dreapta perete de stîncă. Nu se putea trece decît sărind peste trăsuri. În fața lor, cîțiva slujitori domnești, cu sulile în mîini, păzeau calea, să nu treacă nimeni fără a înfățișa îndreptările. Grue a întrebat, cucernic, ca un călugăr sadea :

— De ce-ați oprit drumul, voinicilor?

Slujitorul nu răspunse ; era arnăut și vorbea greu românește. Cuvîntă, în locu-i, un boier înalt, subțiratec, cu glas dușmănos :

— Așteptăm niște tîlhari, popo!

— Tîlhari? Dincotro, dacă nu vi-i cu supărare? vru să afle Dorondoc.

— Din colo, din jos!... Înapoi la mănăstire, deci, și nu mă mai sîcîiți cu...

În clipa aceea Grue îl recunoscă pe Radu Cujbă. Șopti :

— Hait! Uite ce ticălos ne urmărește...

— Stăpînește-te, îl povățui Calapăr. N-avem arme și pentru că iar s-a rupt pielea de leu, trebuie cîrpită cu blană de hulpe.

Și vorbi el, tare, mormăind pe nas popește :

— Noi sîntem cuvioși și nevolnici călugări din schitul Ostrovul Călimăneștilor, cinstite mare boier și, cu înalta învoire a domniei tale, dorim a ajunge la chiliile noastre cele de canon și ispașă a păcatelor...

— Înapoi! strigă boierul. În noaptea asta dormiți la Cozia.

— Să trăiești, mărite! scînci Calapăr. Cu voia domniei tale ne întoarcem că noi, azi, tot timpul am dîrlobîrlobrezit dîrlobîrlobrezitura dîrlobîrlobreazului... și sîntem frînți de...

— Ce boscorești acolo, nespălatule?

— O rugă de-a noastră, pe elinește, lămuri Grue, cu glas subțiat.

— Știți elinește?

— Am călătorit la Muntele Athos și-am învățat rugi pentru ceasul de cumpănă și năpastă, în grai elin.

Moțoc, care tăcuse pînă acum, ținînd sub rantie toporul, întrebă :

— Cutezăm a întreba : tîlharii n-ar putea prăda și sfînta mînăstire?

Radu Cujbă răspunse foarte sigur pe ce spune :

— Nu! Altfel de tîlhari căutăm noi.

— Spune cum arată, că poate i-am văzut noi și...

— Niște răzvrătiți, care duc peste munte scrisoarea unui dușman al măriei sale Alexandru vodă. Trei, la număr, cu un băiețaș și un cîine alb tărcat cu roșu.

— Voichița te-a înștiințat, mișelule! șopti Calapăr la urechea lui Grue și urmă, compătimitor : Vai-vai și iar vai, nelegiuiții! Doamne, cum îi raabzi a se ridicare împotriva unsului tău, Alexandru vodă... (și tot în șoaptă) poreclit cel rău?

— Întocmai!... Dar le-arăt eu lor!... Poimîine vor fi în ștreang. Că dacă încearcă să

se strecoare pe cărări, am rînduit și acolo oamenii mei.

— Ei, viteaz și iscusit ca domnia ta, nime pe lume... Și nici măcar nu ești lăudăros.

— De unde mă cunoști?

— Parcă-i nevoie să te cunosc? De-ajuns să te văd cum stai țănoș și măreț în trăsură, de parc-ai sta pe tron. Și cum privești șoimește în jur, ca un viteaz de cel mare, stăpîn pe toată valea Oltului...

— Știi că nu ești prost, călugăre?!

— Ei, ne mai luminează și pe noi împrejurările, fie binecuvîntate de-a pururea și amin, aaamin... Deci tîlharii vin dinspre Călimănești?

— V-am spus! înapoi, la Cozia : altfel vă întîlniți cu ei. Grue șopti către prieteni :

— Descălecăm, ne năpustim, îl prăvălim în Olt și... trecem.

— Ce șoptiți acolo, indrăciților?!... Calapăr dădu răspuns cîntat :

— Ne rugăaăm să ne feerească domnul de tîlhari la drumul maaare... Povățuiesc chiar săngenunchem, cu toții pentru scurtă rugă, bună de tătari, de mișei, de slugi mincinoase, de fricoși și toate cele rele ce ți se pooot tîmpla la ceas de noapte. Și schimbînd vocea, ca să impresioneze : Dar să știi, înalt dregător, că

mișună pe-aici nu numai răzvrătiți, ci și niște caraghioși care-și zic oamenii lui vodă și care...

— I-ați văzut voi, călugărilor?

— Nu, dar am auzit c-au prădat stînile mînăstirii, de-au rămas călugării fără caș, lungea Calapăr povestea, pînă la căderea nopții.

Grue își puna întrebarea : „Cine-s cei care ne-au șterpelit hainele? Cujbă abia acum așteaptă să ne prindă”... Înțelegîndu-i gîndul, Calapăr ceru :

— Oamenilor, creștinilor, să ne așezăm cucernici în genunchi, să rostim o rugăciune să alungăm necuratul, pe Scaraoschi cel bătrîn, sfătuitorul și ocrotitorul tîlharilor, să piară din cale, din roți, din osii, din coviltire..

Și toți trei îngenuncheară, cu mîinile pe roți, pe hulube, pe coviltire. De asemeni slujitorii puseră genunchii la pămînt, sprijinindu-se în sulite. Radu Cujbă se supără și ocări :

— Mai departe! Mai încolo, jechoșilor, puturoșilor! Nu vă băgați în sufletul meu, boier de viță.

— Doamne, fie primită ocară și lauda lui, împrîșcată asupra unor păcătoși ca noi. Iar voi, slujitori ai mării sale, culcați sulitele la pămînt, ca nu cumva îngerii care vor pogorî și

vor zbura întru primirea rugăciunii deasupra voastră, să se înțepe, să se zgîrîie în vîrfurile lor cele ascuțite și înțăpoșate spre cer.

Slujitorii se supuseră cu osîrdie și toate sulile se culcară la pămînt. După un minut de tăcere, Calapăr începu ruga, cu glas cutremurător, și cu șoaptă apăsată : Acum, fraților!... Hăăărur!

— În Olt cu tine, păun fudul și-nfumurat! strigă Grue, în timp ce ambele trăsuri se rostogoleau în rîu, trosnind din încheieturi, scîrțîind din osii, iar hulubele bălăbăneau prin văzduh pînă le înghiți apa și le porni la vale, de-a rostogolul, pe valuri.

— Pe cai! porunci Grue și galop, la vale!...

Străjerii lui Radu Cujbă rămaseră prostiți, cu gurile căscate, încremeniți și-nspăimîntați mai rău ca de moarte.

În vremea asta, Iliuță și gazda din Călimănești așteptau, îngrijați, făcînd fel de fel de presupuneri : ba că au rătăcit calea, ba că s-au înecat în Olt, ba că i-a ucis cineva. Mătușa Stana se mira, mereu, de ce s-au dus la scăldat așa de departe, pînă lîngă mănăstirea Cozia?!

Îngrijorarea a sporit cînd s-a lăsat noaptea. Moș Corbu își pregăti baltagul și o făclie de rășină, să iasă la malul Oltului. Cînd auziră

tropot de cai opriți în uliță, au ieșit pe prispă. Dar, în loc să descalece trei flăcăi chipeși, în lumina făcliei s-au ivit trei călugări desculți, cu rantii și comanace ca vai de ele. Cu greu i-a recunoscut gazda. Ascultându-le pățania, mătușa Stana se tînguia, lăcrămînd de durere și spaimă :

— Vai, ce pățanie! Dezbrăcați pe malul Oltului, lîngă sfînta mănăstire!

— Și nu rîdeți de noi? întrebă Dorondoc.

— E de plîns! Pleacă trei voinici în straie scumpe și se-ntorc trei călugări, în rantii ponosite... Treabă-i asta?

— Noroc că nu ne-au luat și caii..

Se înțelege că moș Corbu, mătușa Stana și Iliuță le-au pus sumedenie de întrebări, descusîndu-i, pînă au aflat toată tărășenia, de-a fir-a-păr, aidoma cum a fost.

— Și dacă l-ați răsturnat în Olt, s-o fi înecat?

— Nu cred ; l-am auzit strigînd după ajutor... O să se aleagă cu un guturai bun.

— Noroc că s-a terminat cu bine, se bucură mătușa Stana.

— Într-un fel, abia acum începe greul, arătă Grue. Mai cu seamă că n-avem nici o idee cine sînt cei care ne-au luat straiele. Hoți sau altceva?!

— Radu Cujbă nu-i străin de trebușoara asta, cum nu-s eu străin de numele Calapăr.

— Dacă le-ar fi luat el sau ai lui, nu se mai aținea să ne prindă la Cotul Călimăneștilor, socoti Dorondoc.

— Dacă n-a pus mîna pe scrisoare... e bine. Mai putem nădăjdui s-o găsim pe-aici, prin împrejurimi, zise Grue, temîndu-se totuși : Dar s-ar putea să aibă și alte ajutoare.

Aici, moș Corbu veni cu un gând al lui :

— S-aude, feții mei, că pe-aici, prin partea locului, s-au înădit la rele niște oameni fără lege. S-ațin la acest drum mare, de trecere între Țara Românească și Transilvania.

— Da, dar unde-i putem întâlني? întrebă Calapăr.

— Cum le dăm de urmă?

— Încurcată treabă, fraților! oftă Dorondoc. Tare încurcată. Iliuță, care tăcuse pînă atunci, trist și amărît, întrebă cu sfială :

— Bădiță Grue, pot să spun și eu ceva?

— Știi tu ceva, băiete, și-ți dă inima ghes?

— Eu nu, dar Osman... cîine deștept și cu miros bun.

— Osman! Măi pui de lele, tu ne scoți din belele! Cîinele poate lua urma hoților.

Român Grue se învioră, se luminează la față :

— Să încercăm! Să nu mai pierdem vremea! Plecăm chiar acum. Se înarmară cu încă un topor, dat de moș Corbu lui Grue, și cu un îmblăciu, mînuit de Calapăr. Mătușa Stana puse în mîna lui Iliuță o torță, amnar, cremene și iască, mult trebuitoare la vreme de noapte. Probînd îmblăciul, Calapăr se fălea :

— O să bat în lotri ca la fasole!

— Bine-am ajuns, Calapărule! De la spadă... la îmblăciu și topor.

— Dar și când vom căpăta iar săbiile, ce-o să le mai învîrtim, mamă-mamă!

Și, cu toată părerea de rău a gazdelor, că le rămînea borșul negustat, au încălecat în grabă. Mătușa Stana le aținu calea în poartă și le-a legat de oblînc, la fiecare, cîte un clapon fript, învelit în frunză verde de varză, ca să se păstreze fraged.

— Prind bine după... scăldătoare.

— Unge la inimă și dă puteri... Mulțumim și sărutăm-mîna.

Așa, în anterie călugărești, au pornit la drum spre locul unde au pus straiiele, pe malul Oltului, în sus. Iliuță se străduia să țină pe Osman aproape.

Noaptea pogora liniștită peste pămîntul rourat. Doar foșnetul valurilor și al frunzelor ori piculina unui brotăcel îi sporeau netulburarea. Recunoscurea locul unde-și așezaseră straiiele. Iliuță îl roti pe Osman de șapte ori în jur, „să ia urma lotrilor”. A opta oară, cîinele lătră scurt, amiroși cu putere, adulmecă văzduhul, scăpără din picioare, dădu vesel din coadă, scheună subțire, își linse botul și privi stăruitor la Iliuță care-l tot dăscălea :

— Hoții, hoții, Osman! Au furat hainele!... Caută mirosul, urma lor, Osman!... Așa... Caută, caută!

Cîinele mai ocoli o dată locul, scheună mai tare, hămăi de trei ori scurt, apoi făcu un salt spre pădure.

— Aha!... Să știți c-a prins mirosul tâlharilor, se bucură Grue ; iar cînd Osman se întoarse la picioarele lui Iliuță și lătră tare, vesel, întrebă, ca un copil care așteaptă o minune : Ce zice? Înțelegeți?

— Zice că a găsit urma!... Uite-l, ne cheamă după el spre pădure. Pe cărarea ceea... Haideți!

Tăcuți, cu inimile cît purecele, o luară, înșirați, cu caii de frîu, pe urmele lui Osman, care, cînd lătra scurt, cînd mîrîia, cînd scheună chemător. Intrară în pădurea mută și surdă, grea de liniște. Arare se auzea cîte un huhuit de huhurez, ca răspuns la hămăirea lui Osman. Așa merseră mai bine de o jumătate de oră. La ocolirea unui desiș, cîinele se opri, adulmecă, ciuli urechile ascultînd și mîrîind încet.

— Ai pierdut urma? întrebă Calapăr, cu îngrijorare ; cîinele îi răspunse prin trei mîrîituri abia auzite, încheiate cu un scheunat subțire, din gît.

— E cam neliniștit, zise Dorondoc. Parc-ar simți duhoare de sălbăticiune. A, pornește iar... Hai...

Intraseră adînc în pădure. Drumul, tot mai greu. Osman îi îndemna, prin lătrături scurte, să-l urmeze. Și încă o bună bucată de vreme urcară, ieșiră din pădurea deasă, într-o zonă stîncoasă. Întunericul se destrăma sub licărul stelelor. Din cînd în cînd scînteiau licuricii, ca un joc și un descîntec al stîncilor sure, lucioase. Grue își preveni prietenii :

— Greu urcușul ; dar greul cel mare va fi acolo unde-i vom întîlni pe...

— Cu două topoare și un îmblăciu o să jucăm hora cea mare, glumi Calapăr. Hora mare are cătare, la o zi de sărbătoare.

— Mda, să ne pregătim. Că alta nici n-avem ce face, acum și aici.

— Da, acum, ori cu capul de piatră ori cu piatra de cap, tot un drac. Mai ales că singuri ne-am făcut-o. Dar cum se zice : neghina trăiește pe seama grîului prost.

Gîndeau că, dacă Osman nu se înșală, înseamnă că lotrii își aveau bîrlogul drept în creierul munților, între stînci. Și se temeau :

— Aici, unde-o dus mutul roata și surdul iapa, dacă nu ne găsim straietele o să ne găsim nașul.

Lui Român Grue nu-i plăcea teama lui Dorondoc și căută s-o alunge c-o zicală de-a lui Calapăr :

— Cine se teme de brumă, să nu sădească viță de vie.

Și iar mai urcară, cu caii de dîrlog, pe grohotișuri, printre stînci, observînd fiecare mișcare a lui Osman. Iliuță, obosit, gîfîia ca un mînz după zburdare. Se gîndea să urce în șa, cînd, la marginile unui tăpșan, înconjurat de stînci, dulăul se opri ; se uită la stăpîni, lingîndu-și botul.

— Bine că nu latră, se liniști Grue. Se vede că a înțeles și el că aici e treabă... însemnată.

Văzînd că Osman s-a așezat pe coadă, întru așteptare, opriră caii, într-o văgăună cu iarbă măruntă, să pască în liniște.

— Iliuță, tu stai aici, cu armăsarii. Noi ne strecurăm spre locul unde pare că se află, ghemuită, o colibă.

Apropiindu-se tiptil, observară că, de fapt, era o casă în toată regula : ușa scundă și o fereastră cît ar putea încăpea un om voinic. Calapăr se furișă pînă la perete și ascultă, încordat. Dinlăuntru auzi sforăituri. Urcă încet la prichiciul ferestrei. Privi: hoții dormeau duși cu capetele la peretele din fund, cu picioarele spre fereastră. Numără:... zece picioare. Văzu pe vatră și agățate în cuie, pe pereți, săbii, două sulite, ghioage, trei arcuri. Desluși, într-un colț, și un vraf de straie.

— Aiștia-s, zise, cu încredințare, cînd se întoarse la locul de pîndă și așteptare al prietenilor. Dar cum îi prindem : ei cinci, noi trei.

— Ei au arcuri și săbii, noi cu două topoare...

—...și un îmblăciu, Dorondoace! Îi lovim?

— Dacă-i lovim, musai să-i și înfrîngem. Altminteri... Cum e ușa?

— Groasă, de stejar, cred, greu de sfărîmat. Lotrii se trezesc, pun mîna pe arme și, cum intră unul dintre noi, primește de dincolo de ușă cîte o ghioagă în cap. Zic să-i așteptăm să se trezească, să-i pîndim la ușă și pe măsură ce ies din casă, îi izbim.

— Adică să așteptăm pînă la ziuă? întrebă Dorondoc.

— Nu ; întunericul ne-ajută. Și-apoi... să nu amînăm pe mîine ce putem face în noaptea asta.

— Dăm foc casei, hotărî Dorondoc, să ardă ca șoarecii.

— Bine-ar fi. Dar cum facem ca straietele noastre să nu ardă odată cu ei?

— Mai bine să ardă scrisoarea, decît să cadă în mîinile dușmanilor.

— Ai dreptate, Dorondoc. Dacă punem foc, lotrii se buimăcesc și caută să iasă în grabă, iar noi... pe ei!

— Asta-i, Grue! Cum iese unul pe ușă, noi îl și înhățăm!

— Socoteala-i bună, cu un adaos : ușa se deschide-n afară, deci s-o înțepenim cu o piatră grea, să n-o mai poată deschide. Deznădăjduiți se vor răpezi să sară pe fereastră ; și-acolo...

— Te pomenești că va trebui să-i scoatem, de chică, afară.

— Da ; și cum avem o funie, îi legăm burdof, unul câte unul.

Deși nu credeau că se va întâmpla chiar așa, trecură, repede și tiptil, la lucru. Puseră o piatră și un butuc greu în ușă. Adunară brațuri de fîn și frunze uscate în jurul casei. Scăpărară din amnare și dădură foc din trei părți. Când flăcările și fumul se înălțară spre acoperișul din draniță, se aținură la fereastră, tupilați, lângă perete. Abia acum fumul și foșnetul flăcărilor au trezit pe cei dinlăuntru din somnul lor adânc. Grue și ai lui le urmăriră vorba :

— Mă, foc!... Sculați, mă!... Foc!... Repede, afară!

— Zorilă, ai visat urât?

— Ba-i foc! N-auzi?... Pîrîituri... Pocnete...

— Și fum!... Mă-neacă!... Repede, afară!... Foc!

Se izbiră în ușa, tot mai speriați și mai furioși, mai zăpăciți și mai deznădăjduiți. Înțelegînd că-s baricadați, unul cu voce groasă urlă înspăimîntător :

— Pe fereastră!... Repede... Nu toți odată, nătarăilor!... Pe rînd,.. Altfel nu mai ieșim de-aici nici unul...

Urmă un minut de sfadă și de îmbrînceană, cu gîfîieli, icnete și înjurături :

— Trec eu întîi... Ba eu!... Ba eu!... Ba eu!... Mă-neacă fumul! Afară, Calapăr gîndea că, în rîvna de a-și apăra viața, sînt în stare să se strivească la înghesuială.

— Ei, tot apucă, măcar unul, să bage capul pe fereastră, șopti lui Grue. Să-l înșfăcăm!

În clipa următoare, un hoț izbuti, în sfîrșit, să se strecoare, gemînd, blestemînd, suduind. Calapăr și Dorondoc îl prinseră în laț și-i astupară gura cu un șumuog de fîn. Tot așa, pe-al doilea, pe-al treilea, pe rînd, ca la moară, îi legară fedeleș, pe toți cinci, cu călușuri de fîn în gură. Ieșeau pe fereastră și intrau în laț și repede erau trîntiți la pămînt. Ca să nu se ridice de jos, Grue și Dorondoc le puseră o grindă grea peste picioare și alta peste piepturi.

— Strașnică recoltă! admiră Calapăr, văzându-i cu ochii holbați la stele. Stau ca șalăii sărați pe tarabă.

În graba mare traseră butucul din ușă, pătrunseră în casă ; scoaseră toate lucrurile și armele, aruncându-le claie peste grămadă, înainte ca flăcările să fi cuprins toată casa. Apoi Calapăr luă împlăciul și, după ce izbi de câteva ori pământul, amenință :

— Așa vă împlătesc, dacă îndrăzniți a vă mișca, și chisăliță vă fac! Ați auzit?

Grue și Dorondoc scotociră, scuturară toate hainele și boarfele scoase din casă ; dar, nici urmă din straietele lor.

— Înseamnă că nu-s ăștia cei care ne-au prădat, se amări Dorondoc.

— Sau au altă ascunzătoare pentru lucrurile furate, socoti Grue, întorcându-se spre cei cinci tâlhari, trei tineri, doi mai în vîrstă și le vorbi : Ei, preacinstiților, ia-n spuneți unde țineți lucrurile furgăsite?

Lotrii se uitară unul la altul și făcură semn că nu pot grăi din pricina călușurilor. Calapăr lăsa împlăciul și le scoase ghemotoacele de fîn din gură.

— Ei? Vorbiți! Unde-aveți ascunse lucrurile furate?

Cei cinci întorceau capul unul spre altul și tăceau, gemeau ori se văietau. Se vedea că-i speria mai ales că erau îmblățiți de trei călugări.

— Ce așteptați, mușteriilor? Să vă turtesc tărtăcuțile cu îmblăciul?! se răsti la ei și Calapăr. Vorbiți odată!

— Nu vorbiți? Întrebă Grue. Așa cum sînteți legați ca niște saci, vă aruncăm în flăcări și vă faceți scrum. Uite cum arde casa. Nu mai așteptăm mult...

— Spune tu, Pinte!

— Ba tu, Vasiloaie...

— De ce n-ar vorbi, mai bine, Arghir?

— Grue, ăștia ne duc cu vorba pînă în zori... Au ei un chichirez : așteaptă ceva!

— Nu vă mai tocmiți! strigă Grue. Spuneți ori v-arunc, pe cîte unul pe rug!

Lotrii începură iar jocul : „Spune tu... Ba, tu...”

Dorondoc și Calapăr îl înșfăcă ră pe cel din margine, de cap și de picioare, trăgîndu-l de sub grindă și pornind cu el spre casa în flăcări. Dar, deodată, din spate, tună un glas, ca un boncăluit de taur turbat.

— Staaați!... La pămînt!... Culcați!... Repede!

Și, în lumina flăcărilor, se desena o matahală de om, ca un uriaș.

— Nu mișcați, stafii negre cu comanac, că sulița și sabia vă știu de nume!

Grue și ai lui înlemniră, lăsară trupul hoțului jos, ca pe un butuc. Chibzuiră câteva clipe ce să facă. Grue șopti :

— Ne dăm prinși... și ridică mâinile.

Calapăr se uită la îmblăciu : era departe. Hoții se bucurau, cu glas tare :

— Căpitane Dună!... Ce noroc!

— Mișeilor! clocoti Dună. Așa vă gălesc? Legați ca niște bivoli?

— Păi ce să... Dormeam și... Au aprins casa...

— Vorbim noi mai pe urmă! Dar voi cine sînteți?

— Niște preacuvioși călugări, răspunse Calapăr, cu ton de glumă, cu mlădieri mieroase.

— Călugări? și-i sudui. Că voi sînteți călugări numai după rantie și potcap. Arvinte, leagă-i fedeleș!

— Halal întorsătură, fraților! suspină Dorondoc.

— O să fie și mai frumoasă, cînd o să sfîrșiți colo, în flăcări. Scrum și cenușă! Că tot ați prefăcut voi casa într-un fel de rug!... Hă-hă!...

Vă credeati... hoții-hoților și habar n-aveați c-o să vă-ntîlniți cu căpitanul Dună, lotru vestit în toată Oltenia... Mai repede Arvinte cu legatul, că vreau să aflu ce fel de cuvioși slujitori ai bisericii sînt acești tîlhari, care au cutezat să atace ceata lui Dună... Cum? Numai unul ai legat?

— Asta frumosu se lasă greu!... rupe funia ca pe-o ață.

— Leagă-l mai repede și adă biciul, să-i arăt eu cine-i căpitanul Dună! O să-l fac să-și înghită potcapul, ca pe-o gălușcă.

Singur Calapăr auzi, în clipa aceea, glasul lui Iliuță, asmuțind :

— Pe el, Osman! Nu-l lăsa!... Isa!

Cuprinsul răsună de lătrături groase, iar Dună se trezi cu un cîine în spate, zgîrîindu-l și mușcîndu-l de umeri.

— Ah! marș, javră!... Marș!

Cît ai clipi, Grue smulse sulița din mîna lui Dună, iar Calapăr, ridicînd îmblăciul, începu să trîntească în lotri, cotonogindu-i pe cei aflați în picioare și turtindu-i pe cei care mai zăceau la pămînt.

— Na și ție, căpitane Dună! îl măsură, cu îmblăciul, pe spinare, silindu-l să cadă în genunchi. Osman își vîrî colții în coapsa lui.

Grue se temu să nu-l fi omorât și porunci lui Iliuță să depărteze câinele și să-i potolească furia. Dună se văita și gema, parc-ar fi tras să moară, în adevăr. Se aplecă asupra lui :

— Nu muri, căpitane, că trebuie să spui unde-ai ascuns straiile noastre... Vorbește! porunci Grue, smulgându-i sabia de la brâu.

— Se-n... se-nvîrte pămîntul cu mine... Mi-ai tulburat creierii...

— Ce să-ți fac, nenisorule? îl compătimi Calapăr. N-am voit, dar a trebuit și bine te-am pocnit.

— Căpitane Dună, vorbi Grue, ne spui unde ții lucrurile furate ori te-aruncăm în flăcări?

Hoțul gema, dar nu vorbea. Român Grue și Dorondoc îl apucară de cap și de picioare, tîrîndu-l pînă la locul unde băteau flăcările, ca niște aripi roșii, fierbinți.

— Aoleu!... Arde!... Arde!... scînci Dună.

— Spui, ori te-aruncăm? întrebă Dorondoc, cu hotărîre.

— Spun!... Adică v-arăt, că... trebuie să merg pîn-acolo...

— Leagă-i mîinile, Dorondoc!... Dar dă-i și un potcap de apă, de la șipotul de colo, să se desmeticească. Îmblăciul l-a pocnit urît de tot... Sau bine de tot! o întoarce Grue.

Dună bău, cu sete, din potcapul lui Dorondoc, tuși, iar mai bău, apoi glăsui, lungind vorba :

— Deși vă purtați... omeneste cu mine, eu tot cred că nu sînteți oameni, ci draci îmbrăcați călugări.

— Crezi ce vrei, dar hai odată! Vrem straiete furate...

Porniră pe o cărare printre stînci. Dorondoc îl ținea de funia cu care-i erau legate mîinile la spate, iar Grue îl străjuia cu sabia.

Calapăr rămase lîngă cei legați, păzindu-i cu îmblăciul, cumplită și strivitoare armă, multora necunoscută.

După vreo trei sute de pași, ajunseră la o peșteră ; în lumina răsfrîntă de la casa în flăcări, văzură că intrarea-i era astupată cu o stîncă. Dună se opri :

— Aici. Stîncă pare grea, dar dacă știi de unde s-o împingi, se mișcă ușor... Și le arată locul de unde să apuce piatra.

Cei doi o mișcară ușor; înlăuntru se vedeau grămezi de lucruri, bine rînduite și stivuite.

— Luați ce vreți și cît puteți duce! îndemnă hoțul.

— Nu, se împotrivi Grue. Noi vrem să ne luăm numai straiete și armele pe care le-ați furat de pe malul Oltului, azi cînd ne scăldam.

— Cum? Voi sînteți... Nu sînteți călugări?

— Nu!

— Atunci, lucrurile voastre sînt chiar aici, în față, trîntite jos.

Grue se repezi spre locul arătat și, deși era destul de întuneric, își recunosc repede ciubotele, sabia, cușma lui și a lui Moțoc. Nu găsi contășul, de aceea luă lucrurile cu brațul și le scoase afară. Dorondoc tresări, necuprins de bucurios :

— Uite-ți contășul, Grue! Vezi scrisoarea...

Căută în buzunarul de dedesubt, pipăi și simți cusătura neatinsă. Rupse repede ața, cu dinții.

— E-aici! suspină ușurat, fericit. Cu pecetea nesmintită... Căpitane Dună, îmi vine să te îmbrățișez... Hai să le luăm în spinare pînă la foc și să ne îmbrăcăm.

Cu o repeziciune sporită de bucurie, le rînduiră care erau ale lui Grue, care ale celorlalți. Lipsea doar chimirul lui Calapăr. Îl găsiră și pe acesta, căzut între niște pietre.

— Căpitane, noi ne luăm straiiele și armele noastre.

— Numai atît? întrebă Dună. Sînt acolo bani, giavaeruri.

— Numai ce-i al nostru! Atît!...

Și, cu brațele încărcate, grăbiră spre casa care tot mai ardea. Dună, încă mai nedumirit, vorbi :

— Mi se pare că doar scrisoarea din contăș vă... trebuia cel mai mult.

— Cam așa!

— Dacă o dădeam celuia căruia îi era trimisă, luam mulți bani pe ea?

— Nu! doar mulțumirea trimițătorului și a mea, cel care era dator s-o ducă.

Se îmbrăcară fiecare în straiile lui. Hoții abia acum observau că biruitorii erau numai cu pielea în rantii și ar fi râs cu hohote, dacă nu s-ar fi gândit ce pățaranie li s-a tras, pentru niște boarfe șterpelite de pe malul Oltului.

— Parcă-s mai voinic în țealele mele, se făli Calapăr, simțind nevoia să-și aplice o zicală : De-acu iar mă port cum mi-i portul.

Dună îi privi și se arătă oarecum încântat.

— Văd că sînteți flăcăi mîndri. Și cu săbiile la șold păreți cel puțin slujitori domnești, trimiși peste hotar.

— Într-un fel, chiar sîntem! se lăudă Dorondoc. Arunc anteriorul ăsta pe foc!

— Nu! Am spus că le ducem înapoi de unde le-am luat! Nu le-am furat, ci le-am... împrumutat. Iliuță, adă caii!

— I-am și adus, bădiță Grue!

— Aha, va să zică le numești Grue?! se dumiri Dună. Poate ne mai întâlnim cândva.

— Să-ți plătim casa? Nu din vina noastră a ars, așa că...

— Nu pentru casă, ci pentru că deși m-ați cam turtit cu îmblăciul, mi-ați plăcut.

— Și mie îmi place să mă întâlnesc cu oricine are gânduri bune. Dar, deocamdată, aș vrea să știu dacă isprava asta ai săvârșit-o în înțelegere cu cineva!

— De bună seamă că... în înțelegere. Dar am jurat să nu spun.

— Da? se miră Calapăr. Vrei să mă îmbrac iar călugăr și să te dezleg de jurământ cu... îmblăciul?

— Chiar de nu spui, noi tot știm cine-i, îl încredință Grue. Am avut... plăcerea și cinstea de a ne întâlni și cu dumnealui. Și l-am dat de-a berbeleacul în Olt.

— Hm!... Iar eu i-am trimis știre că v-am șterpelit hainele și să poftească, în poiana de lângă mănăstirea Cozia, să i le dau, pentru trei pungi de galbeni.

— Ai cam zis „hop”! înainte de-a sări șanțul.

Simțindu-i părerea de rău, Grue căută să-l mângâie, spunându-i că boierul care l-a tocmnit jefuitor este un slujitor al lui Alexandru vodă,

care, precum se știe, n-are nume bun în țară. Dună făgădui să rupă târgul cu boierul. Dorondoc vru să știe de ce nu i-a prins, după ce le-a luat armele.

— Ne puteai lua ca din oală, iar boierul te plătea încă și mai gras.

— V-am văzut tineri, veseli, porniți pe hîrjoană și mi s-a făcut milă. De ce să-i dau pe mîna călăului? Mai ales că, pe unul dintre voi, voia să-l ducă, legat, în fața unei anume jupînițe, cu care are un clenci de-nsurătoare.

Vorba asta îl încredință pe Român Grue, dacă mai era nevoie, că următorul era Radu Cujbă. După ce îl sfătui încă o dată pe Dună să se lepede de târgul cu un mișel, cei patru încălecară, lăsîndu-i pe lotri să-și scoată frații de sub grinzi, să-i dezlege din legători și să vadă cum li se preface casa în scrum.

Au început coborîrea tocmai cînd, de după dealurile de dincolo de Olt s-a ivit luna, ca o secere de aur. Stelele au prins să pălească și să clipească parcă le-ar fi fost somn. Cu toate că erau obosiți, după atîta zdruncin, totuși, bucuria îndepărtării năcazului parcă le punea aripi. Doar Român Grue se cutremura din cînd în cînd, amintindu-și că s-ar fi putut ca Radu Cujbă să-l ducă legat în fața Voichiței. Vorbi în gînd cu armăsarul : „Vezi, Lăstune, nu-i pre

voia răilor și a mișeilor"... La un salt al calului, Dorondoc zări la oblînc legăturica învălîtă în frunze de varză și un cuțit al foamei îi străpunse pîntecele. Opriră la un izvor. Au scos zăbalele din gura cailor, lăsîndu-i să pască și să se adape și ei. Dezlegară legăturilele date de mătușa Stana și ospătară. Grue dădu cîinelui jumătate din friptura lui :

— Și toate oasele, lui Osman : el ne-a salvat!

Deși nu se săturaseră, totuși voia bună i-a învăluit ca o mireasmă. S-au întins pe iarba moale, mirosind a sulfină și a mentă, să ațipească un pic. Calapăr maimuțări, spre hazul celorlalți, pe călugărul portar de la Cozia, imitîndu-l întru boscorodirea rugăciunilor.

Tîrziu, cînd simțiră apropierea vicleană a somnului, Calapăr vorbi lui Osman, ca unui prieten :

— Tu stai de strajă, nu-i așa? Că ți-oi da un os, cîine credincios. Dulăul scheună încet, mîrîit, parc-ar fi vrut să spună că și el ar vrea să doarmă, lipsindu-se bucuros de osul făgăduit. Dar flăcăul n-a mai avut timp să tălmăcească semnele lui Osman, că s-a și prăbușit în somn. Ceilalți trei : Român Grue,

Dorondoc și Iliuță i-o luaseră înainte și intraseră în vise.

Cel dintîi se trezi Moțoc, speriat de scheunatul cîinelui :

— De ce mă lingi potaie? Să mă trezesc? Uite, c-a răsărit soarele... Parcă acum o clipă am pus capul jos... Grue, e ziuă! Scoală...

Român Grue sări în picioare, se scutură de somn : „Brrr!” și porunci :

— Gata!... La drum, flăcăi!

Calapăr le zise să treacă pe la mînăstirea Cozia, poate-l întîlnesc pe falnicul logodnic al Voichiței. Grue nu se împotrivi, mai ales că, în fapt, dorea să mai dea ochii cu Radu Cujbă.

Cînd ajunseră la stîna mînăstirii, atînară rantiile și potcapurile, la loc, pe gard. Puseră și cîte un ban în buzunare, drept... chirie pentru că le-au folosit o noapte. În ograda mănăstirii dădură tocmai peste Radu Cujbă. Văzîndu-l uimit și fîstîcit, Grue îl întrebă, cu batjocoră în glas :

— Cine te-a zgîriat, jupîne Cujbă, și n-a pătruns mai adînc?

— În luptă cu niște tîlhari... Dar, să știți : n-ajungeți voi cu scrisoarea la Sibiu decît peste cadavrul meu.

— Cine ți-a spus că noi am avea o scrisoare? Și că o ducem la Sibiu.

— Toma Neagu, vornicul! minți Radu Cujbă. Știa de la Voichița. Voi vă feriți de mine dar, de fapt, vă urmăresc Neagu și fata lui, la porunca măriei sale.

Simțind că Radu Cujbă mințea, Grue se înfurie :

— S-ar cuveni să te-arunc în Olt, de data asta c-o piatră de gît, zavistnic nerușinat!

— Nu eu umblu cu zavistii, ci Voichița! urmă cu ponegrirea.

— Ticălosule, te ucid! trase Român Grue sabia. Noroc că Dorondoc i se așează în cale :

— Potolește-te, Grue! Nu știi că strîmbii mănîncă țara și dreptii plătesc păcatele lor?

— Mai cu seamă că trădarea Voichiței s-ar putea adev veri a fi mai mult decît o glumă de-a noastră, puse Calapăr sare peste rană.

Grue tăcu, cîteva clipe, clipind des din pleoape și ascultîndu-și bătaile inimii. Împingîndu-l cu vîrful săbiei, îl vîrî pe Radu Cujbă în biserică și-l sili să îngenunche pe lespezi, și să jure că se întoarce la București, și nu-i va mai aține calea, niciodată, cît va trăi.

Deși știau că jurămîntul făcut sub amenințarea cu moartea poate fi călcat, Grue și ai lui se bucurau că au mai scurtat ceva din stîngenul de trufie al neamului Cujbă.

De la Cozia au coborât la Călimănești, unde mătușa le-a încălzit borșul făgăduit de ieri și l-a dres cu smântână, ca să fie mai gustos și mai cu priință pentru oameni flămânzi. Punând împlăciul la loc, în șură, Calapăr îi ticlui o urătură :

— Două lemne odolemne, cu grumaz de piele, bună treabă-am făcut cu ele...

Ascultându-le pățaniile și isprăvile, moș Corbu și soția lui prinseră drag de flăcăii ăștia zvînturați și parcă nu i-ar mai fi lăsat să plece :

— Aici în sat, la Călimănești, sînt fete frumoase, cu case și grădini, cu turme de oi ; le luați și vă gospodăriți omenește.

— Mulțumim, mătușă Stana ; dar, deocamdată, trebuie să plecăm. Poate cînd ne-om întoarce, ne-i peți cu vreo zîină vîlceană.

Pe drumul dintre Călimănești și Cozia au întîlnit o fată îmbrăcată de sărbătoare.

— De pe care deal sau coastă, coborît-ai, măi nevastă? o întrebă Calapăr, bucuros că-i de-ajuns să zici... zîină, și zîna să și apară.

— Nu cobor de pe coastă și nu sînt nevastă, vin pe vale, pe cărare, că sînt fată mare, și-aș merge cu voi, pînă la Brezoi.

Găsind-o frumușică și isteată, Calapăr îi întinse mîna, iar fata sări în șa, în brațele lui, „sprinteioară ca o căprioară”. Mergînd cînd la

pas, cînd la trap, depănară multe vorbe de șagă. Fata mirosea plăcut a busuioc și-avea poftă de vorbă : acuş despre oile ei, acuş despre alțița pe care o înflorise pe cămașă, acuş despre o scaldătoare în Olt, cu întîmplări de haz. Povesti că la mănăstirea Cozia a văzut, cu cîteva ceasuri mai înainte, un boier mare și fălos care a plătit starețului o pungă de galbeni să-i facă slujbă și maslu pentru dezlegare de jurămînt. Zicea că nu vrea să rămînă de rîs și de ocară față de vodă și, mai ales față de o jupîniță, care va să-l ia de bărbat, după ce săvîrșește nu-ș ce ispravă.

— Vai, ce se mai lăuda! Zicea : „am cincizeci de slujitori și țin toate căile spre Transilvania. Nici cîrțițoi, nici șoim de-ar fi tot nu-mi scapă!..” Îl am, ici, în palmă pe Român Grue”.

— Fată dragă, văd că știi multe și frumos le spui, o lăudă Calapăr ; dar eu tare aș vrea să aflu cum te cheamă și unde stai, ca să trec pe la tine, cînd m-oi întoarce de la treaba ce avem de împlinit, cu acești soți ai mei.

— Ei, dacă în Brezoi întrebi de Neaga lui Nițu Darabană, mă găsești, de bună seamă.

Au mai sporovăit ce-au mai sporovăit, pînă în mijlocul satului Brezoi, cînd Neaga lui Darabană a mulțumit, le-a urat drum bun și

noroc, a sărutat obrazul flăcăului și, tot „sprinteioară ca o căprioară”, a sărit din șa, în vreme ce flăcăul îi îndruga ghicitoarea despre șa : „Gîsculiță cheptoșa, bine te mai simți pe ea”.

Fără să știe de ce, Dorondoc, care tot drumul pîna, aici îl pizmuise pe Calapăr că drumețește cu o fată frumoasă în brațe, a vorbit, cu subînțeleș:

— Să știi, Neguțo, că acel Român Grue și soții lui au îmbrăcat straie ciobănești, au cumpărat o turmă bunicică și au trecut, în pasul oilor, în Transilvania!...

Fata înmărmuri cîteva clipe, apoi le ură încă o dată :

— Norocul să vă ajute, flăcăilor! Și să nu mai pățiți nimic. Eu jur că nu vă voi face nici un rău!...

Mai merseră vreun ceas și opriră la un izvor, să ospăteze și să lase caii la păscut. Moțoc și Grue se făceau a-l pizmui pe Calapăr, pentru plăcerea de a fi ținut-o pe Neaga în brațe.

— Știți ce-am băgat eu de samă? se vîri în vorbă Iliuță. Cît a trîncănit fata ceea, Osman a mîrîit de cinci ori : mrr... hrr... mrrr...

— Te pomenești că Neaga lui Nițu Darabană, se temu Dorondoc, a fost iscoada lui

Cujbă, acest boier care înghite mai mult decît poate mesteca.

— S-ar putea și... nu s-ar putea, îndrugă Grue cam în dodii. Oricum, să fim cu luare-amine. Adică să așteptăm o turmă de oi, pe care s-o cumpărăm... Sau care să ne scape de primejdioasa urmărire.

— Grue, dar tu așa ai spus fetei. Și dacă-i iscoadă...

— Și de o fi fost și de n-o fi fost iscoadă, tot numai o turmă de oi ne poate ajuta să scăpăm de urmărirea lui Radu Cujbă și mai cu seamă de iscoadele lui Dudău. Dacă ne prind, călăul ne știe de nume.

Au așteptat pe malul Oltului, între munți, dar pînă seara n-a trecut nici o turmă spre miazănoapte, așa că s-au tras mai la adăpost, în pădure, și și-au tocmit culcuș de noapte. Osman le-a stat de pază.

În zori, tălăngi și zbierate de oi vestiră apropierea unei turme. Cei patru încălecară și ieșiră în calea ciobanilor. De teama dulăilor ciobănești, Osman se fofila printre călăreți.

Grue intră în vorbă cu baciul și află că își trecea turma spre Rășinari, că avea patru sute de oi și patru ciobani. Îl rugă să-i îngăduie a călători tot în urma turmei, de va fi nevoie pînă la Cîineni.

— Păntru de ce? vru omul să afle.

— Așa ne priește nouă, prietene baci.
Înțelegi?

— Ați hi niscare lotri, răufăcători?

— Jurăm că nu!

— Și dacă iasă vreun bocluc ori vreo mișelie?

— Cel mult să vă oprească niscai slujitori domnești, cercetîndu-vă cu întrebările.

— Și noi ce-om răspunde?

— Îi purtați cu vorba, pînă trecem noi, în galop și scăpăm în Transilvania.

— Flăcăilor, ni-i greu, dar vă îngăduim, gîndind că-i o facere de bine... Brrr, mioară!... Ni... Hai!... Trageți, ciobanilor, asinul cela la mijloc... Așa! Că tot lăturiș mere, la codeală și nimereală.

Și, în pasul oilor, în sunet molcom de talangă, au urcat o vreme, pe Olt în sus. Român Grue și mai ales Calapăr au schimbat ceva vorbe cu ciobanii, despre vreme, despre prețul brînzei și al lînii, despre sarica din spate, opincile groase din picioare și căciulile brumării, despre bîte și dulăi, despre rudele din Transilvania și Oltenia, și chiar despre războiul turcului cu neamțul. Osman s-a împrietenit cu cîinii ciobănești și, împreună, dădeau tîrcoale turmei. La o strîmtoare de

stînci, cîinii ciuliră urechile, se opriră și începură a zăpăi. Îndată se și iviră călăreți. Unul strigă de tremura frunza fagilor :

— Staaați, măăă!... Staaați!...

Baciul făcu semn, cu capul, lui Grue, urmînd a păși, cu opincile lui mari și grele, prin apa limpede a unui pîrîiaș ce cobora, peste pietre, în Olt. Vorbi numai cînd văzu că, printre slujitorii următori s-a ivit și un boier tînăr și trufaș, călare pe-un cal sur, voinic, bine înșăuat.

— Mdaa!... Iaca stat-am, boierilor și slujitorilor... Care-i baiul?

— Voi sînteți cei care...

— Păi om hi! De ce să nu him? Numai să ne spui 'netale... de care?

— Așa?! Credeați că nu vă prind, viclenilor? Trădătorilor!

— Boierule, nu ne ocări! Că sîntem mocani cu tundra neagră și bîta grea.

— Slujitori! îl întrerupse boierul. Descălecați și înșfăcați-i! La fiecare cîte trei!... Așa!... Căutați-i pretutindeni : prin sîn, prin toharcă, prin cușmă, prin obiele și opinci. Vîrîți-vă și-ntre oi și cercetați desagii de pe măgari... Scotociți tot, cu de-amănuntul!.. Tot!...

Ciobanii lăsară jos tundrele și îngăduiră, fără nici o împotrivire, scotocirile. Boierul întreba mereu, nerăbdător :

— Ați găsit?... Ați găsit ceva?

— Nimic... Boarfe de-ale lor...

Baciul se lăsa scociorît prin brîu, prin chimir și surîdea.

— Care-i Grue dintre voi? Spune? Asupra lui este scrisoarea.

— Păcat, dară nici unul nu se cheamă cu ist nume. Unu-i Gheo, adică Gheorghe, altu-i Ște, adică Ștefan, iar cel de colo-i Pă, adică Patru... Vrei să spun și numele berbecilor, al măgarului?

— Taci, palavragiule! Ești trăsnit?

— O țîră-oi hi, că stam odată, pruncuț fiind, pe cleanțul Lotriței sub un brad nalt și-o trăsnit, oborîndu-mă la pămînt. Alesu-m-am doar cu spaima și c-o vînătaie la o bucă.

Scos din sărite, boierul răcni :

— Scoate scrisoarea, că te străpung cu sabia!

— Nu sări, jupîne, ca musca-n zăr. Înțelege că sîntem mocani din Rășinari și nu te mai lega de noi ca rîia de... coada caprei.

— Căutați-i mai repede! Mai repede!

Dar, intrați între oi, slujitorii se înfundau ca într-o mocirlă vie. Tot zbătîndu-se, boierul se

văzu înconjurat de zeci de berbeci, cu coarne groase, răsucite și cu vîrfuri ascuțite, cu ochi boldiți.

Din locul lor de pîndă, Român Grue și însoțitorii țîșniră în galopul cel mai mare, drept pe malul apei ; în șir cîte unul trecură patru călăreți, improșcînd prund și nisip din copitele cailor. Boierul, încurcat între berbeci, strigă cu deznădejde :

— După ăia de trec în galop! Străjeri, după ei!... După ei!...

Dar nici un străjer nu putea scăpa ușor dintre oi. Strigau că nu se pot mișca : stăteau ca prinși într-un lanț viu, care mereu se înnodea, tot mai strîns, mai îndrăcit, gata să-i doboare.

— Afurisiții! Ei or fi?

— Păi or hi ăi cu pitacul dă-i cătați în brăcinar la mine, jupîne! dojeni baciul, rîzînd în mustață și făcînd cu ochiul. Au cai buni : zboară precum lăstunii. De-amu, pupă-le urma!

— Ah! Ei sînt!... Grue și... Mișeilor, porniți galop!... răcnea, se răsucea în șa, suduia, văzînd că slujitorii erau trîniți pe spate, dați peste cap, călcați în picioare de oile speriate, bulucite, vîrtejite parc-ar fi dat capia-n ele. El însuși vru să tragă cu arcul, dar văzu că tolba îi căzuse din spate și berbecii îi rupeau săgețile,

călcîndu-le-n copite. Ajuns pe un dîmb la peste o mie de pași în susul apei, Român Grue se răsuci în șa, lăsă calul la trap ușor și ură :

— Rămîi sănătos, jupîn Radu Cujbă! Să te mai văd cînd mi-oi vedea ceafa!... Atunci și nici atunci!...

Sugrumat de mînie și neputință, boierul răcni la Grue, la ciobani, la oi, la copaci, la munți, la cer. Să dea oile la o parte, să cadă stînci în capul fugarilor. Să-i înece apa Oltului.

— Baciule, te ucid! Eu sînt comisul Radu Cujbă, omul măriei sale! îți poruncesc să împrăștii oile, mînca-ți-le-ar lupii și gălbeaza! Dă-le la o parte!... Te ucid!...

— N-am cum... Cînd se strîng ciopor, trebuie s-aștepți pînă se resfiră singure. Mai bine șezi blînd, nu te mai zbuciuma, nu mai răcni, nu te mai zbate, că te-alegi numai cu răul și pacostea.

Dar nu sfîrși bine sfatul, că berbecii îl doborîră la pămînt pe Radu Cujbă. S-auzeau numai vaiete și sudălmii : „Mă calcă în picioare!... Copitele-s ascuțite... au! parcă-s cuțite!”...

Și, în valea strînsă între munți, se întetea o hărmălaie nemaipomenită : străjerii țipau, cîinii lătrau, Cujbă se văita, măgarul chihăia, oile behăiau, bulucindu-se una-n alta, ciobanii rîdeau. Doar Grue și ai lui își vedeau de drum : pe Olt în sus, prin îngemănările dintre munți, și curînd ajunseră la Cîineni.

— Am scăpat! răsuflă ușurat, Dorondoc. Să vedem acum cum ne-or merge treburile și la Sibiu. Că dușmanul are mii de gheare.

Se opriră o jumătate de ceas, bușumară caii, îi șterseră de sudoare, se scuturară de praf, ca să nu sperie sibiențele.

Intrînd în cetate înainte de amiază, au avut răgaz să găzduiască în Hanul „La Butoiul de Aur”, să admire zidurile cetății și înălțimea turnurilor. Iliuță nu mai contenea să se mire de mărimea și frumusețea clădirilor, de înălțimea bisericilor, de îngustimea ulițelor. Cînd ajunseră la Casa Sfatului, Român Grue îl lăsă pe Iliuță la cai, iar el, împreună cu Calapăr și Dorondoc urcară scările, întrebînd de un diac numit Aloisius Gruber. Halebardierul, care înțelegea românește, nu le-a dat învoire și nici

lămurire despre camera unde lucra diacul, pînă nu-i puseră un ban în palmă, îl găsiră pe diac aplecat asupra unui catastif mare și gros. Era om trecut de patruzeci de ani, roșcovan, pleșuv, cu ochi bulbucați, cu musteața subțire și barba rară, cu buze groase, vineții. Puse o întreită întrebare :

— Cine sînteți, de unde veniți și ce doriți?

— Sîntem : Român Grue, Ion Calapăr și Tudor Moțoc, venim din Țara Românească, din partea marelui ban Mihai, să înfățișăm măritului jude al cetății o scrisoare de taină.

— Domnul jude nu-i aici. Mîine, la zece ceasuri îl puteți vedea. Dar cred că scrisoarea mi-o puteți da și mie.

— Iertare, dar avem poruncă s-o înmîinăm numai domniei sale.

— Bineee... Gazdă unde aveți? întrebă cu bunăvoință cam silnică.

— La „Butoiul de Aur”.

— Mda... Să știu unde vă găsesc, dacă domnul jude vine mai devreme. Odihniți-vă și cătați a fi cu capul limpede, cînd vă veți înfățișa înălțimii sale, domnului jude al cetății. Și... vedeți cum vă purtați ; că în Sibiu avem nu numai biserici mari, ci și închisori strașnice.

Poate pentru că izbutiseră să scape de urmărirea lui Radu Cujbă, poate pentru că-i

încînta această atrăgătoare cetate, unde se bucurau de o bună primire la Sfatul oraşului, aveau chef de petrecere, de cîntec şi joc.

— Pîn-aici, am dîrlobîrlobrezit-o bine, îşi dădu cu părerea Calapăr. Şi mergînd pe uliţe, cu caii de căpăstru, începură a murmura cîntec.

Tinere săsoaice, rumene la obraz, cu rochii înfoiate, ţesute cu flori în multe culori, cu păr galben şi ochi albaştri, îi întîmpinau cu chihotiri de rîs şi voie bună. Asta îl îndemnă pe Dorondoc să dea drumul la glas :

— Ori căi vechi ori căi străine, codrule, codruţul meu, unde calc îmi merge bine, codrule, codru ful meu...

Cînd băgă de seamă că, în urma lor, vine un cîrd de tineri, Dorondoc întrerupse cîntarea, cu o întrebare în şoaptă :

— De ce-o fi pomenit Herr Aloisius de închisorile Sibiului?

— Taci, cobe!... Cîntă, zîmbi Grue, că numai cu cîntece cucereşti inima istor fete-zîne... Mie, soarele şi luna, codrule, codruţul meu, mi-au surîs întotdeauna.

6. Ce urmăreau cele două cojocăriţe?

Asfințea soarele. Voichița și tatăl său, Toma Neagu, stăteau de vorbă în cerdacul casei vornicului Iordache. Lina și Smaranda se opriseră în fața porții și se dondăneau între ele. Fata susținea că maică-sa a săvârșit o mișelie, spunînd boierului Radu Cujbă că Român Grue pleacă departe, cu o scrisoare de la banul Mihai. Lina se dezvinovăța, în felul ei :

— Jupîn Radu Cujbă mi-i mușteriu vechi ; i-am cusut trei cojoccele. Și dacă mi-a strecurat în palmă și ceva mai mulți sunători...

— Da, mamă, dar jupîn Radu Cujbă îl dușmănește de moarte pe Român Grue. Vrea să-l prindă și să-l spînzure.

— Treaba lor! Ce-mi pasă?

— E tînăr, drept, destoinic, frumos, ajută pe cei slabi și oropsiți.

— Pe mine nu m-a ajutat ; eu l-am ajutat pe el.

— O să-l ai pe cuget, că din pricina dumitale... Văzînd că fică-sa n-o iartă, Lina schimbă vorba, întrebînd :

— Și ce vrea, acum, Voichița asta? De ce m-a chemat?

— Vrea să-l înduplece pe taică-su, pe boier Neagu, să plece și el la Sibiu... unde-i și Român Grue, după cîte am aflat.

— Mda... mormăi bătrîna. Îl trimit oriunde pofteste, fără să întreb ce cată acolo, dacă jupînița îmi dă doi galbeni.

Ca să intre în curtea stolnicului Iordache, s-au folosit de o fată, una Tudorița, slujnică la mătușa Voichiței. Văzîndu-le, Toma Neagu le luă din scurt, ursuz și supărăcios, cum i-i feleșagul cu cei de rînd :

— Ce-i cu voi aici? Cine v-a dat drumul în ogradă?!

— Păi, mărite boier și vornic, ne-o chemat jupînița Voichița, s-o descînt de deochi, de orbalț, de cel pierit, de făcătură, de junghi...

— Afară! Afarăăă, că-i vai și-amar! Voichița se mira de mînia părintelui său.

— Ce-i atîta zarvă? Umblă și ele să prostească lumea cu descîntecele și cu buruienile lor tămăduitoare.

Smaranda prinse a se lăuda că ghicește în ghioc și-n bobi, că citește zodia ; spune unde va călători omul și cu cine se va întîlni pe cale.

— Știu eu cum e cu ghicitul vostru : cu-un ochi în ghioc și cu altul după furat.

— Nu ne ocări, boierule, că noi avem o altă meserie : sîntem cojocărese, nu hoațe... Ne cunoaște boierul Radu Cujbă, mușteriu nostru. Dar pentru că avem și harul ghicitului, mai venim și în ajutorul oamenilor cumsecade. De-o

pildă, eu, Lina cojocăreasa, știu ceva foarte însemnat pentru domnia ta, jupîn Neagu.

Înțelegînd gîndul mamei, Smaranda îi veni în ajutor :

— Ceva ce nu știi și-ai fi în stare să dai oricît ca să afli.

— Ia-n ștergeți-o de-aici, palavragioaicelor, că-i vai și-amar de voi...

— Plecăm, plecăm îndată ce-ți ghicim, boierule!

Gîndindu-se că-l cunosc pe Radu Cujbă, boier Neagu deveni mai înțelegător : „Poate el le-a trimis”.

— Și, mă rog, ce-o să-mi ghiciți? Dați-i drumul!

— Că pe jupîniță o cheamă Voichița ; că are un ursit cu numele Radu.

— Ei, le cam potrivești, cojocărițo!... rîse fata.

— Și-ți spun că și domnia ta, jupînițo, însoțită de cineva de ghindă ai să pleci la drum lung-lung!

— Și cine o să mă trimită, ochioaso?

— Ai să pleci din nevoia inimii domniei tale, împreună cu jupînul, părintele domniei tale. Ai să treci un munte mare și multe primejdii.

— Și dacă nu vreau să plec? Vai și-amar de capul vostru... Cărați-vă, nu mai îndrugați nerozii! se supără iar Toma Neagu.

— Lasă-le, tată, să spună, să îndruge verzi și uscate. Poate s-o nimeri vreuna.

— Noi, boierule, am venit să-ți ghicim că ai să pleci la drum, acum repede, vorbi Lina cu toată convingerea. Drum lung peste un munte mare.

Toma Neagu se împotrivi, copilărește, făcându-i... în ciudă :

— Ei, dacă-i pe asta, iaca, n-am să plec! Nu vreau și gata...

— Ba ai să pleci, boierule, dragă! îndrăzni să-l înfrunte Smaranda.

— Cutezați? Vai și-amar de capul... N-am să plec! Asemenea schimb de cuvinte o supăra pe Voichița :

— Tată, ai ajuns să te ciondănești cu niște...

— Chiar așa! Nu vezi ce obraznice-s?

Lina parcă numai asta aștepta : să-l vadă pe boier scos din fire :

— Dacă n-ai fi măria ta boier și noi cojocărese, am pune rămășag că pleci. Rămășag pe-un galben!

— Și nu singur, ci însoțit de jupînița Voichița, adăugă Smaranda.

— Asta-i prea de tot! strigă fata. De unde știți?

— S-arată-n ghioc! grăbi Lina răspunsul, făcu un semn asupra ghiocului și începu un descîntec, boscorodit, înșirînd cuvinte care sunau din coadă :

— Șapte draci, vîrcolaci, trei prin haragi și doi prin posmagi, toți în nădragi, iar ceilalți doi cu coarne moi, spuneți ce vă cer, dac-acest cinstit boier e pîndit de fier...

— Cum adică, pîndit de fier? se îngrijoră Toma Neagu.

— Adică urmărit de sabie dușmană.

— Ia lăsați prostiile! o opri Voichița. Nu mai speriați oamenii! Smaranda se arătă îngrijorată și vorbi cu voce scăzută, apropiindu-se de cerdac, gata parcă să dezvăluie o taină mare :

— Ba nu-s prostii, jupîniță! Părintele domniei tale, dacă nu fuge de-aici, i se va tăia capul ; cu satîrul, i se va tăia...

— Mie?... Capul? se îngrozi boierul Neagu, ciulind urechile.

— Ei, tată, te potrivești unor aiureli șarlatanești?

— Bine... să nu se potrivească. Dar să știi, jupîniță : dumnealui o să pătimească. Eu văz aici că-l pîndește primejdie de moarte.

Intrat, fără voie, în hora istor două femei, Neagu se grozăvi :

— Cine-o să cuteze să s-atingă de-un boier cu dregătorie mare, ca mine?

— Maimarele țării : măria sa vodă. Teme-te, că dacă nu i-a fost teamă să-l osîndească pe marele ban de la Craiova... Dă poruncă gealatului și gealatul haașșșt! hașt!...

Boierul se simți amenințat în adevăr și se descumpăni :

— Dar de ce? Ce-am făcut eu rău lui vodă?

— Pentru că... Domnia ta nu știi câți boieri a tăiat, fără vină? Citind îngrijorarea și chiar spaima de pe chipul boierului, Smaranda caută să-l liniștească, sfătuindu-l :

— Domnia ta scapi, numai dacă pleci la drum lung.

— La care drum? Începu să se lase convins, fără voie, împins de teamă.

— Peste niște munți înalți, așa cum am spus.

— Vai și-amar...

Voichița rîse, în sine, dar arăta îngrijorată de sperietura părintelui :

— Tată, nu te potrive! Dă-le cîte un ban, că te-au prevenit... ghicindu-ți în ghioc.

— Fapta noastră nu se poate plăti nici cu zece pungi de aur.

— Uite, afurisitele! Și-au luat nasul la purtare!

— Ai să ne plătești când ne-om mai întâlني, zise Lina.

— Adică atunci când vă veți întoarce de la drumul cel lung pe care o să-l faceți, foarte curînd. Împreună!

Voichița se înveseli, de-a binelea :

— Zău? Mari farmazoane mai sînteți!

— Dar de ce să plec așa, nitam-nisam, la drum?

— Ca să-ți mîntui viața, că ți-i în mare, mare primejdie. Așa s-arată-n ghioc!

— Iar domnia ta, jupîniță, o cîrmi Smaranda, în călătoria asta ai să-ți întâlnești ursitul.

— Ursitul meu? se miră fata.

— Un tînăr tare mîndru și vrednic.

— E din neamuri? Bogat? întrebă, pripit Toma Neagu.

— În ghioc... nu se prea arată, se codi Lina, dacă-i bogat. Voichița rîse, cu subînțeles :

— Dacă nu-i boier, minți, ghicitoareo! Tata nu mă dă decît după un bărbat de neam mare și bogat. Ai priceput?

— Nu-ți bate joc de ursită! se aprinse Lina. Ursitul ți-i ursit și gata! Nu-i tocmeală.

— Bine, bine!... vru Voichița să pară nepăsătoare. Fie cum ziceți voi... Și-acum, deși eu nu cred în ghiocul vostru, poftiți la bucătărie, să vă dea Tudorița o mîncare caldă. Și, uite ici, cîtiva bănuți.

— Săru-mîna, dar bani nu luăm! se feri Lina.

— Și de ce ne dați bani, dacă nu credeți în ghicit? întrebă Smaranda.

— Descîntecul și ghicitul vostru m-au desfătat... Și, la urma urmei, îmi face plăcere să dau. Ce? Asta nu-i destul? Poftim, luați-i, nu mă țineți cu mîna întinsă... Știu că ghicitul neplătit nu se lasă împlinit.

— Mare dreptate ai jupîniță! se închină Lina, luă mîna Voichiței, o sărută și mîngîindu-i-o ușor, descîntă în șoaptă, privind-o țintă în ochi : Arată-te și spune, ce face... iubitul anume. Nu mai sta, nu mai aștepta, adu-i gîndul încoa. Pui farmacat adumi-l îndat'. Pui piuit, pui iubit, dăruie-ți inima pentru Voichița ta și numai pentru ea...

Mîna caldă a femeii, privirea ei tot mai împlînzită, vraja descîntecului picurară o bucurie ciudat de dulce în inima Voichiței. Și pe cînd Toma Neagu, din cerdac, le încărca de ocară fără rost, flică-sa le conducea la bucătărie, simțind că aceste două femei erau

crainicele cuiva drag, ale lui Grue, aflat cine știe unde, amenințat de nebănuite primejdii.

Pînă la căderea amurgului, Toma Neagu și Voichița și-au văzut de treburi. Apoi au cinat în cerdac, la răcoare. Au mai sporovăit de una de alta, dar se cunoștea că n-aveau prea mult chef de taifas. Mai ales Voichița se simțea apăsată de presimțiri neprielnice. Li s-a făcut somn, devreme, și s-au culcat, fiecare în iatacul lui. Au lăsat însă ușa deschisă între odăi, ca de obicei, vara. De cum s-a întins în pat, Voichița a simțit o furtună de gânduri, care-i goneau somnul și-i înțepau inima. Se gîndea la Radu Cujbă și la căsătoria pe care părintele ei zorea mereu s-o încheie cît mai repede. Noroc că de cîteva zile plecase, din porunca lui vodă, cu o slujbă tainică... „Veni-i-ar numele!”... Toma Neagu i-a ascultat povestirea despre purtarea „logodnicului” cu tîlharii și cu Român Grue. S-a mirat, și-a mărturisit părerea de rău, dar a mîngîiat-o cu vorba : „E tînăr și mai are timp să se îndrepte, iar dacă vodă are încredere în el și-l trimite în slujbe de taină, înseamnă că ajunge mare dregător”... Fata se gîndește însă mai ales la Român Grue, la dragostea pentru dînsul. E nefericită : „De ce mi l-a scos soarta în cale? De ce mi leagă inima de el, cînd însoțirea cu el nu mi-o îngăduie nimeni.

Nu putea dormi, iar sforăiturile tatălui său o supărau, ca zeci de urechelnițe vîrîte-n amîndouă urechile. Sforăia atît de zgomotos, cînd subțire, cînd gros, cînd ca buciumul, cînd ca trompeta, cînd ca toba bătută mărunt și tremurat.

Toma Neagu se trezi speriat de propriul zgomot, oftă și-o întrebă pe Voichița dacă doarme.

— Aș dormi, dacă n-ai sforăi de se cutremură pereții.

— Eu?... Cînd, că nici n-am ațipit... N-auzi? întrebă după un minut de tăcere. De ce nu răspunzi?

— Vreau să dorm, tată...

— Mie nu-mi mai este somn.

— Încearcă să nu te mai gîndești la nimic.

— Mda... Noapte bună! ură, se răsuci pe o coastă și, după cîteva minute de tăcere și de respirație domoală, începu să sforăie iar, dar din nou sări din somn speriat :

— Ce este?... Ce-i?...Voichița!

— Da, tată!

— Nu mi-i somn... Mă zvîrcolesc... Parcă mă înăbuș.

— Ți-o fi cald. Aruncă plapuma.

— Dar mi-i și frig... Mă ia cu răcori.

— Ai șerbet, în chisea pe măsuța de lîngă pat ; cu apă rece, liniștește-te.

După ce înghiți două lingurițe de șerbet de coacăze și jumătate de pahar de apă, făgădui să doarmă și, în mai puțin de cinci minute, sauziră iar sforăiturile. Din depărtare, de pe o uliță lăturalnică, răzbătu cîntarea răgușită a unui cocoș, vestind miezul nopții. Și din nou, Toma Neagu tresări speriat :

— Valeu!... Vai și-amar...

— Ce este, tată? Ce ți s-a mai întîmplat? se îngrijoră Voichița.

— Am visat urît... Un vis care mi-a lăsat, așa, ca un fel de spaimă-n oase și iar mi-a pierit somnul.

— Nici mie nu-mi mai este somn.

— Atunci... să mai vorbim.

— Dacă vrei, să mai vorbim.

După cîteva minute de tăcere, Toma Neagu întrebă :

— De ce taci? Spune ceva!

— N-am nimic de spus ; vorbește dumneata.

Vru să spună cît îi este de greu și de urît de cînd i-a murit soția și l-a lăsat singur cu grija gospodăriei, dar se răzgîndi : să n-o facă pe Voichița să plîngă. Întrebă, așa, într-o doară :

— Tu... ce zici de cele două ghicitoarese?

— Zic că au îndrugat niște palavre cu... tâlc.

— Ce fel de tâlc? Cum adică... tâlc?

Fata amîină răspunsul ; apoi îl înlocui cu o întrebare :

— Tată, știi ce spun unii boieri mai tineri?

— Ce spun?

— Că țara-i sătulă de-atîtea silnicii, jafuri și omoruri. Că vodă Alexandru e un tiran și-ar trebui alungat.

Toma Neagu se ridică într-un cot, ca să poată striga mai tare, mînios :

— Mișei sînt acei care nutresc asemenea gînduri!

— Nu-s mișei, tată! Sînt oameni îndrăzneți, inimoși, care își iubesc țara și norodul cel românesc.

— Nu cumva și Radu Cujbă-i printre aceia?

— Nu. El, ca și domnia ta, e slugă credincioasă lui Alexandru vodă.

— Cu stăpînirea nu-i bine să te pui : e de la Dumnezeu!

— Dar toate bogățiile țării sînt cărate spre cămările sultanului, iar norodul geme în sărăcie.

— Voichița, vai și-a... tu ai gînduri de răzvrătită!

— Tineretul, tată, tineretul, în zicerea lui, spune că o seamă de boieri bătrîni s-au cam

ticăloșit : se tem să ridice paloșul întru apărarea țării.

— Asta cam așa-i, dacă stai și te gîndești. Dar... ce să-i faci?

— Și mai zic acei tineri că, dacă s-ar ivi bărbat îndrăzneț întru călăuzire, ei, toți ca unul, ar sări la luptă să dezrobească țara.

— Da, vorbe de astea am cam auzit pe la Calomfirești.

— Și la Buzești și la Udrea Băleanu...

— Ei, Buzeștii sînt cei mai înverșunați : turbații din Căluu! Nu știi însă cine-i călăuzește.

— Știi domnia ta prea bine, dar te faci a nu ști. Stroe Buzescu m-a îndemnat să lucrez pentru acel bărbat ales, care va să ne scape de un domn vrăjmaș, rău, sîngeros.

— Vai și-amar... Iaca și noi cîrtim împotriva... Și tare mă tem!

— Dar, iaca, acel bărbat nu se teme. Nutrește gînduri mari, mîntuitoare : să unească Țara Românească, Moldova și Transilvania și, împreună, toți românii, înjghebînd o țară mare, să scuture mai ușor jugul otoman.

— Taci! Taci!... Vai și-amar... Te ridici împotriva domniei? Tu, fata vornicului Toma Neagu?

— Dacă domnul e rău, netrebnic și tiran, ce să fac? Mă răzvrătesc!

— Taci! Vai și-amar... Ce vorbe-ți ies din gură! Parc-ar vorbi acel Român Grue, acel nelegiuît care...

— Grue are dreptate să se răzvrătească, tată. Alexandru „oaie seaca”. Așa-i zice poporul, acestui voievod, pentru că a pus dajdie și pe oile sterpe.

— Taaaci! Vai și-a... Să nu te mai aud că te trimet la mînăstire, să putrezești acolo și să nu mai știi de-ale răzvrătiților.

— Decît să mă mărit cu Radu Cujbă, mai bine închisă-n mînăstire.

— Ah, doamne, cine ți-a băgat în cap asemenea gînduri nășălnice? Să nu mai vorbești cu mine! strigă înfuriat pînă la nestăpînire.

— Nu mai vorbesc... Dar n-ai cum mă opri de a fi cu gîndul la... el. O vreme tăcură, amîndoi, supărați, mînioși. Toma Neagu băgă de seamă că, de fapt, mai mult decît supărarea pe „răzvrătită”, îl nelinișteau proorocirile ghicitoarelor. Întrebă cu glas șovăitor :

— Oare se-ntîmplă, cîteodată, să se adeverească?

— Ce să se adeverească? întrebă Voichița, căscînd de somn. Mazilirea lui Alexandru cel Rău? Cred că da.

— Ei, chiar mă înfurii! întrebam : oare se adevaresc cele... ghicite de...

— S-o fi întîmplînd, uneori, cîte o potrivire. Și-atunci...

— Mda... și după cîteva clipe de tăcere : Numai că, vezi... iar mă întorc și zic : poate-o fi ceva adevărat și cu ghicitul ăsta, dacă se întîmplă să se întîmple din întîmplare... Tu ce zici?

— Nu zic nimic. Mi-i somn și nu din... întîmplare.

Și iar au mai tăcut, o vreme. Urmărit, chinuit de același gînd, Toma Neagu a vorbit, cu șovăiri și poticniri :

— La urma urmelor... lăsînd la o parte povestea cu... ghiocul ghicitoarelor, tu ce zici?... Să plecăm?... Parc-ar fi mai bine.

Voichița se prefăcu a se mira :

— Să plecăm? Ce ți-a venit?... Și unde să...

— De... se îngăimă Neagu. Mă gîndesc că... paza bună trece primejdia rea.

— Dar unde vezi dumneata... primejdia?

Neagu se foi în așternut, pregătind răspuns ; dar un țipăt strident de cucuvea i-o luă

înainte, sfîșiind liniștea nopții și înțepîndu-l pe boier cu fiori reci de spaimă.

— Ai auzit?

— Da, o cucuvea în turnul de la sfîntul Sava.

— Vai și-amar!... Auzi? Două cucuvăi... Și, scos din sărite : Tu nu zici nimic? Nu vezi într-asta un semn?

Voichița vorbi ca și cum nu i-ar păsa de prostia gîndită de taică-su :

— Ce semn? Două păsări de noapte care se cheamă una pe alta în graiul lor. Atîta tot.

— Atîta tot?! oftă Toma Neagu. Vai și-a... Dar de ce nu s-au chemat și-n alte nopți?

— S-or fi chemat, dar noi dormeam și n-am auzit.

— Ei, dormeam, pe naiba! Zic că-i semn rău : simt primejdia pe aproape.

— Nenorocirea vine cînd nu te-aștepți, tată.

— Nu-i totdeauna așa... Mai ales că, sub domnia lui Alexandru vodă, toți și în orice ceas sîntem în primejdie. Vezi că, barem în privința asta femeia aceea a ghicit... bine.

— Da, aici a nimerit-o.

— De aceea zic că n-ar strica să ne călătorim.

— Mda... poate va trebui... Oare unde-o fi acum Român Grue?! N-am mai auzit nimic de

el. Îl prigonesc oamenii stăpînirii și-l silesc să rățăcească prin țară, săracul, îl căina fata, anume.

— E-un răzvrătit și, deci, l-or fi prins oamenii agăi Dudău. Și dacă l-au prins, spînzurătoarea! Așa-i trebuie!

— Ei, tată, cum poți vorbi așa?

— Cum să vorbesc despre un răzvrătit? Un... tâlhar lipsit de cuviință față de cinul boieresc și față de pravili? Mă mir că mai îndrugi vorbe de milă despre dînsul și nu-l dai uitării.

— Nu pot uita, tată, că-i datorăm viața.

— Nu uit că el a fost capul țăranilor răsculați la Novăcești, care... Voichița îl înfruntă, cu supărare și durere :

— Ei, dac-o luăm tot de la Adam Babadam...

— O iau de unde cred eu că-i bine s-o iau!

— Dar, ce-ai zice dacă Român Grue, Calapăr și Moțoc ar fi intrat în slujba banului Mihai?

— Cum? Ai auzit tu așa ceva? Vai și-amar... Dacă-i așa, trebuie să-l spînzure vodă, neapărat... Răzvrătitul dra...

Voichița se ridică din pat, ca să poată pune mai multă ironie în glas :

— Un răzvrătit care te-a mîntuit din robia în care vodă te lăsa să-ți pierzi averea ori să pieri.

— Vai și-amar! Ai dreptate.

Văzîndu-l îndreptat un pic spre calea pocăirii, fata îl lovi cu o întrebare isteață, vicleană și cu un țel pe care taică-su nu-l bănuia.

— Mă gîndesc, tată, mă gîndesc cu teamă că Alexandru vodă ar putea întreba : nu-i așa, vornice Toma Neagu, că Român Grue te-a scos din robie, pentru că sînteți înțeleși întru răzvrătire?

— Voichița! Vai și-a... tu mă înnebunești. Adică vodă ar putea crede că și eu sînt un răzvrătit?

— Cum a zis despre banul Mihai, ar putea zice și despre dumneata. Știi bine că, în vremea din urmă, nici nu te-a mai chemat la divan. Te-ai plîns mai multora că nu te-a scos din robie. Știe că ești rudă cu stolnicul Iordache, cu care-i certat la cuțite. Chiar acum ne aflăm în casa lui.

— Vai, vai și-amar de capul meu!

— Și s-ar mai putea ca Gazi Ghirai să te fi pîrît că vrei domnia.

— Dar nu vreau!... Nu mai vreau, vai și-amar... Nimic!

Văzîndu-l în culmea spaimei, Voichița folosi, fără milă, ultima săgeată :

— Și-apoi se cuvine să afli, în sfîrșit, dragă tată, că eu, fiica domniei tale, Voichița, dus-am pitac de la anume boier către banul Mihai.

— Fată hăi!... mă umpli de groază!

— Pitacul trebuia să-l ducă Grue, urmă Voichița, cu nevinovăție, dar el a fost arestat din pricina mea... Adică a lui Radu Cujbă.

— Leșin!... Vai și-a... Leșin... Apă!

Fata intră în odaia părintelui și, înainte de a-i da paharul cu apă, zise agale :

— Ține-te bine, tată, ca s-auzi ce am vorbit cu hanul Mihai. Bărbat vrednic, tată dragă, înțelept, îndrăzneț și frumos, cum rar se află. Ți se lipește de inimă. Pe mine m-a vrăjit!

— Ești ne... nebună! Un răzvrătit... un osîndit la moarte! Și Voichița nu se opri aici, ci deșertă traista cu totul :

— Trebuie să mai știi, tată, că și Radu Cujbă îl urăște pe banul Mihai. Cred că acum gonește după Român Grue, spre Sibiu, să-i taie calea și... Că vrea jupîn Cujbă să facă o ispravă de seamă, ca să se pună bine cu vodă și cu... mine.

— Așa! Radu-i un viteaz și jumătate! Și ambițios!... Cînd își pune în cap ceva... Nu se lasă nici mort.

— Doar atunci cînd ne-au călcat hoții s-a ascuns, ca un fricos. Dacă nu săreau Român Grue și ai lui...

— Iar Grue?! Numele ăsta mă îmbolnăvește : să nu-l mai pomenești în fața mea! Ai să te măriți cu Radu Cujbă, îndată ce se întoarce biruitor, cu Grue legat de coada calului, dacă a fost trimis să-l...

— Și dacă se întoarce Grue cu Cujbă legat de coada calului, îl ierți și mă lași să mă mărit cu el?

— Ori Radu Cujbă ori, cum am mai spus... la mînăstire!

— Ai vrea dumneata să mă vezi nevasta unui fanfaron caraghios?

— Boier de neam! Bogat! Călătorit la Constantinopol, la...

— Batjocora și rîsul lumii!... Dar să lăsăm sfada și să încercăm a dormi.

— Să dormim? Acum cînd se face ziuă?

— Putem dormi pînă la prînz.

— Hm...! Vrei să ne găsească slujitorii lui vodă și să ne taie? Că asta am visat, cum... Primejdia ne paște în orice clipă! Luăm tot ce putem de la Novăcești și...

Voichița se prefăcu uimită :

— Mare minune!... Zău dacă nu încep a crede că ghicitoarele alea ți-au făcut farmece...

Păi bine, tată, n-ai spus că nu pleci la drum lung?!

— Ce are a face? Vrei să mă țin legat, așa, de-o vorbă aruncată-n vînt? Să mă prindă vodă și să mă pună sub securea călăului? De ce să mă încăpățînez prosteste?... Și-apoi se mai schimbă omul, vai și-amar... Se mai înșală... Plecăm și gata!

Voichița rîse mut, așa fel încît părintele să nu-i simtă viclenia.

— Bine tată ; dacă zici dumneata... Dacă m-aș împotrivi și s-ar întîmpla ceva rău, ai putea da vina pe mine, iar eu te iubesc mult și vreau să trăiești, să fii sănătos și vesel.

— Așa, fata tatii! Acum ai vorbit cuminte. Chibzuiala-i mama înțelepciunii.

— Ai putea spune și... teama, înțepă Voichița, așa, în trecere. Deci ești hotărît.

— Foarte. Mai ales că acolo s-ar putea să vină și Radu Cujbă.

— Unde, tată? Că de la miezul nopții tot strigi : plecăm! plecăm! Și nu spui unde.

— Deocamdată la Novăcești.

— Bine. Și pe urmă?

— Pe urmă... pe urmă peste... munții cei înalți.

— Deci la Sibiu?!

— Ssst!... Să n-audă careva... Taină mare!

Chemă slujnicele care, primind poruncă să împacheteze totul pînă la prînz, își limpeziră obrazul și ochii cu apă rece și prinseră a alerga și-a chițcăi ca pichirile. Voichița se îngriji de toate, deși își vedea părintele frămîntat de gînduri potrivnice.

— La urma urmei, o să ne întîlnim acolo cu alți pribegi, cu cumnatul Iordache. C-o să vină și el, nu-i așa?... Să scăpăm de un domn tiran. Cum ai spus că l-a poreclit norodul?

— Alexandru „oaie seacă”.

— Da, da! rîse subțire. Oaie seacă și berbec nărod.

— Așa, tată ; începi să te numeri și dumneata printre boierii tineri. Auzind bătaî în poartă, Voichița ieși în cerdac. Răsărea soarele, roșu, mare, ușor încețoșat de aburii dimineții. Un slujitor deschise poarta și un călugăr, obosit și plin de praf, înainta spre cerdac, întrebă dacă poate vorbi cu Voichița vornicului Neagu.

— Aflat-am că jupîn stolnic nu-i acasă, dar că pot vorbi cu domnia ta.

— Vorbește, părinte.

— Jupîn Radu Cujbă m-a rugat să vă vestesc că...

— Unde l-ai întîlnit pe jupîn Cujbă?

— În chinovia noastră, la Cozia ; a pătit mult de la unul Român Grue ; dar a scăpat și, pînă la urmă s-a legat că-l prinde și-i face capătul. Așa zice jupîn Radu Cujbă. Dar eu, venind încoace, prin Pitești, am aflat că vodă a hotărît să taie capetele a zece boieri bănuți a fi părtași la răzvrătirea banului Mihai.

Toma Neagu, ieșit în cerdac, a auzit numai știrea despre tăierea boierilor și foarte s-a înspăimîntat :

— Ce spune? Ce spune? Vai și-amar...

— Spune că trebuie să grăbim... plecarea. Din fața puhoiului, a pojarului și a mîniei lui Alexandru vodă trebuie să te ferești, dacă vrei să mai trăiești!

— Haideți! vai și-amar... Ce mai zăboviți? De cînd am zis eu să plecăm?

Așa, numai cu istețimea și cu un dram de viclenie, Voichița a făcut ce-a dorit : adică a pornit, în pribegie, la Sibiu.

În cetatea Sibiu, Român Grue și prietenii lui locuiau la hanul „Butoiul de Aur” și așteptau să înfățișeze judei scrisoarea banului Mihai. Dar spre marea lor mirare, a doua zi straja de la Casa Sfatului nu le-a mai îngăduit să intre.

— Și-a vîrît coada vreo iscoadă de-a lui Alexandru vodă, își dădu cu părerea Calapăr.

Pîna una-alta, porniră iar să bată străzile cetății, cu gînd s-o cunoască și poate să întîlnească om cunoscut dintre pribegi ori neguțatori.

Vremea era frumoasă. Soarele scâldea în aur copacii, casele, zidurile, turnurile, turlele ascuțite. Lume multă forfotea pe uliți ca-n zi de tîrg. Dar flăcăii din Novăcești vedeau mai ales ce fete frumoase, cu păr ca șofranul și ochi ca peruzeaua, avea cetatea. Calapăr zgîndări inima lui Român Grue :

— Frumoase, dar ca Voichița, nici una : deșteaptă, frumoasă și ticăloasă cît încape, dacă a trimis călău gulerat să ne prindă și să ne ucidă. Eu am zis : nu lua ce nu-i al tău, că te arde.

— Dacă-ăș ști că-i în adevăr așa, toată dragostea din mine s-ar preschimba în ură și... gata! aș uita-o. Dar cît timp n-avem dovezi, nu-ți îngădui, Calapărule, s-o ponegrești...

O vreme au tăcut, fiecare cu gîndurile lui. În dreptul unei crîmne, Moțoc zise, tînguitor :

— De cînd horhăim pe uliți mi s-a uscat gîtul.

— Să mergem la han, poate aflăm unde locuiește Aloisius Gruber. Dorondoc ceru trei fripturi bine rumenite, cu castraveciori murați, cum știu transilvănenii să facă :

— Prea bine, Herr Motzoku, prea bine! zise Else.

— Auzi? Herr Motzoku! rîse Calapăr. A dat berechetul peste tine. Rotindu-și privirile asupra mușteriiilor din han, întîlniră un bărbat voinic care bea bere, cu năduf, în tovărășia unui mustăcios și rostogolea niște ochi dușmănoși spre cei trei flăcăi români. Frau Else, naltă, sprintenă, albă la față, cu ochii verzi-vineții, cu buze rumene, cu brațe vînjoase, îmbrăcată cu cămașă înflorată și ilic de catifea neagră cu înflorituri galbene și verzi, le puse fripturile și vinul pe masă. Calapăr lăudă frumusețea hangiței, iar Dorondoc gustul fripturii și al castraveților. Din colțul lui, voinicul se uita tot mai chiondorîș.

— Te pomenești că are chef de gîlceavă, zise Calapăr, după ce udă cu vin dulce-acrișor, dumaticatul de friptură grasă, de porc.

Grue povățui cumințenie, să nu se încurce în vreo belea, înainte de a înmîna scrisoarea.

— Cuminți și blînzi ca mielușeii, cu lapte dulce pe botișor, șfichiui Dorondoc. Și dacă vrea să caute ceartă cu lumînarea? Ei?

— În ruptul capului, nu!

— În București, tu stîrneai toate gîlcevele, arțăgosule, și-aici...

Frau Else se apropie cu surîs prietenesc pe buze și întreabă dacă nu mai vor vin. Grue îi mulțumi.

— Trei flăcăi voinici nur ein ulcior? Păcat!

— Atunci adă... zwei, zîmbi Român Grue, iar Calapăr rîse :

— Ulciorul sau capra cu țîța în spinare, sugă românul pînă moare. Pentru că Else rîse deosebit de frumos, Dorondoc o rugă :

— Dar le-aduci pe rînd, ca să te vedem de mai multe ori, frumoaso!

— La domnia ta, Frau Else, toate-s faine : și friptura și vinul și privirea, nu se lăsă Calapăr mai prejos.

— Mda... mormăi Grue, noi ne zgîim la frumusețea hangitei și nu auzim cum voinicul de colo își tot zdrăngănește spada.

Ca să afle pricina supărării zdrăngănitorului, Calapăr o rugă pe Frau Else să ciocnească o cupă de vin cu dînșii. Săsoaica se arată foarte bucuroasă. Dar, în clipa cînd ciocneau cupele, voinicul a izbit clondirul de dușumea.

— S-a înfuriat zdrăngănitorul de clistire, rîse Moțoc, și-a intrat în zodia... spărgătorului.

Frau Else se răsuci spre el, vorbindu-i sever :

— Reiter Micloș, poftesc la tine să spune ce nu place în han la Else.

— Că faci ochi dulci acestor...

— Ochi galeși nu se vînd la „Butoiul de Aur”, cavalier Micloș.

— Fain răspuns! o lăudă Calapăr. Bravo Frau! Ochii galeși se fură!

— Să nu-l întărităm, că nu se știe ce iese...

— Adevărat, Grue. Omul rău ca și cărbunele : dacă nu te arde, te înnegrește.

Grue o întrebă pe Frau Else, în șoaptă, dacă știe unde locuiește diacul Aloisius Gruber. Micloș se mînie și mai tare : bău două cupe una după alta, se șterse cu mîneca la gură și-i porunci mustăciosului.

— Umple-mi cupa, Ianoș!

— Îți face rău, Micloș! Nu mai bea, caută prietenul să-l astîmpere. Cavalierul scoase din gît un „aha” și zise :

— Dacă te duci și le spui celor trei valahi să plece cît mai repede, altfel mă-mbăt și-i farm bucățele!

Prietenul Ianoș se ridică pufnind și se îndreptă, împleticindu-se, spre masa celor trei români :

— Rog frumos părăsiți hanul... Prietenul meu, Reiter-ul, nu suferă mutrele voastre.

— De ce? întrebă Român Grue. Nouă ne sînteți dragi ; iar hanul este loc de adăpost pentru orice fel... de mutră.

— Rog plecați înainte de a se înfuria Micloș, c-apoi...

— Du-te la masa ta, omule, pînă nu te-arunc, ca pe-un sac cu cîlți, drept în mijlocul mesei lui Micloș al tău! se zborși Dorondoc.

— Îndrăznești, mîrlanule, să rîzi de-un Reiter? Dumnealui a... Dorondoc nu-i dădu răgaz să-și sfîrșească vorba : îl brînci cît colo.

Dar Micloș trase sabia ; Român Grue și ai lui se puseră în gardă. Frau Else intră între dînșii, poftindu-i, cu hotărîre, să se cumintească.

— Vă fac una cu pămîntul! strigă Micloș spre români. Mă lupt cu oricare dintre voi!

Calapăr îl întrebă, cu haz :

— N-ai vrea, mai bine, să ciocnești o cupă cu noi?

— Nu! Vreau să mă lupt... pentru Else!

— Nu cred că Frau Else are nevoie de apărarea mea, dar dacă ții cu tot dinadinsul... Numai să mă lămurești de ce? Ți-i logodnică?

— Eu sînt cavaler rătăcitor și orice cavaler rătăcitor are o fată pe care o iubește, o Artemida, căreia îi închină gloria și viața.

— Dar eu n-am știut că sînt Artemida ta! rîse Else.

— Așa-i legea cavaleriească : să arăți iubitei c-o iubești, cucerind-o cu spada ori jertfindu-te pentru ea, chiar dacă ea nu știe.

Calapăr făcu mare haz :

— Aaaa! Strașnică lege... dragoste chioară și amor ghebos. Ferind repede mesele, Micloș sări la luptă cu spada. Român Grue lovi primul ; cavalerul îi răspunse. La a șasea lovitură, îl luă în rîs :

— Habar n-ai de lupta cu spada, valahule!

— Încetați, odată! strigă Else.

— Îl răpun îndată, frumoasă Artemida.

Grue lepădă contășul, să fie mai sprinten, aruncîndu-l spre Moțoc. Dar Ianoș îl prinse :

— Las-că stă bine și la mine... și, cu mare grabă, începu să-l buzunărească.

— Scrisoarea! strigă Calapăr, iar Grue întoarse capul.

— A, m-ai rănit, Reiter Micloș.

— Te dai bătut?

— Nu! se împotrivi Grue, în timp ce Calapăr și Dorondoc se luptau cu Ianoș să scoată contășul.

Văzînd că Grue sîngerează la umărul stîng, Else se supără de-a binelea :

— Încetați! Mintenaș chem garda și arestează amândoi... Uite, aduc vin să beți pentru împăcare. Ia cupa, Micloș!

— Ei, dacă-mi poruncești tu, Artemida mea, mă supun.

— În sănătatea ta, Reitere, bătaios, ambițios și focos, nevoie mare! După ce bău, Micloș slobozi laude și învinuiri :

— Și tu ești îndrăzneț, sprinten și ager, dar nu cunoști nimic din lupta cu spada. Habar n-ai! Fandarea, chinta, pasul...

— Atunci, mai bine să fim prieteni și să ne înveți și pe noi iscusitul meșteșug al luptei cu spada. Că nu se știe...

— În mînuirea spadei nu-i de-ajuns să fii tare și îndrăzneț. Îți trebuie și meșteșug, știință, exercițiu.

Zise și se apucă de dăscălire : fandările, directele, împunsele, pararea...

Micloș se mira cît de repede învăța Român Grue. Din cînd în cînd, românul greșea, anume, ca să nu simtă cavalerul că, de fapt, știa să se bată destul de bine.

— Reiter Micloș, dacă mă înveți meșteșugul, poate ne întîlnim pe-un cîmp de luptă împotriva otomanilor și doborîm cîți poftim, împreună.

— Ei, dacă ar avea cine ne conduce, cîte isprăvi am săvîrşi noi...

— O să avem şi bun conducător!... Pîină atunci, să mai închinăm un pocal şi să fim prieteni.

— Prosit! au băut şi s-au îmbrăţişat toţi. Numai Ianoş a mormăit :

— Mi-ai stricat toate socotelile, nepricopsitule! Pierdem o pungă de galbeni.

— Un cavaler trebuie să fie cinstit, iar valahii sînt nişte tineri viteji. Nu pot să... nu mă lasă legea cavaleriească.

După ce Frau Else a legat rana lui Român Grue — de fapt o simplă zgîrietură — cei trei au plecat pe strada Teilor, să-l afle pe Gruber. Pe Iliuţă l-au trimis cu caii la păşune, în luncă.

Însera, cînd au ajuns la diac acasă : un servitor ţîfnos şi fudul le-a spus că stăpînul e plecat. Hotărîră să-l aştepte în stradă. Zăboviră pîină pe înnoptate. Ceasul din Turnul Sfatului sună ora de culcare. Socotind că Herr Aloisius Gruber o fi plecat din Sibiu, Grue hotărî să se întoarcă la han, iar mîine în zori să se așeze de strajă în fața Casei Sfatului. Dar abia se urniseră din loc, cînd auziră pași în capul uliței. Întîi crezură că vine Herr Gruber, dar nu : erau niște umbre care-i urmăreau.

— Batem în retragere, pînă la han, șopti Român Grue.

Dar în clipa următoare două umbre se repeziră, cu săbiile. Erau vreo zece. Îi împresurară. Una, cu glas gros, ceru :

— Dați scrisoarea și... gata! Slobozi!

— Cinstite umbre, n-am asupra-mi decît un răvaș de la o fată frumoasă, glumi Grue, ca să zăpăcească ceata atacatoare.

— Cine v-a spus că avem o... scrisoare? întrebă Calapăr.

— O fată de... de boier.

— Uite, doamne, că s-au făcut mincinoase și fetele de boier, continuă Dorondoc să glumească.

— Scrisoarea care nu știu de ce vă trebuie, zise Grue, n-o purtăm cu noi. O păstrăm, în desagi, la han...

Umbra cu glas gros le ceru să meargă s-o scoată :

— Noi sîntem oamenii lui Alexandru vodă! Și să nu cercați a fugi că... a voastră-i moartea...

Calapăr nu-i cruță :

— Voi, oameni ai lui vodă, ar fi mai bine să ne povestiți cum v-ați descurcat dintre oi și berbeci!

— Tacă-ți gura!... Luați-o înainte și mergeți mai repede, că vine ploaia.

În adevăr, dinspre Parîng urcau nori negri, întunecoși.

— Ah, ce le-aș mai trage o calcavură! șopti Dorondoc.

— Sînt prea mulți, îl opri Român Grue.

— Ce șoșotiți acolo? întrebă cu minie glasul gros.

— Punem la cale cum să scăpăm de voi!... rîse Calapăr, iar Grue și Dorondoc traseră săbiile din teacă. Am înțeles că vreți să semănați castraveți pe pereți... Am ajuns la han!

— Dacă nu aduceți scrisoarea, dăm foc hanului și vă căsăpim! Făcînd semn cu mîna către prieteni, Grue strigă, iar Dorondoc și Calapăr îl urmară :

— Lume!... Frau Else! Reiter Micloș! Lotrii pradă hanul!...

N-a apucat Frau Else să spună de trei ori „Mein Gott”, că Reiter Micloș și încă zece- doisprezece mușterii au tăbărit în stradă și, luptînd cu săbiile, alături de Român Grue și ai lui, au pus pe fugă umbrele atacatoare, lovindu-i, brîncindu-i, dîndu-i peste cap. Numai trei știau să lupte bine, dar acum locatarii hanului erau mai numeroși, iar Micloș dădea

celor trei români o adevărată lecție de fandări, garde și directe, ceea ce o făcu pe Frau Else să întrebe :

— „Butoiul de Aur", schimbat în loc de turnir?

După alungarea lotrilor, Român Grue mulțumi lui Micloș și tuturor celor care au sărit să-l apere pe el și-ai lui.

— Vezi, cavalerie, cum ne învrăjbește dușmanul, ca să ne măcinăm între noi și să se întărească el, îngreuind jugul pe grumazul nostru? Dacă toată vrednicia și iscusința noastră s-ar strînge, buchet, sub porunca unui cîrmuitor priceput, în cîtiva ani sultanul n-ar mai sta pe tronu-i de aur, ci hrană la pești, în Bosfor.

— Ai dreptate, flăcăule, dar lipsește acel comandant.

— Lipsește? Nu! Vine curînd. E pe-aici, pe-aproape.

— Îl aștept, să-l slujesc pînă la moarte... Să lupt cu otomanii!

— Ce, Micloș?! Iar te-ai îmbătat? Îl zeflemisi Ianoș.

— Da! Beat de licoarea nădejdiei că țările noastre se vor mîntui de jug străin...

— Reiter Micloș, dar tu gîndești drept ca noi.

— Numai că el, Reiter-ul, nu știe, vorbi cu răutate Ianoș, că Sigismund Bathory, craiul Transilvaniei, se sperie și de muierea care i-ar putea fi soție, darmite de... iatagan otoman.

— Să nu ocărim un om tânăr cu ambiții mari și gânduri înalte.

— Dacă n-o fi el, găsi-vom noi altul. De pildă, stăpînul nostru.

Cînd Micloș dădu să întrebe cine-i acela, intră în han Iliuță, gîfîind și tremurînd, speriat :

— Bădiță Grue, caii!... Mi i-au luat niște...

Săriră toți patru, afară de Ianoș, care-i urmări cu priviri de milă. În stradă, începuse ploaia, cu fulgere și trăsnete. Iliuță arătă încotro s-au furișat hoții. Alergară și, zărindu-i după un cot, la vreo trei sute de pași, strigară :

— Lăsați caii, tîlharilor!

Apropiindu-se în fugă, Român Grue își chemă armăsarul, pe nume :

— Lăstune! Aici!... La bădița Grue... Așa... Vin, Lăstune!

Calul rupse frîul, izbi cu copitele, brînci hoțul și veni, în trap, la stăpîn, forăind, parcă-ar fi povestit despre răpire. Ceilalți trei cai îl urmară : furii se topiră în întuneric și ploaie.

— Adevărată minune! exclamă Micloș, uimit.

— Nu-i minune, cavalerie, surise Calapăr, ștergându-și cu palma ploaia de pe obraji. Calul bun își iubește stăpînul vrednic.

— Așa, Lăstune, își bătu Grue calul pe crupă, și-i sărută ochii uzi de ploaie, să nu mă părăsești niciodată... Auzi, tu? Niciodată!

Își descheie contășul și-i îmbrățișă capul, așezîndu-i urechea pe inimă. De partea cealaltă, Ianoș, ivit ca din senin, izbi un pumn în falca lui Grue. Amețit, lovitul întrebă :

— Ce se în... Ce vrei, Ianoș?... Fraților, vrea să-mi smulgă contășul!... Văzîndu-se împresurat, atacatorul o împunse la fugă. Ațîțat de Iliuță, Osman îl urmări, dar din pricina întunericului și a ploii, îl pierdu după un colț de uliță și se întoarse amărît, cu coada între picioare.

— Cavalerie Micloș, ce vrea prietenul tău? întrebă Român Grue.

— Jur că nu știu!... Doar atît că mi-a dat să beau și m-a îndemnat să pornesc sfadă cu voi; ori eu... vă simt prieteni.

— Are legături cu oamenii lui Alexandru vodă, presupuse Dorondoc.

— Ne încolțesc mereu dușmanii, fraților. Hai în odaie să ne sfătuim, Iliuță, du caii în grajd.

— Dorm acolo, în iesle, cu Osman lângă mine.

Rădvanul în care călătorea Toma Neagu era urmat de trei căruțe, încărcate cu lucruri trebuitoare pentru o pribegie îndelungată. Voichița mergea călare, alături de răvdan. Urcînd spre Bran, Neagu a întrebato de ce nu vine lângă el :

— N-ai obosit în șa?

— E vreme frumoasă. Priveliștea-i minunată. Roaiba are trap lin parcă mă leagănă... Știi, tată, era mai înțelept dacă din Novăcești plecam noaptea.

— Ei, zor mare, fata mea! Vai și-amar..."

— De ce așa de mare?

— N-am vrut să-ți spun, dar azi dimineată am aflat că vodă... l-a tăiat pe stolnicul Iordache.

— Știam, tată... Nu ți-am spus, ca să nu te sperii.

Urcușul spre Bran cotea adesea, în loc. Caii bocăneau din potcoave și suflau din greu. Vîntul adia, molcom, înviorător. Parcă tot văzduhul ar fi fost de mătase străvezie. O bucurie proaspătă încălzea inima Voichiței. Îi venea să dea pinteni calului, să zboare cu pletele fluturînd în vînt. În schimb, Tema Neagu căsca somnoros și rău îi părea că

zdruncinul rădvanului nu-l lăsa să doarmă. Astă-noapte n-a pus geană peste geană și acum...

Unul dintre slujitori, Gheorghe, gonind din urma carelor, vesti, cu suflarea întretăiată, că-i urmărea un pîlc de călăreți.

— După cît mi-am dat seama și m-ajută ochii, sînt slujitori domnești. Galopează strașnic.

— Vai și-a... îmi taie capul, dacă m-ajung!

Voichița privi în urmă ; văzu norul de praf, socoti că sînt încă departe și hotărî :

— Grăbim cît putem, pînă intrăm în pădure.

Toma Neagu se pierdu cu firea ; întreba mereu : „Ce ne facem?... Ce ne facem? Voichița hotărî calmă, bărbătește :

— Pandele, iei conducerea convoiului. Căruțele cotesc pe cel dintîi drumeag la stînga ce se afundă în munte. Le scoți la noapte și le adăpostești în Șimon, la Cristea Rogoz, fratele mamei.

— Și noi ce... noi ce facem? întrebă Neagu.

— Încalecă pe Breazu și hai!

Supus și gemînd „vai și-amar...” încalecă și puse pinteni ; dar după trei salturi opri :

— Stai!... Pungile... Giuvaiericalele. În rădvan!

— Ai dreptate! sări Voichița din șa.

Luă pungile din sipetul de sub pernele rădvanului, le îndesă în coburii de la şaua Roaibei, iar giuvaierurile la Breazu, în chimir.

— Şi dacă slujitorii domneşti ne ajung înainte de a ne ascunde?

— Să nu vă ajungă, Pandele! porunci Voichiţa. Şi de vă ajung, vă bateţi.

— Cu slujitorii lui vodă? se sperie Pandele.

— Mai ales cu ei! vorbi Voichiţa, semeaţă. Dacă te porţi bine, te răsplătim boiereşte. Înţelegi?

Se despărţiră, galopînd fiecare pe drumul lui. Dar după cîteva clipe, vornicul Neagu rămase în urmă.

— Hai, tată! îi strigă fata. Grăbeşte!

— Nu poate calul... I-am rănit coastele cu pintenii, vai şi-amar... Hai, Breazule!... Diii!

Voichiţa privi în urmă, înţelese că, într-un sfert de oră, slujitorii domneşti îi vor ajunge şi se întrebă dacă mai pot nădăjdui ceva.

Cînd calul lui Toma Neagu dădu semne de oboseală fără leac, Voichiţa opri, gîndind s-o ia pe-o văiugă spre pădure.

— Fugi tu, fata tatii... Măcar tu să...

— Nu te las singur!

— Fugi!... Galopează! Vai şi-a... Nu fă ca atunci, la Novăceşti. Dacă eşti tu slobodă, mă răscumperi...

— Poate ai dreptate... Afundă-te în pădure și te ascunde pînă trec următorii. Eu îi atrag după mine, spre Bran. Dacă scap în Transilvania, trag la „Butoiul de Aur” din Sibiu, unde-am mai stat.

Neagu a intrat în codrul de brazi deși ; Voichița a galopat înainte, spre Bran. Vedea cetatea și nădăjduia să scape.

În noaptea aceea, trimișii banului Mihai n-au dormit : au tot încercat să iasă din han, dar au simțit că erau pînđiți, înconjurați, de dușmani și s-au ferit a-i înfrunta.

— Am căzut în capcană... a suspinat Român Grue.

Dar nopțile în orice han sînt foarte scurte : mereu sosesc și pleacă mușterii : negustori, călători, cavaleri rătăcitori, lume de tot felul, guralivă și grăbită. Așa că timpul trece repede. Român Grue s-a dat în vorbă cu niște negustori veniți tocmai din Suceava, care-l înștiințau despre întîmplări din domnia lui Aron vodă. Moțoc și Calapăr moțăiau în fața unor ulcele de vin, vorbind agale.

— Fraților, știți ce-am aflat adineaori de la Iliuță? Că și Voichița a tras aici la han, vorbi Grue, bucuros și îngrijorat, totodată.

— Cînd?... se cruciră cei doi într-o singură întrebare.

— Nu știu. N-a văzut-o nimeni, de aceea mi se pare că băiatului i s-a năzărit.

— Altă belea! se temu Calapăr. Ița-ița, prin păiș, fița-fița prin costiș...

Român Grue n-a știut ce să răspundă prietenului care-l picnea c-o ghicitoare despre coasă. Și-atunci a trecut repede la un plan de a pătrunde în Casa Sfatului :

— Îmi rad musteața, mă îmbrac în straiiele hanğiței și...

— Te îmbraci femeiește? E nedemn de-un bărbat! se împotrivi Calapăr ; se răzgîndi însă repede, amintindu-și că și el s-a schimbat în astrolog. Da... e cam rușinos, dar poate-i sănătos. Cu un coșuleț pe braț, chip că te duci la piață, după cumpărături, poți păcăli următorii.

— Dacă altfel nu se poate, să ne înșelăm dușmanii... fă-te și muiere, încuviință și Dorondoc. Bine-o să-ți mai șadă, ditamai săsoaica, mare și voinică!

Hotărîră să păstreze taină, că dacă Ianoș e cumpărat de slugile lui Alexandru vodă, nici Micloș n-o fi mai breaz.

Și mai trecu o noapte. Cînd se crăpa de ziuă, odată cu vreo cinci-șase mușterii, se ivi și cavalerul Micloș : somnoros, căscînd zgomotos

să i se dezbîrne fălcile ; strigă la ajutorul hangitei :

— Ei, papa Hildebrandt, bunu-i vinul dimineața, pe inima goală?

— Te-ai încredințat singur, cavalier rătăcitor, de vreme ce adesea adormi cu capul pe masă, aici, la „Butoiul de Aur”.

— Nu rîde, că nu pentru vin, ci pentru Artemida, vin eu aici! Și pe cînd papa Hildebrandt îi aducea un clondir cu vin, în han intră un scamator, care pretindea că poate schimba un lucru în altul, că poate face vinul să fiarbă aruncînd în pahar o pietricică. Auzind de asemenea parascomedii, lumea se adună, cioatcă. Micloș turnă vin într-un pahar, iar scamatorul lăasă ușor o pietricică albă, cît o alună și, după cîteva clipe, vinul începu să sfîrîie și să arunce afară beșicuțe cu aer.

Grue și ai lui, înghesuiți între oameni, priveau și ei, ca la o minune, deși mai văzuseră păcălituri și drăcovenii de-astea.

— Fierbe vinul!... Vedeți?... Clocotește fără foc! striga unul mărunțel și băgăreț, îndemnînd oamenii să se uite, iar el, cu dreapta, cerca să-l buzunărească, din spate, pe Grue. Calapăr îl văzu, îl prinse de mîină ; dar, lunecos ca țiparul, îi scăpă și-o luă la fugă, pe ușă, și dispăru în uliță.

— Ți-a luat ceva? întrebă Dorondoc.

— Nu... răspunse Grue, după ce-și pipăi buzunarul. Dar nu mai e de trăit nici aici ; oftă și se apropie de Frau Else :

— Îți fac o rugămintă, între patru ochi. Este aici o jupîniță...

— Da ; a întrebat de dumneata. Acum doarme și m-a rugat să nu spun la nimeni, afară de dumneata, că se află aici. Zice că nu va ieși din cămăruța pe care i-am închiriat-o, două-trei zile.

— Mda... Atunci, te rog mult, să mă ajuți, împrumutîndu-mi un costum de al domniei tale. Cred c-o să-mi vină...

— Te-mbraci femeiește? Dumneata, bărbat frumos...

— Trebuie, Frau Else ; altfel nu pot împlini porunca pe care trebuie s-o împlinesc.

Hangița îl privi cu prietenie, zîmbindu-i cum numai femeile înțelepte știu să zîmbească.

Intrînd în pădure, Toma Neagu a mers, cît a putut calul de repede, ferindu-se de crengi, de rîpi, de stînci. Suspina întruna „Vai și-amar... Nu mai pot... Sînt frînt și singur... Dacă scap de gîdele lui vodă, mă sfîșie fiarele prin codru. Și nici o colibă, nimic”...

După vreo două ceasuri s-a întors la drum, cu gîndul să pornească după Voichița. Cînd

auzi lătrat de câine, se opri. Venea un convoi de care. Descălecă și se ascunse după niște tufani. Așteptă să ajungă în dreptul lui și le ieși în cale.

— Sînteți neguțători?

— Într-un fel, răspunse unul cu pălărie ponosită. Dar domnia ta, arăți a boier.

— Vai și-amar, mai samăn a...

— Mda... Chiar ne-au întreat niște slujitori domnești care veneau dinspre Bran, dacă n-am văzut un boier așa mai... îndesat, care...

— Vai și-amar! se sperie Neagu. Și?

— Am spus : „N-am văzut!” Că nici nu văzusem. Or poruncit că dacă întîlnim așa ceva, să trimitem știre la Cîmpulung ori la Bran.

Toma Neagu se îngrozi : „Am căzut în capcană”...

— Boierule, nu te speria. Ei cu treaba lor, noi cu-a noastră.

— Știm și noi că nimeni nu fuge de bine, să hălăduiască, de florile mărului, prin codri pustii.

— Și dacă duceți marfă în Transilvania...

— Vin boierule, precum se vede : butoaie cu vin.

— N-ați vrea să mă treceți și pe mine peste graniță?

— Ei, asta-i grea poveste... Ești om căutat de stăpînire și...

— Plătesc!... Plătesc cît vreți...

— Nu ; ne punem viețile-n primejdie.

— Luați-mă ca ajutor la căruțe... Vă rog! Ascundeți-mă...

— Unde? Dacă-n căruțe am avea fîn și nu butoaie...

— Vîrîți-mă într-un butoi!

— Păi... te-mbeți, boierule. Sau, mai degrabă... te-neci.

— Vă rog, oameni buni, ajutați-mă... Vărsați vinul și... Vi-l plătesc de zece ori prețul!

— Mă rog : vinul îl scoatem pe vrană, dar pe domnia ta pe unde te vîrîm?

— Slăbiți cercurile, scoateți fundul și... la fiecare cîte zece galbeni!

— Fiu-fiuu! fluieră unul din căruțași. Ce de bănet! Dară noi nu primim decît prețul vinului vărsat.

— Dară de ce să vărsăm bunătate de vin?

— Păi, nu-l putem bea tot, vorbi unul mai tînăr. Și dacă vrem să ajutăm omul, amintiți-vă că avem un poloboc gol. E bun, uscat, facem omului un pat de fîn, își pune cușma sub cap și doarme, ca un împărat în baldachin. Răsuflă prin vrană...

Toți îl lăudară pe tînărul căruțaș. După o jumătate de oră, după ce puse cîte un galben în palma fiecărui căruțaș, iar într-a celui tînăr, doi galbeni : „istețimea se prețuiește!” Toma Neagu se cuibărea în butoi.

Pîna la Bran au făcut trei ore. În ușa casei vameșului, un slujitor domnesc îi întrebă pe căruțași dacă n-au întîlnit un boier rotofei și o jupîniță îmbrăcată în ilic verde și cușmuliță castanie, pe cal pintenog, cu frîu de mătase.

— Nu cinstite slujitor. Dacă-i un răufăcător, vă pică el în gajbă, fără îndoială.

Vorba asta plăcuse vameșului, care știa și el ceva neștiut de slujitori, și fiindcă fusese „bine uns”, nu scîrțîia, ci tăcea.

De obicei, la Bran, neguțătorii plăteau vama și treceau, pe cuvînt. Acum vameșii cereau ca butoaietele cu vin să fie vîndute chiar din vamă, pentru un hangiu din Sighișoara și unul din Sibiu. Ca să ușureze neguțătoria, să nu mai dea jos butoaietele, se învoiră să cumpere și căruțele. Căruțașilor nu prea le convenea, dar se lăsară ispitiți de prețul mare la care tocmiră căruțele. Cai aveau negustorii transilvăneni.

— Luați banii, deshămați caii și vă întoarceți acasă călări, sfîrși tocmeala un sas

voinic și rumen la obraz, de parcă și-ar fi dat cu boia.

— Da, dar vedeți că... se simți încurcat căruțașul român.

— Ce să mai văd? Ziceți bodaproste, că nu mai umblați prin târguri și sate, să vindeți vinul cu vadra.

— Bine, dar noi...

— Ce vă tot codiți așa? Nu vreți? Stricăm tocmeala!

— La drept vorbind nu... nu ne codim, dar să vindem numai... cinci butoaie. Unul e...

— Toate! Am zis!

— Măi fraților, ce ziceți?... Toate?

— Ce putem face? Asta-i!... Toate! Primiră banii și bătură palma.

— Ciudat! se miră neguțătorul. În loc să vă bucurați, voi... Ori aveți apă în celelalte?

— Ferească dumnezeu! Vin bun, de același soi. Și, apropiindu-se mult de un anume butoi, căruțașul glăsui mai tare : Vorba ne-a fost să ducem... marfa pînă la Bran! Pîn-aici, noi, cu pomana ; de-aici, Cel de sus cu mila... Herr Kaufmann, ia căruțele și butoaiele și fi sănătos, cu câștig cît mai mare, că ți-am vîndut vin bun, de preț, să te lauzi la mușterii.

Judele cetății Sibiu chemă secretarul și-l întrebă de ce n-a venit valahul cu o anume

scrisoare, despre care îl anunțase, acum trei zile.

— Nepunctuali, monseniore. Nu i-am mai văzut de atunci.

Abia se așezase pe scaunul de ocîrmuitor al cetății, că la ușă s-auzi gălăgie mare, iar în birou năvăli un slujitor, suflînd greu, speriat :

— Monseniore, o femeie... o nebună, vrea să... dă buzna!

— Ce femeie? Ce vrea? întrebă Aloisius Gruber, din biroul lui.

— A izbit halebardierii de la intrare, a doborât pe alții. Are o putere... Vreo opt abia am... dar ne scapă!

— O nebună în Casa Sfatului?

— Zice că are o scrisoare pentru luminăția voastră.

— O femeie? Cu o scrisoare?...

— E îmbrăcată ca o hangiță săsoaică, încălțată cu ciubote.

— Legați-o! porunci judele.

Răsuflînd șuierat, ca după o luptă grea, săsoaica răzbi în biroul judeului și vorbi, cu plecăciune :

— Iertați că dau năvală, dar de cinci zile straja Sfatului îmi pune vîrful suliței în piept și nu mă lasă să intru. Herr Aloisius Gruber, mă cunoști?

— Nu! Nu te-am văzut niciodată!

— Îmbrăcat-am straie muieresti, nu ca să vă sperii, ci ca să scap de dușmanii stăpînului meu, banul Mihai, dușmani care mișună prin cetate, mai rău ca șobolanii și ca șerpii în tufișuri.

— Ești nebun?

— Îngăduiți-mi, vă rog, să vă pun în mînă scrisoarea.

— Scrisoarea? se cruci Gruber. Ce scri...

— Strajă, lasă-mi dreapta slobodă, să scot scrisoarea din sîn.

— Ai cumva arme asupra ta? întrebă judele.

— Cercetați-mă!... Își smulse broboada colorată, cu flori multe, și vorbi răspicat : Am îmbrăcat fusta și cămașa hangîtei de la „Butoiul de aur”, pentru că într-alt chip nu puteam intra la luminăția ta.

Diacul Aloisius Gruber se străduia să-l lămurească pe judele cetății, că Alexandru vodă din Țara Românească are mulți bani și plătește sumedenie de iscoade. Român Grue, stînd în picioare între cei doi dregători, își mărturisi păsul lui, care era și al țării, jefuită de sultan, cu ajutorul unui domnitor care pune biruri peste biruri, dări peste dări, angarale peste angarale. Și ce brumă mai rămîne la casa românului jefuiesc ienicerii și tătarii, tot cu

îngăduința lui vodă. De aceea nici neguțătoria sașilor la miazăzi de munți nu mai merge cum mergea : vadurile se sparg, dughenele se pustiesc.

— Oamenii nu mai pot răbda, monseniore. Așteaptă un cîrmuitor vrednic, cu care să sară la luptă.

— Cunosc starea țării, adevărați judele. A Transilvaniei nu-i cu mult mai bună. Răspoimîine, la orele zece, ai răspunsul, adăugă judele, după ce citi scrisoarea.

— Vă mulțumesc din inimă, monseniore.

Cu o bunăvoință care-l cam miră pe Grue, Aloisius Gruber îl sfătuie să stea liniștit la han, pînă cînd slujitorii îl vor vesti să vină la Casa Sfatului să primească răspunsul.

Fericit că, în sfîrșit, a împlinit porunca banului Mihai, Român Grue a ieșit din Casa Sfatului așa de vesel, că parcă zbura. Pletele îi fluturau în vînt. Fustele îi fîlfîiau în jur, ca niște aripi. Și numai cînd a băgat de scamă că lumea se oprește și cată la el cu nedumerire și chiar cu spaimă, Grue a rîs, a intrat într-un gang, și-a înnodat broboada pe cap, și-a așezat coșul pe braț, ca să pară o săsoaică tîrgoveată. Dar, deodată, cineva cunoscut îi tăie calea și întrebă batjocoritor :

— Ce mai faci... viteazule? Ai ajuns și-n Sibiu?

— Ce vrei... săsoaico? se sperie cel întrebat.

— Nu știu dacă trebuie să-ți pun o piedică, să te răstorn pe pietrele astea ori să te amețesc cu câțiva ghionți, să te satur de urmărire.

Cunoscându-l, în sfârșit, Radu Cujbă amuți. Buzele-i șoptiră fără voie:

— Român Gr...

— În carne și oase, cu musteața rasă și îmbrobodit de Else, nu de tine.

— A...ai dus scrisoarea?

— Dus! Mulțumesc cerului!

— Aaah!... Îmi vine să te...

— Domol, că râde Sibiul, dacă te vede stîlcit de-o... muiere.

— Or să-ți răpună capul slujitorii mei... pînă la urmă!

— N-are rost, Radu Cujbă ; pentru omor sfatul cetății te spînzură în pădurea de la Dumbrava. Și nu face să jelească Voichița după domnia ta.

— Voichița se află în Sibiu ; ne întîlnim pentru logodnă!

— Aha!... Trebuia să-mi închipui... se întristă Grue. Vorbind, au ajuns la han. Calapăr îl luă în primire :

— Ei, Român Grue, te-ai lăsat prins de Radu Cujbă?

— Ne-am întâlnit întâmplător, deși mă caută și mă pîndește de multe zile, cu străji, slujitori, iscoade, vînduți. Povățuiesc să nu se mai ostenească : scrisoarea a ajuns unde trebuie. Așa că mai bine să bem o cană de vin împreună, ca să înțeleagă și dumnealui că sîntem români și că vrem binele țării și al norodului.

— Nu mă-njosesc să beau cu... bolmoji cuvintele în nehotărîre. Aprinși, cufundați în vorbire, n-au văzut-o pe Voichița coborînd treptele în sala hanului, ci au auzit-o doar întrebînd :

— De ce înjosire e vorba, jupîn Radu Cujbă? Toți întoarseră capetele, cu uimire :

— Domnia ta aici?... Voichița!... Logodnica...,

— De ce vă mirați așa? Oare n-ați fi vrut să vin? Cuprinși de emoție, Grue și Cujbă vorbiră aproape la fel :

— Ba da!... Cum să nu... Sînt fericit!... Fericit!

Simțind foarte limpede care rostea cuvinte din inimă și care vorbea cu prefăcătorie, Voichița surîse cu subînțeleș :

— Ei, așa da, mai merge! Numai bucurie și... fericire.

— Iartă-mă că mă vezi îmbrăcat muiere, zise Grue.

— Și eu am rugat-o pe Frau Else să-ți împrumute straiiele.

— Tu?... Mă bucur, Voichițo! Te-am bănuit de...

— Am venit să-ți spulber bănuielile, Grue. Toate bănuielile! Asemenea schimb de cuvinte îl înfurie și-l umili pe Radu Cujbă ; plecă amenințînd :

— Așa?! V-ați unit împotriva mea? Tot eu am să te ucid, Român Grue Grozovanul!

— Șterge-o, furiosule, fală mare traistă goală și... hurduburdu prin cămară, ia-l de păr și dă-l afară! îl descîntă Calapăr.

În urma celui plecat în clocot de mînie, apăru Micloș, minunîndu-se :

— Bella seniorita!... Te rog să mă primești, domniță, slujitorul domniei tale. Ești Artemida mea!... Îngăduie să-ți închin, prea plecat spada mea și să-ți depun, la picioare, trofeeale tuturor adversarilor mei... Seniorita, primește

dragostea mea de cavaler rătăcitor care, de azi încolo, va trăi numai pentru tine...

— Ăsta-i mai zărghit decît Radu Cujbă! rîse Voichița, Declarațiile înflăcărate ale Reiterului Micloș se opriră aici, pentru că, în curtea hanului, intrară trei căruțe cu trei butoaie de vin din Muntenia, iar papa Hildebrandt o striga pe Frau Else să le ia în primire și să le așeze în pivniță.

Trecînd pe lîngă căruțele cu butoaie, Iliuță se cruci : auzea pe cineva vorbind și horcăind într-unul din butoaie. Ascultă, lipind urechea de doagă și, speriat, alergă la Grue, șoptind misterios :

— Bădiță, într-un butoi... vorbește un om!

— Ce? Te-ai smintit, băiețas?

— Nu! Vorbește... ca noi. Zice : „Scoteți-mă de aici... vai și-amar”...

— Haiti! strigă Dorondoc. Un butoi în care vinul se văietă cu... vorbele unui anume boier. Te-ai ars, Grue : a venit fata, hop și tata!...

— E cineva-n butoi... Jur! Vorbește, nu-i bazaconie...

— S-o fi îmbătat... vinul de zdruncinătură și vorbește singur.

— Frau Else, a dat berechetul peste dumneata : ai cumpărat vin cu glas de om! rîse și Grue. Iliuță, care-i polobocul grăitor?

— Țsta-i... Na! Și Osman aude și-l latră.

— Hei butoiule, zi ceva mai tare, să te-auzim!

— Ce-i, cavalerilor? A intrat un drac în butoi? Întrebă Micloș. Papa Hildebrandt luă un ciocan și ciocăni de trei ori în doage. Printre ciocănituri răzbătu glas slab, deznădăduit :

— Ce faceți? M-asurziți... vai și-a... Dați-mi drumul!... Mor!... Deși Calapăr știa acum cine era închis în butoi, făcu haz :

— Spune, omule, cine te-a... turnat în butoi?

— O fi un diavol! zise Dorondoc. Chemați un popă. În liniștea de-o clipă s-auzi ruga :

— Dați-mi drumul că mooor!... Vai și-a... Vă rog!...

Auzind rîsete și mirări, Radu Cujbă își calcă pe inimă și se apropie de mușterii hanului, adunați în jurul butoaielor. Porunci :

— Dați foc butoiului! S-ar putea să fie cine știe ce primejdie... Dați-l jos, de-a dura și dați-i foc!

În liniștea mirată, de cîteva clipe, s-auzi glasul din butoi :

— Te cunosc... Ești Radu Cujbă! Tu..., logodnicul...!

— Jupîn Neagu, dumneata ești? Cum ai... ajuns?... Scoateți-mi repede socrul... părintele meu!

Calapăr o aduse pe Voichița aproape de butoi, îndemnînd-o să-i vorbească. Deși se simțea rușinată de o întîmplare ciudată și caraghioasă ca asta, întrebă :

— Tată, mă auzi? Cine te-a închis în butoi?

— Scoateți-mă de-aici... mor! Mă înăbuș.

Cel dintîi, Român Grue luă o daltă și ciocanul din mîna lui papa Hildebrandt și, ajutat de Dorondoc și de Voichița, l-au scos pe Toma Neagu la lumină. Arăta îngrozitor și mirosea de cîrmea nasurile. Dar cei trei l-au învelit repede într-o pătură și l-au dus fuga, la feredeul hanului, să-l spele și să-l ajute a-și dezdoi picioarele, gîtul și spinarea, cocîrjate dupa încăperea butoiului. Întîmplarea a stîrnit mirare și haz în toată ulița. După ce se curăță și se schimbă în straie noi, cumpărate de Voichița și Dorondoc, porunci Frau Else să aducă mîncare și băutură. Și îndată porni o petrecere ca aceea, cu prietenii și cu mulți mușterii. Numai Radu Cujbă fierbea în oală seacă. Îl înmărmureau privirile de gheață ale Voichiței, iar la glumele prietenilor lui Grue îi venea să urle de mînie.

— Jupîn Cujbă, om fără drujbă, unghie de gaie, coadă de tigiaie, cap de udubaie, plin numai cu paie...

Fie ca să-și tămăduiască oasele și măruntaiele zdruncinate, fie de bucurie c-a scăpat de satîrul călăului, Toma Neagu se întrecea cu cei tineri în băutură și în glume. Dorondoc îi cînta :

— Să trăiești întru mulți ani, cu vin bun de Drăgășani!

Voichița a cercat să domolească graba părintelui său în deșertarea paharelor, dar fără izbîndă :

— După atîta zdruncinătură, după ce-am trecut prin atîtea primejdii, m-a cuprins nestins dor de viață. Vreau să petrec!

Folosind clipa de tăcere, Radu Cujbă, înfuriat că nimeni nu-l băga în seamă, întrebă, vrînd să-și arate grija pentru... socru.

— Dar de ce-ați plecat din București?

— De răul lui vodă! răspunse repede și înțepat Voichița. L-a omorît pe unchiul Iordache. Și cum însumi am legături cu banul Mihai...

— Tu, Voichița mea! legături cu acel răzvrătit?

— Nu sînt Voichița dumitale! Inelul de logodnă ți l-am înapoiat : știi în ce... vitejești împrejurări.

— Te poftesc a nu mă înjosi, față de...

Fata nu ținu seama de „poftirea” lui Cujbă și își urmă gîndul pînă la capăt, mărturisind că numai răuvoitorii, slugoii lui Alexandru vodă și proștii nu vor să știe că banul Mihai este omul de care țara are nevoie acum, ca să se mîntuie din robia otomană. Neagu zise, cu admirație :

— Auzi, Radu Cujbă, ce fată isteată și vitează am?

— Vitează? De ce?

— Pentru că a știut să scape din ghearele călăilor lui vodă, călăi printre care te prenumeri și ticăloșia ta! îl înfieră Român Grue.

— Nu îngădui! țipă „ticăloșia” sa.

— Ce, ce nu îngădui? îl pocni cu vorba Toma Neagu. Că ăsta-i adevărul.

— Rangul meu! Sînt din neamul Cujbă, care... Aici sări Micloș, cu duhul lui de cavalier rătăcitor :

— Un nobil își apără onoarea și faima cu spada!

— Eu, Radu Cujbă, nu mă bat cu orice țărănoi!...

— Norodul l-a pus în cîntec pe acest...
țărănoi! își apără Dorondoc prietenul : Verde
foaie ca lipanul, Român Grue Grozovanul mi ți-l
bate pe Dudău și ne mîntuie de rău... Și-a luat
acuma slujbă, să mi-l bată și pe Cujbă...

Ca să scape de batjocura celor din jur,
Grue zise cu îngăimare :

— Dacă trebuie... neapărat, mă bat. Mai
ales Micloș sări în sus de bucurie :

— Să te văd, Grue, ucenic al meu întru ale
spadei!

Feriră repede mesele la o parte, făcînd loc
pentru duel. Înainte de a scoate sabia din
teacă, Grue întrebă, ca să-l înfurie :

— Ți-i frică, jupîn Radu Cujbă?

— Frică? De cînd te urmăresc să te răpun
și să-ți iau scrisoarea! Măria sa mă face spătar,
iar Toma Neagu îmi dă fata de soție... Acum,
gata! Te răpun...

Grue se răsuci către Calapăr, șoptindu-i :

— Dacă voi cădea, mîine luați răspunsul de
la jude și-l duceți măritului Mihai-vodă!

— Vodă? clocoti Cujbă. De cînd?

— Pentru noi, Mihai este de pe acum
voievod! îi dădu răspuns Voichița.

Îndrumător și judecător, cavalerul Micloș
porunci începerea duelului. Grue îl ținu la
distanță, cu multe lovituri, obosindu-l; din cînd

în cînd, arăta că știe să se bată, dar îl cruță. Micloș îl lăuda :

— Bun ucenic am!... Nu lovi mișelește, nobile Cujbă! Fii cavaler! Așa...

Cu o mișcare dibace, Grue smulse sabia din mîna potrivnicului. Dar în clipa aceea răsună un șuier ascuțit, iar Ianoș strigă, îndemn pripit :

— Pe el!... Pe el, slujitori!... Hai!... Hai! Ce așteptați? Împungeți-l cu sulile! Mișeilor! urlă, furios și nevolnic, văzînd că nici unul nu mișca, de parcă i-ar fi înmărmurit o vrajă.

— Astîmpără-te, cavalerie! îl opri Voichița. Nu-ți mai răci gura degeaba : acești oameni sînt în slujba mea.

— În slujba... se poticni Cujbă. De un...? De cînd? De ce?

— De cînd au înțeles și ei că numai ticăloșii îl mai slujesc pe Alexandru vodă.

— Nu îngădui! se răcădui Cujbă, spumegînd.

— Cuminte-cumințel, jupîne! îi puse Grue vîrful săbiei în piept. Cu cea din urmă sfortare și limpezime a minții, Radu Cujbă amenință :

— Vestește slujitorii de la Cîineni să se ațină. Eu mă ațin la Bran!

— Aține-te sănătos! îi ură Român Grue.

— Cine o să mă oprească? se pieptoși Cujbă.

— Eu! zise Voichița, smulgîndu-i cușma din cap. Dorondoc, scoate-i ciubotele, contășul, pantalonii. Așa... În colțuni și-n izmene n-ai decît sa te duci pînă la Alexandru vodă, să te pună strajă la tronul său cel blestemat.

Și pe cînd Dorondoc și Iliuță îl dezbrăcau, iar lumea rîdea cu hohote, Frau Else, gazdă nepărtinitoare, îl luă de mînă pe Cujbă și-l urcă pe scară, să-l adăpostească într-o odaie mai dosnică :

— Herr Cujba, dumneata locuiești la „Butoiul de Aur”, pînă s-or uita relele pe care le-ai făcut.

După ce coborî iar scara în mijlocul mușteriilor, Frau Else abia mai prididea cu adusul fripturilor, salatelor, vinului. Mai cu gluma, mai cu seriosul, dar toți bucuroși, fiecare pentru pricina lui, cinstiră din vinul proaspăt adus de peste munți, regretînd că un butoi a fost cușcă și ascunziș pentru Toma Neagu. Nu era în pagubă hangița : Voichița a plătit de două ori vinul cît l-ar fi cuprins, dacă n-ar fi fost ceea ce o ciudată întîmplare l-a făcut să fie.

În cinstea vinului și mesenilor petrecăreți, trăgînd cu ochiul la Voichița și la Grue, Dorondoc a ticluit o ghicitoare :

— Măi Grue, măi Grue, vin să-ți spun o bucurie : la nunta ta cine joacă? Sfînta poamă busuioacă...

7. Ultima încercate a șarlatanului

Așa cum a făgăduit judele Sibiului l-a chemat pe Grue și i-a dat scrisoarea către banul Mihai, însoțită de o placă de aramă gravată cu stema Transilvaniei.

Au străbătut munții Parîng, pe cărări tainice, numai de ciobani știute. Au urcat, în multe locuri, cu caii de frîu, pe cărări înguste și prăpăstioase, pe sub cleanțuri amețitor de înalte. Moțoc izvodea cîntare, în cinstea priveliștii :

— Munții Parîng multe doruri strîng ; prin adinci ponoare, cu limpezi izvoare, doruri căprioare...

Și Calapăr găsea că-i minunat de frumos, dar și de înspăimîntător :

— Un pas greșit și bîldîbîc farafastîc, drept în gheenă.

— Chiar așa, dîrdîi Iliuță. Uite ce vultur mare colo, în cleanț.

— Pajură, băiețuș! Ochește-o cu praștia, îl întărită Calapăr. Că la Sibiu, un pui de sas te-a dăscălit tot timpul cu praștia.

— Am prins meșteșugul, dar... să văd de-o nimeresc.

Dar cum se opriră drumeții, pajura fîlfi din aripile-i mari și se-nălță în zbor. Iliuță a rotit praștia și piatra slobozită a lovit într-o aripă. S-a răsucit uriașa pasăre pe-o parte, a bătut tare din aripa sănătoasă și s-a lăsat jos, pe-un tăpșan, cu iarbă deasă și țepoasă. Încurajat de isprava-i, băiatul s-a cățarat pînă la tăpșan, i-a pus cușma în cap, să nu-l sfîșie cu pliscul, a luat-o și-a coborît-o la cărare : era mult mai mare ca un gînsac bătrîn. Acum îi părea rău c-a lovit-o : sîngele parcă-i curgea lui dintr-o rană nevăzută. Calapăr îl mîngîie, ajutîndu-l să-i lege aripa, și-o luară cu dînșii :

— O îngrijești pînă se tămăduiește și poate-o îmblînzești, că-i tînără. Bandajată, o puseră într-o desagă și-o atîrnară la oblîncul lui Suru, calul lui Iliuță. Poposiră la un izvor și prînziră. Pajura privea la ei cu ochi de gheață și nu vru să mănînce carne friptă.

— Trebuie să vînam o lighioană, ceva, zise Grue, să hrănim pasărea asta.

La coborîș, intrară într-o pădure de brazi și drumul se făcu mai ușor. Apoi dădură într-o

poiană largă, la marginea căreia se afla o stînă cu oi multe și dulăi voinici. Opriră și așteptară ca baciul să domolească înverșunarea zăvozilor, care săreau la cai să-i sfîșie, nu alta. Speriată peste măsură, pajura izbea cu clonțul și se zbătea să iasă din desagă.

Oameni prietenoși, dornici de musafiri, ciobanii îi primiră cu drag, îi ospătară cu mămăligă de mei, urdă și caș, brînză de burduf și pastramă de capră. Pajura căpătă o bucată de carne de oaie. O vreme se îndeletniciră cu povestirea unor întâmplări puțin obișnuite, auzite prin munții și satele pe unde se petrec cu turmele. Istorisiră și cum au vînat, astă-primăvară, un zimbru, al cărui cap, cu coarne groase frumos arcuite, îl curățiseră de piele și-l țineau ținut în peretele stînei, ca podoabă.

— Ce bine seamănă cu stema Moldovei, observă Grue, îmi amintește de satul meu din Munții Ceahlăului și mă înduioșez.

Dormiră o noapte în stînă, iar dimineața, la plecare, în afară de un burduf de brînză, o bucată de pastrama, baciul dăruiei lui Român Grue și capul de zimbru.

— Să-ți aducă aminte de noaptea petrecută în povești, la stîna din Parîng.

Pe drum, Calapăr băgă de samă că poartă cu dînșii stema Transilvaniei dată de judele

Sibiului, că pajura ar putea fi stema Țării Românești, iar acum cu capul de zimbru au și stema Moldovei.

— Întocmai, măi Răpalac, cetitor în zodii și în stele, izvor de zicale și scormonitor de istorie.

Pe înserate poposiră la schitul Iezeru ; dar pe banul Mihai nu l-au aflat acolo ; plecase lăsînd vorbă că, împreună cu Preda și Stroe Buzescu, s-au adăpostit în mînăstirea Căluu, dintre dealurile Oltețului. Acolo, vorbeau despre neîndurarea lui Alexandru vodă :

— Nu mă iartă, dragii mei, zicea Mihai, cu îngîndurare. Nu mă iartă, dar tremură de frica mea. Și are destui ticăloși și vicleni care-mi aduimecă urma. Știu și cu cît îi plătește vodă ca să mă ucidă.

— Atunci de ce nu pleci la Țarigrad să tocmești domnia?

— Aștept o veste foarte însemnată. Trebuia să vină la schitul Iezeru, dar mă simțiseră răii și a trebuit să plec.

— Fii cu ochii în patru, bane Mihai! stăruie Stroe.

— Da, dar să nu ne arătăm nici prea îngrijorați, că ne scornesc călugării din Căluu nume de fricoși! zîmbi ușor Mihai.

Din ușa chiliei, Preda văzu intrînd pe poartă un rădvan tras de doi cai suri, cu un surugiu argeșan, după port ; opri în fața stăreției și din el coborî o femeie tînără care urcă repede în pălimarul îngust al arhondaricului.

— Bane Mihai! strigă cu uimire Preda Buzescu, a venit Velica, doamna lui Vlad vodă...

— Întîmpin-o tu și deocamdată nu-i spune că sînt aici.

Aproape în aceeași clipă, ieșind din chilie, Stroe Buzescu dădu nas în nas cu trei călugări. Apropiindu-se de pălimar, călugării se așezară în rînd, iar cel mai voinic, smucindu-și rantia, trase sabia urlînd :

— Stroe Buzescu, dă-te prins!

— De ce, mă rog? Și cui? Ție, care intri hoștește în casa mea? se miră Stroe, aproape vesel.

— Adăpostești un răzvrătit împotriva domniei.

— Nu cunosc un răzvrătit împotriva domniei, ci doar împotriva unui tiran, al cărui loc este în ștreang, nu în scaun domnesc.

— Da? Te dai pe față și tu cu nume de împotrivor domniei?

— Și, mă rog, cine ești tu de cutezi a pătrunde tîlhărește, aici, în ctitoria noastră, a Buzeștilor?

— Sînt aga Scarlatache Dudău!... Te străpung!...

Fulgerător, Stroe trase sabia și începu lupta. Răcnetele și zăngănitul armelor o sperie pe Velica doamna. Ieșind în ușa stăreției, întrebă cu mirare :

— De ce-ați tras spadele, boieri dumneavoastră? Luptînd, Stroe Buzescu dădu răspuns :

— Acest mișel intră hoțește în ctitoria noastră și, cutează a ne batjocori.

— Îl cunosc, e aga Dudău! îl ținti tînăra doamnă cu privirea. Am stat numai o săptămîină în București și de trei ori m-a oprit pe uliță, samavolnic.

— Pentru că și... domnia ta ești un fel de suveică a răzvrătirii, o înfruntă aga. Măria sa zice că vrei tronul Moldovei și al Țării Românești. Dar v-am prins, cuibar de răzvrățiți! Am în pădure treizeci de slujitori. Cu un șuier îi aduc în mînăstire și...

— Și ce vrei să faci cu ei? Să-i pui să se roage la sfinții de pe pereți? îl batjocori Buzescu.

Aga nu răspunse batjocorii, ci se lăudă că are știre din Sibiu, că „răzvrătorul cel mare” așteaptă aici pe un slujitor al lui, Român Grue, cu scrisoare de la judele acelei cetăți.

— Are Alexandru vodă iscoade așa de agere, pretutindeni? întrebă Velica doamna.

— Are! După acel Grue s-a dus Radu Cujbă, dar... Și-atunci am hotărât să iau eu taurul de coarne : atac Căluilul, prind și pe răzvrătit și scrisoarea... Și după cum se vede, am noroc : duc legați, la picioarele tronului, patru dintr-o dată. Unde-i banul Mihai? Spune, că te străpung!

— Sînt aici! grăi banul Mihai apărînd în ușa chiliei.

— Loviți-l ; porunci, fără să bage de seamă că nu prea are cui : fiindcă cele două ajutoare, în rantii călugărești se-nghesuiau în scara stăreției, dîrdîind de frică. Prindeți-l! Ce stați? Vă temeți de sabia lui? Dă cu stînga, de aceea sperie. V-a încremenit privirea lui?

— Adună-ți, agă, slujitorii și pleacă, repede, de-aici, porunci Mihai. Dudău înțepeni o clipă și bîlbîi :

— Da... Înțeles, plec mă... măria ta... Dar mă spînzură vodă, dacă...

— Dacă te spînzură el, surîse Mihai, îmi ușurează mie povara. Ocara asta desăvîrși în

inima lui Dudău o răsturnare amețitoare ; vorbi aprinzându-se stacojiu la față.

— Sînt... am putere, măria ta! Pot lupta și cu cinci de-odată. Jur credință măriei tale, pe veci!

— Cum adică? se încruntă banul Mihai. Ai venit cu gînd ucigaș și juri să mă slujești cu... credință? Haida-de!

— Jur în fața altarului! Îngăduie-mi să fiu sluga cea mai de rînd, îngenunchie Dudău, ca să-mi pot dovedi credința... Jur!... Jur!...

— Fie! Poruncește slujitorilor să se risipească! surîse banul Mihai.

— Poruncesc!... Poruncesc îndată!... și porni pripit, vorbind întru sine, cam în felul călăului de pe podișca osîndelor din București : Vai, ce privire la omul ăsta!... Ce glas!... Și-n mîină, paloș de flacără...

Mihai se apropie de Velica doamna, rămasă și ea, în uimire, acolo, în pălimarul stăreției, așteptînd sfîrșitul acestei caraghioase întîmplări.

— Doamnă, iertare cer că te-am întîmpinat cu sclipire de paloș, iar nu cu zîmbet și voie bună, cum s-ar fi cuvenit, întru cinstirea neprețuitei tale frumuseți.

— Încă o dată m-am încredințat, Mihai, că tu zămislit ești a fi oștean și ocîrmuitor. Paloșul

pare o prelungire a mâinilor, a făpturii, a luminii tale, care, din ființa ta se resfiră peste lume.

— Doamnă Velica, mă copleșești... Poftește, rogu-te, în chilioara noastră, la sfat.

Intrînd și așezîndu-se în jilțul de stejar oferit de Mihai, Velica surîse cuminte, vrăjit de gingaș, și urmă vorba :

— Mihai, am venit să te rog și eu, ca și Stanca soția ta, ca și Sima, soția lui Stroe, ca și tata Ioan Noroceă și încă o mie alții, să te ferești din calea mișeilor. Să fii cu băgare de seamă. Căci tu, Mihai, în clipa asta e amărăciune, năduf, umilință și durere, întruchipezi nădejdea și lumina noastră a tuturor.

— Velica are dreptate! adeveri Stroe Buzescu, așezîndu-se pe laiță să-i aibă, pe Mihai și pe Velica doamna, în față, să-i audă și să-i admire.

— Cu ajutorul vostru, prieteni. Îndată ce-mi vine răspunsul de la Sibiu, plecăm, hotărî, privind cum, în ogradă, aga Dudău își suduia slujitorii cărora nu le venea a crede schimbarea la față a căpeteniei.

— Eu și Preda te însoțim, bane Mihai.

— Sfatul meu este să mergi la Țarigrad, povățui Velica, să-ți rînduiești treburile

domniei cu prietenii de acolo. Îți dau scrisoare către pașa Ahmet și către un cămătar. Iei bani, cît îți trebuie, în numele meu. Eu și tata rînduim lucrurile în Transilvania, cum e mai bine. De altfel, scrisoarea de răspuns care-ți va veni, nădăjduiesc, de la Sibiu, poartă iscălitura craiului Sigismund Bathory și-i adresată, cu rugăminți, marelui vizir Sinan pașa. N-am adus-o eu, de teamă să nu fiu prădată.

Stabiliră să plece prin Strehaia, să ocolească Craiova și să treacă Dunărea pe la Turnu Severin, Stroe ieși să dea porunci pentru săvîrșirea pregătirilor. Rămași singuri, Velica și Mihai tăcură cîteva clipe, lăsînd să grăiască privirile și amintirile de acum patru ani, din vremea nunții de la Tecuci.

— Ai vrut să mă salvezi de la o mare rușine : eram mireasa răpită... Cele trei luni cît a trăit Vlad vodă, becisnicul meu soț, cînd m-am visat doamnă a două țări : să unesc Moldova cu Țara Românească. Acum, ca și tatăl meu, mă zbat între Iași, Tîrgoviște, Pitești și Alba Iulia. Cinci nobili transilvăneni mă cer de soție. Dar tata m-a făgăduit lui Aron...

— Răpitorului?

— Acum domn în Moldova. Iar mama Stana e încă încredințată că sînt ursită a întruchipa unirea țărilor române. Înțelegi?

— Știu că acesta era visul cel mare al unchiului tău Petru voievod, cel cu sînge basarab și mușatin.

— Cine mai poate nutri, azi, vis măreț și cutezător ca acesta?

— Cutezarea lui ametește ; dar cineva tot va trebui să cuteze. Va trebui! rosti, cu hotărîre, marele ban.

Se așternu tăcere. Mihai luă dreapta Velicăi și o mîngîie încet, cu o nebănuită gingășie. Cînd auzi pași urcînd scara în pălimar, doamna își trase mîna încet, apăsînd și făcînd-o pumn, în palma lui puternică și fierbinte. Lucirea diamantului din inel se înfrăți cu sclipirea lacrimilor din ochii femeii și cu fulgerarea din ochii bărbatului. Vraja învăluitoare ca o pînză de raze țesută cu aripi de aur a fost sfîșiată de un glas puternic, bărbătesc :

— Sînt Român Grue : aduc răspuns dorit și așteptat.

Ieșindu-i cu grabă în cale, banul Mihai luă scrisoarea, o citi, cu încruntare din sprîncene, mulțumi și, luminîndu-se la față, o întinse doamnei Velica :

— Transilvănenii ne ajută. Plecăm, fără zăbavă.

— Vei fi domn, bane Mihai! îl asigură Stroe Buzescu.

— Nu rîvnesc tronul din deșartă poftă a măririi, prietene Stroe. Dar am de împlinit o poruncă mai presus de mine : să scot țara din suferința, umilința și jalea în care au prăbușit-o domnii, de la Radu de la Afumați încoace.

Privindu-l pe Mihai, Calapăr izvodi, în gînd, o ghicitoare despre ochi și sprîncene : „Sub două păduri întinse, două lacuri aprinse”. Iar Grue nu-și putu stăpîni pornirea și zise :

— Ai grăit, mărite, ca din cugetele noastre. Să trăiești, măria ta! Să domnești, cu faimă și belșug, cu bine pentru țară și norod. Fii stavilă vitează în calea multelor rele care ne năpădesc...

Banului Mihai îi plăcu așa de mult această urare, încît se repezi la Român Grue și-l strînse în brațe, frățește. Genele Velicăi pîlpîiră des peste lucirea ochilor albaștri. Rosti, cu mîna pe inimă.

— Mihai, ia-ne jurămînt la toți șase cîți sîntem aici, că vom păstra taină despre gîndurile tale, pînă la împlinirea lor.

Banul Mihai era bucuros că tocmai doamna Velica a cerut acest jurămînt. Îngenuncheară și jurară, în șoaptă, dar din adîncul cugetului și al ființei lor.

La întoarcerea în chilie, văzură rînduite în pălimar o pajură cu aripa bandajată, o stemă din bronz a Transilvaniei și capul de bour cu coarne încovoiate.

— Cine le-a adus? întrebă Mihai.

— Noi, răspunse Grue. Pajura a prins-o Iliuță. Stema cu turn ne-au dăruit-o sibienii, iar zimbrul e din Carpații noștri.

— Flăcăilor, rînduitu-le-ați voi anume așa, sau întâmplarea?

— Nu, mărite, vorbi Calapăr cu tîlc : așa vin de la sine : pajura, cele șapte turnuri și capul de zimbru. Adicătelea... trei steme puse împreună la un început de drum...

Mihai îi ținti cu ochii lui mari negri, frumoși, grăitori și nebiruiți în puterea lor și șopti ca pentru sine :

— Țin seama de tîlcuirea aceasta... și vă mulțumesc, flăcăi, pentru asemenea iscusite semne, închinat mie. De unde sînteți de loc?

— Ion Calapăr e din Argeș, Tudor Moțoc zis Dorondoc e transilvănean, de pe Mureș, iar eu Român Grue sînt din Moldova, din Costișa pe Bistrița.

— Iar eu sînt din București! sări Iliuță cu vorba, biruindu-și sfiala. Dar acu-s cu bădița Grue... se cheamă că-s de pretutindenii...

— Mă bucur din inimă, prieteni. Și acum, la drum!

— Cale bună și izbîndă, Mihai, îl îmbrățișă Velica doamna. De aici încolo, viața ta, voievoade, este una cu viața noastră.

Îl însoțea Stroe Buzescu, Român Grue și prietenii lui, trei slujitori armați, Scarlatache Dudău și diacul Dositei, adică nouă însoțitori, pe cai buni, în straie de negustori. Slujitorii mai aveau cîte un cal de schimb. Iliuță s-a rugat să meargă și el pînă la Dunăre.

În frunte, călărea Stroe Buzescu, iar Român Grue și ai lui încheiau șirul. Mergeau în trapul cailor și cu ochii în patru. După două ceasuri de mers în trap vioi, poposiră la un izvor. Dintre toți, Calapăr părea cel mai îngrijorat. Se întreba în sine : „De ce l-o fi luat banul Mihai pe Dudău cu dînsul? Pentru că i-a jurat credință? Pentru că știe că nu se mai poate întoarce la vodă fără capul măritului Mihai, că și-l pierde pe-al lui?” Bănuiala i-o întări și Iliuță :

— Aga schimbă priviri piezișe și șoapte cu slujitorul cel cu pană de cocoș.

— Să nu-i pierdem din ochi. Că Dudău e ca un drac ; șade și-ntr-un vîrf de ac.

Dorondoc, ca de obicei, îngîină doină :

— Mîndra mea, fată bogată, n-arunca privirea roată, că pricepe lumea toată... Prinde dorul și ți-l leagă c-un fir de mătasă neagră, că și eu mi l-am legat, dar l-a rupt și mi-a scăpat...

Porniră iar. Iliuță pîndea, cu coada ochiului. Văzu că acel slujitor cu pană de cocoș rămînea în urmă și-i șopti lui Român Grue :

— A dat cotul după crângul cela...

Grue făcu semn alor lui și Calapăr și Dorondoc galopară după dînsul, îl înconjurară :

— Încotro, mușteriule?

— Am uitat ceva... la izvor.

— Da? întrebă Grue. Dă-ncoace răvașul primit de la Dudău!

— Ce Dudău? Ce răvaș? se răsti slujitorul, furios.

— Acesta din chimir!... i-l smulse Calapăr, fulgerător de repede.

— Nu știu ce... nu pricep slova, se bîlbîi vinovatul.

— Îl citesc eu... zise Grue. A, legați-l fedeleș pe dumnealui, de copacul de colo. să afle ce ticălos răvaș ducea în chimir.

Într-o clipită, Dorondoc și Calapăr îl legară și, ca să-l înspăimînte, răpeziră jungherele, înfigîndu-le în tulpină, la cîte un lat de mînă depărtare de obrazul și umărul celui legat. De groază, a leșinat, îl lăsară așa.

Încălecară și alergară pînă-l prinseră din urmă pe banul Mihai. Grue îi șopti la ureche despre răvașul găsit la slujitori. Banul își opri ceata la un mic rateș, nu departe de Strehaia. Se trase mai de-o parte și citi răvașul :..Prea cinstite agă al Craiovei, pe seară o să ajungem la Strehaia. Tragem la han. Trimite repede acolo niște oameni cum ne-am înțeles. Cît mai voinici și mai fioroși. Eu m-am făcut a mă speria de paloșul răzvrătitului, ca să mă ierte și să mă ia cu el. L-am făcut să mă creadă de-ai lui... Nu ne mai scapă din mînă. Ca oamenii domniei tale să-l cunoască, scriu că răzvrătitul e îmbrăcat cu haină de catifea albastră, tivită cu blăniță de jder, cu...”

— Iuda... Flăcăilor, îl spintec cu sabia!

Grue căută să-i domolească furia și-l rugă să nu-și mînjească mîinile cu sîngele unui mișel.

— Lasă-l în seama noastră : avem noi o răfuială mai veche cu dumnealui, zise și Moțoc.

— Ce plănuieți?

— O să afli la vreme, măria ta. Te rugăm să poruncești diacului Dositei să ne-ajute.

Banul Mihai zîmbi și porunci diacului să împlinească voia lui Grue.

— Te rog să scrii un răvaș întocmai ca acesta : slova și cuprinsul ; schimbă numai

semnele. Adică : „răzvrătitul e îmbrăcat cu surtuc cafeniu din piele de căprioară, poartă cușmă neagră cu pană de șoim, pantaloni verzi, în picioare ciubote negre, iar chimirul din piele cărămizie, cu nasturi galbeni”... Calapăr duci tu răvașul la Craiova! hotărî Grue.

— Adică să-l învăț pe Dudău zicala : cine sapă groapa altuia...

— Mîine fi-vom la Strehaia.

Preschimbă în olăcarul lui Dudău, Calapăr goni pînă la Craiova, îl află pe aga Dobrotă și-i puse răvașul măsluit în mînă. Și tot în goană se întoarce, să ajungă din urmă ceata banului Mihai. Îndată după miezul nopții a poposit la hanul din Strehaia, han mare, vechi, totdeauna plin de lume.

Odată cu zorii, au intrat, pe rînd, în han, niște mușterii cam ciudați. Grue și oamenii lui s-au pus cu pînda pe ei, mirîndu-se de mutrele lor, de caii grași și de căruța cu care călătoreau.

— Toți hîzi și fioroși, parcă a tunat și i-a adunat...

— Aștia trebuie să fie : namile de fapte ucigașe, judecară Dorondoc și Calapăr.

Ospătară pe fugă, așteptînd să vadă ce se întîmplă, gata pentru orice, îl pîndeau

îndeosebi pe Dudău, care nu intrase în crîsmă, să îmbuce ceva înainte de plecare, ci își găsisese de treabă afară, pe la cai. Dorondoc se temea c-o fi zăpsit ceva. Grue aștepta ca banul Mihai să coboare din odaie, gata să-i sară în ajutor, dacă fioroșii se năpusteau asupra lui. Se îngrijoră mai ales, cînd văzu că Dudău se apropie de unul dintre ei, care se purta ca o căpetenie. Îi vorbi în șoaptă, fără a se feri de Iliuță, aflat pe-aproape :

— Mă bucur că ați sosit la vreme... Acuș coboară din odaia lui... șopti Dudău.

Fioroșii nu rostiră cuvînt, ci-l măsurară închiorcoșați, cu ochi de foc.

— Țsta-i, mă? întrebă unul, iar căpetenia răspunse înșirînd :

— Cușmă, contăș, și ciubote, cum ne-au spus... Pantaloni de postav verde. Țsta-i, ce mai?! Pe el!

Dudău se sperie, văzîndu-se prins în funie :

— Ce? Ce-aveți cu mine?

— Las' că știm noi!... Ai să afli și tu, la vreme... Nu trage spada, nenicule, că-i dă pomană! Te-am umflat, tămîie...

— Nu-s eu omul, ci altul... pe acela...

— Fleanca!... Nu se prinde... Dă spada!

Văzîndu-se încolțit din toate părțile, Dudău țipă deznădăjduit :

— Eu sînt aga Dudău!

— Spune-o mutului, tămîie răzvrătită!... Dă cuşma şi contăşul, s-avem semne şi dovadă!

— Pe banul Mihai să-l... nu pe mine! se dădu de gol.

— Ştim noi mai bine!... Dă şi chimirul, că-i dă preţ.

— Vă rog, nu sînt eu... Pentru altcineva aţi fost tri... Eu sînt aga Dudău, omul măriei sale! Agă!...

— Agă?! Te dai mare? şi, cu cîţiva pumni îl ameţiră bine, îl apucară de mîini şi de picioare, îl puseră în căruţă, îl legară bine de leuci şi dădură bici cailor, fără să le pese de urletele-i deznădăjduite.

Privind cum se depărtează pe drumul Craiovei, Calapăr rosti filozofic:

— Toată pasărea pe limba ei piere. Să-i fie de bici în ziua de ciomag, c-a fost şi codat şi colţat şi isteţ şi-ndrăzneţ şi nătăfleţ!

În clipa asta, intră în sală banul Mihai şi întrebă, din priviri, de ce-i atîta veselie.

— Pentru că pe Dudău o să-l judece ai lui, răspunse Grue, iar Calapăr adaose :

— Cu rîsul şi cu glumele se culeg toamna prunele. Cei care l-au luat jură că eşti domnia ta, bane Mihai. Şi bine-ar fi să se dumirească, numai după ce i-or tăia capul.

— Pe cai și la drum! porunci banul Mihai.

La Dunăre, Român Grue, Calapăr și Dorondoc se opriră. Priviră cum treceau banul, Stroe Buzescu și diacul, spre Vidin. Clipoceau valurile fluviului pe lângă barcă, parc-ar fi vorbit și le-ar fi urât izbîndă. Zise Român Grue :

— Aș fi vrut să văd și eu Țarigradul, dar... trebuie să pregătim întoarcerea măriei sale Mihai vodă, că știți vorba : nici două săbii într-o teacă, nici doi domni într-o țară săracă. Hai, Iliuță, că de nu erai tu, Dudău îndeplinea nășlnica poruncă.

8. Sub ocîrmuirea acelui bărbat deosebit „am stîrnit furtuna cea mare”

Cît a umblat banul Mihai prin Țarigrad, ca să dobîndească domnia, Român Grue și prietenii lui au săvîrșit alte isprăvi și chiar năzbîtii, după năravul lor. De pildă, au scos o turmă de oi din mîna unor gelepî turci ; au întors din drumul spre Giurgiu o caravană cu saci de grîu și una cu putini de miere și sloiuri de ceară, trimise de Alexandru vodă ca peșcheș la sultan, ca să-și întărească domnia.

Au scos din ghiara unui ienicer un copil de patru ani, furat de la o familie din Gherghița. Dar asemenea isprăvi săvârșeau și alții, așa că socotim că nu e nevoie să le mai povestim pe larg.

Moțoc Dorondoc s-a logodit cu Măria lui Pătrașcu din Novăcești. Inima lui Calapăr tînjea după Frau Else, hangița de la „Butoiul de Aur”.

Numai Român Grue o aștepta pe Voichița, bejenită la Sibiu de răul lui Alexandru vodă și a lui Radu Cujbă, care se încăpățîna să-i poarte sîmbetele. Îl ardea dorul să zboare la Voichița, dar Radu Buzescu îi ceruse să rămînă în București, să-l primească pe Mihai vodă cu alai mare. De altfel, acolo, în surghiun transilvan, Voichița și Velica doamna lucrau de sîrg, tot pentru tocmirea domniei lui Mihai.

Radu Cujbă răspîndi zvonul că fata vornicului Neagu s-ar fi căsătorit, cu un nemeș bogat și papistaș. Pentru că Român Grue suferea amar, Calapăr îl copleșea cu sfaturile : „Păzește gîsca, mai ales cînd vezi c-o descîntă vulpea ; nu călca șarpele pe coadă și nu întărîta ursul cînd doarme ; nu pune degetul între ciocan și nicovală ; nu da cu piciorul, c-ajungi să-i duci dorul ; cine vara n-are minte, iarna nu mîncă plăcinte ; nu merge-n pădure

fără secure ; nu cată nod pe pod, că prostia și ura te dau de-a dura”...

Cu atare filozofie, în care vorba era regină, cei trei, adică trei și jumătate, dacă-l numărăm și pe Iliuță, au trăit cîteva luni, închinîndu-se la sfîntul Așteaptă, pînă au avut prilejul fericit să-l primească pe Mihai vodă domn în țara sătulă de jafuri, biruri, dijme, plocoane, sărăcie și umilinți, pricinuite de domni porecliți Mihnea Turcitul, Ștefan Surdul, Alexandru cel Rău. Ei au îndatorat țara la o mare mulțime, peste patru mii, de ieniceri și cămătari, ajunși adevărați stăpîni, peste capul voievodului. Jefuiau case, sate, orașe. Trimiteau totul peste Dunăre. Ei pedepseau, spînzurînd ori descăpătînd pe împotrivitori. Adică „vai și-amar”, vorba lui Toma Neagu aflat, acum, la Sibiu, între pribegi.

Pe Mihai vodă l-au primit cu mare bucurie. Mulți credeau că, îndată ce se va așeza în scaun, el va dezlănțui război de dezrobire. Dar nu s-a întîmplat tocmai așa ; de aceea nerăbdătorii au început cîrtirea :

— Domnie nouă cu năravuri vechi... Tot ienicerii și cămătarii fac ce vor...

Dar ceea ce urmărea a săvîrși măria sa avea nevoie de pregătiri mari, în taină, să nu simtă vrăjmașii. Pentru treburi mai de

îndrăzneală și nedeزمینتیتă credință, Mihai vodă l-a chemat la sine pe Român Grue și l-a trimis la Suceava. Știa că are un armăsar bun, care înghite depărtările ca pe nimica. A plecat cu prietenii săi, într-un galop neostoit, s-o întâlnească pe Velica doamna care, de trei luni, era soția lui Aron vodă al Moldovei.

În a șasea zi s-au întors și s-au înfățișat măriei sale, povestind cele săvârșite în acea solie de taină.

— Măria sa Aron vodă a zis așa : „Dezlănțuim furtuna cea mare!”... La plecare, Velica doamna mi-a dat ăst răvaș, să-l citești măria ta, când fi-vei singur la ceas de taină. Iar mie dăruitu-mi-a inel pentru logodnica mea.

— Frumos și scump inel. Să-mi înfățișezi și mie logodnica...

— Măria ta, eu... se poticni Grue, vinovat.

— Ai săvârșit vreo pozna? încruntă măria sa sprânceană.

— Da ; am stîlcit în bătaie un ienicer.

— Când ai mai avut vreme și pentru... năzbîtii? se supără vodă.

— Nu pot suferi batjocura și nedreptatea : îmi ies din fire.

— Ci, n-ai auzit porunca mea : să nu s-atingă nimeni nici de un fir de păr din capul unui otoman? Unde-i cel bătut?

— Închis la straja căpitanului Balotă. Merita o chelfăneală : să nu-și mai bată joc de noi. Și iertare, dar nu prea înțeleg porunca măriei tale.

— Nici tu, Calapăr, nu înțelegi tâlcul poruncii mele? își muie glasul măria sa, țintind privirea spre flăcăul oprit ceva mai încolo.

— Eu înțeleg cum vrei măria ta să înțeleg. De-o pildă : să-i tragem otomanului un zavrăc zdravăn, chiar frate cu moartea. Dar măria ta să nu știi despre asta nimic. Iar când afli, pe săvârșitorii faptei aspru îi cerți, cu biciul, la butuc. Și zici către acel ticălos : „Nu domnul, ci țara se mînie ; o mînie nedomolită. Dacă aş avea oaste puternică... ehei, aş ști eu pe cine să domolesc”...

— Ai înțeles întocmai tâlcul poruncii mele!

— Atunci, măria ta, poruncește osînda, plecă Grue fruntea.

— Poruncesc încă trei asemenea fapte. Asta ți-i osînda! Ai înțeles?

— Bună și dreaptă osînda, măria ta!

— Da ; cînd domnul nu poate, țara are drept să se apere de samavolnicii. Dar domnul... domnul mai așteaptă! Deși a venit pe luptat și biruit.

— Și va să-mi tai capul, măria ta?

— Dacă s-ar putea lipi la loc, în clipa asta ți l-aș reteza, ca să vadă emirul cât de credincios sînt eu sultanului, iar ție ca să-mi arăt supărarea și amarul că ți s-a risipit, așa repede încrederea în mine.

— De un an așteptăm... așteptăm și privim cum ienicerii jupoaie țara. În loc să ne batem, ne însoțim cu mucenica Răbdarea și ne închinăm sfîntului „Așteaptă”, ne legănăm în brațele mucenicului „Lasă-mă-să-te-las”, și aducem păgîne osanale emirului și sultanului Murat.

Calapăr privi fața chinuită a voievodului și și dojeni prietenul:

— Tu n-ai prea răbdat, Grue ; cam ades ai luat-o razna. Iar acum cutezi prea mult înaintea măriei sale.

— Totuși, Grue are dreptate : dacă n-om spune noi măriei sale ce simte și gîndește norodul, cine să-i spună? întrebă Dorondoc. Durerea ne întunecă mintea. Jumătate din Novăcești, scrum! Prin tîrg, dughenile golite. Mari turme de oi sînt împinse spre Dunăre și date gelepilor. Sute de copii furați... Grîul și mierea...

— Multe fapte de vitejie va trebui a săvîrși, ca să vă iert cutezanța cu care-mi vorbiți, strîngîndu-mi inima în clește de gheață.

— Prea bine, măria ta, glăsui iar Moțoc, să ne gîndim la Alexandru împărat Machedonul, cînd Darie împărat i-a trimis două rotile, două racle, doi saci cu sămînță de mac și o scrisoare, cu vorbe ca acestea : „Să știi că înțelepciunea tinerilor scurtă este. Iată că ți-am trimis două rotile să te joci, două racle să le umpli cu haraci ; doi saci cu sămînță de mac s-o numeri, ca să afli numărul oștirii mele”...

— Așa-i, Moțoace! surîse măria sa. Și știu că Alexandru n-a numărat, ci a pus sămînța de mac în cozonac și l-a mîncat, iar lui Darie împărat i-a trimis, drept mulțămîță, o traistă de piper să-l mănînce cu toți ai lui; poate așa vor afla că macedonenii sînt lei, iar perșii sînt oi.

Pașii țațoși, pintenii sunători și glasul furios al emirului întrerupseră vorbirea din pălimarul Curții domnești, dintre domn și țară :

— Mă plîng pașei din Rusciuc! răcni dregătorul.

— Pentru ce, cinstite emir? întrebă vodă cu bine ascunsă mirare.

— Și marelui vizir mă plîng! Și padișahului! înteți strigarea.

— Înnoiesc întrebarea : pentru care pricină, emir al măritului sultan? stăruie vodă, fără a-și pierde calmul.

— Uite cum tremur de mînie!... Niște ghiauri au cutezat să se atingă de ienicerul Selim!

— Nemaipomenit! plesni măria sa din palme, a multă mirare. Mărite emir, cunoști făptașii... nelegiuirii?

— Îi cunoaște ienicerul.

— S-a sfîrșit cu noi... șopti Grue către ai lui.

— Auziți, slujitorii mei? se răsuci vodă către cei trei.

— Auzit, măria ta! strigară tare, într-un glas, să nu se simtă teama.

— Poruncit-am eu ori nu să fie stropșiți toți răufăcătorii, jefuitorii și tâlharii? Toți cei care s-ating de oamenii măritului padișah?

— Poruncit, măria ta! adeverește Român Grue, cu tărie.

— Voi cerceta și eu dacă... se încruntă emirul, dar vodă îl întrerupse.

— Poruncile și împlinirea lor nu privește pe străluciții slujitori ai măritului padișah, ci pe mine! vorbi hotărît vodă și către Grue : Află cine a cutezat să se atingă de-un ienicer împărătesc.

— L-a închis un căpitan cu numele Balotă! arată emirul că știe tot și că se amestecă în treburile țării.

— Da. dar numai ca să-l apere de furia mulțimii, măria ta, vorbi limpede Român Grue.

— Da? Cum își îngăduie ghiaurii să se înfurie împotriva unui ienicer? Să fie pedepsiți cei care... Pedeapsă pilduitoare!

— Cheamă-l pe căpitanul Balotă! porunci vodă lui Grue. Căpitanul se înfățișă repede. Emirul clocotea ca oala pe flacăra. Vodă se răsti cu glas înalt, dar în care nu intra mînie :

— De ce-ai arestat pe ienicerul Selim?

— L-au prins oamenii prădînd, împreună cu trei ieniceri și voiau să-l strivească sub o ploaie de pietre. Deci nu l-am poprit, ci l-am apărat. Cineva, care a fugit, l-a blagoslovit cu cîțiva ghionți.

— Află-mi făptașii, căpitane!

— Să-i tai și să le așezi capetele pe treptele casei mele, ceru emirul. Zece capete!

— Faci întocmai, căpitane! încuviință vodă. Calapăr șopti, către ai lui, vorbă de șagă și durere :

— O dîrlobîrlobrezirăm, fraților!

— Zece capete pentru un... îngăimă Balotă. De unde să le... iau?

— În trei zile, zece capete de ghiauri! ceru emirul, răcnind.

— Ca osînda să fie în adevăr pilduitoare, vorbi molcom Mihai Vodă, ne trebuie răgaz, să-

i găsim pe adevărații vinovați. Căpitane Balotă, ia-l pe credinciosul nostru Român Grue și, peste zece zile, capetele vinovate să fie pe treptele casei măritului emir.

— Trei zile, nu zece! se rățoi emirul, din nou, încă mai răstit. Simțind că voievodul își pierde răbdarea, Calapăr vorbi cu prefăcută sfială :

— Ca smerită slugă a măriei tale cutez a zice că frica păzește bostănăria ; deci să ne îngăduie slăvitul emir zece zile, ca să-i așezăm pe treptele casei douăzeci de capete vinovate. Că numai cînd se dă îndoit, o pedeapsă este pilduitoare, iscînd spaimă mare.

Emirul surîse, bucuros:

— Ghiaurul are dreptate! Deci, zece zile — douăzeci de capete! Pînă atunci plătești datoriile tuturor cămătarilor. Plătești haraciul și peșcheșurile. Plătești mucarerul. Plătești toate angaralele!

— Se vor împlini toate, după lege, mărite emir! făgădui voievodul, încredințat de marea-i și înfricoșătoarea-i putere, emirul plecă țănoș, pufnind trufie pe nări, ca leul ieșit din adăpost și repezit după pradă. Calapăr vru să arate că a priceput gîndul tainic al măriei sale și pildui ca un firoscos ce era :

— Stejarul nu se îndoaie nici de vînt, nici de ploaie, nici de furtună, nici de vreme bună. Iar noi nu stăm cu ochii în podele, să cadă stele, ci luăm de bună una : să stîrnim furtuna!

— Da, furtuna cea mare! suspină vodă încet, dar apăsător, ca o ușurare.

De la Curtea domnească, cei trei prieteni porniră pe uliți, cam la întîmplare, aruncînd arare cîte o vorbă întru tălmăcirea gîndurilor și a grijilor ce-i împovărau. Dorondoc :

— Zece zile?! Ce minune se poate întîmpla în zece zile?... Grue, fugim în codru! Altminteri, capetele noastre, cele dintîi, vor fi înșirate pe treptele casei emirului.

— Să nu ne amărîm, fraților, că în zece zile ori cade samarul ori moare măgarul, ori plesnește dracul...

— Ori pornim „furtuna cea mare”, zîmbi încrezător Român Grue.

Iar Dorondoc avu răgaz să se răzgîndească și să pilduiască după obiceiul lui :

— „Ieși-va inorogul și va goni pe toți pardosii și va merge la berbecele cel mare ce-i ajung coarnele pînă la cer și-l va junghia inorogul la inimă cu cornul lui cel ascuțit. Și va cădea răpus berbecul cel mare și se vor cutremura toate limbile în lume!” Inorogul este măria sa ; pardosii și berbecele cel mare nu-i

nevoie a-i mai tâlcui. Și n-o să mă mir nici de emir de-o cădea.

Dar prietenii n-au timp a gândi mai adânc la asemenea proorocie, culeasă din Alexandria, că tresar de ce-ntîlnesc pe cale.

— Uite-l pe ienicerul Selim!... Se-ndreaptă spre podul Dîmboviței.

— I-a și dat drumul? se miră Grue.

— Ce i-aș mai trage o nouă păruială... Are trei însoțitori... Păcat! Pe neașteptate, Iliuță le ieși înainte :

— Pe unde mi-ai umblat, pui de lele?

— Bădiță Grue! Uf! bine că te-am întîlnit! Jupînița Voichița a zis să treci, neapărat, pe la dînsa. Dar neapărat și acuma! Calapăr mormăi, ciudos :

— Ce sfînt lucru ar fi Grue, de n-ai fi tont ca o gutue și dacă, în loc de aghiazmă ai gusta din apa uitării. Voichița-i norocul ienicerului Selim ; trece Dîmbovița și scapă neponosit.

— Ba, nu! șopti Grue. După mine, fraților!

Într-o clipă, îl ajunseră pe ienicer în mijlocul podului și toți trei odată îl brînciră în apă, cu urarea lui Calapăr :

— Bîldîbîc Selim Isîc! Dîmbovița-i apă dulce și la vale te tot duce..; Fuga, băieți!... Răspîndiți-vă!... Potîrnichi de pîrloagă...

În scurt, se-adună mulțimea și se minunează, se bucură, văzînd cum da osmanlîul din mîini să iasă din apă, și cum îi plutea turbanul pe unde la vale. Privea și sporovăia în legea ei.

— Cine te-a aruncat, de nu te-ai înecat, Selime?... Prinde orbul scoate-i ochii!... Sînt unii îndrăzneți care fac ceea ce noi...

Pe uliți cotite, Grue grăbi spre casa Voichiței. Lăstun știa bine calea, în ogradă îl întîlni pe Toma Neagu. Îi dădu binețe, după cuviință :

— M-a chemat jupînița Voichița.

— Da, Grue! se ivi fata în prag. Doresc a mă sfătui cu tine, în legătură cu neobrăzările și urgisirile ienicerilor.

— Își fac de cap, vai și-amar!... se căina Toma Neagu. Un ienicer Selim numit cere zece pungi de galbeni. Zice că dacă nu-i dau pînă-n prînz, îmi taie beregata... Uite-așa își răsucea iataganul sub nasul meu.

— Ascunde-te la Novăcești, povățui Român Grue.

— Pînă nu dăm pungile nu ne îngăduie a ieși din casă.

— Am spus să aștepte cîteva zile, că voi împrumuta și... Ba mai e o năpastă : a pus, vai și-amar... a pus ochii pe Voichița!

— Asta-i cît se poate de rău! se îngrijoră Român Grue.

— Am trecut noi prin multe, dar ca acum, niciodată n-am... Și unde să ne-ascundem, dacă otomanii sînt pretutindeni?

— Ai dreptate, jupîn Neagu.

— Vrei să ne-ajūți, Grue?

— Vreau, Voichița! Dar spune : cum?

— Să încerci o vorbă la vodă. Ține mult la tine.

— Vodă!? se împotrivi Toma Neagu. Abia își ține zilele domniei. Mii de cămătari îl scutură de parale, ca pe-un nuc, toamna. Și-apoi vizirul, sultanul, vai și-a...

— E-adevărat ; totuși mă duc să-l rog. Nu vă las în primejdie, chiar de mi-aș da viața. Azi, ienicerul Selim nu va veni ; trebuie să-și usuce straietele și să-și cumpere alt turban...

Voichița îi mulțumi, deși nu înțelese prea bine ce tîlc avea vorba despre straietele și turbanul lui Selim.

După ce plecă tînărul, Toma Neagu își privi atent fata și cu nemulțumire zise :

— Tot mai gîndești să-ți legi viața de mocîrșanul ăsta?

— Tată ți-am spus-o de zeci de ori : „mocîrșanul” ăsta e plămădit dintr-un aluat mai bun decît mulți din cei de neam.

— Nu ți-i rușine să... Am vorbit cu logofătul Miriște. Feciorul lui...

— Nu! Nu vreau să fiu soția unuia pe care nu-l cunosc. Boieria-i mai ieftină decît vrednicia, tată! Iar iscusința, deșteptăciunea, dragostea, omenia prețuiesc nesfîrșit mai mult ca spița și aurul.

— Am trăit, vai și-amar! s-o aud și pe asta! Fata mea măritată cu...

— Cum? N-ai aflat pînă acum că de la mine poți auzi de toate? zîmbi Voichița.

— A, m-am dumirit! se luminează Neagu la față. Îl lași să tragă nădejde, pînă ne-ajută să scăpăm de ienicer. Pe urmă...

— Tată, Grue mi-i drag, de mult. Mi-i tare drag! înțelegeți?

— Vai și-amar! Cum? Vrei să-mi ponosești rangul boieresc, cîștigat cu atîta trudă și atîtea pungi de bani?

Întîlnindu-și prietenii, Român Grue avu de dat răspuns la oarecare întrebări :

— Ce-ai pățit, frate, de arăți ca floarea bătută de brumă?

— Trebuie să ajung cît mai repede la vodă, să vorbesc despre Voichița.

— Să-l rogi să vă cunune?

— Cîndva o să fie și asta! Acum...

— Ei, Grue, Voichița te-ar putea îndrăgi, dar boierul Neagu, ferit-a sfântul Sisoe, ocrotitorul proștilor. El doar se face frate cu dracul, pînă trece lacul, adică primejdia.

— Nu mai palavragiți!... Încălecați și... hai!

În trap, ajunseră la Curtea domnească, unde măria sa ținea sfat cu Stroe Buzescu, despre felul cum să se adăpostească între zidurile mînăstirii sfântul Nicolae de pe dealul de peste Dîmbovița. Stroe povățui să mai stea măria sa de vorbă cu boierii bătrîni, cu „turciții”, cum erau vistierul Dan și Miriște logofătul.

— Poftește-i la mine! porunci lui Român Grue, care aștepta la ușă, cu obida lui, neîndrăznind a se spovădui.

Într-un sfert de oră, cei chemați se aflau în fața voievodului.

— Ce fac creditorii, vistiere?

— Blestemăție! Toți cer, parcă țara asta ar fi izvor nesecat.

— Ne-au năpădit ca lăcustele! Ne amenință. Ne sechestrează în case. Ne jefuiesc și ne bat pe ulițe. Emirul a cutezat chiar să-mi poruncească pedeapsă pentru cei care l-au chelfânit pe Selim ienicerul.

— Cutezanță mare, doamne! scînci Dan vistier. Dar ce să le faci? Stăpîni, doamne!

— Deci acesta ți-i sfatul? N-am încotro : turcii sînt mulți, iar emirul uneltește să mă piardă. Gîndesc să plătim tot ce-avem. Și după ce-i împlînzim, vom mai vedea.

— Cum poruncești, măria ta... se retrase vistierul Dan, îngrijorat de hotărârea voievodului, luată în pripă, în chip cam ciudat.

Stroe Buzescu întrebă pe măria sa, de ce nu-i dezvăluie gîndul întreg.

— Deocamdată, gîndul tainic mi-l știi numai tu. Îndrumă toți cămătarii și ienicerii din toată țara să se adune în casa vistierului Dan. Toți!

Era încredințat că vor da năvală să-și apuce partea, înainte de a se goli visteria. Credința asta îi asprea chipul și-i învăpăia privirea. Român Grue i se așează în cale, îndrăznind :

— Iertare, măria ta! Voichița are...

— Care Voichița?

— Fata vornicului Neagu... urmă tot mai încurcat. E pusă la popreală de ienicerul Selim, la ea acasă. Îi cere zece pungi de galbeni.

— Oho! surîse Stroe. Bani nu glumă.

— Și care ți-i dorința, Român Grue?

— Un pîlc de oaste să despresor casa, măria ta.

— Nu se poate!

— Zece oșteni și cu prietenii mei... E inima mea-n joc!

— Domolește-ți-o, dacă nu vrei să te popresc și pe tine.

— Cerc atunci numai cu prietenii mei, Calapăr și Dorondoc.

— Opresc, cu strășnicie!

— Măria ta, se jălui Grue, mi-o fură tâlharii!...

— Mi se rupe inima, dar n-am încotro! se împotrivi vodă încă mai aspru.

— Măria ta, te-am slujit cu credință, în câteva împrejurări și...

— Și ai să mă slujești și acum : pleci cu ăst pitac la Alba Iulia. Îl dai lui Fabio Genga, diacul craiului. Te-ntorci grabnic, fără răspuns.

— Dacă moare Voichița?

— Împlinești astă poruncă tocmai ca să trăiască și țara și Voichița. Ai înțeles?

— Da. măria ta... Zbor! Zbor, dar Voichița-i pierdută, dacă...

— Trimite-i vorbă să aștepte patru-cinci zile. Așteptare și răbdare.

— Boier Neagu să dea banii? întrebă Grue, cu mare teamă.

— Nu! Să-i dea țării, dacă-i român! Pe ieniceri să-i amîne, cum o ști, pînă te întorci. Zboară!

— Ah, dacă Lăstun... ar fi lăstun!...

— Pune-i tu aripi, viteazule! Că le ai, în inimă.

— Să trăiești, măria ta! strigă Grue, ieșind, săgeată. Privindu-l, cu încântare și duioșie, Stroe zîmbi :

— Strașnic flăcău, măria ta!

— Adevărat; dar cum îi ocrotim fata? Că nu vreau să dau emirului nici un bob de bănuială ori de supărare. Dacă simte ceva, totul e pierdut.

— Nu te-ngrijora, doamne : Grue nu pleacă pînă n-o știe pe Voichița lui la adăpost. Și-o să mă-ngrijesc și eu de asta.

Dar stolnicul Stroe Buzescu n-a prea avut dreptate. Grue atîta a făcut : i-a poruncit lui Iliuță s-o roage pe Voichița să nu se teamă ; să aibă răbdare, să aștepte cinci zile, să facă tot ce-o putea și s-o pricepe că, după aceea, o să fie bine.

Băiatul, trap la casa lui Toma Neagu. Dar jupînița, departe de a se liniști cu povața lui Grue, se mînie grozav :

— Să aștept? Ce să aștept? Așteptare și răbdare?

— Așa a zis : „Să nu se teamă, să mai aștepte”... repetă Iliuță. Gonea Lăstun de sfîrîia pămîntuL Singur gonea! Calapăr și Dorondoc nu-l însoțeau.

Lui Toma Neagu îi veni apa la moară :

— Ți-ai pus nădejdea în... Român Grue Grozovanul! Și el, vai de capul lui! Fuge ca un ticălos, un becisnic papă-lapte, vai și-a...

— Te rog, nu-l ocări! O fi trimis de voievod cu vreo treabă de taină. Toma Neagu tăcu, ca să n-o supere și mai tare ; dar nu se putu stăpîni să nu-i spună :

— Dacă erai o slută, nu pîndeau șapte ieniceri la poartă.

— Tată, mă duc la vistierul Dan ; poate ne ajută el.

— Du-te, dacă poți scăpa de privegherea ienicerilor.

— Mă însoțește Iliuță. Băiețaș, dacă te-ntreabă vreunul din cei care mă păzesc, zici că ai venit să mă poftești la vistierul Dan.

— Bună idee... Dar de-acum, vai și-amar, să nu te mai aud rostind numele mocîrțanului!

Casa mare a vistierului Dan, cu cerdac larg, pe stîlpi de stejar se afla pe ulița Covacilor, în fundul unei curți întinse, cu copaci, iarbă și alei prunduite. Voichița intră, grăbită, și-l rugă pe vistier s-o salveze de primejdia și lăcomia lui Selim.

— A pus doi ieniceri pe urma mea : uite-i, în uliță. Cere zece pungi Și pe mine...

— Jupîniță, șovăi dregătorul, răsucindu-și un smoc de fire din barbă, alta nimica nu pot, fără numai atît : să-i spui vornicului, părintele dumitale, că, într-o zi, două, totul se va schimba... Emirul mi-i prieten... Uite-l tocmai vine...

Demnitarul otoman intră ca la el acasă, întrebînd răstit :

— Vistiere, cînd plătești datoriile, peșcheșurile, birurile, angaralele?

— Nu mi-a poruncit vodă, slăvite emir... Nu-i omul cel mai potrivit a sluji pe înaltul padișah. Are altele în gînd.

— Altele? Care altele?

— Gînduri besmetice, slăvite emir. E prefăcut și viclean. Acum poate ar plăti el, cum și cît ar plăti, dar peste încă un an, cînd s-o așeza mai bine în scaun...

— Atunci îi luăm banii și-i tăiem capul! Banii pentru noi ; capul pentru padișah, ca să știe și să-l trimită Domn pe Mihnea Turcitul.

— Nu așa, pe față, că nu vei putea, ci... se opri, speriat : uitase că Voichița era în spatele lui. Fată, treci în odaia jupînesei mele și adastă-mă! Să nu pleci, cumva, că-i mare prăpăd.

Înțelegînd ce năpastă poate cădea asupra-i, dacă a auzit ceva despre urzeala vistierului cu

emirul, Voichița a intrat în iatacul vistiernicesei și-a rugat-o să-i îngăduie a pleca acasă să-l aducă și pe părintele său. Văzînd-o înspăimîntată, stăpîna îi deschise ușa din spate. Alergînd pe o uliță dosnică se întreba : „Cum ajung la Curte, să nu mă vadă ienicerii pînditori? Și Iliuță a plecat... A, uite-l pe...

— Calapăr, poznașule, trebuie să vorbesc cu măria sa!

— Cum? Eu, un țăran, să deschid ușa lui vodă pentru o jupîniță, cum e odrasla vornicului Toma Neagu? Peste poate!

— Lasă dojana, că nu-i vorba de mine : măria sa e-n mare primejdie.

— Primejdie? Iertare, jupîniță, Dorondoc stai strajă în locu-mi.

O luă pe Voichița de mînă și-o duse spre odăile domnești. Văzînd-o, stolnicul Stroe Buzescu făcu ochii mari : credea că i s-a întîmplat ceva lui Toma Neagu. În spătăria mică, măria sa cerceta o hartă. Tresări, văzînd că o fată se așează în genunchi și grăiește, cu mare emoție și pripeală :

— Măria ta, eu Voichița lui Toma Neagu am fost la vistierul Dan, să-i cer ajutor împotriva ienicerului Selim și l-am auzit urzînd împreună cu emirul împotriva măriei tale. Apără-ți viața! Te rog, din inimă, măria ta!

— Mda... se gîndi voievodul, vistierul te-a văzut plecînd din casa lui?

— Nu, am ieșit pe ușa din dos, cu știrea jupînesei.

— Întoarce-te, cu grijă, înapoi. Să nu te bănuie că l-ai dat în vileag. De mai afli ceva, mă vestești.

— Mă întorc, tiptil, măria ta. Că mi-i atît de frică...

— Uneori și vitejilor li-i frică și trebuie să pășească pitiș.

În după-amiaza aceleleași zile, zece ieniceri s-au strecurat în curtea domnească și s-au năpustit în odaia sfatului de taină. Dar voievodul nu se afla singur, cum credeau ei, ci împreună cu frații Buzești și Radu Calomfirescu. Îi veni în ajutor și aga Lecca și se luptară din săbii, răpunîndu-i. Asta îl încredință pe voievod că Voichița avea dreptate. A hotărît să se mute în chilia mînăstirii sf. Nicolae, sus, pe dealul de peste Dîmbovița. Și zilele treceau greu : în pîndă, bănuieli, urzeli, teamă și așteptare.

În a cincea zi, Român Grue s-a întors în București. Lăstun l-a purtat ca gîndul. Prepunea că răvașul îl vestea pe craiul Sigismund Bathory că măria sa Mihai vodă pornește lupta, furtuna cea mare. Ci, acum,

stînd între oșteni de vorbă cu Calapăr și Dorondoc despre cele întîmplate în lipsa lui, auziră zarvă în curtea casei vistierului Dan. Diecii au înfățișat catastifele, iar cămătarii au stîrnit tîrguiala, moșmoneala, ciorăvăiala. Diecii erau puși anume să-i ațîțe, să-i învrăjbească, să-i sperie că sînt bani puțini. Totul ca să ușureze treaba oștirii, adevărata... plătitoare.

— Mulți mai sînt, doamne! se mira Dorondoc. Ce hărmălaie!...

— Ce de căpușe ducem în spinare : otomani, oameni ai Fanarului, arnăuți...

Deodată, glas prelung de bucium, urmat de o trosnitură asurzitoare de tun : buciumul, de pe zidurile mînăstirii, unde se adăpostise măria sa ; tunul, de pe o prispă din fața casei vistierului Dan. După a treia bombă, stolul lui Stroe Buzescu, în care se rînduise și Român Grue cu ai lui, dădu năvală asupra casei vistierului Dan.

De pe ulița Covacilor și de pe cele apropiate, peste două mii de oșteni, ieșiți ca din pămînt, o înconjurare din toate părțile : „Să nu scape nici o căpușă!“... Grue se gîndea cît a răbdat și a chibzuit măria sa, pînă i-a venit la îndemînă : toți cămătarii strînși în același loc.

Peste trei mii de lupi, hiene, bursuci, vulpi, în aceeași capcană.

Văzîndu-se împresurați și bombardati cu tunul, mulți prind a se tîngui, a se ruga de iertare. Ienicerii, însă, trag iataganele și încep lupta, cutezători, dibaci și furioși pînă la deznădejde.

Dar oștenii români lovesc fără milă. Stolnicul Stroe Buzescu dovedește pricepere deosebită în conducerea atacului, în insuflarea curajului. Emirul răcnea furios, îndemnîndu-și ienicerii să nu se înfricoșeze de niște ghiauri nemernici. Dar văzînd că oștenii stolnicului Stroe intră în ogradă, încercuiesc grupurile de cămătari și-i duc între sulii, porunci ienicerului Selim să arunce pe fereastră o ladă plină cu aur și giuvaericele. Gemînd de ciudă că risipește atîta bogăție, Selim se căina :

— Păcat, stăpîne! Mai bine să...

— Lasă smiorcăiala!... Văzînd aurul, ghiaurii s-or repezi asupra lui, iar noi îi copleșim cu iataganele. Ne mîntuim viața și ne luăm bogăția înapoi!

Cam neîncrezător în planul emirului, ienicerul făcu semn slujitorilor, să împlinească porunca :

— Aruncați-le cît mai departe, în mijlocul ogrăzii!... Așa!... Cîteva clipe zornăi aurul

risipit pe lespezi de piatră. Între oșteni își făcu loc un moment de uimire, după care se stîrni mare îmbulzeală și strigăte, mai multe de spaimă, decît de bucurie : „Aur!... Pietre scumpe!... Bani!... Aur!...”

— Nu-i atingeți! porunci Stroe Buzescu. Nu vă lăsați păcăliți!... În noi arde o flacără mai mare și mai sfîntă decît ispita aurului. Flacăra dragostei de moșie și de libertate!

— Dați, fraților, de zor! strigă și Calapăr. Că de-abia acum începe cositul. Așa!... Ei, m-ai înțepat pe la spate? Ți-arăt eu ție, mișelule!

— Ești rănit, Calapăr? întrebă Român Grue.

— O zgîrietură... Na!... Na și ție! împărțea lovituri în dreapta și-n stînga, la fel cu Grue, Dorondoc și mulți alți oșteni, năpustiți în ogradă.

În zadar răcnea emirul, la fereastră, clocotind de furie :

— Luptați!... Lăsați aurul pentru ghiauri!... Luptați!... Tăiați-i!... Unul cîte unul cămătarii pier ori se dau prinși. Vacarmul luptei, zângănirea armelor scad. Grue cu ai lui scotocesc după cei ascunși în cotloane întunecoase ori în beciuri și-i aduc la cetele înțărците de oștenii stolnicului Stroe. Îl scot și pe emir și pe Selim ienicerul, între suliți. Acum apare și măria sa. Laudă vitejia oștenilor ; apoi

le arată că toată bogăția ce se va găsi asupra cămătarilor și a ienicerilor este a țării.

— În numele ei, vă mulțumesc. Am stîrnit furtuna cea mare ; dar greul greului de acum urmează. Dacă în vîltoarea ei biruim și ne facem țara slobodă, înseamnă că am dezlănțuit furtuna dezrobirii! Dacă nu, pierim cu toții!

— Biruim!... Biruim, măria ta! strigară sute și sute de glasuri.

Ochii cei vrăjiți ai voievodului se umeziră de lacrimi, iar buzele șoptiră : „Biruință, copiii mei”... Și zărindu-l pe Român Grue îi făcu semn să se apropie :

— De ce n-ai venit să-mi spui ce-ai făcut acolo, unde te-am trimis?

— Iertare, măria ta, dar am sosit chiar în clipa cînd suna buciumul și bubuia tunul. Cum acolo totul a fost bine, am socotit că mă pot înfățișa măriei tale după ce l-am cuminți pe emir și pe toți cămătarii.

— Bine ai făcut!

— Măria ta, îl avem aici pe măritul emir : pot să-i spun acum că noi, Calapăr, Moțoc și cu mine, am avut grijă să-l chelfănim pe Selim și să-l aruncăm și în Dîmbovița, să se spele de păcate?

Vodă îi făcu, cu arătătorul de la mîna stîngă, semnul dojenitor pe care-l făcea numai celor dragi. Apoi grăi :

— Stolnice Stroe, ia-l pe căpitanul meu Român Grue Grozovanul în straja domniei, împreună cu Calapăr și Moțoc Dorondoc. Îi dai un stol să-l deprindă cu lupta. Ai înțeles, căpitane Român Grue?

— Înțeles! se repezi, îi sărută mîna și îngenunchie strigînd:

— Să trăiești, măria ta!

Au mai avut multe ceasuri de lucru pînă au strîns aurul împrăștiat și pînă au legat toți cămătarii, să-i pună la popreală. Cînd au trecut în odăile străjii domnești, Grue grăi către prietenii lui :

— Acum, ce ziceți? Pot s-o pețesc pe Voichița?

— Eu mă tem încă de nacafalele lui Toma Neagu, îi răspunse Dorondoc ; iar Calapăr, înainte de a-i povesti ce ispravă a făcut jupînița în lipsa lui, adică înainte de a-l bucura, îl înțepă cu o zicală-povață :

— Fericit omul care se mulțumește cu mai puțin decît are și cel care înghite numai cît poate mesteca.

Aflînd cum a pătruns în casa vistierului Dan și cum a descoperit urzeala, Grue s-a bucurat

și, totodată, și-a amintit că emirul ceruse să i se așeze zece capete de ghiauri pe treptele casei, în zece zile, iar el i-a oferit douăzeci.

— Căpitane Român Grue, poruncește călăului să-i pună treizeci și două de căpățîni de ieniceri. Să se sature! povățui Dorondoc.

Și fapta asta s-a povestit ca o ispravă a celor trei, deși Român Grue spunea că aparține doar poznașului Calapăr, cel care nu prea înțelegea de ce măria sa a lăsat emirul să plece peste Dunăre și nu i-a pus căpățîna pe treptele casei, ori într-o țeapă, în mijlocul uliței, cum ar fi făcut voievodul poreclit Tepeș. Ar fi fost a treizeci și treia căpățîna...

9. O zi și-o noapte

Pornită asupra iernii, „furtuna cea mare” a durat un an. Adică toată iarna și primăvara anului 1595, iar în vară, năvala lui Sinan pașa a preschimbat-o în vijelie potopitoare.

Așezați în tabăra de la Copăceni, în preajma Bucureștiului, Român Grue și ai lui își curățau straiile, cuseau nasturii, își lustruiau armele, mai ascuțeau săgeți, mai ungeau scuturile cu oloi, să nu ruginească, își pregăteau zalele, frecîndu-le petele de noroi ori sînge. Deși avea rang de căpitan și era

acum oștean vestit în oștirea țării, Român Grue își curăța singur armele, își țesăla calul, la rînd cu toți ostașii. De altfel, Lăstun nici nu se lăsa îngrijit de mîină străină ; doar pe Iliuță și Dorondoc îi îngăduia, atunci cînd stăpînul nu era de față.

Soarele de august usca repede roua, iscînd abur străveziu, jucăuș deasupra ierburilor și a semănăturilor. Corturile erau rînduite la umbră. Caii pășteau pe marginea pădurii scuturînd din căpestre și plescăind din cozi, să alunge roiul muștelor. Dorondoc așeza săgețile în tolă, și, împreună cu Iliuță, depăna amintiri : la 15 noiembrie anul trecut, măria sa a lovit Giurgiul, iar oștenii au trecut prin sabie toți vrăjmașii care s-au înstăpînit aici. În decembrie, au bătut cetatea Hîrșovei. Grue a ajuns, cu Lăstun al lui, pînă la Macin, unde l-a văzut pe Aron vodă al Moldovei, și i-a dat carte de la măria sa Mihai vodă. De asta n-a fost față la bătălia de la cetatea Silistrei. Apoi, în ianuarie, Mihai vodă i-a strivit pe tătari la Hulubești, la Putinei, la Șerpătești, împrăștiindu-i „cît ai fierbe un ou”. Cum Dunărea a înghețat atunci, românii au putut trece și aprinde toate cetățile otomane de pe malul drept. Chiar măria sa a trecut la Rusciuc

și l-a urmărit pe Mustafa pașa pînă în munții Balcani.

Desmeticiți de loviturile primite, prin surprindere, sultanul și marele vizir Sinan pașa au strîns mare mulțime de oști și au hotărît grabnica răpunere a „răzvrătitului”, care a speriat Țarigradul cu îndrăzneala lui.

În tot acest timp, Voichița a stat în București ori la Novăcești, iar Iliuță i-a slujit ca un fel de paj. A lipsit băiatul doar o săptămînă, în primăvară, cînd a dus la Călui pajura, pe care Voichița a poreclit-o Mocăneață, în seama unui călugăr meșter în tămăduirea rănilor cu alifii și zemuri de felurite buruieni.

Dar acum se știa că marele vizir Sinan pașa venea asupra Țării Românești cu o armie de zece ori mai numeroasă decît oastea română, strînsă în tabăra de la Copăcenii. Primejdia era cum nu se putea mai mare. Măria sa Mihai vodă și căpitaniii lui pregătiseră tot ce omeneste era cu putință, ca românii să nu fie înfrînți. Poate din vremea lui Mircea Bătrînul, a lui Vlad Țepeș, a lui Ștefan cel Mare, ori Radu de la Afumați, țara n-a mai avut o oștire atît de bine pregătită și de hotărîtă a se bate și a birui. Numai seara, în tabără, oștenii mai aveau ceva răgaz a se gîndi și la necazurile și bucuriile din inima lor.

Trecînd pe lîngă cortul lui Român Grue, Mihai vodă cercetă armele, caii și chipul cum știau lupta ; apoi întrebă, zîmbind :

— Ei, căpitane Român Grue, ce mai face Voichița?

— Nu mai știu nimic din luna aprilie, cînd luptam sub zidurile Brăilei, măria ta. Atunci i-am scris doar cîteva cuvinte : „Primește acest inel, Voichița, dăruit de Velica doamna, care vrea să ne fie nașă”... A răspuns printr-un încă mai scurt pitac : „Să trăiești Român Grue și să fii neclintit slujitor al lui Mihai vodă”. Atît. Ce să înțeleg eu din asta, măria ta?

— Ești căpitanul Român Grue ; ești umbra mea ; deci fata n-are, nu mai poate avea nici o pricină de șovăială în vrerea ta de a-i fi bărbat.

— Mă închin cu mare mulțumire înaintea măriei tale ; m-ai ridicat din pulberea pămîntului.

— Te-ai ridicat singur, Grue ; eu doar te-am primit. Ai pețit-o pe Voichița, căpitane?

— Încă nu, măria ta... N-am îndrăzneală.

— Te-avînți în luptă, ca un leu, și nu cutezi a cere o fată de nevestă, căpitane Român Grue? Ori vrei ca în loc de Grozovanul să te poreclească lumea... Nevolnicul?

— Cetățile inimilor sînt mai greu de cucerit decît cele otomane...

— Așa o fi, dar viitorul și norocul sînt ale celor care le cuceresc, nu ale celor care așteaptă la pîrleaz. De aceea îți poruncesc să ceri mîna Voichiței, înainte de a-l birui pe Sinan pașa.

— Am înțeles, măria ta! Cînd primesc poruncă, dobîndesc și îndrăzneală.

— Iar lui Toma Neagu spune-i să aleagă : ori cu turcii ori cu țara! Sîntem în a zecea lună de război, are rang de vornic și stă de-o parte, la pîndă. Ori vrea să-l aibă domn pe Mihnea turcitul?

Îngrijorat, Grue caută să-l
dezvinovățească :

— La Sibiu, trecuse de partea măriei tale, cu mare bucurie.

— Acum îi tot cîntă unii și alții și-și dă coatele cu mișeii, cu fricoșii, cu hicleonii, în cap cu vistierul Dan.

— Știu însă că Voichița e de partea noastră, din toată inima. De aceea socot că ea-i soarele meu. Mă iartă, măria ta!...

— Atunci, pînă vine... Sinan pașa, pleci, îl cauți pe Toma Neagu și-i ceri fata. Adică îți aduci... soarele în casă.

— Nu s-ar putea... după bătălie?

— Spune-i că te-am trimis eu! Mîine ești înapoi în tabără.

— Am înțeles, măria ta!

După trei ceasuri de goană, Lăstun bătea din copită în poarta casei lui Toma Neagu din Novăcești.

Voichița ieși în cerdac, să-l primească :

— Ți-i calul în spume, parc-ai veni de la capătul lumii.

— Ba din porunca inimii vin! Și a măriei sale.

— Ei, Lăstune, ți-i stăpînul cam nebun! glumi fata, coborînd din cerdac, prinzînd calul de frîu și netezindu-i botul fierbinte.

— Armăsarul știe bine care-i nebunia mea și-o împărtășește.

— Grue, Grue, de ce dragostea noastră se numește nebunie?

— S-ar fi convenit, după datină, să schimb întîi o vorbă cu jupîn Neagu. Dar, ca să am curaj, calc datina și te-ntreb întîi pe domnii ta. Dacă n-am răspunsul dorit...

— Te dai bătut?

— Nu, dar nici dragoste cu sila nu voiesc...

— Atunci spune-i tatei tot ce ai pe inimă. Și de s-o împotrivi și acum, vom hotărî singuri.

— Mă duc! Sări din șa, lăasă frîul în mîna fetei și intră grăbit în iatacul lui Toma Neagu. Voichița auzea strigătele părintelui său și rîdea în sine : „începe cu surle și tobe mari... Grue,

dragul meu, nu te speria de răţoielile socrului ; l-ai mai domolit tu de cîteva ori.”

Toma Neagu ieşi mînios în cerdac, s-audă şi Voichiţa, deşi vorbea despre pricini de multe ori rostite :

— Tu, un vîntură-lume, îndrăzneşti să...? N-ai înţeles că, vai şi-a...

— Sînt căpitanul Român Grue! se ţinu tare tînărul. Ți-am vorbit cuviincios ; dar dacă te împotriveşti...

— Ce-i dacă mă împotrivesc? Ce-ai să-mi faci?

— Îţi răpesc fata!

— Ce? Cum?... Şi tu, Voichiţa nu zici nimic? Taci ca lemnul?

— Ce să zic, tată? suspină fata.

— N-auzi? Vrea să te răpească!

Voichiţa rîse cristalin, bucuroasă şi oleacă şireată :

— Ei, tată, dacă-i dă ghes inima, de ce i-aş sta eu împotrivă?

— Poftim! Rîde... vai şi-amar... V-aţi înţeles, tîlharilor, să mă...

— Da mult ne-am înţeles, dragă tată. Şi domnia ta ştii asta.

— Ptiu! Eşti o zăludă! De unde să ştiu?

— Va să zică mi-o dai, vornice Toma Neagu?

— Din partea mea... dacă-ți place o zărghită ca asta...

— Mulțumesc, tată socrule!

— Auzi? Tată socrule!... pufni Toma Neagu. Dar lasă! Tu ai să te căieșlj, iar eu o să fiu răzbunat, c-o să te chinuie ca un drac, căpitane Român Grue. Sau poate tu, fiica mea, zbrehudă, așa ai să-ți găsești stăpînul.

— Nu-mi doresc nimic mai mult decît un prieten drag și un soț și mai drag, căruia să-i slujesc cu sfințenie.

— O să-ți scoată peri albi! Ai să vezi tu...

— N-o să am dreptul a mă plînge domniei tale, tată socrule, de va fi așa.

— Nu te teme, Grue : dragostea mă schimbă în mielușea.

— O știu de mult, Voichița!

— Hm, dacă-i așa, să fie cu noroc! se învoi Neagu.

— Sărutăm dreapta! se prinseră de mîină și se plecară în fața părintelui, să le binecuvînteze logodna.

Ridicîndu-se în picioare se sărutară. Apoi ciocniră o cupă de vin. Grue ceru iertare :

— Voichița, trebuie să plec la tabără.

— Știu!... suspină fata și coborî să-i țină calul. Știu : „Grue, uite-l nu e!”

Din șa, căpitanul vorbi :

— Fericirea mă face uituc... Plecam, fără să-ți spun tată, că măria sa e supărat pe domnia ta. Foarte supărat!

— Pe mine? Vai și-a... De ce? De ce?

— Mă iartă, dar vrea s-alegi : ori cu turcii ori cu țara! Sinan pașa vine cu puhoi de peste o sută de mii. Dacă nu sîntem uniți...

— Tată, dacă nu-ți duci dumneata pîlcul de oșteni în tabăra lui Mihai vodă. Îl duc eu!

— Vai și-amar! Să nu mă faci de rîs... Sînt vornicul Toma Neagu, deși măria sa nu mi-a înnoit dregătoria.

— Pot să-l vestec pe măria sa că vii în tabără?

— Vestește-l!... Deși, vai și-amar, mă tem de răzbunarea lui Radu Cujbă.

De la Copăcenii, Mihai vodă a mutat tabăra la Călugărenii, pe apa Neajlovului. Pe celălalt mal, spre miazăzi, au tăbărît cei peste o sută de mii ai lui Sinan pașa.

Oștenii priveau dealurile, pe așezătura cărora, printre mii de corturi strălucitoare, mișuna mulțimea otomanilor. Priveau și vorbeau despre Sinan pașa : cel mai vestit comandant de oști al vremii. Nu l-a biruit nimeni pînă acum : nici în războiul din Persia, nici în cel din Tunisia ori din Ungaria.

— Tu ne spui astea, căpitane, ca să ne îngrozești, ori să ne întărești inima?

— Curaj, fraților! Uite, colo cetele Buzeștilor, dincolo ale lui Radu Calomfirescu și ale banului Manta... În partea ceea se țin oamenii banului Udrea Băleanu... Cel din marginea cealaltă e căpitanul Cocea... Cel de lângă tunuri e Albert Kiraly, trimis de Sigismund Bathory, craiul din Transilvania.

— Dar craiul de ce nu vine?

— După ce și-o sărbători nunta, poate s-o îndura să se arate.

— Și tu, Grue, ai amînat logodna după luptă...

— Eu sînt căpitanul măriei sale, nu crai mofturos și îngîmfat.

— Uite-l și pe vornicul Toma Neagu, cu pîlcul lui... Asta înseamnă că solia ta a fost mai cu spor decît a lui Stroe Buzescu la craiul Sigismund.

Văzînd că se apropia măria sa, săriră în picioare. Mihai vodă, în armură strălucitoare, însoțit de căpitani, se opri cîteva clipe, aici, de unde se vedea, în mijirea zorilor, tot cuprinsul taberei dușmane. Cugetă îndelung, strunind ncastîmpărul armăsarului negru ca smoala, apoi vorbi, hotărît :

— Lovim spre pod. Pătrundem în armia lui Sinan ca o pană de crăpat bușteni. O despicăm în două și părțile le împingem spre mlaștinile din dreapta și din stînga. Folosim pădurea, apa Neajlovului, mocirla. Ne bizuim pe bărbăția luptătorilor, mai ales!

— Dar dacă trec apa mai sus, pe la Petrești? întrebă Radu Florescu.

— Sinan vrea Bucureștii. Și prin Călugăreni e mai de-a dreptul.

— Iscoadele spun că marele vizir a jurat : într-o lună va robi și pustii toată Muntenia, apoi va trece în Transilvania, zise Stroe.

— Nu toate jurămintele se pot ține, Stroe! Albert Kiraly așează tunurile colo, la marginea pădurii : să bată tabăra și să farme podul, de va fi nevoie.

Mai departe, voievodul arată că locul e strîmt pentru ca o oaste mare să se poată desfășura. Românii, fiind puțini, se pot mișca repede și lovi unde potrivnicul nici nu se așteaptă. Dar căpitanul Kiraly se împotrivi.

— Eu nu intru în luptă fără poruncă de la stăpînul meu, craiul Sigismund.

Voievodul îl fulgeră cu o privire încărcată de atîta mînie, încît trufașui ungur amuți. „O privire ce știe să ucidă, precum știe și a mîngîia”, gîndi Stroe Buzescu, auzindu-l pe

Kiraly cum cerca să spună că hoarda lui Sinan „ne strivește și că, deci, mai bine-i să ne tragem în Transilvania” :

— Nu înainte de a da bătălia aici, căpitane!

— Graba-i primejdioasă, uneori, voievoade.

— Iar lașitatea-i ucigașă totdeauna!... Oricît de mare ar fi priceperea și faima marelui vizir Sinan pașa și oricît puhoi de oșteni ar aduce, ca să ne sperie, să ne îngrozească, noi tot nu dăm îndărăt!

Strînse frîul, privi răsăritul soarelui, roti încă o dată privirea asupra întregii împrejurări și porunci :

— Buciumași, sunați începutul luptei!

Și cînd buciumele și surlele sunară, iar oștenii sloboziră zguduitoare strigăte de luptă, voievodul înălță barda spre cer :

— Porniți, vitejilor! Așa!... La asfințitul soarelui, steagul cel mare al lui Sinan va fi la picioarele mele!... Căpitane Român Grue, să te ții tot în preajma mea, ștafetar și luptător fără frică.

— Cu toți cetașii mei, măria ta!

Stroe Buzescu urmări urnirea taberei otomane. Îl cunoscă pe Mahomed Satîrgi pașa, pe Caraiman pașa, și pe Hassan pașa, beglerbegul Rumeliei. În latura stîngă venea Giafer pașa de Tauris și Haider pașa,

beglerbegul Capadociei. Dar mai erau și alții, mulți, necunoscuți.

— Ce armie uriașă se năpustește asupra-ne! oftă ca sub o grea povară Stroe Buzescu.

— Cu atît mai însemnată va fi biruința noastră! se rosti vodă. Așa a început, în 13 august 1595, lupta năpraznică de la Călugăreni, pe apa Neajlovului. Român Grue și ai lui au trăit tot zbuciumul acelei năpraznice zile. Inimile lor au sîngerat la fiecare înfrîngere și li s-au înflăcărat iară de nădejdi, cînd românii biruiau.

Grue s-a purtat ca o adevărată suveică a cîmpului de luptă, gonind din avangardă pînă în spatele taberei, la prisosul oastei, aflat în așteptare sau din aripa dreaptă în cea stîngă, să ducă știri și să împartă porunci. Adeverea porecla : Român Grue, uite-l nu e! Și-a încrucișat cărările alergărilor și cu alți olăcari,

ca, de pildă, Gruia lui Novac

sau Dan Buzdugan. Acum, cu glas cutremurat de durere vestea :

— Măria ta, dușmanii ne-au luat cinci tunuri!

— Să tragă arcașii de la marginea pădurii!... Să lovească banul Udrea și Radu Buzescu în latura dreaptă! Și, înălțînd barda cu stînga, făcu semn străjii să atace : înainte, flăcăi!

Porni în frunte, însoțit de Stroe Buzescu și Radu Calomfirescu.

Dar pe cînd la miazăzi de pădure, pe malul Neajlovului, tunurile trăgeau, săgețile vîjîiau, săbiile zăngăneau, izbind în scuturi și sute de oșteni cădeau răpuși de iatagan, în spatele pădurii vistierul Dan sfătuia cu căpitanul Kiraly. Calapăr, care-l însoțea pe Român Grue, să transmită porunca de a intra în luptă, îi socoti drept „tusea și cu junghiul”. Mai ales că, dinspre Hulubești, gonea un spahiu drept spre cetele lui Kiraly. Dan vistierul îi ieși înainte. Calapăr prinse o frîntură de vorbă :

— Cincizeci de mii de galbeni!... Să nu intri în luptă!... Îl vreau domn pe Mihnea și dregătoria de vistier. Îl atrag și pe ungur de partea mea...

— Auzi, Grue? Ce facem?

— Pîndim spahiul și-l săgetăm.

Peste cinci minute, o săgeată trasă dintr-un huceag, doborî spahiul din șa, iar calul alergă singur, pe cîmpie, spre miază-noapte. Calapăr vru să se încredințeze dacă spahiul și-a dat duhul. Îl privi cu milă :

— Ce să-ți fac, vericule? Nu te-am chemat noi ; ci tu, de bunăvoie, ai venit în săgeata mea... A, n-ai dat toate pungile cu galbeni hicleanului? Dă-le la neică! Știi vorba : nu-i pentru cine se pregătește, ci pentru cine se nimereste... Iar eu, ochilă pot fi și nimerilă... Ce facem, Grue, cu atîta bănet?

— Pune pungile în groapa aceea și astupă-le cu pămînt și frunze. Semn, tufa de măcieș. Gata! La treabă!

Cu cît soarele urca spre amiază, cu atît zbuciumul luptei se dezlănțuia mai nebun, mai turbat. Văzînd că dușmanul îi copleșește pe ai săi, voievodul porunci să sară la luptă și pedestrimea rămasă în spatele pădurii. Și tot căpitanul Român Grue, însoțit de Gruia lui Novac, a fost trimis cu porunca. Frînînd armăsarul, vorbi răspicat :

— Căpitane Kiraly, noi ne batem și tu stai. Vrei să te socotim vîndut lui Sinan?

Ungurul înălță fruntea și grăi :

— Credeam că n-o să rezistați nici un ceas, dar aflu că sînteți de o sută de ori mai viteji decît puteam bănuî.

— Puteai să ne cunoști de la Brăila, unde-ai luptat alături de noi. Vorbirea asta dojenitoare îl stîrni pe ungur : porunci tunarilor lui să scoată tunurile la marginea pădurii, și el însuși, însoțit de cetele lui, intră în luptă. Rămas numai cu cîteva zeci de oameni, vistierul Dan încalecă și grăbi spre miazănoapte.

Ajuns iar lîngă voievod, Grue îl auzi poruncind :

— Căpitane Cocea, cu cetele de pe Argeș, te streкори prin pădure și cazi în spatele lui Sinan. Trăsnet din senin! Noi atacăm încă o dată, din față!

Și, cu securea mînuită cu stînga, făcea semn, îndemna, lovea. Arma aceea lucitoare stîrni și răpezi o nouă și nestăvilită vîltoare năprasnic repezită în uriașa mulțime dușmană. Luptînd în rînd cu Calapăr și Dorondoc, Grue îi vedea pe toți cei din jur, încrîncenați, amețiți, sălbăticiți, înnebuniți de mînie și ură. Doar cînd o rază de soare îi luci pe sabia plină de sînge, aruncă o privire spre asfințit și se întrebă : „Cînd a trecut ziua?”..; Se rugă, în gînd : „Nu apune, tu, soare, pînă cînd steagul

cel mare al dușmanului nu se va afla la picioarele măriei sale”...

Noaptea a pus capăt luptei. Biruitori, românii s-au întors la tabăra lor. Își luaseră tunurile înapoi, capturînd alte cinci de la dușman. Sute de steaguri și, mai ales, cel mare și verde, zăceau, în adevăr, la picioarele lui Mihai vodă.

Cu toate că pierderile de vieți răriseră mult cetele, bucuria biruinței era cît se poate de mare în tabăra românilor.

Mihai vodă adună comandanții și căpitanii la sfat în cortul său. Aveau de socotit pierderile și de cîntărit însemnătatea victoriei, ca să știe ce vor face mîine : lovesc din nou ori se retrag.

Frînți de oboseală, Român Grue și ai lui se așezară la marginea dinspre miazăzi a taberei. Oștenii aprinseră focuri și gustau din merindea săracă purtată cu dînșii.

Repede se stîrniră istorisiri despre întîmplările din luptă, despre rănile primite ori jeliri pentru cei căzuți. Cum unii găsiră rămășiță de vin ori țuică în ploști, veselie și glumele alungară mîhnirea și oftările. Cînd era gata să ațipească, Român Grue se auzi striga :

— Iliuță, tu? De unde-ai răsărit, mă, pui de lele?

— De unde, de neunde, dar nu singur...

—...Sănătos? Teafăr? îl întrebă Voichița, așezându-se în genunchi și cuprinzându-l în brațe.

— Ca bradu-n munte! Dar cum de-ai pătruns aici?

— Sînt de azi-dimineață ; am urmărit lupta de pe dealul Corbului. Am strigat, m-am rugat, am plîns și m-am bucurat. Ce-ți fac prietenii?

— Păi, ce să facem? surîse Calapăr. Pîină acum o dîrlobîrlobrezirăm bine. Moțoc a dobîndit o sgîrietură la stînga. Încolo, nevătămați și veseli că l-am prăbușit în tină pe Sinan pașa. Ne pare rău că nu l-am putut îngropa acolo, că acum... Auziți un cîntec de vietate într-o salcie de pe malul apei? E un pui de turc sărac care stă într-un copac și tot cîntă : „Burlimac-burlimac”...

— Ei, poznașule, auzindu-l îți dibuim ușor ghicitoarea : buratecul!

— Nu ți-a fost frică, jupîniță? întrebă Dorondoc.

— Nu pot zice nu.

— Nu se vedea! Spun eu, Iliuță, scutierul domniei sale. Privea bătălia călare, ca un căpitan sadea.

— Măria sa a zis : „Aici vitejia a biruit numărul”, grăi Grue. Și dacă atunci, în momentul de mare cumpănă, voievodul nu

ridica barda spre cer, nu pornea în frunte și nu-l pălea în creștet pe Caraiman pașa, nu știu, zău, dacă ne mai aflam noi aici, acum, veseli povestași de întâmplări neobișnuite și totuși adevărate.

— Da, încuviință Moțoc. Trăsnea cu barda, în dreapta și-n stînga, prăpăd! Putere, iscusință, mînie, sete de răzbunare, dorință de libertate. Fără el n-am fi biruit. Cum scrie și la Alexandria : mai bine o oaste de cerbi cu comandant leu, decît o oaste de lei condusă de un cerb.

Așezată alături de oștenii din jurul focului, Voichița îl asculta pe Grue povestind despre furia lui Sinan pașa, împotriva ienicerilor și a spahiilor, care fugeau din fața românilor, se înfundau în smîrcuri ori se înghesuiau spre pod, călcîndu-se și strivindu-se unul pe altul.

— L-am văzut cînd a căzut de pe pod ; am crezut că-l va înghiți mocirla. L-au scos, cu greu, dar l-au scos ai lui, fir-ar să fie! Am împins tare intr-acolo, m-am năpustit nebunește, dar n-am izbutit s-ajung : zeci de sulii îmi astupau calea. Am urlat de ciudă, cînd am văzut că slujitorii îl urcă în șa, așa ponosit și slut cum era, semănînd mai degrabă a drac smolit decît a mare seraskier. Dar cîți și-au găsit moartea și dintre otomani și dintre

ai noștri!... Și-acum se lasă noaptea și tăcerea ca un lîntoliu fumuriu peste zeci de mii de morți fără groapă și fără prohod. Doar cîte un vaier de om rănit... Asta-i tot.

Voichița sări în picioare :

— Iliuță, hai să adunăm răniții! Că doar pentru asta am venit! Am la oblîncul Roaibei și o desagă cu feșe și scamă.

— V-ajut și eu! se grăbiră Dorondoc și încă patru oșteni. Grue, tu odihnește-te.

— Da ; aș ațipi, o clipă. Cînd răsare luceafărul de ziuă trebuie să fiu la cortul măriei sale.

La lumina stelelor, Voichița, Moțoc, Iliuță și cei patru oșteni aduseră la cort douăzeci și șase de răniți. Cei mai mulți otomani.

— Oameni sînt și ei, surîse Dorondoc înduioșat de grija și îndemînarea cu care-i oblojea fata.

Neputînd adormi, Calapăr izvodi o ghicitoare pentru somn :

— Ce e dulce și mai dulce, îl alungi și nu se duce ; dar cînd nu vine, e vai de tine... Dacă Sinan pașa se odihnește înseamnă că mîine, în zori, ne atacă din nou. Ar cam trebui să-i facem de petrecanie.

— Născociți ceva, îi îndemnă Grue ; nici eu nu pot dormi.

— Dezbrăcăm răniții, ne îmbrăcăm turcește, pătrundem în tabăra lui, după pilda lui Vlad Țepeș, și iscăm între ei un măcel de-a mai mare dragul.

— Ne trebuie mulți oșteni și uite-i : dorm ca butucii. Mai bine o pozna, Calapăr! îl îmboldi Grue. Născocește-o! De pildă să aruncăm făclii asupra corturilor.

— Eu zic așa, propuse Iliuță : legăm torțe de o roată și-i dăm drumul de-a dura de pe dealul din față pînă în tabăra dușmană.

— Grozavă idee! Dar cum ajungi acolo? întrebă Voichița.

— Prin pădure, pe unde a atacat căpitanul Cocea! se prinse și Grue în joc.

— Hai, Iliuță, cu nen'tu Calapăr. O roată, de la o căruță farmată de tun turcesc. Amnar și torțe găsim noi.

Închipuiră, toate, în cîteva minute și plecară zoriți de un demon al neastîmpărului.

Voichița și Dorondoc continuară să caute răniți. Un străjer îl pofti repede pe Grue la cortul voievodului.

Trecură aproape două ceasuri în care Calapăr și Iliuță orbecăiră prin pădure, se încurcară în niște măracini îndrăciți, dar scăpară, luînd-o mai spre stînga. Deodată, în liniștea încremenită, auziră geamăt omenesc.

Aprinseră un șumuioș de iarbă uscată și descoperiră un turc de rang mare, judecînd după îmbrăcăminte : sta speriat și smerit, încîlcit în niște mărăcini.

— Ilic, șalvari, turban cusut cu fir de aur. Iatagan bătut în pietre scumpe, socoti Calapăr.

— Îi pîrlesc, o țîră barba, că prea-i falnică?! rîse Iliuță, dar Calapăr îl opri, mulțumindu-se să-i ia doar iataganul și chimirul și-l blagosloviră :

— Ești zgîriat tot, ai un picior rupt, gemi să-ți dai duhul, dar n-avem ce-ți face. Dacă nu te-am vîrît noi în mărăcini, nici nu te-om scoate. Iar piciorul să ți-l pună Sinan, de lemn. Și-l lăsară încîlcit în mărăcini.

Ajungînd în vîrful dealului, cu roata și cu torțele în spinare, văzură în vale, tabăra otomană. Corturile păreau niște mușuroaie rînduite în cercuri sub stele.

— Bădiță, care-o fi al lui Sinan pașa?

— Cel mare, din mijloc, cu steag în bold.

— Într-acolo să îndreptăm roata.

Legară, repede, torțele de spițe, le aprinseră, așteptară să se întetească bine flacăra, în descîntarea șuguitoare după năravul lui Calapăr : „Du-te de-a dura-dura și fă calcavura, tu, hoțomană, în tabăra dușmană!”... Răpezită la vale, roata dudui,

rotindu-se tot mai repede, ca un cerc de foc. Fugiră spre pădure, să nu-i simtă străjile. După o vreme se opriră să vadă ce ispravă au făcut.

— Ah, bădiță! A luat-o spre marginea taberei... Ba, nu, nu, cotește... În cort, stînd pe un scăunel jos, măria sa îl privi pe Român Grue cu ochi de oțel și grăi :

— Toma Neagu și mica lui ceată s-au purtat bine. Socot că-i meritul tău, căpitane Român Grue.

— Mai mult al Voichiței, măria ta. Și-a izbăvit părintele de la grea ocară, iar acum...

În clipa asta, izbucni un zgomot mare. Pămîntul se zgudui. Toată tabăra se trezi, înspăimîntată ; oștenii săriră în picioare, înșfăcăra armele, întrebîndu-se : „Ce s-a întîmplat?”

Stroe Buzescu intră în grabă duminindu-i :

— În tabăra lui Sinan s-au aprins butoaiele cu pulbere.

— Iliuță și Calapăr, poznașii, cu roata lor! exclamă Român Grue. Au izbutit să tulbure somnul dușmanilor.

Și povesti, scurt, isprava pusă la cale.

Vodă ieși din cort, privi pojarul, înțelese însemnătatea isprăvii, dar își stăpîni bucuria. Porunci lui Grue :

— Căpitane, am nevoie de tine și de calul tău.

— La poruncă, măria ta! Lăstun, calul meu nebun, mă poartă ca vîntul.

— Duci scrisoarea asta Velicăi doamna, la Alba Iulia. Despre război povestești tot ce-ai văzut și-ai înțeles. Nu uiți nici năzdrăvănia asta.

— Așa fac, măria ta!... Un turc rănit pe care l-am îngrijit la cortul nostru a spus că dacă Sinan pașa ar fi știut cît sîntem de puțini, ne călca numai în copitele cailor.

— Și tu ce crezi de asta?

— Cred că acum a priceput și Sinan zicala românească : buturuga mică răstoarnă carul mare.

Mai mult de un ceas, românii au privit cum ardea latura dinspre răsărit a taberei dușmane și cum se vînzoleau otomanii, buimaci și speriați.

Cînd află că s-a întors Calapăr, stolnicul Stroe îl aduse înaintea măriei sale.

— Unde-ai umblat, poznașule? îl fulgeră voievodul cu privirea.

— Am fost cu uratul la măritul Sinan pașa. N-am avut talanca de plugușor și i-am urat cu o roată aprinsă. Și urătura i-a priit : flăcările

au lins butoaiele cu pulbere, iar ele, sărmanele, de plăcere au făcut poc!

— Poc-poc și gata! se amestecă-n vorbă și Iliuță, văzînd că voievodul rîdea, cu poftă. Ce tîmbălău, doamne, doamne! Harabalele săreau în aer ca surcelele. Cîteva corturi s-au aprins feștile. Noi am vrut, să aprindem cortul lui Sinan ; dar roata, pîrdalnica, a cotit-o spre pulbere.

— Ei, asta zic și eu poznă! îi lăudă măria sa, vesel, iar Calapăr găsi prilejul să-i înfățișeze iataganul și chimirul, luate de la căpetenia încîlcită între mărăcini, ca un pește în vîrșă.

— Era un pașă, cred, bărbos! adăugă Iliuță, cu aprindere.

— Poate chiar Hassan pașa, pe care l-ai fugărit măria ta! rîse Stroe.

— Mulțumesc, flăcăi, pentru... poznele voastre curajoase și folositoare. Al vostru-i tot ce v-a... dat acel turc ascuns în mărăcini.

Român Grue se mîndrea cu atari prieteni ; dar voievodul îi aminti că trebuie să plece, fără zăbavă.

— Îngăduie-mi, măria ta, să-mi iau rămas-bun de la logodnică.

— Ia-o de-a dreptul spre Pitești! Lasă Novăceștii pe altădată.

— Voichița-i aici, în tabără... Îngăduie-i să se înfățișeze măriei tale.

— Se poate? Eu am îngăduit intrarea în tabără unei singure femei : Măria Butoianu. Dar noaptea asta tot despre lucruri neîngăduite aud : unii ies din tabără fără să mă-ntrebe, alții intră tot fără învoire... dojenea măria sa în glumă, urmărind cum fata ieșea dintre străjeri și se pleca să-i sărute mîna :

— Iertare, măria ta, dar nu m-a mai răbdut inima și venii.

— Și nu ți-a fost teamă că-ți primejduiești viața?

— Un spahiu a cercat să mă prindă, dar l-am plesnit cu biciul peste ochi și, pînă să se desmeticească, Roaiba a zbughit-o și m-a salvat. Roaiba și Iliuță, că s-a aținut cu baltagul în calea dușmanului. Cu baltagul?

— Da, că n-am sabie, măria ta! se jelui băiețașul.

— Poftim junghierul meu, istețule!

— În genunchi mulțumesc, măria ta! Am să-l port toată viața.

— Căpitane Român Grue, tu l-ai crescut?

— A fost ursar și halvițar. Își bătea aga Dudău joc de el. Acum e prietenul nostru, nedespărțit. Are treisprezece ani, iar Voichița și l-a luat... paj. Noi îi zicem „pui de lele”.

— Da? surîse voievodul. Pui de lele e cel mai mare rang la halvițari? Glumele s-ar fi înșirat încă o vreme, mai ales că făcătorul de zicale și ghicitori, Calapăr, încă nu cutezase a umbla în traista lui, totdeauna doldora de vorbe de duh ; dar vodă s-a uitat la Grue, iar acesta a înțeles :

— La drum!

— Unde pleci, Grue? întrebă Voichița cu îndurerare.

— Olăcarii nu-s întrebați unde aleargă ; li se urează doar „drum bun!” Și iartă-mă, Voichița că, pînă la pace, drumurile-s ale mele și eu al lor.

— Drum bun, Grue și să te-ntorci sănătos! îi ură fata, din toată inima. Te-aștept cu dor mult oricîte drumuri ai avea de străbătut.

Cu sprinteneală de pehlivan, căpitanul se aruncă în șa, iar Lăstun țîșni ca săgeata din arbaletă.

Voievodul și stolnicul Stroe intrară în cort, să urmeze sfatul.

Luceafărul de ziuă sclipi la marginea zării, ca un ochi de uriaș trezit din somn. Mergînd spre ceata lor, Calapăr, Dorondoc, Iliuță și Voichița vorbeau tot despre bătălie.

— Se cheamă că întâia lovitură i-am dat-o bine, cu sete, drept la mir. Nu l-am înfrînt de tot, dar l-am zdruncinat să ne țină minte.

Voichița își aminti că Grue a plecat fără să-și fi luat ceva de mîncare : „Și doar i-am adus slănină, brînză și o ploscă de vin”. Cînd le scoase din desaga de la oblînc, Calapăr se bucură nespus :

— Minunat! Vorba ceea : cînd mai bei și mai mănînci, parcă nu te prea usuci... Pui de lele, meșter la toate cele, lasă jocul și ațîță focul!

— Ațîț, bădiță, dar să-mi găsești un rang mai mare ca... pui de lele. Și să-l știe și măria sa, ca să-l treacă în... divan.

— Azi ți se potrivește rangul de... pui de voinic.

Suflînd în foc, băiețașul gîndea cu glas tare : „Mda... primesc rangul : Iliuță cel mic, pui de voinic...”

Dorondoc tăie slămina în bucăți, o creastă, o înfipse în țigle cioplite din nuiele de alun, Iliuță le roti deasupra jarului, pînă începură a sfîrîi și a se rumeni. Și întinseră pe iarbă o masă, în care vinul venea drept ca o binecuvîntare pentru „bietul pîntece chinuit de foame”, cum zicea Calapăr.

— Gustă și domnia ta, jupîniță, o îndemnă Dorondoc.

— Gust, prieteni, că dacă-s printre oșteni, măcar la mîncare să mă port ca un oștean.

— După ce traseră cîte două-trei gîturi din ploscă, tot Dorondoc pofti să-i zică un cîntec, ajutîndu-se din cînd în cînd de fluier :

— Cît am stat cu ochii la stele, am izvodit niște stihuri despre „Jeluirea lui Sinan pașa.”
Le zic :

Colo-n vale pe Neajlov, Sinan pașa strigă „of”! „Foaie fir de trandafir, eu Sinan, mare vizir, de teamă de voievod, m-am prăvălit de pe pod. În mocirlă și-n noroi, m-am zbătut ca un broscoi și rămas-am fără dinți, ocărît și scos din minți. Foaie albastră de pe vînt, cît trăi-voi pe pămînt și dincolo, în mormînt, mă vor chinui vedenii : Mihai și... Călugărenii”...

10. Ce necazuri face pajura lui Iliuță

Fiindcă a doua zi și în cele următoare otomanii au avut de lucru cu orînduirea taberei, cu aducerea altor butoaie cu pulbere de la Giurgiu, cu trimiterea răniților spre Dunăre, nu s-au mai gîndit să atace. Mihai vodă a chibzuit că-i mai bine să se retragă spre miazănoapte, dincolo de Tîrgoviște, pe rîul

Dîmbovița, pe drumul spre Bran, la Stoienești, la poalele munților Piatra Craiului, să aștepte ajutorul transilvănenilor, cu Sigismund Bathory craiul.

Dar, în nechibzuința lui, acest crai săvîrșise două lucruri, cu totul neîngăduite și vrednice de osîndă. Prin oamenii lui îl răpise, cu vicleșug, pe Aron vodă din Suceava și-l închisese în cetatea Vinț, nu departe de Alba Iulia, cu gînd să-l otrăvească. Domn în Moldova l-a pus pe un om de jos : Ștefan Răzvan, cu jurămînt să-i fie supus. Așa, l-a lipsit pe Mihai vodă de un ajutor prețios în războiul cu sultanul. Al doilea : tocmai cînd Sinan ajunsese la Dunăre, în loc să treacă munții și să-și unească oastea cu a lui Mihai, necugetatul crai hotărî să-și serbeze nunta cu o arhiducesă austriacă, nuntă regească, întinsă pe săptămîni de zile. Sinan pașa a avut, deci, răgaz să-și tămăduiască rănilor primite la Călugăreni, să repeadă în țară prădalniciei lui acîngii, să jefuiască și să ardă Bucureștii, Gherghița, Tîrgoviștea. Mii de femei și copii robiți. Zeci de sate nimicite. De răul dușmanului, locuitorii se bejeneau peste munți ori spre Oltenia. Printre aceștia se aflau și Voichița cu Iliuță. Mergeau desculți, flămînzi, însetați. Doreau să ajungă la Căluu, limanul suferințelor.

— Mi-s sîngerate tălpile, dar nu mă las, se îndîrji Voichița. Iliuță își sfîșie cămașa și-i înfășură picioarele.

— Așa-i mult mai bine. Dacă nu ne luau caii... Roaiba, săraca...

— Bine c-am scăpat noi. Cai mai găsim, la Călui.

Le era foame, dar se temeau să se apropie de sate : unele ardeau, pe altele le înconjurau acîngiii și le prădau. Spre seară, au ajuns la Olt; dar cînd căutau un podar, să-i treacă pe celălalt mal, se ivi un pîlc de acîngii. Alergară la un grup de oameni, adunați pe mal, așteptînd să treacă rîul. Bărbătoasă, sfătui oamenii să se armeze cu ciomege și pietre, să dea cu topoarele pe care le aveau la ei.

— Nu sînt mai mult de douăzeci! Îi gonim cu pietre!

Și, în adevăr, așa au făcut. Loviți de ploaia de pietre și-au luat tălpășița. De după dîmburi au apărut însă alții, peste treizeci. Au răzbătut prin pînza de ciomege și bolovani aruncați, au despărțit grupul băjenarilor și au început să-i jefuiască. Voiau aur, covoare și fete frumoase. Pe Voichița pusese ochii căpetenia. Iliuță o întrebă cu lacrimi în glas :

— Cum scăpăm de ei?

— Numai dacă ne aruncăm în Olt.

— Nu!... Așteaptă : se zărește, la deal, o ceată de oșteni. Mă strecor pe după tufe și-i chem să ne ajute...

Voichița îl lăsă : „Să scape măcar el”... Vru să se arunce în apă, dar căpetenia o prinse de mînă și-i făcu semn să urce în șa, lîngă dînsul. Se luptă, îl mușcă de mînă, îi smulse o scară de la șa. Acîngiului parcă îi plăcea această luptă cu o fată în zdrențe, cu picioarele învelite în cîrpe, cu părul despletit, cu ochii învăpăiați de spaimă și mînie și, totuși, frumoasă.

Dar, cînd era gata s-o doboare, pe muchia malului apărură oștenii aduși de Iliuță. Spre norocul lor s-a nimerit ca, în frunte, să fie tocmai Calapăr, trimis, cu încă alte zece cete, să apere băjenarii de răul acîngiilor și să-i treacă Oltul, podărind. Gonind prădătorii, prietenul lui Grue o trecu pe Voichița și pe Iliuță dincolo de rîu, le făcu rost de cai și-i călăuzi pînă la Craiova.

În cele două zile cît a durat drumul, Calapăr s-a încredințat că logodnica lui Grue e o ființă deosebită. Ceru iertare, că pînă acum a socotit-o drept o boieroaică trufașă, o piază rea pentru Român Grue.

— Ion Calapăr, poznașule, cînd am auzit că tu l-ai uns pe tata cu miere, voiam să te sfîșii, să-ți scot ochii. Dar cît am fost captivă la Gazi

Ghirai, mi-am dat seama ce om, ce prieten neprețuit ești și, de-atunci te simt în inima mea ca pe un frate.

Singur, gonind pe valea Oltului, Român Grue vorbea cu armăsarul, despre cele aflate la Alba Iulia : „Aron vodă închis la Vinț. În Alba Iulia nuntă mare, cu mii de musafiri, cu belșug de mâncare și băutură, cu lăutari italieni, cu dănțuitoare spaniole și măscărici de la riga Franței. De asta întârzie. Noi ne batem, iar el petrece... Dreptate-i asta? Și doamna Velica, nicăieri : acul în carul cu fîn... Nici la Cetea n-am găsit-o”...

Dar, spre marea-i bucurie, mai jos de Râmnicul Vâlcea se întâlnește cu Calapăr și Dorondoc, parcă i-ar fi ieșit anume înainte :

— Căpitane Român Grue, noi n-avem nici un spor și nici un rost despărțiți. Am isprăvit cu podăritul pe Olt, dar cu isprăvile neobișnuite, nu. Hai la tabără!

Așa vorbea Dorondoc, iar Calapăr trase de frâu calul :

— Uite-o caravană cu pradă!... E străjuită de șase spahii.

— Atacăm? întrebă Dorondoc.

— Galop, după pîlcul de copaci de colo! porunci Grue. Descălecară, așteptînd să se apropie. Numărare : douăsprezece harabale

încărcate, vîrf, cu saci, putini, legături, baloturi, bine așezate, strîns legate, să țină pînă la Dunăre. Grue hotărî :

— Eu mă reped la cei din frunte ; Calapăr la cei din mijloc ; Dorondoc la cei din urmă. Strigăm, ca să părem mai mulți... Gata! Păzea, ticăloșilor!... Hainilor!... Hapsînilor!... Căpcăunilor!...

Urlau și roteau săbiile în șuer. Și caii îi ajutau cu nechez de spaimă.

— Fugiți!... Fugiți, nelegiuiților!... Păgînilor!... Tîlharilor!...

În adevăr, paznicii caravanei s-au speriat, chiar mai repede decît și-au închipuit Grue și prietenii lui. Dar cum drumurile pe cîmpie erau pline de cete de acîngii, hotărîră să urce harabalele la Cozia, să le dea în seama călugărilor, să le înapoieze celor păgubiți, iar ei să intre în Transilvania, să ajungă la Alba Iulia, s-o mai caute, toți trei, pe Velica doamna și să mai afle cîte ceva despre gîndurile craiului ; apoi să treacă munții pe la Bran și să coboare în tabăra de la Stoienеști.

— Nu mă pot întoarce înainte de a înmîna doamnei Velica scrisoarea măriei sale. Aș fi cel mai nevrednic olăcar.

Pe drum, de la Craiova la Căluu, Iliuță privea nu atît la locurile prin care treceau, cît

admira calul Voichiței, rochia, ilicul, bluza, cușmulița, cizmele și mănușile pe care fata le purta acum, după ce atâtea zile mersese în zdrențe, desculță, cu picioarele însîngerate. Las' că și el era îmbrăcat ca un boier. S-a scăldat în Jiu, a aruncat zdrențele de pe el — cămașă nu mai avea : o făcuse obiele și-i înfășurase cu ele tălpile Voichiței — și a îmbrăcat straie noi, pe măsură, așa cum numai cînd a pornit cu Român Grue spre Sibiu mai purtase. Calul, bun, frumos, ager, deși cam înalt pentru el. „Calul nu mai crește, a zis jupînița, dar tu n-ai să rămîi un năpîrstoc.” Și l-a plătit cît a cerut neguțătorul. Îl rodea însă un gînd și nu se putu stăpîni de a întreba :

— Jupîniță, de unde are bădița Calapăr atîția bani? Am văzut că ți-a dat și domniei tale o pungă plină.

— De la turci, Iliuță.

Și povesti cum au îngropat banii găsiți la spahiul venit să-l cumpere pe Dan vistierul. Cînd au plecat din Călugăreni, i-au dezgropat și i-au dus măriei sale. Dar măria sa a rîs : „Nu-mi pătez cugetul cu argintii Iudei ; pe voi însă vă dezleg de păcat. Și ca iertarea să fie deplină, dăruți un sfert mînăstirii Căluu, unde-am găzduit în vremuri grele”. Acea

pătrime se află la mine : m-a rugat Calapăr s-o duc starețului.

S-au odihnit la Căluu cinci zile. Iliuță s-a jucat cu pajura Mocăneața : începuse să zboare ; dar, îmblînzită, venea și-si lua porția de carne de pe treptele chiliei călugărului vraci. Noaptea dormea în cerdacul arhondaricului, cuminte ca un gînsac.

Se simțeau cît se poate de bine în liniștea și pacea de la Căluu ; totuși pe Iliuță îl rodea neastîmpărul.

— Jupîniță, cît o să stăm aici, de pomană, printre moșnegi și călugări trîndavi?

— Și ce-ai vrea să faci, pui de lele?

— Păi... m-aș duce la tabără. Acolo-i altă viață!

— Și pe mine cui mă lași, pajule?

— Ei, parcă nu văd eu că și domniei tale tot la tabără ți-i gîndul?!

— Merg cu tine pînă la Rîmnicul Vîlcea.

— Știi ce? Iau și pajura cu mine.

— Ce-ți trebuie? Doar așa, ca s-o duci în munte, unde i-i locul.

— Mi-i dragă... s-a vindecat, s-a deprins cu mine, dar cred că ai dreptate, că tot pe stînci i-ar plăcea mai mult. Și, slăbită cum e, nu poate zbura de-aici, pînă la munți. Hai, Mocăneață, cu noi!

— Dacă așa ți-i placul, ia-o. Nu ești tu... istețul cu pajura?

— E un rang nou? Pui de lele, pui de voinic, paj, istețul cu pajura... Bogat mai sînt!

— De la Rîmnic, prin Loviștea ieșim pe sub munte, la tabără.

— De unde ești, moșule? întrebă Român Grue pe bătrînul cu cojoc întors, oprit să privească zidul cetății și lumea care se perinda prin preajmă.

— Mi-s dîn Abrud. Dară 'netale?

— De peste munți, de la București.

— E! Păi, nu-i rezbel pe-acolo?

— Război de cel mare, moșule!

— Bătutu-l-ați pă turc, nu-i așe?

— L-am bătut și-l mai batem, pînă-l alungăm din țară.

— No! Dară nu știi cînd vine acel Mihai vodă și la noi? Că și aice sînt felurite feluri de... osmanlîi asupritori pîntru români.

— Ce ziceți, fraților, de gîndurile moșului din Abrud?

— Faima zboară repede. Iar oamenii totdeauna au visat un călăuz, un om mare care să-i ajute a se despovăra de năcazuri și asuprire, răspunse Dorondoc.

— Io zîc, de-l vedeți pe-acel viteaz Mihai vodă, să-l rugați a veni și pă la noi, cum am zîs.

Ce-i a trece munții?! Noi de-atîtea ori trecutu-i-am cu oile ori cu ciubărele. Și i-am trece și cu arma, dac-am avea cîrmaci.

— Te încredințăm, moșule, c-o să-i spunem.

Vorba cu bătrînul din Abrud se întrerupse brusc : într-o trăsură cu doi cai roibi, Calapăr o zări pe Velica doamna. Grue sări în șa, o ajunsese, prinse calul din stînga de zăbală și opri trăsura. Doamna se sperie, ca de-un lotru.

— Doamna Velica... Te caut de-o săptămînă. Iertare că te-am speriat, dar... Sînt căpitanul Român Grue și aduc scrisoare de la măria sa.

— A, te cunosc... se liniști doamna. Dă-mi-o, repede, să nu mă vadă oamenii craiului! Mă păzesc ca pe-o tîlhăriță. N-am voie să ies din cetate decît pînă la biserică.

— De ce?

— Trufie și micime sufletească. L-au ucis pe Aron vodă!

— Doamnă, măria sa Mihai vodă mi-a poruncit să-ți povestesc cum a fost bătălia de la Călugăreni.

— Vino, te rog, la biserica noastră. Intri la cinci minute după mine.

Peste minutele hotărîte, așezat în strana de lîngă strana Velicăi, Român Grue povestea, în șoaptă. Doamna asculta cu tîmpla lipită de

spetează, zîmbind bucuroasă ori lăcrămînd de durere.

— Dacă măria sa mai avea zece mii de oșteni, sărbătoream Sîntămăria la Giurgiu, aruncîndu-l pe Sinan pașa, cu toți ai lui, în Dunăre. Mărită doamnă, se știe cînd va porni craiul cu oastea peste munți?

Doamna ceru preotului o bucată de hîrtie și scrise cîteva rînduri, grăbite.

— Împăturește tu răvașul și-l dai măriei sale, în taină. Îi spui așa : Fabio Genga, secretarul, știe că Sigismund craiul pleacă peste cinci zile la tabără. Ai înțeles?

— Sărut dreapta, mărită doamnă! se înclină Grue și ieși din bisericuța nu prea luminoasă, dar primitoare ca o casă de român gospodar. Alergă la prieteni, încalecă și grăi:

— Plecăm chiar acum! Porunca a fost împlinită.

— Trecem pe la Sibiu, pe la „Butoiul de Aur”, Român Grue?

— S-o vedem pe Else, Calapăr...

— Păi, de asta-mi ești tu drag, măi Grue, viteazul vitejilor! La Călugăreni nu te-a atins nici o suliță, nici un iatagan, nici o săgeată, parcă erai vrăjit. Dar și Lăstun : te-a purtat ca un zmeu.

— Tu, Calapăr, ai spus odată : voinicul fără cal e ca peștele pe mal. Și numai la război se cunosc vitejii.

După ce, cu mare bucurie, o văd pe Frau Else și beau un ulcior cu vin, împreună cu Micloș, gonesc pe Olt în sus și, trecînd pe la Bran, seara, ajung în tabără la Stoienești.

L-au găsit pe măria sa stînd pe gînduri, singur, pe un butuc gros, în fața cortului. Zîmbi, cînd Român Grue îi întinse răvașul scris pe o jumătate de pagină albă dintr-o carte de rugăciuni. Citi : „Mihai, craiul vine, în sfîrșit, cu 15 000 și 800 călăreți din Toscana, sub porunca lui Silvio Piccolomini, cu patru tunuri de cele mari”. Apoi oftă cu ușurare :

— În sfîrșit!

— Iertare, măria ta : la Sibiu, un prieten mai vechi, Reiterul Micloș, știa că vine și Ștefan vodă Răzvan de la Moldova cu trei mii.

— Da, au ajuns la Brașov. N-a venit pe la Focșani de teama acîngiilor, care pradă din Olt în Siret.

Așa cum îl vestise Velica, peste șapte zile, oastea craiului a trecut pe la Bran și s-a întîlnit cu oastea lui Mihai vodă la Rucăr. A doua zi, au sosit și moldovenii. Voievodul cerea să grăbească marșul spre Tîrgoviște și București, dar Sigismund tărăgăna : ba că nu i-au sosit

toate armele, ba că se împlineau nu știu câte zile de la nuntă și voia să le sărbătorească în tihnă ; ba că steaua îi era în atingere cu o planetă neprielnică ; ba că — și asta a fost cea mai grozavă — pe cortul voievodului român, și nu pe al lui, se așeza o pajură mare. Mihai vodă nu dăduse nici o însemnătate acestui fapt întîmplător, dar auzind că pajura a ajuns pricină de supărare, a întreat-o pe Voichița. Fata i-a dat răspunsul, cu multă mirare și surprindere :

— Nu-i nici semn, nici ciudățenie, nici vrajă. E pajura lui Iliuță, măria ta. E aproape îmblînzită.

— Cea de la Căluu?... A îmblînzit-o puiul de lele! rîse vodă.

— Înălțat la rangul de... puiul de voinic, măria ta, glumi Voichița.

— Cheamă-l aici!

Strigat, Iliuță, se înfățișă în grabă.

— A ta-i jivina cocoțată pe boldul cortului meu?

— Da, măria ta!

— Hm!... Cu roata, la Călugăreni, ai nimerit-o, dar aici, cu jivina asta, ai smintit-o.

— De ce, măria ta? Că-i cuminte : nu murdărește, nu strică nimic.

— Ba strică, Iliuță, pui de voinic ; strică țării întregi! Înțelegeți?

— Atunci... atunci, c-o săgeată... gata! dacă strică...

— Nu, n-o omorî; înduplec-o doar să se așeze pe cortul craiului Sigismund. Dar nu oricum, ci așa, ca de la sine și ca un semn al vitejiei celui care... doarme în acel cort de mătăasă.

— Cum poruncești, măria ta... Însă orătania s-a învățat pe cortul măriei tale și pîn'o dezvăț...

— O pajură, măria ta, devine simbolul vitejiei numai cînd stă pe cortul unui viteaz, surîse Voichița.

— Unii se cred viteji numai pentru că din întîmplare se așează un vultur pe boldul cortului lor.

Între atîtea multe și mari griji ale războiului, povestea cu pajura lui Iliuță părea multora, pe drept cuvînt, o îndeletnicire fără noimă, caraghioasă, neroadă..

— Măria sa să poruncească asemenea șotie? se mira Calapăr, oarecum ciudos că nu i-a trecut lui prin cap și pozna asta.

De șapte ori, din șapte locuri a aruncat Iliuță pajura în sus și după ce s-a rotit deasupra celor două tabere vecine, a venit și s-

a așezat tot pe cortul măriei sale. A opta oară s-a înălțat sus, sus și părea că se va pierde în munții Piatra Craiului, dar s-a întors și s-a rotit, o vreme, pe deasupra taberei craiului Sigismund. Mulți nobili și căpitani de cei mari o urmăreau, cu emoție, ca pe-o minune. Dar îi înecă lehametea și ciuda cînd o văzură așezîndu-se tot pe cortul lui Mihai vodă.

Ce era de făcut? Craiul se bosumflase, umbla năuc și nici nu voia să mai intre în cort. Slujitorii îl mutară în trei locuri. Trei preoți îl sfințiră cu rugăciuni. Astrologul Dumitru îl orientase după cele mai norocoase stele și planete. Degeaba : pajura trăgea tot la cortul românului.

A treia zi, cînd și lighioana asta se săturase de atîta zbor cu de-a sila și dădea să-l ciupească pe Iliuță de obraz, Dorondoc se întîlni cu Reiterul Micloș. Schimbară cîte o vorbă și se arătară bucuroși că vor lupta împreună. În vorbire românul o făcu pe nepriceputul :

— Prietene Micloș, nu știi de ce mai marii voștri urmăresc, cu atîta sîrg, pajura care...

— Chiar nu știi? Craiul nostru, tinerelul ăsta pe care-l vezi așa de bogat înveșmîntat, care poartă platoșă de argint și coif de aur este un închipuit : se crede mare cruciat, căpetenia

întregii oștiri care luptă împotriva lui Sinan pașa. Iar dacă un vultur se așează pe cortul lui înseamnă că victoria va fi a lui. Și nu urnește tabăra de aici, pînă cînd pajura nu-și schimbă locul. Înțelegeți?

— Ce prostie! Parcă-i înțeles cu Sinan să-l lase-n pace pînă cară toată avuția țării. Că afurisita zburătoare s-ar putea să nu se așeze nicicînd pe cortul unui...

— Ce să-i faci? Nimeni nu-i în stare a-i scoate prostia din cap.

— Cu alte cuvinte, totul atîrnă de pajura lui Iliuță, zîmbi amar Moțoc Dorondoc.

— Cum adică? nu înțelegea Micloș. Ce-i cu Iliuță?

— Pajura e a băiețașului. Și dacă jivina binevoiește a se așeza pe cortul princiar, măritul ocîrmuitor intră în luptă, altminteri, halal de capul nostru și-l bate fericea pe Sinan pașa.

— Hm... aș lua eu pasărea s-o așez, la noapte, pe cortul craiului, dar nu omul ci... o poruncă de sus trebuie s-o înduplece, să-i poruncească a se așeza, ca... proorocirea să fie semn ceresc.

Tot bătîndu-se cu gîndurile, au ajuns la tabăra română, unde s-au întîlnit cu Grue,

Calapăr, Voichița și Iliuță ; ținură sfat, în regulă, cu toții. Băiețașul se simți vinovat :

— O prind și-i sucesc gîtul! Pacoste, nu pajură...

— Nu, Iliuță! se împotrivi Micloș. Să ne mai gîndim.

— Reiter Micloș, mi se pare că Sigismund craiul e numai bun să încîlcească fuioare, îl categorisi Calapăr. Hurdu-burdu prin cămară, ia-l de păr și dă-l afară, înainte de Crăciun, că de alta nu-i bun.

— Ai dreptate, dar de, e... crai.

— Fraților, vulturului îi plac stîrvurile ; deci să punem o bucată de carne în boldul cortului crăiesc! își dete cu părerea Grue.

— Asta-i, Grue! se bucură Micloș. Idee mîntuitoare!...

— Atunci, cavalerie, rîse Calapăr, de la Iliuță taina semnelor cerești a trecut în seama domniei tale.

Craiul era la vînătoare în ziua aceea. Micloș și Calapăr jertfiră un berbec, puseră într-o legătură de pînză toate măruntaiele și, cu voia căpitanului de strajă, le așezară pe cort lîngă flamura bathorească. Iar cînd craiul, cu tot alaiul, se întorcea de la vînătoare, Iliuță, urcat într-un fag bătrîn, dădu drumul pajurei, poruncindu-i mînios :

— Dacă nu te-așezi pe cort crăiesc, Mocăneato, îți sucesc gîtul! Acolo ți-am pus burdihan de berbec, ce n-ai mîncat tu niciodată. Auzi? La cort crăiesc!

Soarele se apropia de asfințit. Alaiul craiului intra falnic în tabără : slujitorii purtau pe prăjini trei cerbi, două căprioare și mult vînat mărunt, în doi cerbi se aflau înfipte cîte o săgeată... crăiască, după spusa celor care le-au ochit și slobozit, de alături și aproape în aceeași clipă cu craiul, care se credea cel mai meșter ochitor și cel mai mare vînător. Cînd văzură pajura rotindu-se pe cer, toți, în cap cu Sigismund însuși se opriră, urmărind-o cu încordare : „Ce va face?... Unde va poposi?... E o pajură a semnului ori stîrpitură neroadă?...”

În tabăra română, prietenii lui Român Grue urmăreau rotirea păsării.. Cea mai emoționată era Voichița :

— Zboară spre Piatra Craiului!... Se duce!... Nu... se întoarce, rotit. Iliuță, ai descîntat-o bine?

Craiul și nemeșimea din jur umblau cu ochii pe cer, răsucindu-și gîturile după hachițele răpitoare, cînd la dreapta, cînd la stînga, cînd jos, cînd sus. De cinci ori urmăritorii din cele două tabere au avut impresia că pasărea pleacă definitiv și se

întristau, pentru ca să li se așeze inima la loc, cînd pajura se întorcea, răsucindu-și capul, parc-ar fi ochit cortul craiului. Iar cînd se răzgîndi, apropiindu-se de cortul voievodului Mihai, Calapăr sări în sus :

— Ne-ai amețit!... Ticăloaso! Slobod o săgeată în tine, dacă... Pe cortul craiului! Că are boldul aurit și flamură brodată tot cu aur!... Chioaro, nu vezi? Nu-ți miroase a borhăie de berbec? Neroadă ce ești! Am tăiat degeaba ditamai berbecul... A... L-ai văzut!... Te repezi!... Te așezi, filfîind cu aripile-ți mari... Uite cum flutură flamura-n vîntul aripilor tale...

Din tabăra craiului, răzbătură urale puternice. Din fagul unde urcase cu pajura, Iliuță îl vedea pe Sigismund cum își trage sabia din teacă și o salută solemn, ca pe un semn binecuvîntat, ca pe o minune cerească. Uralele cuprind toată tabăra crăiască, făcînd să tremure văzduhul.

Peste un sfert de ceas, cavalerul Micloș îl vesti pe Român Grue :

— Mîine, pornim la luptă! Craiul și toți cei din jur s-au încredințat că pajura le-a arătat semnul biruinței.

— Vai, surîse Grue, filozofic : cîte lucruri mari și înțelepte atîrnă de o mică și neroadă minciună...

11. În căutarea papucilor lui Sinan Pașa

Nehotărîrea, îngăimarea craiului Sigismund au folosit mult lui Sinan pașa : a aflat cu ce oaste veneau asupra lui cei trei aliați și a plecat din Tîrgoviște. L-a lăsat pe Ali pașa să se bată în cetate ; dar românii au zdrobit repede rezistența dușmanului. A patra zi au pornit grăbiți, să-l ajungă pe Sinan la București. Călăreții, printre care se aflau și Român Grue, Calapăr și Dorondoc, galopînd spre miazăzi, păreau o năpustire de furtună după un pîrjol de secetă. În preajma Bucureștilor, stolul lui Grue a ajutat ceata lui Toma Neagu să iasă dintr-o împresurare, tocmai cînd acîngiii, de trei ori mai mulți, erau gata s-o răpună. I-au îmbărbătat pe oșteni, au lovit din dreapta și, într-un sfert de ceas, atacatorii au împînzit cîmpul, fugind și părăsind prada în mîinile lui Toma Neagu. Vornicul a lăsat trufia la o parte și i-a mulțumit lui Român Grue și alor lui poruncind apoi slujitorilor să ducă, în satul din apropiere,

carele cu lucrurile prădate și să le împartă oamenilor.

— Bine faci, cinstite vornice și tată socru. Ei, dar ești rănit la față!

— Eh, o zgîrietură... S-a închebat sîngele în barbă. Dar cine ți-a spus că mă aflu în primejdie?

— Voichița, iar ea a auzit de la Iliuță.

— Inimoasă logodnică ai, căpitane Român Grue!

— Dacă nu era cum este, n-o îndrăgeam. S-a obișnuit cu tabăra și cu luptele, parcă ar fi crescut numai între ostași. Nu-i așa, Voichița? o întrebă Grue văzînd-o că se apropie de părintele său, bucuroasă că a mai dat la spate o primejdie.

— Nevoia îl învață pe om, zice o zicală de-a lui Calapăr.

— Dacă n-ai fi femeie, Mihai vodă ți-ar încredința un stol, să-l duci la luptă.

— Crezi că nu m-aș prinde? Dacă mă pregătesc... Mai ales că acum Sinan pașa fuge de-și pierde papucii.

În popasul din preajma Bucureștilor, s-au întîlnit cu un stol de oșteni moldoveni ; unul o cunoscuse pe Voichița :

— Să trăiești, domniță! Mata mi-ai oblojit rana ce-o promisem la braț.

— Te-ai vindecat, oștene?

— Aproape! Dacă vii la Suceava, te cinstesc cu vin de Cotnar și mere de Rădășeni! Petrea lui Pintilie îmi zice.

— Am să vin!... Să mă aștepți : sînt Voichița lui Român Grue Grozovanul... Ții minte?

— Cum să nu! Că trebuie să hie di pi la noi, că l-am pus și în cîntec : „Român Grue Grozovanu, care-a sărăcit pe hanu”...

Ar mai fi vorbit mult, dacă nu venea poruncă să pornească, galop, spre București.

— La Tîrgoviște am prins patru pașale, aici m-aș bucura să-l prindem măcar pe emirul, cel care voia capete de ghiauri înșirate pe treptele casei, vorbi Român Grue, apoi își sfătui logodnica să rămînă în București : Te odihnești, rînduiești casa, dacă n-or fi distrus-o acîngiii...

— Bine, Grue : doresc să-ți arăt că știu a fi și gospodină.

Deși se întărise cu palisadă de pămînt și lemn, Sinan pașa n-a îndrăznit să se prindă în luptă în București, ci a gonit, din răsputeri, spre Dunăre, urmărit îndeaproape de oștenii lui Mihai vodă. Pierduse orice nădejde în victorie. Voia doar să-și adune ienicerii și spahiii, răspîndiți după pradă și să reziste la

Giurgiu, pînă trece toată prada peste Dunăre. Prada și viața, atît.

Dar Mihai vodă nu i-a dat răgaz. Sosind în iureș, l-a împresurat, tăindu-i orice legătură cu țara. Și numai încetineala lui Sigismund l-a împiedicat de a-l prinde pe malul românesc, așa cum s-ar fi cuvenit și ar fi meritat.

Spre uimirea Voichiței, în a treia zi de muncă pentru orînduirea casei, Iliuță o vesti că o doamnă, pe care a mai văzut-o la Căluui, a întreat, la Curtea domnească, dacă știe cineva unde stă boierul Toma Neagu.

— Pe domnia ta te caută, jupîniță : de aceea am adus-o aici. Văzînd-o, uimirea fetei se preschimbă în mare bucurie :

— Doamnă Velica!

— Voichița, am fugit din Alba Iulia, ca să scap de stăruințele a trei nemeși din neamul Czaki, care mă cer soție. Și te-am căutat cu rugămintea să mă însoțești cît mai aproape de locul unde se dă bătălia.

— Foarte bucuroasă, doamnă, cu toate că logodnicul meu mi-a dat povață să stau în București și să fac rînduială în gospodărie.

— Am să-l rog să te ierte că nu-i respecti, întrutotul, dorința. Însoțite de Iliuță, au pornit, călări, spre Giurgiu. Pe drum, Voichița și-a alcătuit o strajă din cinci oșteni care, răniți la

mîini ori la picioare, rămăseseră în urmă, să se bandajeze și acum grăbeau spre grosul oastei. Au dormit, adică au moțait pe cîte un braț de fîn cărat de Iliuță, într-un han pustiu din Călugăreni. La ziuă, au privit locul bătăliei, mlaștina în care mai pluteau încă scuturi și sulite rupte, podul de pe care s-a prăbușit Sinan, dar dres acum de oastea lui Mihai, dealul de pe care Calapăr și Iliuță au slobozit roata spre tabăra dușmană, apoi au grăbit spre miazăzi, printre căruțe, olăcari, turme smulse de la prădători, cai șchiopi, părăsiți, harabale otomane răsturnate în șanțuri, dovadă a răvășirii țării pricinuită de război.

S-au oprit pe un deal, de unde străjerii însoțitori au socotit că se poate urmări bătălia, gata a fi dezlănțuită. Au descălecat. Erau atît de aproape, încît puteau cunoaște cetele, stolurile și comandantii lor : colo-i Stroe Buzescu, în dreapta banul Udrea, în stînga banul Manta și Preda Buzescu.

— Uite-l și pe boier Neagu!

— Da, da, tata!... Lîngă Udrea Băleanu.

— Măria sa, cu straja, urcă pe dîmbul cela!... arată Iliuță.

Auziră și frînturi din vorbirea lui, aduse de vîntul ce adia dinspre Dunăre :

—...duduie pământul sub copitele cailor!
Fulgere paloșele! Trăsnească tunurile!
Împroaște săgețile... Ismailitenii cunoască tăria
loviturii de pe urmă! Lovitura cea mai
necruțătoare din furtuna cea mare! Și să nu
mai îndrăznească a ne călca țara!

Uralele înfiorară văzduhul și lunca Dunării,
pînă departe. Răsunară buciume, trompete,
bubuiră tunuri, tropotiră caii, parcă tot vaerul
lumii s-ar fi vărsat aici sub bolta limpede de
toamnă.

— Nemaivăzut! se minună Iliuță. La
Tîrgoviște a fost o jucărie ; aici e grozav. Mai
grozav ca la Călugăreni...

— Îmi bate inima să se rupă!... grăi
Voichița. Iată, voievodul intră în luptă... Grue-i
lîngă măria sa.

— Și Calapăr, și Dorondoc! cunoscă Iliuță.
Stroe Buzescu, cum mai lovește, doamne!

Urmăreau tunurile care trăgeau, cu bombe
mari de fier, în grămada năpustită pe pod.

— Se rupe podul!... Cad buluc în Dunăre,
parc-ar răsturna racii dintr-o covată.

— Și-i duc valurile la vale! adăugă Voichița.
Văzduhul tremura, clocotea, se zguduia tot
mai tare, mai năucitor de mulțimea uralelor,
vaietelor, zăngăniturilor, bubuiturilor.

Doamna Velica, palidă, cu fălcile încleștate, cu pumnii strînși, urmărea bezmetica vînzoleală și încleștare între oameni preschimbați în fiare. Șopti :

— Doamne, de nu l-ar lovi vreo săgeată. De spadă și suliță se apără el dar de săgeată... Voichița, dacă nu-l pot vedea pe măria sa după luptă...

— De ce? se îndurera fata.

— Mă urmăresc oamenii craiului. De aceea te rog să-i spui așa : să se ferească de sabia unui nemeș cu barba roșie și privire încrucișată. E tocmit ucigaș.

— Ce au cu măria sa? întrebă Voichița, înțelegînd că prevenirea era țelul venirii și primejduirii vieții în preajma cîmpului de luptă.

— Ei îl urăsc pentru că măria sa a cîștigat bătălia de la Călugăreni și pe cea de la Tîrgoviște, iar acum, la Giurgiu...

— Ar trebui să sară-n sus de bucurie că...

— Tu, Voichița, ești un suflet curat și cinstit : nu cunoști mișelia și nevolnicia unor capete încoronate. Pe Aron vodă l-au ucis pentru că voia să aibă țara slobodă.

— Podul se tot rupe, vorbi Iliuță ca pentru sine, iar otomanii se prăvălesc în apă ca boabele în coșul morii. Nici n-au de ales : ori în valuri, ori în sabia românilor. Unde-o fi Sinan

paşa? Dacă se prăbuşeşte de pe pod nu-şi mai poate pierde decît viaţa ; dinţii i-a lăsat la Călugăreni.

— Uite-l pe nobilul cu barba roşie!... arată Velica. Intră în luptă. Herbul, un pardos... Îşi face loc spre voievod... Vai! Nu mai pot privi...

— Alerg, doamnă să-l...

— Zadarnic... Se năpusteşte... A aruncat sulita... A abătut-o cineva din zbor...

— Grue!... Grue al meu! El a...

— Spada i-a frînt-o bădiţa Calapăr! strigă Iliuţă, prins şi el de vîrtejul acestei fapte mişelnice. Dar nu-i turc!... Are cruce pe scut...

Din apropiere s-auzi vorbă italiană. Velica tresări, ca muşcată de şarpe :

— E Fabio Genga... m-a ajuns din urmă. Craiul m-a dat în seama lui : mă păzeşte să nu mă întîlnesc cu Mihai... Fug! Rămîi sănătoasă, Voichiţa! Şi tu, voinicule!

— Plecăciune, doamnă Velica!

Iliuţă o urmări cu admiraţie cum sare în şa, sprintenă şi uşoară :

— Nu-i doamnă, e împărăteasă prin frumuseţe, şopti băiatul.

— Şi prin nefericire, Iliuţă... A, s-a aprins şi cetatea din Ostrov!... Hm... abia acum, la spartul tîrgului intră şi ai lui Sigismund în luptă... Să coborîm şi să ajutăm răniţii.

Bătălia a durat pînă la chindie. S-a întîmplat ca stolul lui Român Grue să se tragă la un pic de odihnă, tocmai pe dealul de unde Voichița și Velica priviseră desfășurarea luptei. Micloș era cu dînșii. Se fălea că nici în Spania, nici în Italia, nici în Țările de Jos n-a văzut asemenea bătălie. Ceru plosca lui Calapăr, să-și clătească gura de pulbere și de fumul tunurilor.

— E goală, cavalerie!

— Am eu o ploscă de vin, strigă Voichița dintre răniți. Iliuță!

În galop, băiețașul luă plosca de la oblîncul șei și i-o întinse cavalerului, care trase o dușcă bună, apoi grăi :

— Faină țuică!

— Ce mi-ai făcut, voinicule? îl dojeni Voichița. Țuica era pentru răni.

— Iartă, jupînița! Că și eu sînt rănit, pe dinăuntru... hohoti Micloș. Te-am ales Artemida mea și te-ai logodit cu căpitanul Român Grue.

Plosca trecu din mînă în mînă. Niciînd țuica românească nu li se păruse mai grozavă. Pentru că-i durea în suflet amintirea celor săvîrșite în bătălie, schimbare vorbe despre uriașa cantitate de lucruri prădate și

înghesuite în harabale, gata să le treacă prădătorii la Rusciuc.

— Ca să adunăm și să cărăm îndărăt toate bogățiile risipite de acîngii aici, trebuie o jumătate de an, chibzui Dorondoc.

— Să ne bucurăm că nu le-au trecut dincolo de fluviu, îl mîngîie Micloș. Că am luat zeci de mii de prizonieri.

— Da, încă o dată am dîrlobîrlobrezit-o bine, își aminti Calapăr vorba lui. Iliuță, adă și plosca de vin. A, uite-l și pe căpitan, salvatorul vieții lui vodă! sări flăcăul în picioare și-l îmbrățișa pe Român Grue, apoi îi întinse plosca : Trage un gît și privește colo, între răniți, s-ovezi pe cea despre care spuneai c-ai lăsat-o să-și rînduiască gospodăria la București. O vezi? Ea-i mititeaua care umple argeaua, Voichița slaba care nu cunoaște zăbava și vine, cu graba, să ne cînte slava!

— Voichița! se repezi Grue și-o prinse în brațe : Ai spus că rămîi în București...

— Am vrut să găsesc papucii lui Sinan, dar mi se pare că i-a pierdut și s-au dus pe apa sîmbetei...

— Priviți alaiul craiului Sigismund! strigă Micloș. Strălucește de mătase, aur și pietre scumpe!

— Și Mihai vodă! Arată drept ca noi :
prăfuit și stropit de tină...

— Doamne, mult aș vrea să am curaj să-i
întind o ploscă de vin... De aici de sus am văzut
bătălia, ca-n palmă, povesti Voichița.
Sigismund craiul și alaiul lui abia acum ies din
adăpost : l-a apărat păduricea de colo...

— Dacă nu era pajura lui Iliuță, rîse
cavalerul Micloș, și azi ar fi stat tot în tabără,
la Rucăr, chitind care stea-i mai prielnică
gloriei.

— Tiii! exclamă Calapăr, cum am uitat că
am fost astrolog?! Îi ghiceam în stele, de turba
căteaua trufiei măritului crai. Poporul zice că
un fălos betegos e plin de ponos, e-un
caraghios fără nici un folos. Pe scurt : fală
mare traistă goală și cap sec.

După ce rîse, cu poftă, Român Grue
întoarse vorba :

— Vă rog, nu fiți cusurgii : un aliat trebuie
vorbit și de... bine. Dar nu înțeleg de ce acel
nemeș sașiu, cu barba roșie s-a răpezit cu
arma asupra măriei sale, voievodul nostru? Îl
presupunea turc?

— Se vede că acei c-un ochi la slănină și
altul la făină ochesc în dușman și nimeresc
într-ai lor, făcu haz Calapăr.

— Nu rîdeți! îi opri Voichița. E un ucigaș!

— Ucigaș? De unde știi?

— De la cineva de mare încredere, Grue. Vesteste-l pe măria sa. Și în șoaptă : Spune-i că doamna Velica a fost aici și am privit, amîndouă, desfășurarea luptei. Craiul o ține sub priveghere și pază.

— Da?... Alerg la măria sa!... Dă-mi și plosca : e însetat, de bună samă!

Două săptămîni după bătălia de la Giurgiu, oștenii români au mai avut de urmărit cetele de acîngii răspîndite prin țară după pradă. La tocmirea socotelilor s-a știut c-au doborât peste 40 000 de dușmani. Oricum, războiul din 1595 a însemnat sfîrșitul jalnic al faimei marelui vizir și seraskier Sinan pașa, care s-a mai bătut la Tîrgoviște și la Giurgiu, dar care, de fapt, era înfrînt de la Călugăreni.

12. Nunta de la Sibiu

Pentru că Bucureștii și Tîrgoviștea erau distruse și țara jefuită, Român Grue și Voichița au hotărît să facă nunta la Sibiu, în hanul „Butoiul de Aur”. Măria sa a făgăduit să fie naș, mai ales că, îndată după Anul Nou, trebuia să-l viziteze pe craiul Sigismund, să pună alt temei alianței, întru păstrarea independenței cît mai neștirbite. După sărbători Grue și

Dorondoc au plecat la Sibiu să rînduiască, din vreme, cele cuvenite pentru nuntă.

Era vreme de moină, așa că au trecut ușor munții. Calapăr a rămas la Novăcești, să vină cu Voichița și cu Toma Neagu. La Sibiu, totul a mers bine : Frau Else și judele l-au ajutat pe Român Grue să aibă tot ce se cere pentru o nuntă la care naș e un voievod așa de vestit ca Mihai vodă, din cealaltă țară românească.

La Alba Iulia căpitanul Român Grue și Tudor Moțoc Dorondoc l-au întâmpinat pe mărișă la intrarea în cetate, străjuindu-l apoi în toate cele patru zile cît a sfătuit cu craiul Sigismund. După mîhnirea de pe chipul mărișă sale, Grue a înțeles că sfatul n-a fost cum ar fi trebuit și ar fi dorit. L-a auzit vorbind cu Stroe Buzescu :

— Nu face nimic, dar se încotoșmănează în fudulie și în trufie, se fălește cu biruințele cîștigate de mine și umblă după bani, ca ursul după miere. Nu-i întreg la minte. Ne încurcă, stolnice, ne încurcă rău de tot. Crede că poate orice și că i se cuvine totul, fără a da nimic și fără a face ceva. E un închipuit.

În drum spre Sibiu, Grue s-a întîlnit cu Reiterul Micloș :

— Căpitane Român Grue, trebuie să-ți dau o veste cam șuie : la han, boierul Neagu a sosit fără Voichița.

— Cum adică, fără?

— Adică așa : pe valea Oltului, niște tâlhari, poate rămășiță de acîngii rățăciți au oprit sania și...

— Dar era în seama lui Calapăr!

— Poznașul a sărit s-o apere, dar acei tâlhari l-au prins cu lațul.

— Și boier Neagu?

— A scăpat, gonind caii pînă la Sibiu, după ajutorul tău. O clipă Grue văzu negru. Galopă pînă la han :

— Tată socru, rămîi aici, să-l primești pe mărița sa ; eu alerg s-o salvez pe Voichița. Moțoc, frate, mă-nsoțești.

Au galopat pînă la Cozia. Aici aflară de la stareț că răpitorul a intrat cu o fată în mînăstire, cerînd să-l cunune.

— Cine era, părinte stareț? De unde venea? Cum îl chema?

— Am jurat să nu spun, m-a amenințat că-mi pradă chinovia.

— Și i-ai cununat?

— M-au silit cu junghierul. Dar fata s-a împotrivit cu strășnicie a primi sfînta taină a cununiei. Cum avea mîinile legate, i-am cerut

s-o dezlege ca să-și facă sfînta cruce. Pe oșteanul însoțitor, slujitorii lui, avea zece! l-au legat de mîini și de picioare, să fie martor la cununie. Eu îmi puneam patrafirul, cînd a intrat în biserică maica Teofana, mama mării sale voievodul. Foarte s-a supărat văzînd că un boier silește o fată cu mîinile legate să-l primească mire. L-a stropșit cu mînie, i-a smuls junghierul de la brîu și a tăiat legătura de la mîinile fetei.

Român Grue mulțumi, alergă la Schitul din Ostrov să sărute mîna maicii Teofana și s-a întors la Sibiu unde a ajuns a treia zi, încredințat că prietenul Calapăr și Voichița îl așteptau la han, deși se întreba mereu, cum de nu s-au întîlnit pe drum.

Dar în hanul cu mesele pregătite pentru nuntă, în hala cea mare împodobită cu covoare și flori, cu scaune și un jilț sculptat ca un tron, întratîta lume adunată, Grue nu-și văzu mireasa. Mîhnirea și rușinea, gata să-l doboare. Dar nici n-a avut vreme să se

desmeticească și să ia o hotărîre, că Frau

Else vesti intrarea nașilor : măriia sa Mihai vod și doamna Velica. Pășii să-l întâmpine, să-i poftească precum se cuvine și să-și desearce inima. Vodă se făcu a nu-l vedea. Primi în chinarea lui Toma Neagu. Se așeză în jilt și

— Lui Tudor Moțoc zis Dorondoc și lui Ion Calapăr, flori ale oștirii mele, le dăruiesc câte o moșie în județul Argeș. Pe căpitanul Român Grue Grozovanul îl înzestrez cu o moșie lângă Focșani, să fie cât mai aproape de Moldova lui... Bineînțeles când se va însura, că acum, după câte mi s-a spus, i s-a furat mireasa și... câtu-i de grozovan, n-a fost încă în stare s-o afle. Se vede c-a uitat sfatul meu : viitorul și norocul sînt ale celor care le cuceresc, nu ale celor care le așteaptă la pîrleaz.

— Măriia ta, alerg s-o caut! Trebuie să... se pripi învinuitul, deși i se părea că vodă mai mult șugua decît dojenea.

— Nu acum!... Așteaptă, că poate îți vine gînd de călugărie, întrucît nuntă fără mireasă nu s-a văzut încă.

Grue înțelese, în sfîrșit, că vodă îl fierbea în oală seacă ; vedea că nuntașii începeau a surîde ciudat. Îi venea să urle de rușine și de ciudă, când pe ușa din stînga se arătă Calapăr, cu toiag de vătăjel pețitor, își înfipse bine picioarele în podea și glăsui tare, bătînd tactul

cu toiagul împodobit cu năframă înflorată și panglici de multe culori :

— Cinstite și slăvite gazde! Pornirăm și venirăm în fața pămîntului, pe vălurirea vîntului, venirăm bînd, chiuind și-ntrebînd, caii galopînd, tare nechezînd, pe nări flăcărind, din copite scăpărînd, pîn-am sosit și v-am găsit. Și v-am găsit sănătoși, dar nu prea voioși, ci întristați și cam plouați. Totuși nu vă supărați, dacă vă cerem floarea să ne-o dați, floare mîndră, garofița pe nume Voichița. În genunchi vă rugăm să ne-o dați, cinstiți boieri și crai, din țara slăvitului Mihai. De nu ne-o dați, cinstite fețe de doamne și împărați, să știți că avem sape, avem tîrnăcoape, avem și săbii ascuțite, care pe vrăjmași i-nvață minte, și scoatem floarea din pămînt, și-o luăm cu jurămînt, și-o scoatem din rădăcină, s-o sădim la Grue-n grădină, locul să-i priiască, să nu se ofilească, ci să-mbobocească, să-nflorească și mîndri urmași să rodească!...

— Calapăr, se-ncruntă Grue, asta-i orație de nuntă ori o poznă de-a ta, ca să mă faci de tot rîsul?

— Orație, mire frate, că mireasa ți-am pețit-o, de la Cujbă am răpit-o și-am adus-o, în galop, pe Olt în sus, din hop în hop, că ești mire norocos, harnic, mîndru și frumos, iar ei

inima-i dă ghes spre un bărbat așa ales ; ales, bine-i să se știe, dintr-o sută și o mie...

În clipa aceea, pe scara din fund coborî de la catul al doilea Velica doamna, cu mireasa de mînă. În urma lor veneau douăsprezece druşte, fete din Rășinari și Sibiu, în frunte cu Frau Else și Măria lui Pătrașcu din Novăcești. În sală se stîrni rumoare ; strigări și bătai din palme, mirare, veselie, bucurie :

— Frumoasă-i mireasa!... Ce bine-i stă rochia și hobotul!... Coronița-i de aur!... Dar și nașa-i o minune...

Grue se zăpăci, amețit ca de-o nălucire din vis : era Voichița, mai frumoasă ca zînele din poveste, cum pășea spre el cu fruntea sus și chipul luminat de fericire. Grue o prinse de mînă și, amîndoi, pășind ca-ntr-o plutire, se apropiară de nunul mare.

Voievodul se ridică în jilt, îi întîmpină, le luă mîinile, le împreună și-i sărută pe frunte, apoi zise, cu glas cald, părintesc, oleacă suguior :

— Primește-l mire, Voichița, măcar că-i îmbrăcat ca-n bătaia de la Călugăreni. Dar știi că are suflet viteaz, iar în ladă straie de mire. Dați-vă sărutul de soți.

— Sărutați întîi mîna nașului și a nașei! strigă Moțoc.

Înfiorați de emoție, își împliniră cinstita îndatorire. Toți cei de față bătură din palme și strigară urări de noroc și sănătate. Toma Neagu îi îmbrățișă, iar Moțoc făcu semn lăutarilor rășinăreni să zică, frumos, cîntările cele de datină.

Cuceriți de măreția nașilor, de frumusețea mirilor, toți nuntașii se dăruiră veseliei, cu totul.

— Cine-i meșterul iscusit care mi-a rînduit astă aleasă și înaltă sărbătoare? întrebă măria sa încet, parc-ar fi vorbit cu sine.

— Eu, măria ta, răspunse Velica doamna. Știu că fericirea altora e ca o merinde dulce pentru inima măriei tale, ca și pentru a mea.

— Acești viteji, șopti măria sa, ne prilejuiesc nu numai biruinți, ci și bucuria de a ne vedea, frumoasă doamnă Velica.

La ziuă, nașii au plecat : doamna Velica la Cetea, măria sa, la Tîrgoviște, pe la Cozia, să-și vadă mama. Dar petrecerea a mai durat pînă-n prînz, cînd druștele au deshobotit mireasa. Hobotul și coronița le-au pus pe capul lui Frau Else, iar ea, cum e obiceiul la români, și-a ales mire pe Ion Calapăr. Asta a stîrnit multă veselie între toți nuntașii, prilejuind noi închinări cu vin din belșug, în care timp năzdrăvanul izvoditor de zicale a mai scos

cîteva, din nesecatul lui sac cu învățămintе, pentru alții.

— Eu știu, iubiți nuntași, că acela care are acasă pivniță bună nu se duce să bea în crîsmă. Că ascultătoare este numai soția care știe să poruncească soțului. Că nevasta cu minte bună e bărbatului cunună. Că pentru ca oamenii să poată trăi bine și frumos, trebuie să moară toate cuvintele rele și urîte. Că soția veselă este lumina casei și bucuria vieții... Iar eu mă-nsor cînd s-o găsi un suflet milos să mă ia, cu toată desaga mea de nacafale și zicale.

Spre bucuria tuturor, Else l-a îmbrățișat și l-a sărutat. Iar Calapăr :

— Ei, dacă știam că sufletul milos e așa de aproape, făceam trei nunți odată. Că uite-l și pe Dorondoc și Maria : se uită unul la altul : ea ca veverița la alună, el ca lupul la mieuță.

După multe ropote de rîs și voie bună, Maria și Dorondoc ziseră cîntarea miresei de rămas-bun ; îi însoțeau lăutarii din Rășinari.

— Ia-ți mireasă ziua bună, de la tată, de la mamă, de la frați, de la surori, de la grădina cu flori, de la fir de busuioc, de la feciorii din joc... Trandafir din cornul mesei, cum plîng ochii miresei, cum mai rîd ai mirelui, c-o duce la casa lui, ca pe-o rază-a soarelui...

13. Întâlnire cu o veche coadă de topor

După furtunosul an 1595, a urmat o vreme ceva mai liniștită. Încetul cu încetul, țara și-a tămăduit rănilor ; oamenii s-au întors în satele lor. Au arat, semănat și cules holdele, au ridicat case noi. Dar Român Grue și prietenii lui n-au prea avut parte de liniște. Ori lupte peste Dunăre, ori slujbe de taină la curți străine, ca însoțitori ai lui Stroe Buzescu, ori ai banului Mihalcea, ai altor dregători trimiși în solii lungi și adesea pline de primejdie : la Suceava, la Cracovia, la Praga. Au umblat chiar cu unele treburi de îndemn la luptă ; pe la greci, bulgari, sârbi, albanezi, popoare dornice, ca și românii, a se ridica împotriva stăpînirii otomane. În acei ani, Țara Românească era independentă, iar independența față de sultan nu se putea menține decît cu sabia. De aceea Mihai vodă căuta, cu orice preț, să țină prietenia, alianța cu celelalte țări creștine, începînd cu țările române surori, Transilvania și Moldova. Așa au trecut vreo patru ani.

Dar iată că nestatornicul Sigismund Bathory, craiul de la Alba Iulia, a părăsit tronul pe seama vărului său cardinalul Andrei Bathory, prieten al otomanilor și deci dușman

al românilor și al noroadelor dornice de libertate. Văzîndu-se amenințat dinspre miazăzi și dinspre miazănoapte, Mihai vodă a hotărît să-l alunge pe Andrei Bathory și să unească Transilvania cu Țara Românească. Printre cei trimiși ca niște înainte-mergători se aflau și Român Grue, Calapăr și Moțoc Dorondoc, care drumețeau acum pe malul Mureșului, ascultînd murmurul apei și cîntarea păsărilor, dar dorind să întîlnească localnici, cu care să stea de vorbă. Îmbrăcaseră rantii călugărești și Grue devenise Ghenadie, Calapăr, Tarasie, iar Dorondoc, Calinic. Calapăr-Tarasie suspina :

— Ei, dac-am fi călărit pe caii noștri și nu pe mîrtoagele astea urecheate, ne-am simți în apele vitejilor care avem dreptul a fi.

— Mereu uiți, îl mustră Grue-Ghenadie, că sîntem călugări și că prea-cuvioși ca noi nu pot călători decît pe măgari.

— Așa-i! Iar cine încalecă măgarul trebuie să-i rabde năravul : încetineala și încăpățînarea, veni cu zicala... Tarasie.

— În șapte sate, prin cîte am trecut pînă acum, socoti Calapăr, am avut bună dobîndă. Ne putem mîndri.

— Ai dreptate ; dar să fim cu grijă mare. Știți vorba : cine se face oaie îl mănîncă lupii.

— Oamenii sînt bucuroși de domn român și îl așteaptă pe Mihai vodă cu brațele deschise, adaugă Ghenadie. Ia să ne dăm în vorbă și cu drumeții ăștia... Domnul cu voi, oameni buni!

— Buna ziua, călugărilor. Încotro?

— Umblăm după pomană, danii pentru nevoiași, răspunse Calinic.

— Vorba ceea : dă și tu ceva, cît te lasă inima.

— Păi, pe-aici oamenii n-au bani. Sînt săraci. Ne jupoaie groful ; părinților!

— E greu, știu... încuviință Ghenadie și, în șoaptă : Dar de Mihai vodă ai auzit?

— Voievodul ăl dă pastă munți? Cum nu?! Îi bate strașnic pă osmanlîi.

— Noi cîntăm : Auzit-ați de-un Mihai, ce sare pe șapte cai, de strigă Stambulul vai?

— Și astă cîntare, tot am fo'auzît-o...

— Și ce-ai face, dacă ar veni și aici, în Transilvania?

— No, cum să zîc c-aș face ceva, dacă mă tem?

— De cine te temi?

— Păi d'asinul cuvioșiei tale, de-o pildă.

— Și dacă nu te-ai teme de nici un... asin?

— Ei, atunci știu eu ce-aș face... Numai să vină el, Mihai voievodul. Că noi nu mai răbdăm nici pă grofi, nici pă osmanlîi.

— Atunci să știi că vine! îl încredință Ghenadie.

— Mulțam dă nădejdea ce-mi dai. Da' eu zîc să vă feriți și 'neavoastră, călugărașilor, dă iscoadele grofilor, că-s tirani foarte și nu cruță. Defel nu cruță!

— Și noi mulțămim pentru povață.

— Dacă inima ți-i cu Mihai, atunci te rugăm ca, în satul dumitale, să vorbești oamenilor despre ce ți-am spus noi : că vine! Da?

— Dă bună samă!... Dară cu taină mare. Își spuseră „drum bun” și-și văzură de cale.

În a cincea zi, pe la amiază, cei trei călugări poposiră la un izvor.

— Calinic, tu ții răbojul : al cîtelea sat e ăsta?

— Al optsprezecelea. Între Mureș și Olt, toate satele de iobagi sînt cu măria sa. Bathoreștii le-au răpit toate drepturile. Ca să le recîștige, așteaptă ajutorul nostru.

Se întinseră pe iarbă să-și mai îndrepte ciolanele zdruncinate de hopurile pasului de măgar. Și iar își amintiră de caii lor.

— Cîți ani are Lăstun al tău, Gru... Ghenadie?

— Cînd m-a scos din robia tătară, aveam douăzeci de ani, iar el patru. Ce tineri și

nebuni eram! Acum eu douăzeci și opt, el doisprezece, îmbătrânim... Tarasie, frate.

— Ei, după cum arată, te mai poartă măcar cinci ani.

— Când l-oi pierde am să plîng ca după un frate bun.

Înduioșați, tăcură o vreme. Măgărușii pășteau în preajmă ; apa izvorului șuroia molcom pe jghiabul din coajă de brad tînăr. Opriră doi drumeți la șipot, unul mai vîrstnic și altul mai tînăr, ziseră bună ziua, își clătiră mîinile și gurile, se așezară, mai încolo, pe iarbă, scoaseră din trăiști, fără grabă, merindea, o întinseră pe un șervet din tort de cînepă, apoi cel mai în vîrstă trase brișcă din brîu și tăie patru felii dintr-o pîine mare rotundă, creastă bucăți mărunte dintr-o șurincă de slănină, în timp ce tînărul curăța, cu migală, căței de usturoi ; apoi dezlegă colțul șervetului unde înnodase un pumn de sare. Cei trei călugări simțeau că li s-a umplut gura de apă și nu-și puteau lua ochii de la merindea celor doi. Văzîndu-i că încep a dumica, în tăcere, Tarasie întrebă, după ce înghiți în sec :

— Oameni buni, departe-i satul Cetea?

— După deal, răspunse cel mai în vîrstă. Noi dîn Cetea sîntem... Da' nevoastră, părinților, nu prînziți?

— Ei, am prinzi de nu ni s-ar hi golit desagii. Vorba ceea de-am avea brînză, după cum n-avem pîine, bună apă de papară... ici la izvoară.

— Noi vă poftim la o țîr' dă pită cu slană, dacă nu postiți și nu-i cu bănat...

Cei trei nu așteptară a doua poftire. Lăudară pita, slana și usturoiul. Mestecînd, de zor, Tarasie întrebă :

— Cum o duceți cu stăpînul moșiei?

— Bine. Că amu nu mai sîntem ai grofului, ci ai boierului Ioan Noroceă, logofătu, român de-ai noștri, mai omenos.

— Tatăl Velicăi doamna?

— Tocma'!... Ia, ia mai ia o țîr' de slană, pîn' s-o găta...

— Cei din Oltenia au o vorbă : rău mîncăi, bine mă saturai ; nici nu fuse, nici n-ajunse ; dacă mai era, tot nu strica.

— No, păi faină vorbă! Și lovită la astă împrejurare cu bucate sărace. Da... n-ăți bănu!

— Mai șuguim și noi, ca frații.

— Drept ca frații!... Dară, știți numa că amu și dumneaei Velica doamna se nimeri de se află aici, la castel.

— Da? E aici? Ce ziceți, frați părinți? Mergem s-o vedem?

— Merem, părinte Ghenadie.

— De aceeași părere sînt și eu, păcătosul Tarasie.

— Dacă mereți, io vi-s călăuz. Îmi zîce Galda, iară aista-i Mitru... Dară întîi să mai stăm o țîră, întru hodină. Că dacă prînzu-o fo micuț, să hie barem hodina mai mărișoară.

— Să hodinim și să înfiripăm oleacă de voroavă, spuse Calinic. Nu?

— Io n-am poftă a vorbire.

Mitru se răsuci cu spatele, mormăind :

— Nici noi nu batem unde nu ni se deschide.

— Așa-i Mitru nost' : urîcios cu oamenii străini de sat. Da' nu-i rău.

— Știe că vorba-i de argint și tăcerea de aur.

— Păi, dă cînd tace, ar trebui să șază pe-un munte dă aur, dară...

— Mitrule, ai cal? întrebă Ghenadie.

— Mț!

— Vacă?

— Mț!

— Porc? Oi? Găini? Alte orătării?

— Mț... Mț... Mț...

— Dar ce ai tu în gospodărie? stărui Calinic.

— Nic'. Făr' de-o muiere și patru pruncuți.

— Ei, să-ți trăiască, Mitrule! îl firitisi Ghenadie.

— Mulțam! Că nu știți ce dragi mi-s. Tăți! Ca pușorii cu columbița lor...

— Dar oștean ai vrea să fii? Te văd voinic și...

— Mț...

— De ce nu?

— Pântru că p-oșteni îi strîng căpitanii cu arcanu, nu călugării cu mătania.

— Asta așa-i... Dar ai auzit de Mihai vodă?

— Păi, numa ăl dă-i nărod ori bolind n-aude și nu-nțalege ce și cum.

— N-ai vrea să intri în oastea lui? stărui Ghenadie.

— Nu.

— De ce?

— Păn' că nu mă cheamă.

— Și dacă te-ar chema, ai intra?

— Aș!

— Nu prea ai tu darul vorbirii, Mitrule, dar, în schimb, ești iscusit! surîse Ghenadie.

— Cîtu-i dă mutălău... dară cu 'mneavoastră văz că vorovește, se miră cel mai în vîrstă.

— 'Orovesc, păn' că nu mă tem. Dă aia!

— Atunci hai cu noi, la Mihai vodă! aruncă o vorbă Tarasie.

— Ba!
— De ce nu mergi?
— Păn'că vine el aici.
— De unde știi?
— Dă la 'netale... Da' să știți numai că de-
amu vă cată grofii să vă spînzure.
— Ce-am făcut noi, niște bieți călugări?
— D-astea dă voroviți cu oamenii.
— Atunci să tăcem?
— Ba voroviți, dară cu pază mare. Că
grofimea are multe urechi și iscoade și călăi
dăstui. Și să gată dă război. Face tabără lîngă
Sibii.

— De unde știi, Mitrule?
— Am dus acolo saci dă făină pîntru oștime
și-am prins ceva știre: cică craiul ista care-i
popă gîndește să treacă în Țara Românească
pă Olt la vale, să-l alunge p-ăl dă voroviți
'neavoastră.

— Prețioasă știre! chibzui Ghenadie.
— Și-adevărată, întări Galda.
— Ne-am înțeleș... Și-amu să merem la
castel.

Întîi, dînd cu ochii de ei, Velica doamna s-a
speriat. Nu-i venea a crede că acești călugări
în anterie vechi și ponosite pot fi Calapăr,
Moțoc și finul ei, căpitanul Român Grue
Grozovanul.

— Ce face Voichița? N-am văzut-o de la botezul lui Mihăiță. Ce-mi face finul cel mic? Crește voinic? se năpusti cu întrebările la Grue.

— Voinic, slăvită doamnă și nașă, iar Voichița suspină de dorul măriei tale.

— Nu de dorul tău?

— De-al meu plînge, că-s tot pe drumuri.

— Știu... călugăre Ghenadie. Și zic să grăbiți cu împlinirea datoriei voastre, să vă îndreptați spre Făgăraș, apoi spre Sibiu. Cardinalul Andrei Bathory adună oastea la acea cetate. L-am vestit pe măria sa, că urmărește să treacă munții, odată cu pașalele de la Rusciuc, Nicopol și Vidin, care se pregătesc să treacă Dunărea.

— Uf! doamnă Velica, greu mai e!

— Grue, umblă pe-aici acel boier pribeag, Radu Cujbă.

— Netrebnicul! Credeam că n-o să-i mai aud de nume.

— Se tot roagă să-l împac cu măria sa Mihai vodă.

— Iuda! S-a săturat de uneltit?

— Zice că s-a încredințat de dreptatea cauzei pentru care luptă Mihai și vrea cu credință să-l slujească de aici încolo. Se

milogește, se jură, se tînguie c-a sărăcit în pribegie.

— Grue, zise Moțoc, dacă l-ai adus pe Toma Neagu la măriia sa, de ce nu l-am aduce și pe Radu Cujbă? Oricînd este nevoie de un om de omenie în vreme de pace și de-o sabie în luptă cu dușmanul.

— Buni la inimă cum sîntem, putem să-l mai iertăm o dată și să încercăm îndreptarea păcătosului. Dar eu știu un lucru : calul bun trage și la deal ; năvășul o ia tot hăis, dă peste oiște și-o ține din pocinog în pocinog.

— Să-l punem la încercare, dragii mei, surîse doamna, cu blîndețe. S-ar putea să se căiască sincer. Și așa poate-l scoatem de sub înrîurirea grofilor, care-l împing numai la rele.

Grue se gîndi cîteva clipe :

— Zic să-l îmbrăcăm călugăr și să-l luăm cu noi prin sate. Să agrăiască oamenilor români despre venirea măriei sale Mihai Vodă, dacă-i dă mîna.

— Da ; să îndure ce îndurăm noi, să-și primejduiască zilele cum ni le primejduim noi.

— Fraților, ăștia-i din cei care la joc-foc și la lucru-ioc, dar niciodată nu se știe ce-i sub pălărie.

Spre uimirea celor trei, Velica întrebă :

— Să-l chem să stați de vorbă cu el? A sosit la castel acum un ceas, mi-a căzut în genunchi și mi-a jurat credință, a treia oară.

— Cheamă-l, mărită doamnă, că de cînd mi-a răpit mireasa au trecut aproape patru ani. Și vremea șterge multe din cele urite în lume.

Fata de casă trimisă să-l aducă, îl găsi în paraclis : se ruga cu multă evlavie.

— Cei mai cucernici sînt fariseii cîrti Calapăr, văzîndu-l pe Radu Cujbă cum intră și se trîntește în genunchi, lipind fruntea de podea :

— Sluga măriei tale, slăvită și prea bună doamnă!

— Radu Cujbă, aș putea să te sprijin în fața lui Mihai vodă, dacă mergi, cu acești călugări, să vestești, între țărani români venirea măriei sale în Transilvania.

— Vine în... Tran...? se bîlbîi speriat și încremeni.

— Cu ajutorul poporului și întru împlinirea gîndului său cel mai înalt : unirea românilor și apărarea țării de cotropitori.

Grue îi vorbi boierului cu asprime :

— Ai să mergi cu mine, Radu Cujbă!

— Aaa! Nu ești călugăr?... Ești Român Grue... Nu mă...

— Nu-ți mai convine? întrebă Velica.

— Ba da! se linguși el, revenindu-și și ridicându-se în picioare : Trebuie să-ți cer iertare că te-am... și ți-am... Ai fost mai tare decît mine, așa că... iertare!

— Nu știu dacă am fost mai tare ; știu că dreptatea era de partea mea : scrisoarea a ajuns unde trebuia, mireasa mi-a scos-o maica Teofana din ghearele tale.

— Cu toate că ne-ai fost un fel de piază rea, grăi Dorondoc, totuși, dacă juri că nu te mai hainești și pe măriia sa cu credință îl slujești...

— Uite, a doua oară cer iertare și mă jur, să mă ucideți, dacă...

— Știi cum zice o vorbă de duh? Mai bine de două ori să te-nsori, decît o dată să mori. Îl luăm cu noi, Grue? Să uităm că a călcat jurămîntul de la Cozia?

— Cu o condiție : să se supună întru totul poruncilor noastre.

— Te supui? întrebă Velica, simțind că șovăie.

— Mă supun!... Mă supun!... Jurămîntul de la Cozia a fost de silă.

— De nu ții jurămîntul de acum care-i de bună voie, îți tai nasul cu junghierul ăsta!

— Să mi-l tai! scînci, milog. Să mi-l tai...

— Totuși, vă rog, fiți cu ochii în patru! povățui doamna.

— Tatăl meu a fost om de credință lui Pătrașcu cel Bun, tatăl măriei sale, se lăudă Radu Cujbă.

— Lasă părinții! Că geaba tata-i crai, dacă de mine-i vai!

Se odihniră trei zile în castelul din Cetea; la plecare, Velica doamna le ură drum bun, să umble sănătoși și cu luare-aminte.

Ținându-l din scurt pe... fratele Rafael, cum îi dăduseră nume lui Cujbă, Ghenadie îl pune la încercare. Se încredințau că se purta bine ; știa cum să vorbească oamenilor, ca să fie crezut.

Așa, vrînd-nevrînd, a răspîndit, printre românii transilvăneni, vestea venirii lui Mihai vodă și îndemnul de a sări în ajutor.

De pildă, în satul Drăguș, fratele... Rafael cuvînta, în șoaptă, unor gospodari care adunau brazde de fîn :

—...Deci știți ce-aveți de făcut, oameni buni : cînd s-aprind focuri pe dealuri, vă armați, care cu ce puteți și vă năpustiți asupra castelului grofului. Cei tineri vă alăturați oștirii măriei sale. Ați înțeles?

Pornind mai departe, îl întrebă pe Grue dacă a vorbit bine.

— Bine, părinte Rafael, dar parcă ți se cam împiedică limba, de frică.

— Ei, credeți-mă, și voi, : ne-am vîrît într-o treabă foarte primejdioasă. Dacă ne prind nemeșii, ne trag pe roată.

Însera și pînă în sat era mult. Grue a hotărît să înnopteze lîngă o claie de fîn. De altfel, țăranii i-au înștiințat că nemeșii au cam simțit ce rosturi Țes cei patru călugări pe aici și le poartă sîmbetele. Se gîndeau ca, a doua zi, să încheie aceste peregrinări și, prin Sibiu, să intre în Oltenia. După ce ospătară, rînduiră străjile și se amestură în fîn. Straja întîi, Grue ; a doua Radu Cujbă-Rafael.

— Bine, dar asta-i cea din urmă poruncă pe care...

— Să stai în picioare, ca mine, ai înțeles? Astă-noapte ai cam tras la aghioase în strajă. Ai înțeles?

— De ce strigi așa la mine? Eu sînt boier!

— Părinte... Ghenadie, scoate mata cel junghier să-l scurtăm de nas pe ăst boier Țîfnos.

— Nu mă supăr, doamne ferește, dar spuneam și eu, așa...

Noaptea s-a lăsat liniștită, caldă. Pe cer treceau, spre miazăzi, șiruri de cocoare. Dinspre o livadă din apropiere venea mireasmă de mere coapte. Radu Cujbă se mișca încet să nu cadă de somn. Gîndea ciudos : „Dorm ca

bivolii în fîn, țărănoii... De-ați ști voi, ah, de-ați ști ce vă așteaptă... Auzi! Pași? Ia!... Vin dinspre pădurice... Să le ies în cale"... După câțiva pași tiptili, șopti : „Servus!”

— Servus! răspunse șoptit un glas răgușit. Un' e-s?

— Dorm în claia de fîn... Înconjurați-o și înhățați-i!

Zece bărbați înarmați ocoliră, repede, stogul și, câte trei pe unul, îi prinseră pe cei care dormeau. Totul se petrecu fulgerător. Nici unul n-a avut când se desmetici și apăra.

— Asa! strigă Radu Cujbă. V-am venit de hac!

— Am sfeclit-o!... sudui Calapăr. Am pus în plug cu nebunul și-acum ne omoară boii, gemu Grue... Că nu ți-am tăiat nasul, la vreme!

— Eu o să ți-l tai cu cap cu tot! se lăudă Cujbă, dar numai după ce scot de la tine tot ce știi despre Mihai vodă.

În ziua următoare, Român Grue și prietenii lui se aflau la Alba, în închisoare, cercetați de un căpitan de oaste, Horvath.

— Și nu vreți să mărturișiți nimic?

— N-avem ce mărturisi! răspunse Grue.

— Călugării se mărturisesc numai maimarilor bisericii.

— Mi se pare că-și bat joc de noi, segnor Cujbă.

— Eu adevăresc că îndemnau țăranii la răscoală împotriva nobililor, îndată ce se va vesti că Mihai vodă a trecut munții.

— Cîta oaste are valahul? întrebă căpitanul.

— Noi n-avem de unde ști ; dar în poveste se spune „cîta frunză și iarbă”, vorbi Român Grue.

— Și pe unde va trece munții?

— Nu știm. Dar cred că pe oriunde, cum trec jderii, vulturii și ciobanii.

— Dar nici nu-i nevoie să treacă : se află în inima fiecărui român.

— Căpitane Horvath, îi lași să... vorbească-ntr-aiuri? întrebă Cujbă, cu dojană.

— Ne trebuie doi-trei martori, să le facem așa, un fel de judecată, și îi strivim cu roata. Strajă, adă cîțiva țăranii români iobagi din piață, să adevărească aici că ăștia i-au îndemnat la răscoală.

Peste un ceas au așteptat să fie aduși „martorii”. Stînd în fața celor trei, legați în funii, Radu Cujbă se tot lăuda : ba că se va căsători cu Voichița, ba că o va închide într-o mînaștire, ca să se răzbune, ba că-i va lua toată averea.

— Vine domn Mihnea vodă cu ajutorul principelui cardinal Andrei Bathory și din porunca sultanului... Și pe fii-tu îl voi da pașei din Silistra, să-l facă ienicer!

— Vai de biata țară! oftă Grue, iar Radu Cujbă scrișni :

— Ah, cât aștept clipa când veți fi sfîrtecați pe roată!... Dar, iată că au și venit martorii!

Cei trei se îngroziră. Când martorii s-au înfățișat, doi cunoscuți : Galda și Mitru. Nu înțelegeau cum s-a întîmplat : nu cumva și Velica doamna... Ea l-a conăcit pe Cujbă.

Căpitanul anchetator Horvath, mînios că alții n-au vrut să vină, se încruntă la cei doi țărani, întrebînd :

— Nu-i așa că-i cunoașteți pe acești călugări? Uitați-vă bine la ei!

Cei doi își schimbară greutatea trupului de pe un picior pe altul, se uitară unul la celălalt și strînseră din umeri. Glăsui cel pe care Grue și ai lui știau că se numea Galda :

— No, nu i-am văzut nicicînd.

— Ce-are a face că nu i-ai văzut?! Știi de la mine că acești blăstămați umblă prin Transilvania și vă-ndeamnă la...

— Nu știu nimica!

— Așa? Dacă nu mărturisiți o să fiți trași pe roată odată cu tîlharii ăștia! Ați înțeles?

— Io știu! ridică fruntea, celălalt care era Mitru, mutălăul. Iști trii călugărași or vorovit multe. Tare multe!

— Uite-l pe Mitru, mutălăul, ce vorbăreț a devenit! suspină Calapăr, în timp ce țăranul continua să-i denunțe :

— Da! Or spus că trebă să ne... Dară ce n-or spus!... O țîr' dac-aștep-tați pînă-ndesară, v-aduc triizăci dă oameni, români și unguri, care să vă vorovească, tăt, ce și cum au glăsuț iști călugărași pă împotriva grofilor de le-or zîs tirani, și cîni, și lupi hrăpitori care sfîșie pă iobagi, ales pă români. Așa le-or zîs!

— Da? se arată căpitanul foarte încîntat.

— Da! Așa le-or zîs precum sînt, adică precum spun : tirani și...

— Omule, omule, rău faci! suspină Grue. Foarte rău, mutălăule!

— Nu mă căina tu! I.as' că dă-s mutălău, prost nu-s. Or vrut, cinstite căpitane întrebător la judecată, să mă ia oștean la acel Mihai vodă, c-o să am mult bine dă la el. Și cu alte ispite-or venit. Multe!

— Mitrule, noi am ajuns de rîs și tu de ocară! îl dojeni Calapăr.

— Lasă c-o să vedeți voi ocară, cînd or veni ai dă-i aduc io s-adeverească tot. Tot, că mai sînt și altele.

— Mutălăule, ai bolunzit ori te-ai bolnăvit de limbariță? îl mustră Galda, speriat.

— Da' amu-s mai înțeleptit ca oricînd! S-aduc martorii, căpitane?

— Adă-i! porunci bucuros. Și către Radu Cujbă : amînăm judecata pînă mîine. Aflăm lucruri noi. Dobîndim răsplată bună dacă...

— Să așteptăm, încuviință Cujbă. Du-te, țărane, și vină fără zăbavă. Dacă ne... amăgești, te tragem pe roată!

— Io? S-amăgesc? O să vedeți ce treabă bună vă fac. Mîne pînă-n amiez s't aici, cu triizăci! Toți martori d-ăi buni și vîrtoși.

Și pe cînd Mitru ieșea, ștergîndu-și fața asudată cu căciula, Dorondoc șopti către ai lui :

— Ei, din cele șapte-opt sute de oameni cu care am stat de vorbă, nu se putea să nu se găsească și un trădător smintit ca ăsta...

— Eu zic, șopti Calapăr, să spargem capetele căpitanului și lui Cujbă cu lanțurile de la mîini. Că dacă e să ne frigem, încaltea să ne frigem cu o ciorbă mai acătării...

— Să mai avem răbdare... îl potoli Dorondoc cu sfatul.

— Ce șoșotiți acolo? se răsti Radu Cujbă.

— Ne-am adus aminte de-o zicală despre fățărnicie : scorpia cu limbă dulce te linge și cu coada-i veninoasă te-mpunge.

— Las' că peste cîteva ceasuri o s-amuțiți, cu zicale cu tot!

Afară, Galda îl ghionti pe Mitru, cu mînie și spaimă :

— Ce-ai făcut, năroade?

— Ce mi-o poroncit cujetul... Hai la Velica doamna!

— Tiii!... Tulai, doamne... Dăștept mutălău!

S-au prefăcut că merg în Arpaș, dar au cotit-o spre Cetea. Au aflat-o pe Velica și-au înștiințat-o de soarta celor trei „călugări”.

— Îi judecă boierul ce se tîra și se milogea în preajma castelului.

— Ce-am făcut?! Din pricina mea... Galda, trebuie să-i salvăm!

— Cum?

— Uite cum : Eu mă duc la comandantul cetății să-l fac să slăbească straja. Voi...

— Io strîng triizăci dă oameni. Zîc că-s martori, cum am și făgăduit, întrăm în casa judecății și...

— Bravo! S-aveți arme la voi!

— Apăi, om ave', încuviință Galda. Și nu ne mai întoarcem în Cetea.

— Nu. Intrați în munții Făgăraș. Mihai vodă vine în cel mult o lună. Și-atunci...

— Aiasta-i bine, că se nimeri...

— Spuneți lui Român Grue să mă caute, fără zăbavă! De muierile voastre am eu grijă.

A doua zi în Curtea de judecată din Cetatea Alba Iulia intrară treizeci și cinci de țărani, dîndu-se drept martori „patru nește lotri dă călugări care îmbla cu 'orbe”.

— Ei, dar mulți ați mai venit! s-a bucurat Cujbă.

— Toți cunoașteți pe tâlharii puși în lanțuri? a întrebat căpitanul.

— Toți! a strigat Mitru. Io i-am adus.

— Și ce știți? întreabă Radu Cujbă, radios, în vreme ce pe Român Grue îl treceau flori morții.

— Multe! scînci Mitru, făcîndu-l pe Calapăr să strige :

— Afurisită coadă de topor, cum nu pot să te omor!

— De pildă, ce știți? se arăta nerăbdător și Radu Cujbă.

— Păi, de-o pildă, vorbi Galda, că trebă să-i sloboziți.

— Să-i slobozim? se cruci căpitanul judecător, neînțelegînd. Pe cine?

— Pă'mnealor, trîi! ceru Mitru, arătîndu-i cu dreapta. Musai!

— Ce? Cum?... Sînteți nebuni? se bîlbîi Radu Cujbă.

— Ba! S'tem înțelepții Transilvaniei. Sloboziți-i! porunci Galda. În tăcerea izită din ziduri s-auzi șoapta lui Calapăr :

— S-o-ntors dîrlobîrlobrezitura!... Mi se pare că s-ar cuveni a cere iertare mutălăului...

— Asta nu-i musai, călugărașilor...

Cel mai înspăimîntat, Cujbă, se trezi poruncind :

— Străjeri, dați afară pe-acești...

— Fără voroavă poruncitoare, jupîne coadă dă topor ; îl înfruntă Mitru.

— Prindeți-l pe căpitan și legați-l! ceru Galda.

— Străjeri! Unde sînteți, ticăloșilor! urlă, în timp ce țăranii îl dezarmau.

— Nu-i mai striga, că-s departe, căpitane! Ai vreme să dezlegi pe prietenii noștri.

— Aaah... O să vă spînzur pe toți!

— Bine-bine, dară io poruncesc amu, sloboade-i!... Așa... Bine...

Cel dintîi, Grue se văzu slobod ; își făcu vînt la Radu Cujbă, îl înhață de gît și-l aduse la lanțuri :

— Intră tu în locul meu! Să vezi ce grele-s!

— Măi, ce faină horă! se bucură Calapăr. Cine râde la urmă.... Galda șopti la urechea lui Grue :

— Doamna Velica o zîs să mereți pă la măria sa. Noi ne-ascundem în munte, pînă vine mîntuirea.

În vremea asta, căpitanul și Cujbă, legați în lanțuri, cu cîrpe în gură, gemeau, furioși, iar Calapăr le făcu urare :

— Temniță ușoară, jupînilor! Bineînțeleș pîn-o veni Mihai vodă. Atunci, dumitale jupîn Cujbă o să-ți tăiem nasul, că te vād cam mînios... Și iartă că n-avem vreme să împlinim legămîntul chiar acum.

— Ba io tăt i-aș beli dă piele ; măcar o țîră.

— Lasă-l, Mitrule, pe altădată.

14. „Acolo-i de noi”

Scăpați din primejdie, Român Grue și-ai lui s-au îmbrăcat neguțători, au vizitat-o pe Velica doamna să-i mulțumească și să primească sfat.

— Mă simțeam vinovată de nenorocirea voastră. Mi s-a făcut milă de acel Radu Cujbă și l-am crezut, ca o lesne crezătoare.

— Și pe noi ne-a păcălit vulpoiul pocăit, recunosc Calapăr.

— Un mișel! îl ocără Român Grue. Îl socot o piază rea pentru țară.

— Da, se numără de neam mare, dar cinste de catîr are... Dar l-om mai prinde noi la strîmtul lui și la largul nostru!

— Acum vă duceți la Mihai vodă, nu?

— Slăvită doamnă, cred că mai curînd vine măria sa aici. Zic să-l trimit pe prietenul Tudor Moțoc cu știri de la noi, iar eu cu Calapăr să mai învîrtim, pe-aici, neguțătoria de oi, vreo săptămînă, să mai netezim calea măriei sale, de cei bolovani și mărăcini. Mai ales că Radu Cujbă va căta să se răzbune împotriva măriei tale.

— Știe ceva despre ajutorul ce v-am dat?

— Nu ; dar știe că te numeri printre deschizătorii drumului măriei sale spre Transilvania. Și, în lanțuri fiind noi, am judecat că de fapt, el împotriva măriei tale lucrează, ca unealtă a bathoreștilor.

— Atunci, prieteni, însoțiți-mă pînă la Cetea ; acolo țărani mei, români, mă apără de primejdie.

— Să spun măriei sale voievodului că viața măriei tale e-n primejdie? întrebă Dorondoc.

— Dacă te-ai gîndit la asta, prietene, înșamnă că ai înțeles nu numai primejdia în care mă aflu, ci și inima mea. Inima care-l vrea

domn la Tîrgoviște de unde-s băștinașă, la Alba Iulia unde mă aflu și la Suceava unde a domnit soțul meu.

— Ne plecăm în genunchi și-ți mulțumim, măria ta, că ne-ai socotit vrednici de asemenea măreață, dar și gingașă taină.

Au ajuns cu bine la Cetea, la castelul Velicăi doamna, și-au rînduit, în grabă, apărarea. Apoi Dorondoc s-a îmbrăcat cioban și-a trecut munții, la Tîrgoviște. Român Grue și Calapăr, ca neguțători, s-au îndreptat spre Sibiu, urmînd să-și împlinească, mai departe, misiunea de înainte mergători ai oștirii lui Mihai vodă. Adăpost au găsit la „Butoiul de Aur”, la un popă și la cîțiva țărani. La hanul Frau Elsei și-au găsit și caii. Lui Român Grue-i era dor de Lăstun al lui, dar și armăsarului de stăpînul său : să-l țesale, să-l mîngîie, să-i sărute ochii și să-i vorbească.

În spătăria Curții domnești din Tîrgoviște, Mihai vodă ținea sfat mare cu toți dregătorii și căpitanii :

— Deci, cinstiți boieri, v-ați încredințat că Andrei Bathory, craiul s-a dat cu turcii și-n înțelegere cu ăști neprieteni va să ne lovească țara și să mă scoată din scaun. El din spate, de peste munți, sultanul de peste Dunăre.

— Încredințat, măria ta! rostiră mai multe glasuri.

— Atunci am dreptate să-l împiedic a săvârși nelegiuirea?

— Ai, măria ta!... Ai toată dreptatea!

— Lupta fi-va grea!

— Știm, doamne! grăi Stroe. Dar dacă întârziem, se-ngreună și mai mult.

— Adevărat! Dacă nu zorim să zdrobim repede trufia bathoreștilor, dacă nu ne întărim cu oastea Transilvaniei, ne lovesc hoardele otomane, la Dunăre și cele tătare dinspre răsărit.

— Într-un gând cu măria ta! se ridicară toate glasurile sfatului.

— Vă mulțumesc, cinstiți dregători și căpitani!

Porunci să se strângă oastea : o parte la Ploiești, alta la Tîrgu Jiu. Cea din Ploiești sub porunca voievodului, avîndu-i alături pe Baba Novac și Stroe Buzescu, trebuia să coboare prin pasul Buzău la Brașov. Cealaltă, sub ascultarea lui Radu Buzescu și Udrea banul Băleanu, pornea de la Rîmnicul Vilcea, pe Olt în sus.

— La 15 octombrie ne întîlnim în preajma Sibiului, la Tălmaci. Cerc să-l încurc pe cardinal : să nu știe încotro să-și îndrepte

oastea. Apoi, trecînd prin Țara Bîrsei și prin Țara Făgărașului, mi se alătură prietenii secui și țărani români.

Straja anunță că un cioban cere a grăi, numaidecît, cu măria sa.

— Singur? se miră vodă, recunoscîndu-l pe Moțoc. Unde-i Român Grue?

— E... e bine ; a mai rămas întru netezirea căilor, măria ta.

— Ce zic românii?

— Te-așteaptă, măria ta! Cînd va străluci paloșul măriei tale pe Carpați, se ridică și ei, mii și mii, să-ți vină în ajutor! Dar trebuie să mai spun măriei tale că viața Velicăi doamna se află în mare primejdie.

— Unde-i Velica acum?

— S-a închis în castelul de la Cetea, dar castelul e micuț și...

— Stroe Buzescu, să zorim plecarea!

Și au pornit ostile române, ca vîntul și ca gîndul. În două săptămîni, au străbătut drum lung, greu și primejdios, prin munți, dealuri și cîmpii. Țăranii români din Transilvania le-au ajutat cu hrană pentru oameni și nutreț pentru cai. Mulți s-au adăugat oștirii voievodului, sporindu-i puterea.

În acele zile, Român Grue și Calapăr hoinăreau prin Sibiu, și prin satele din jur.

Vedeau că în cetate domnea mare fierbere : îmbulzeală de lume : nobilime, negustori și mai cu seamă ostășime, de tot felul. Călăreți pe cai mîndri. bogat înșeuăți, cu zale și chivăre strălucitoare, umpleau ulițele, într-un du-te vino amețitor. La miazăzi de cetate se aduna mare cîtime de arme, tunuri, și mai ales cai și cîrduri de vite, păzite de o droaie de argați. Înfățișarea orașului se schimbase cu totul. Din liniștit și blînd, devenise zgomotos și dușmănos. Din vesel și muncitor devenise îngrijorat și zurbagiu. Nu numai culoarea, ci și mirosul de pe ulițele cetății se schimbase. Grue și Calapăr se învîrteau pe lîngă tabără, întrebînd dacă se pot angaja ca lefegii. Au aflat că, fiind cardinal, adică om al bisericii, Andrei Bathory încredințase comanda armatei generalului Gaspar Kornis. Au tras tot la „Butoiul de Aur”, unde au auzit știri noi despre războiul ce se ivea în zare. Că, de cînd s-au pomenit, hanurile sînt într-un fel ochii și urechile lumii.

Român Grue voia să știe dacă mai trece pe aici Reiterul Micloș.

— Trebuie să vină, îi asigură Frau Else. Nu poate fără vinul de la Butoiul de aur”. Dar unde-i Herr Motzoku zis Dorondoc?

— Dacă te-ai îndrăgostit de el, Frau Else, nu te teme : soiul rău nu piere.

— Și cînd vine?

— Cînd s-or auzi buciume în preajma cetății.

— Poate... s-a făcut cioban, surîse, cu subînțeleș, hangița.

— Noi l-am trimes... cioban, dar s-ar putea să se întoarcă mare han. Dar ce nedreaptă ești, Frau Else : eu îți spun că te iubesc și dumneata mă-ntrebi de... Dorondoc.

— Eu sînt căsătorită cu hanul, Herr Calapăr.

— Atunci, pentru dumneata am să mă fac hangiu.

— Uite-l pe căpitanul Micloș!... Bine-ai venit, cavaler rătăcitor! îl întâmpină hangița.

— O oală cu vin, că mi-s grăbit!

— Și furios?

— Da!... Dar dacă ai să cinstești cu mine, Artemida mea, mă îmblînzesc.

— Bea cu oala, să fugă boala, căpitane Micloș, și domnia ta cu ploscuța, să-ți dregi gurița, frau Else.

— Mă, tu ești? Cala...

— Ssst! Eu sînt, dar mai încet, că s-aude.

— Nu mă tem de nime!

— Atunci de ce clocotești de mînie?

— Ah, nu mă zgîndări, că mușc din masa asta, pîn-o farm!

— Bea cu paharul, ca să uiți amarul... Cînd porniți războiul?

— Asta-i că nu mai pornim!

— De ce?

— Pentru că valahul a și trecut, cu peste treizeci de mii, în Transilvania. E la Făgăraș. Parcă are aripi!... Aista-i comandant de oști, nu șagă ori momîie. Pe noi ne ocîrmuiește un popă! Gaspar Kornis, căpitanul cel mare, și-a pierdut capul. Zice să-i batem întîi pe românii care vin pe Olt în sus. S-ar îndrepta împotriva lui Mihai vodă, dar se teme să nu-i cadă oastea oltenilor în spate.

— De ce se teme n-o să scape, surîse Calapăr.

— Măi, măi!... se miră Grue. Și ce-o să iasă de-aici?

Cavalerul Micloș goli oala pînă-n fund și vorbi îndurerat :

— Naiba știe! M-am sfădit cu toți.

— Căpitane Micloș, la Giurgiu te-ai purtat ca un viteaz.

— Și-acum ești supărat pentru că lupti sub un steag care nu-ți prieste! continuă Grue vorba începută de Calapăr.

— Cum adică?

— Adică acum, luptînd sub steagul Bathoreștilor, de fapt luptî sub steagul turcilor.

— Ce vorbiți? V-ați îmbătat, valahilor?

— S-a îmbătat căciula mea și capul de-abia, de-abia... descîntă Calapăr.

Român Grue o luă mai cu de-amănuntul :

— Cardinalul Bathory este omul sultanului?

— Este!

— Deci tu luptî alături de sultan, împotriva creștinilor!

— Păi, de asta clocotesc de furie... Else, Artemido! încă o oală! Știți ce? se întoarce el spre cei doi prieteni, trec de partea lui Mihai vodă!

— Treci! sfătui Grue. Un cavaler adevărat luptă numai pentru dreptate și libertate, așa cum ai luptat la Tîrgoviște și la Giurgiu.

— Stai-stai! îl domoli Calapăr. Să ne mai gîndim, bînd frățește oala asta de vin. Și să cîntăm. Grue, începe!

— Încep eu, Micloș, cavaler rătăcitor :...Dacă vinul este bun, eu vinului mă supun. Mîndra de-i și ea frumoasă, cum să te mai duci acasă?...

Cîntară încet, numai pentru dînșii și pentru Frau Else. Apoi își apropiară și mai tare frunțile și o jumătate de oră sfătuiră în taină ; sub ocrotirea Frau Elsei, care înțelegea cam ce

cuprinde sfatul lor, dar, ca o hangiță deșteaptă, se făcea „n-aude n-a vede”, cum zicea Calapăr.

Îndată se stîrni o mișcare ciudată : murmure, mirări, strigăte îndepărtate, pași repezi pe uliți, tropote de cai, surle și tobe. Micloș ieși să vadă ce-i. Se întoarse repede, tropăind și gîfîind :

— Oastea lui Mihai vodă a ajuns la Tălmaci și s-a întîlnit cu oastea care vine pe Olt în sus!... Mîine începe lupta...

— Așa! șopti Grue. Căpitane Micloș ne vedem pe cîmpul de luptă!

— Jur! Frau Else, Artemida mea, ajută-mă să-mbrac armura! Lumea din han îl privea și zîmbea ; dar între atîția cavaleri porniți la luptă, cavalerul rătăcitor Micloș, cu panașele, cu platoșa, cu sulița lui lungă, urcînd pe cal cu ajutorul celor doi români... ciobani, nu mai părea nici fanfaron, nici caraghios : era unul din zece mii.

— Plecați și voi? întrebă Frau Else.

— Acolo-i de noi!

— Caii vă așteaptă! șopti, iar Calapăr o sărută, făcînd-o să suspine și să lăcrămeze.

Porniră prin lumea neliniștită, îngrijorată, speriată ;ocoliră cetatea pe la apus, în galopul

cel mare și intrară în oastea Buzeștilor. Preda Buzescu îi primi cu bucurie :

— În toiul luptei vă apropiați de straja măriei sale. Să vă vadă.

Își lăsase copilul în seama mamei Ruxandra și venise pe la Bran, călărind lângă trăsura doamnei Stanca, iar acum se afla în spatele taberei lui Mihai vodă, călare, cu Iliuță alături. Priveau lupta cum priviseră și la Călugăreni, Tîrgoviște ori Giurgiu. Inima îi bătea precum ciocanele de toacă, în noaptea învierii, în așteptarea luminii.

— Atacă Baba Novac, cu haiducii lui.

— Merg bine, stăpînă! își dădu cu părerea pajul, ca un strateg iscusit.

— Vai, ce bătălie înscrîncenată, furioasă, nimicitoare.

— Ce de steaguri! Ce armuri!... Și sulite, ca țepii ariciului...

— Și cîți cad! N-o să ne-ajungă feșele și scama... Uite, mai ies din cetate.

Cu ochii măriți și cu teamă în oase priveau cetele călări în zale orbitor de strălucitoare. Urmăreau izbirea nebună, doborîtoare, cumplită. Pîlcurile românilor se clatină, iar tunarii nu nimeresc ținta. Trag aiurea.

— Uite-l, colo, pe bădița Grue! izbucni bucuros Iliuță.

— Unde-i?... Unde-i? se emoționează Voichița.

— Cu bădița Calapăr! în cămașă albă și ilic roșu. Ca fulgerul intră în rîndurile din preajma mării sale. Lăstun, sireacul!... S-au întîlnit și cu bădița Dorondoc... Iar sînt tustrei, lîngă marea sa!

De pe dimbul unde se aflau, îl văzură pe Mihai vodă ridicînd securea spre cer, măreț și înfricoșător ca la Călugăreni. Și în clipa care urmă, oștirea română parcă se prăvăli peste cetele leite în zale ale nemeșimii.

Erau atît de atenți la desfășurarea luptei, încît nu auziră că, din spate, călare, urca doamna Velica :

— Asta-i clipa celei mai grele încercări! grăi de-a dreptul, iar Voichița avu impresia că se afla nu la Șelimbăr, lîngă Sibiu, ci la Dunăre lîngă Giurgiu. Parcă nu trecuseră cinci ani de-atunci sau parcă bătălia dura de-atunci, neîntreruptă.

— Bine-ai venit, doamnă, cu norocul nostru cel bun! Te așteptam!

— Cutremurătoare bătălie!... Cum mi-au despresurat românii casa am și alergat după oștea mării sale... Se întîmplă ceva, ceva ciudat, suspină Velica. Vălmășag ucigaș!

Inimile nu mai băteau. Li se părea că și o ceată de nemeși luptă împotriva lui Gaspar Kornis. Și chiar așa era, deși de necrezut :

— Cum? Cum? se frământă Voichița.

— Da, da, acum îl împresoară pe Kornis!...

Îl recunoșteau și pe Dorondoc, dar nu-și dădeau seama cine să fie cavalerul cu penaj bogat la chivără și cu spadă lungă care, cu o izbire i-a smuls-o din mână, pe a generalului Kornis, iar cu a doua lovitură i-a doborât și flamura roșie, cu gheara de leu aurită.

Tăcură o vreme, ca să răsuflă și să-și vină în fire ; caii tropăiau și se roteau, neliniștiți și ei. Cea dintâi grăi Velica doamna :

— Trufașul Gaspar Kornis, comandantul armatei nemeșilor, se pleacă în fața mării sale. De-acum, a noastră-i biruința!

Lupta mai dură o vreme, dar cetele lui Andrei Bathory, tot mai șovăitoare, cădeau răpuse ori o luau la goană spre miazănoapte, ocolind cetatea Sibiului. Însuși craiul-cardinal a părăsit câmpul de luptă, lăsînd gol tronul pe care stătuse, semeț, îmbrăcat în armură strălucitoare, așteptînd în abur de trufie să vadă o mare izbîndă.

Bucuria românilor, începînd cu voievodul și sfîrșind cu cel mai tînăr oștean — Iliuță, nu putea fi măsurată : o singură mare bătălie îl

făcea pe Mihai vodă stăpîn în Transilvania pe care el o unea cu Țara Românească, sub coroana lui...

Doamna Velica o rugă pe Voichița să spună măriei sale că a văzut lupta și biruința :

— Mă duc la Alba Iulia, să-i pregătesc intrarea sărbătorească.

— Vezi cum te streкори printre fugari, doamnă și nașă!

— Am în Sibiu trei slujitori de credință, care mă vor însoți pe drum. După ce se îmbrățișară, Voichița porni spre locul unde începeau să se adune răniții. Dar de după un crîng de carpen și aluni, asupra ei se repezîră și-o înconjurară trei necunoscuți ; îi cerură, cu amenințări să coboare din șa. Fata se apără cu sabia ; dar răpitorii o prinseră între sulii, îi luară calul de frîu, apoi o înfășurară într-o funie și legîndu-i mîinile o împinseră, cu cal cu tot, la vale, spre răsărit, unde se aflau alți slujitori. Iliuță o urmărea, strigînd ajutor. Auzi glasul și sudălmile celui care conducea această răpire :

— V-am spus să mi le-aduceți pe-amîndouă! Ticăloșilor!

— Ailaltă a fugit... Are cal bun... Și-am înțeles că pre asta o vrei...

— Și pe asta!... Dar cealaltă-i mai de preț. Acum, galop spre Sighișoara!

Iliuță privi zăpăcit câteva minute, doar când i se mai limpezi mintea cunoscă că răpitorul era Radu Cujbă. Porni în galop deznădăjduit spre oastea română, să-l afle pe Român Grue.

A treia zi, Mihai vodă, în fruntea oștirii, a intrat în Cetatea Alba Iulia. Mitru și Galda, coborîți din munte cu ostile din Oltenia, îl admirau :

— Măreț și frumos bărbat Mihai vodă al nost'!

— I-o pusu-i-o jos pă nemeși, pă toți!

— A, uite-l și pe Român Grue. Velica doamna mi-a spus că acel Radu Cujbă i-a furat soția dă pă cîmpul de luptă, așa, ca să se răzbune pîntru că l-am legat în lanț, în locu-i. Ei, dacă-l beleam de piele... Că nu m-ai lăsat, căpitane Român Grue...

15. „Oftează, Român Grue”...

Mergeau călări pe un drum printre dealuri rotunde, acoperite de brumă deasă, ca o poleială cu argint, trosnind mărunț sub copite. Opriră caii la pas, iar Calapăr vorbi :

— Uite, fraților, unul care nu leagă tei de curmei și două vorbe de temei, o secătură, un

nimic, cîte năcazuri ne poate face. Din pricina lui n-am putut să ne bucurăm nici de biruință, nici de minunea intrării în Alba Iulia. Un netrebnic aruncă o piatră în baltă și zece înțelepți nu-s în stare s-o scoată. Și n-a răpit-o din dragoste, ci din răzbunare, ori din setea de a face rău. Prosteasca sete de a face rău, la nesfîrșit.

— E spinul ivit în cărare, pe neașteptate, socoti Calapăr. De-l găsim îl terminăm.

— Numai de-l vom prinde. Tu, căpitane Grue, nu zici nimic?

— Nu : sînt prea cătrănit. Vorbești de... Ori eu am plecat s-o aflu pe Voichița, nu pe...

— Ai dreptate. Dar bănuim că acolo unde Mitru și Galda l-au văzut pe Cujbă-drujbă ăsta, trebuie să fie și Voichița.

— Greșeala-i a noastră, Calapăr : l-am socotit un nărod, și el e mai viclean decît noi. Și, după cîte a aflat Velica doamna, îl țin ascuns nemeșii potrivnici stăpînirii mării sale lui Mihai vodă. Se poate s-o fi închis pe Voichița în vreo mînăstire, iar pe mișel să-l trimită la Țarigrad, sol al boierilor trădători, care-l vor domn pe Mihnea Turcitul.

— Ce ne mai zolește nevolnicul ăsta...

Pe la prînz au ajuns la marginea satului Homorod. Îi călăuzea Mitru din Cetea.

Strecurându-se printre locuitori, aflară că, în adevăr, Radu Cujbă era aici, că umblă îmbrăcat neguțător. Îl pîndiră două zile și două nopți. În a treia zi, îl descoperiră într-o trăsură ; îl siliră, cu sabia la tîmplă, să oprească trăsura. Cel dintîi Calapăr îl întrebă :

— Unde-i Voichița, ticălosule?

— Sînt boier și nu îngădui...

— Naiba să te bată, c-un băț de corn, iar eu să-ți torn în cap pînă-i da-n boală, că ești bun de spînzurat, de-un copac uscat.

Se bizuia el pe ceva, pentru că începu o tîrguială, cu mărturisiri :

— N-am iubit-o niciodată! Am vrut doar să am o nevastă frumoasă și să pun mîna pe averea lui Toma Neagu. Iar acum vreau să mă răzbun pe tine, că ți-ai bătut joc de mine, de-atîtea ori. Și-acum îți spun unde-i ascunsă, numai dacă-mi dobîndești iertarea de la Mihai vodă, de la nașu-tu : iertarea și dregătoria de comis.

— Ah!... nu se mai putu stăpîni Grue și, dintr-o lovitură, îi reteză nasul. Na!... Nemernicule!

— Aaah!... Valeu!... urlă Radu Cujbă, de durere și de groază.

— Grue! îl opri Calapăr. Nu-i lua viața, că altfel nu aflăm unde-i Voichița.

Sufocat de sîngele ce-i curgea ca din țeavă, bolborosi :

— Spun nu... numai în fața lui Mihai vodă...

— Hai la Alba Iulia! porunci Grue.

Ajunseră pe înserate și cerură grabnică intrare la măriia sa ; văzîndu-l pe Radu Cujbă cu capul înfășurat în cîrpe, și aflînd că-i scurtat de nas, zise :

— Trebuia să-i tăiați nasul cu cap cu tot. Spune unde-ai ascuns-o, mișelule?!

— Spun dacă dobîndesc iertare și rang în sfatul mării tale.

— Spune tu, Calapăr, ce fel de neguțător e Radu Cujbă?

— Neguțător urcat în droșcă, să vîndă piei de cloșcă, neguțător tâhui de cloști fără pui.

— Auzi, Radu Cujbă? Spui ori te dau pe mîna călăului?

— În genunchi Vă rog : viața și o dregătorie, cît de mică.

— Ce zici, căpitane Român Grue?

— Dă-l pe mîna călăului, măriia ta! Pe Voichița o găsim noi...

— E în seama unor prieteni credincioși, vorbi învinuitul, între rugă și amenințare, și ne-am înțeles s-o omoare, îndată ce află că eu... nu mai trăiesc.

— Mda... făcu vodă îndurerat și plictisit. Să ne mai gîndim. În temniță! Mă întristează mult necazurile tale, căpitane Român Grue.

— Și eu sînt mîhnit, foarte mîhnit, că-ți fac griji și-ți răpesc timpul cu nenorocirile mele, măria ta.

— Grue, pe Voichița, fina noastră, o găsim noi, căci tu trebuie să pleci, chiar acum, cu prietenii tăi, să-l ajuți pe banul Mihalcea să facă rînduială în cetățile Cluj și Bistrița.

— La poruncă, măria ta! Voichița nu mi-ar ierta șovăiala în împlinirea poruncilor măriei tale, poruncile țării.

— Drum bun, căpitane! Și izbîndă. Las-o pe Voichița în grija mea, hotărî voievodul și trimise s-o poftească pe Velica doamna.

Cînd sosi o întrebă de sănătate, de ceea ce cred nemeșii cei mari despre stăpînirea românească. Ascultă, primi sfaturi și o rugă să-l ajute :

— Am intrat într-un viespar și trebuie să mă apăr.

— Sînt aici, măria ta, să-ți fiu ajutor în orice clipă. Nemeșii ți-au jurat credință ; dar, pe sub ascuns caută să-l aducă iar pe Sigismund Bathory.

Voievodul mulțumi cu glasul lui cald și prietenos. Iar doamna urmă :

— Dacă nu mă chemai, Mihai, veneam să te-nștiințez că acel Radu Cujbă a ascuns-o pe Voichița în castelul din Păuniș al neamului Kornis.

— Hm! tocmai despre asta voiam să-ți vorbesc. L-am trimis pe căpitanul Român Grue la Cluj și i-am făgăduit că mă îngrijesc eu de soarta Voichiței. Trebuie s-o salvăm cât mai repede. Trimit un pîlc de oaste s-o scoată din castel.

— Îngăduie-mi să-ți spun că, dacă trimiți oaste, măria ta, îl învrăjbești pe Gaspar Kornis. Și, deocamdată, ai nevoie de dînsul.

— Ai tu un alt mijloc?

— Dă-mi voie să folosesc țăranii mei din Cetea.

— M-ai scuti de-o grijă, Velica doamna!

Român Grue, Calapăr și Dorondoc, acum în slujba banului Mihalcea, au avut bună izbîndă la Cluj. Orășenii au recunoscut, de bună voie, stăpînirea lui Mihai vodă. După asta au pornit, cu un pîlc de oaste, la Bistrița. Admirau Transilvania, cu sate frumoase, locuite de români voinici și vrednici.

Opriră la un rateș din Beclean, să se odihnească și să adape caii. Grue se întinse pe un butuc, lîngă fîntînă.

— O să-ți fie frig : burnițează rece, căpitane.

— Eh, măcar de-aș muri!... oftă el.

— Oftează, Grue, că omul dacă n-ar ofta, foarte s-ar învenina, ci oftînd pe la ferești, te mai răcorești. Mai ales că ist chin și suspin, valeu mamă! Voichița se cheamă.

— Au venit, Calapărul, șase olăcari de la măria sa și nici o veste.

— Bine că l-am prins pe Radu Cujbă, duhul răului.

— Dă-l naibii! N-am vrut să-l slujesc... Dar în furia mea...

— După ce punem rînduială la Bistrița, scotocim casă cu casă și castel cu castel, pînă om găsi-o, vorbi Dorondoc, foarte încredințat că așa vor face.

— Bine, prieteni... Dar... parcă s-aude tropot de cai... Sări în picioare și iscodi cu privirea lungul drumului.

Un pîlc de oșteni străini... Oprindu-i, aflară că erau lefegii în slujba lui Sigismund Bathory, veniți să ia în stăpînire cetatea Bistrița.

— Pe cai! porunci căpitanul. La luptă! și începu harțagul. Văzîndu-se întîmpinați cu arme, lefegiii făcură cale-ntoarsă, după cîteva lovituri de spadă. Cercetînd pe cei trei prizonieri, aflară că fostul crai Sigismund

Bathory, aciuat în Moldova, sub ocrotirea polonilor și a lui Ieremia Movilă, strînge oaste mare, să năvălească asupra Transilvaniei. Român Grue îl vesti pe voievod printr-un olăcar și grăbi întărirea cetăților Bistrița și Rodna.

Aceea a fost și ziua cînd oamenii Velicăi au scos-o pe Voichița din castelul de la Păuniș. Slobodă veni la Alba Iulia să mulțumească măriei sale că a scăpat-o din captivitate.

— Velica doamna te-a scos, Voichița.

— Era și timpul. Castelul este loc de întîlnire între uneltitori. Împotriva măriei tale.

— Vicleanul! Pe față jură și pe sub ascuns uneltește.

— Nemeșii zic că, în orice clipă, poți ridica țărani români împotriva lor, să-i măture din Transilvania ca pe niște gunoaie. Și-atunci s-au înțeleș să-l pună crai iară pe Sigismund. Chiar fratele lui Gaspar Kornis s-a dus, pe furiș, în Moldova, să tocmească lucrurile... Domnul Ieremia Movilă din Suceava, vorbeau nemeșii între ei, ar fi tocmit ucigași, care să te otrăvească, măria ta.

— E vîndut osmanlîilor, zise Velica. Iar pe Ștefan Răzvan l-a ucis cu sprijinul polonilor.

Stroe Buzescu intră și înștiință pe voievod că un olăcar din Bistrița, trimis de căpitanul Român Grue, a adus vestea despre o ceată de

peste o sută de lefegii, în slujba lui Sigismund Bathory cu care nevoit a fost să se bată. Venea să pună stăpînire pe acea cetate, să fie pază pe drumul de pătrundere a oștirii ungaro-moldo-polone în Transilvania. Totul e gata : așteaptă doar primăvara.

— Deci, din trei locuri, aceleași vești.

— Le iau înainte! Alipind și Moldova, voi fi puternic : domn în Dacia rediviva! Și voi putea să-l înfrunt, oricînd, pe sultan și să mențin independența.

— Acesta-i visul tău, Mihai, de cînd te știu ; o țară românească pe întinsul Daciei străvechi.

— Stroe, la întîi mai pornim!

— Bine : iscălește porunca de strîngere a oștirii.

— O aveai scrisă, gata?

— De mult, măria ta! Unirea cu Moldova e firească și absolut trebuitoare. Cuvine-se a fi săvîrșită, fără zăbavă.

— Bine, stolnice Stroe! Iscălesc :...„pohta ce-am pohtit hotarul Ardealului, Moldova și Țara Românească... Io Mihail voievod”.

16. Trandafir de la Moldova

Era pe la sfîntul Gheorghe și iarba crescuse de-o palmă. Dar în acele volburate vremi,

sărmanii români n-aveau cînd să se mai gîndească la dînșii. Doar Toma Neagu cînd și-a văzut fiica în strai ostășesc, s-a speriat, ca acum opt ani :

— Te-mbraci oștean? Vai și-amar! De ce?

— Ca să merg la luptă, tată.

— Nu se poate! Tu, nevastă tînără, vai și-amar... S-aude că prin alte părți femeile care-au îmbrăcat straie bărbătești au fost arse pe jăromatic. Ramîi aici, în Alba Iulia!

— Vreau să-l întîlnesc mai repede pe Grue. El nici nu știe, săracul, c-am scăpat din prinsoarea unde m-a vîrît Radu Cujbă. Mă îmbrac ostășește și urmez, îndeaproape, oastea măritului voievod, pînă mă întîlnesc cu al meu soț.

— Ți-i așa de drag?

— Întrebarea domniei tale mă doare, tată. E Grue al meu și eu a lui, Voichița lui... Și-apoi acum, cînd poporul îl ajută pe Mihai vodă să unească țările române, să reînvie Dacia, să lipsesc tocmai eu? Eu, care-am fost de față și la Călugăreni, și la Giurgiu, și la Șelimbăr? Nu se poate!

— Bine, fata mea, fă cum te-ndeamnă inima. Cine te însoțește?

— Iliuță, pajul meu.

— Hm... Mare om Mihai vodă, dacă și din fricoși ca mine, din femei ca tine și din tinerei ca Iliuță face luptători viteji.

— Dumneata mergi cu grosul oștirii, după câte știi. Eu vreau să trec în Moldova pe la Dorne, prin valea Bistriței, pe unde și Grue a primit poruncă să treacă. Pe acolo îl voi întâlni mai repede.

— Vai și-amar, că tare te-a mai vrăjit!... Vrajă pe toată viața. Dar nu putea pleca fără știrea măriei sale. O rugă pe Velica doamna să-l înduplece pe vodă.

— Mă bucur mult, Voichița că pleci. Păcat că nu te pot însoți și eu, dacă ajungi la Suceava înaintea măriei sale, urcă în cetate, pregătește-i o masă cu friptură gustoasă, și vin de Cotnari. Să i-o împodobești cu trandafiri de la Moldova. Să se simtă măria sa și acolo, ca acasă. Aș vrea să fiu și eu în Suceava, să-i urez : „Bine-ai venit, măria ta, în cetatea lui Ștefan vodă cel Mare”, dar ai să-i spui tu astă urare în numele meu.

— Plecăciune, Velica doamna! Noi două gândim și simțim ca voievodul nostru.

Pe drumuri transilvane, păzite acum de oștenii și oamenii voievodului Mihai, lăsând calul la pas, Voichița își tălmăci simțămintele :

— Măreți și deși-s și pe-aici, codrii, măi Iliuță.

— Negrăit de frumoși, stăpînă. Fagi drepti, ca niște stîlpi de palate, cu bolțile în cerul albastru și senin.

Poposiră într-un luminiș pe malul Bistriței, adăpară caii și ospătară friptură de căprioară, dată de pădurarul în casa căruia găzduiseră peste noapte. Își amintiră de vorbirea cu dînsul : „Ești moldovean ori transilvănean?” El : „Nu, sînt român!” „Dacă nu s-a auzit de venirea oastei lui Mihai-vodă, înseamnă că i-am luat-o înainte. Mergem drept spre Suceava. Locurile mi se par așa de cunoscute, de aproape de inimă, de parc-aș trece de la Novăcești la Cozia”. „De ce vrei s-ajungi la Suceava înaintea măriei sale?” „Ca să împlinesc un gînd al doamnei Velica, aceea care v-a fost doamnă : să-l primesc pe Mihai vodă cu masa pusă, împodobită cu flori și să-i spun : «Bine-ai venit, măria ta, în cetatea lui Ștefan vodă cel Mare.” Ascultînd-o vorbind, ochii pădurarului se umeziră de lacrimile bucuriei.

O vreme tăcură, emoționați de propriile lor gînduri și visuri. Tresăriră la un nechezat de cal străin. Abia se ridicaseră în picioare cînd după cotul drumului se iviră doi oșteni în strai albastru ca seninul primăverii. Voichița își

strigă calul, iar Iliuță și-l prinse pe-al lui de căpăstru, cînd unul din oșteni, cel mai tînăr, împodobit cu fireturi aurii, cu cușmă în trei colțuri, cu pană de struț, cu mustăcioară galbenă, porunci cu glas puternic, bărbătesc, hotărît :

— Stați!

— Să fugim! șopti Voichița, sărind în șa.

— N-ați auzit? Ori oștenii valahului Mihai știu doar să fugă?

— Dacă m-ai cunoscut că-s oștean de-al lui Mihai vodă, vorbi Voichița, îngroșînd glasul, spune-mi, rogu-te, domnia ta cine ești?

— Oștean polon! Îl apăr pe Ieremia vodă și pe Sigismund craiul.

— Atunci sîntem potrivnici.

— Deci trebuie să ne batem, voinice? hohoti străinul.

— Păi, ce pot să fac? în straie ostășești, sînt ostaș ca toți ostașii.

— Jupîniță, șopti Iliuță. doar n-ai de gînd să te bați cu dînsul...

— Îl vād tînăr și poate nu s-o pricepe prea bine la luptă. Oricum, tu fii pregătît să fugi!

— Ei, rîse tînărul, ce te tot codești? Trage spada și atacă!

— Poftim! își făcu fata curaj și trase sabia. Armele zăngăniră.

— Ești cam slab, voinice! Cam slab! Ucenic, cel mult.

— Ei, cât am avut și eu vreme să-nvăț, zise Voichița, lovind. Străinul, cu mult meșteșug și putere, îi prinse sabia și i-o aruncă la zece pași :

— Ai văzut?... Mai vrei să lupți?

— Da! se rosti cu încăpățînată hotărîre.

— Iablonski, adă-i sabia!... Poftim, începe.

Și săbiile se ciocniră iar. Străinul o cerceta cu privirea, zîmbind și parînd orice lovitură :

— Îți șade bine cînd te-nfurii și ataci curajos, dar nu cunoști lupta... pînă la trei îți zbor iar sabia. Una! Pac-pac!... Două! Pac-pac!... Trei! Pac!.. Ai văzut?

— M-ai învins, suspină fata, uitîndu-se după sabia aruncată hăt, departe.

— Aș putea să te omor, dar mi-i milă de tinerețea ta...

— Nici dumneata nu arăți mai... bătrîn.

— Te iau prizonier ; poate aflu ceva despre oastea valahului războinic.

— Nu știu nimic despre oastea vreunui valah războinic, fără numai ce mi-a spus un pădurar, aseară : seamănă oastea lui Mihai vodă cu vîntul cel mare, care bate la sfîrșitul iernii, din Carpați, încălzind văzduhul și topind nămeții, ajutînd iarba să încolțească, poienile

să înverzească, inimile să simtă primăvara, înflorind.

— Mda... Frumos! Asta arată că nu ești chiar ostaș de rînd. Iablonski, leagă-l!

— Îndată, pan polcovnic... Și pajul?

— Iliuță, fă cum ți-am spus! strigă Voichița, cu glasul ei, femeiesc. Flăcăoașul zvîcni în galop. Pan colonel vru să poruncească slujitorului să-l prindă, dar dîndu-și seama că nu-l mai poate ajunge, îl lăsă în pace. Voichița se bucură și căută să-i cîștige bunăvoința :

— Polcovnic? Așa de tînăr?

— De ce nu? rîse el vesel. Am regimentul meu Iablonski, urcă prizonierul pe cal.

Slujitorul aduse calul, și o săltă în șa, mirîndu-se cît era de ușurică. Mirarea se preschimbă în uimire cînd, căzîndu-i cușma, cosițele-i se revărsară pe umeri ca o apă lucitoare.

— Ești... femeie? Ha-ha-ha!

— Precum ați zis, pan polcovnic... Femeie!

— Și, pe deasupra și frumoasă! își mlădie glasul, curtenitor.

— Da! încuviință slujitorul, precum ați zis, pan polcovnic, frumoasă...

— Trebuia să-mi dau seama! Ochi mari, chip gingaș, trup mlădios... Unde mi-au fost mințile?

— Precum ați zis, pan polcovnic, unde v-au fost mințile?

— Poate de-aceea m-am și purtat ca un nobil ce sînt, eu polcovnicul Islau Orinski, conte de Sandomir. Și dumneata?

— Voichița, soția căpitanului Român Grue Grozovanul, din oastea lui Mihai vodă. Eu, cum vezi, oștean de rînd.

— Prea bine, pana... Voichița ; dar acum ce să fac cu domnia ta?

— Să-mi dai drumul din legătură, să plec întru împlinirea poruncii.

— Ce... poruncă?

— Să culeg un trandafir de la Moldova.

— Îți bați joc de mine?

— Cum mi-aș îngădui? Așa am poruncă : să pun un trandafir moldovenesc pe masă, să-l aibă Mihai vodă, sub ochi, cînd o intra în cetatea Sucevei și s-o așeza la cina biruinței.

— Mă uimești, pana Voichița Român! Și sînt gata a-ți împlini toate dorințele, afară de aceea de-a te lăsa să pleci.

— Altă dorință nu mai am!

— Ești prizonieră de război, așa că te duc în tabăra polonă.

— Mai bine mă ucideai în luptă!

— A, nu! Aș fi fost cel mai mare nelegiuit, chiar numai dacă ți-aș fi știrbit frumusețea cu o zgîrietură.

— Se vede că am avut noroc dînd peste un nobil cavaler ca domnia ta.

— Așa sîntem noi, polonezii : cavaleri!

— Nici eu nu sînt fricoasă ; dacă eram, acum mă aflu în conacul din Novăcești și coseam la gherghef, suspinînd, cu leșin, după vreun oștean plecat la luptă.

— Dar știi, pana, că se-ntîmplă uneori ca stăpînul să ajungă prizonierul prizonierei? După ce-l batem pe valahul războinic și ne întoarcem în Sandomir...

— O, pan Orinski! Aș muri dacă n-aș mai auzi murmurul rîurilor din țara mea și freamătul codrilor mei. Dar ascultîndu-te, mi se pare că mă aflu într-un măreț palat al neamului Orinski. Păcat că legăturile de la mîină îmi amintesc că și în palate-i destulă sălbăticie și cruzime.

— Știi ce, pana Voichița, ai auzit de Cetatea Neamț?

— Cum să nu? Într-o jumătate de zi aș fi fost acolo.

— Cetatea nu poate fi cucerită, de aceea doamna Elisabeta Movilă și-a adăpostit acolo o parte din averi. Și dacă vrei te adăpostesc și pe

domnia ta în acel loc, pînă s-or liniști vremurile.

— Da? Pînă în cinci zile oastea lui Mihai vodă ajunge aici.

— O, nu, pana Voichița!... Ieremia Movilă e sprijinit de noi, de oastea polonă, comandată chiar de pan Zamoisky, cancelarul. Pulbere vom face oastea acelui... Mălai vodă, cum îl poreclesc ungurii.

— Sînt prizoniera domniei tale și nu vreau să te înverșunez, dar...

— Nu, vei fi adăpostită în cetate, pînă în ceasul cînd vei putea pleca fără primejdie, unde vei voi, se arată Orinski ocrotitor.

— Bine. Mulțumesc. Să pornim!

Pe drum, călăriră alături și vorbiră despre multe cîte se întîmplă în lumea asta mare. Și așa au ajuns la Cetatea Neamț.

În vremea asta, Român Grue, Calapăr și Dorondonc zoreau din răspuțeri să ajungă oastea lui Mihai vodă, care venea pe Siret în sus, după cea mai mare parte trecuseră munții, pe la Oituz, iar alta peste Milcov la Focșani. Oastea zorea, zorea mereu să cadă, ca un trăsnet, asupra oștilor unite ale lui Sigismund, Ieremia și ale cancelarului polon Ian Zamoisky. Acum, seara, se odihneau cîteva clipe.

— Calapăr, mai pune niște vreascuri pe foc, zise Dorondoc.

— Ba lăsați focul și mâncați repede, ceru Grue. Trebuie să plecăm!

— Păi... nu ațipim oleacă? Pic din șa de somn.

— Un ceas, nu mai mult! îngădui Grue.

— Măi, ce zor, ce goană nebună! se miră Calapăr.

— Să prindem dușmanul nepregătit. Nimeni nu-și închipuie că o oaste mare ar putea trece prin ăști munți silhui, atît de repede și să le cadă în spate.

— La țanc! rîse Moțoc Dorondoc.

— Furtună, fulger și trăsnet din senin! cum spune măriia sa.

— Greul l-am trecut ; de-acum încolo răzbim spre dealurile Moldovei.

— Nu dormiți?

— Mă gîndesc că somnul e pe jumătate moarte și, la ăst gînd, fuge... Auziți, s-apropie un călăreț... Care ești, mă?

Toți se cruciră cînd îl văzură pe Iliuță.

— Ce cauți aici, măi pui de lele, vînzător de acadede?

— Voichița! Adică jupîniță au prins-o niște leși...

— Spune, știi unde au dus-o?

— Bănuiesc că la Cetatea Neamț.

— Fiufluuu! fluieră Dorondoc. Trebuie să cucerim cetatea, repede și degrab'.

— O s-o cucerim ; dar, deocamdată vorba ceea : hai la bîlci, să-ți cumpăr gîlci!

Venind într-acoace, l-am întîlnit pe boier Neagu și l-am vestit și pe el.

— Ești un flăcăiaș inimos și de nădejde, Iliuță... Fraților, ce facem? se frămîntă Grue.

— Păi, ce mai întrebi? Știi cum se zice despre drum? Dacă s-ar scula-n picioare ar ajunge-n sfîntul soare. Și noi o să te urmăm!

— Nurnai că Cetatea Neamț e cetate tare, foarte greu de cucerit. Se zice că și Mahomed Cuceritorul a plecat din fața ei înfrînt. Și noi, cu stolul nostru, s-o cucerim? Iar pînă ne-ajunge din urmă oastea cea mare mai trece o vreme și, între timp, cîte nenorociri nu i se pot întîmpla Voichiței!

— Oricum, trebuie să fim în preajma cetății, ca nu cumva leahul s-o ducă prizonieră în țara lui, hotărî Român Grue. Să ne grăbim!

— Vorba cîntecului : plinu-i drumul de voinici, ochii badii nu-s aici. Răsărit-a luna-n prag, nu-i aici cine mi-i drag... îndrugă Calapăr, punînd șaua pe cal, iar Iliuță caută s-o dezvinovățească :

— Bădiță Grue, știi ce poruncă de îndeplinit are jupînița? Să ajungă la Suceava înaintea măriei sale, să intre în cetate, cum va putea ca să-l primească pe măria sa cu masă mare și să-i ureze : „Bine-ai venit măria ta, în casa unde a stăpînit și Ștefan cel Mare”. Iar masa s-o împodobească, neapărat, cu flori, cu trandafiri de la Moldova, într-o ulcică smălțuită...

— Le spui împodobite, de la tine, născocituri, Iliuță!

— Jur că nu, căpitane Român Grue! I-a poruncit Velica Doamna.

Porniră noaptea, în trap repede, spre Cetatea Neamț. Pe drum căpitanul Grue primi, printr-un olăcar, poruncă de la Mihai vodă să se îndrepte tocmai spre acea cetate, să pună strajă, ca la Bistrița și Rodna.

La amiază, din deal de la Săcălăușești, zăriră o cetate, sus, pe o stîncă sură. Iliuță întrebă o femeie care puneă fasole, cu cuibul, pe un ogor de la marginea drumului, dacă aceea-i cetatea Neamț.

— Aiasta-i... Treceți numa Ozana... Că poate tu, țîncule, de n-ai cuceri-o, că Momomet sultan n-o putut! rîse moldoveanca.

Privind-o de pe malul Ozanei, cetatea li se păru, în adevăr, de necucerit. Căpitanul Român

Grue își adăposti stolul în luncă, apoi grăi, mai mult în glumă, către un bătrîn localnic :

— Moșule, cum se poate intra în cetatea asta?

— Dacă aveți scrisoare cu pecete domnească, numaidecît vi se deschid porțile.

— Mda.. Și dacă n-avem... scrisoare?

— Ei, dară nu prea sămănați a oșteni de-ai lui Ieremia vodă.

— Nu prea, moșule.

— Atunci ați fi de-ai lui Mihai vodă?

— Ai auzit de el?

— Păi s-aude... Ori ați trecut prin vama cucului, de nu v-a zărit nime? Se zice că nu s-a pomenit domn, de la Ștefan cel Mare, atît de vrednic ca Mihai vodă. Aduce cu Alisandru Machedonu, cel din poveste.

— Dacă-i așa, spune : se află multă oaste în cetate?

— Cîtă-i de trebuință. Mai mult plăieși de-aici, de-ai noștri sub porunca pîrcălabului Mihiu. A venit amu și-un pîlc de leși, cînd or auzit că Mihai vodă s-o pornit ca vijelia într-acoace.

Și plăieșii stau tot timpul în cetate?

— Straja, da ; ceilalți coboară în satele lor, de peste Ozana, de la Humulești pînă la Filioara. S-adună numai la ceas de primejdie.

Cînd trebuie să stea în cetate, ca amu, vin nevestele ori cîte-un copchilandru cu demîncare, cu schimburi și cu cîte-o veste de prin țară.

— Moșule, vrei să ne-ajuti cu ceva?

— Dacă mi-i cu puțință...

— Acum, uite, asfințește soarele. Pîna mîine în zori, trebuie să scoatem o neastă răpită de niște leși din cetate.

— Să cercăm, adică'lea să chibzuim.

Și hotărîră : cu numele de Gheorghieș, chipurile nepotul plăieșului Toader a Smarandei, Iliuță să pătrundă în cetate cu o frînghioară la el. Iar la noapte să lege un capăt de un crenel, iar pe celălalt să-l arunce peste zid, în partea dinspre Ozana. Să nu-l simtă straja.

Isprava asta, primejdioasă, îl ispitea pe flăcăoaș :

— Pentru jupîniță și pentru floarea de pe masa măriei sale!

— Mă urc eu, hotărî Grue, s-o cobor tot pe frînghie.

— Să nu amețească, înălțimea-i foarte mare! În adevăr, Iliuță a pătruns repede în Cetate.

Dar Voichița n-a aflat că Român Grue ajunsese lîngă cetate și plănuia cum s-o

salveze. Sta de vorbă cu pîrcălabul Mihi, om înalt, cu ochi mici, cu bărbie prelungă, cu nas întors în plisc peste un petecuț de mustăcioară. Nu prea înțelegea el ce-i cu fata asta îmbrăcată oștean, ajunsă prizoniera contelui Orinski și care zicea că-i soția căpitanului Român Grue, din straja lui Mihai vodă.

— Cred că știi, întrebă Voichița, că voievodul Mihai a unit Transilvania cu Țara Românească, iar acum va să le unească și cu Moldova? Știi și te bucuri : o singură țară a tuturor românilor, țară mare și puternică, în stare a se scutura de stăpînirea otomană.

— Care român nu dorește asta?

— Atunci, deschideți poarta cetății, să intre ostașii lui Mihai vodă.

— O să facem așa cum ne poruncește cugetul și inima.

— Atunci pot nădăjdui că...

— Pe domnia ta, jupîniță, contele Orinski te-a adus aici să te adăpostesc, ori să mă înveți ce trebuie să fac? Sau să mă tragi de limbă?

— N-am vrut să te supăr, pîrcălabe ; doresc însă a ști ce-ți va porunci inima, cînd oștenii lui Mihai vodă vor apărea ici, la Ozana?

— Numai să apară, c-or afla și gîndurile noastre. N-avea grijă mata.

— Atunci, te rog ajută-mă să ajung la oastea măriei sale. Va fi bătălie mare, mulți răniți. Și eu știu să oblojesc, ca un vraci.

Fără multă vorbă, pîrcălabul îi dădu un cal bun, o scoase pe drumul de taină din pădure, să nu afle contele Orinski, și-i ură noroc :

— Din Oglinzi o iei și pe fiica mea Zorica. Și ea știe obloji răni...

În acest timp, Român Grue, Calapăr și Iliuță așteptau la poalele cetății dinspre Ozana. Apoi, cu stolul adăpostit în zăvoi, au pornit spre cetate.

— Ne-apropiem dară, așa să privim la dînsa, ce mîndră-i, că de luat, pînă-i hăul și pîrăul, își dădu cu părerea Mitru.

— O luăm! îl încredință Român Grue. Trebuie!

— Cum zice românul : dacă n-ai sări, nă-i sorbi, dacă n-ai lucra, n-ai mînca.

Cînd ajunseră în dreptul cetății, Calapăr îl întrebă pe Român Grue :

— Căpitane, nu ne-am apropiat prea mult de ziduri? Ei au tunuri și bombarde ; noi, doar săgeți. Ne fac chisăliță!

— Noi avem inimi de frate! Și strigă tare, cu mîinile pîlnie : Pîrcălabe Mihu și voi, plăieși! ostașii lui Mihai vodă vă cer să deschideți porțile!

— Cetatea noastră n-a deschis porțile nici unui neprieten! răspunse străjerul de pe ziduri.

— Noi vă sîntem prieteni și frați ; vă rugăm, deschideți!

— Pîrcălabul Mișu, un stol de oșteni de-ai lui Mihai vodă cer intrare în cetate. Ce facem? Aprindem bombardele ori coborîm podurile?

După cîteva minute, pîrcălabul urcă pe zid și întrebă :

— Voi sînteți cei care ați biruit la Călugăreni?

— Noi sîntem!

— Voi sînteți cei care, aliați cu moldovenii și cu transilvănenii, l-ați înfrînt de istov pe Sinan pașa la Giurgiu?

— Noi! A fost grea despărțirea de prietenii și de caii căzuți pe cîmpul de bătălie.

— Ah, de cînd v-aștept, fraților!... Străjeri, nați steag alb! Portari, coborîți podurile!

Urcați pe podul de luptă plăieșii își puseră cușmele în vîrfurile sulitelor și strigară urare de bun-venit făcînd semne de prietenie, dînd glas din bucium și slobozind din piepturi urale, întru slava lui Mihai vodă.

Intrînd în cetate, stolul lui Român Grue se îmbrățișă cu plăieșii. Căpitanul spuse că și el este român moldovean, din satul Costișa de pe Bistrița.

— A, tu ești Grue Grozovanul, care umblă pribeag, pentru că hanul tătar a cerut lui vodă să-ți taie capul?!

Se îmbrățișară din nou, mai cu căldură, iar plăieșii izbucniră în urale și sloboziră buciumări de slavă și sărbătorească bucurie.

— E, căpitane Român Grue, dacă știam că vii pe-aici mai țineam pe Voichița, nevastă-ta. Am ajutat-o să plece după oastea voievodului Mihai.

— După dînsa m-am abătut pe-aici... Mulțumesc că ai ajutat-o. Încă un motiv să grăbesc spre oastea măriei sale.

Pîrcălabul îl înștiință că spre Iași s-adună multă oaste polonă, cu Ieremia vodă și cu lefegiii craiului Sigismund.

— Da, prietene ; rămîn aici, în cetate, cinci oșteni. Ceilalți spre Iași.

— Nu înainte de a fi băut împreună, frățioare, cîte o ulcică de Cotnar!

— Păi că de la asta nu ne-om da înapoi.

După multe peripeții, Voichița a ajuns la oștirea voievodului, și-a întîlnit părintele, a povestit măriei sale întîmplările de la Cetatea Neamț, adăugînd :

— Sînt încredințată că Român Grue, căpitanul, îl va îndupleca pe Mihu pîrcălabul să închine cetatea măriei tale, fără luptă.

I-a fost dat Voichiței să fie față și la repede bătălie de la Verbia, unde soțul ei a intrat iarăși în luptă și a ajutat, cu stolul lui, la spulberarea împotrivorilor pînă la hotar, la Hotin.

Împreună cu Zorica și cu cîteva fete din satul vecin, Voichița a ajutat răniții. Măria sa i-a mulțumit că n-a lipsit nici de aici, și i-a dăruit un stilet cu mănunchi aurit și lamă subțire :

— Să-l porți totdeauna cu tine.

De la Verbia, Voichița s-a îndreptat, în grabă, spre Suceava.

La poarta cetății, multă omenire : bărbați, femei, copii, îmbrăcați de sărbătoare, cu flori și ramuri de stejar în mîini, preoți în odăjdii și cu prapuri, în dangăte de zeci de clopote, cu

lăutari și buciumași, cu cîntări de bucurie l-au primit pe Mihai vodă, făptuitorul unirii tuturor românilor.

Printre cei care-l întîmpinau se afla și Iliuță, ajuns singur în Suceava. Veni lîngă Voichița, șoptindu-i :

— Jupîniță, am alergat, să crape calul, pînă l-am găsit pe căpitanul Român Grue. Așa că am sosit prea tîrziu, aici în Suceava. Iar moldovencele ne-au luat-o înainte : au împodobit cetatea cu flori și cetină de brad, iar pe masă au așezat, pentru măria sa, trei buchete de trandafiri, în vase mari de porțelan alb, cu înflorituri albastre și aurii.

— Să ne bucurăm, Iliuță! E încă un semn că toți gîndim și simțim la fel. Adică și frații români din Moldova doresc să-l aibe pe Mihai vodă domn al Țării Românești, al Transilvaniei și a toată Țara Moldovei...

La Suceava, Grue și ai lui, intrară iară în straja voievodului. De aici au mers, odată cu măria sa, la Alba Iulia. Voichița a călătorit întovărășită de Iliuță. Și așa, Grue și soția lui, au fost împreună și au trăit marele fapt al încoronării lui Mihai Viteazul, ca domn al tuturor românilor. O mare sărbătoare, pentru toți cei care și-au primejduit viața întru împlinirea ei, nici că se putea închipui.

La acea înaltă și obștească sărbătoare, ca și la Suceava, Voichița a fost printre cele mai frumoase femei din noua curte a voievodului unificator. Bucuria sufletească a victoriei a fost așa de mare, de adîncă, de fermecătoare, încît nu putea fi cuprinsă și tălmăcită în cuvinte. Drept aceea a dat glas buciurilor, trîmbițelor, surlilor, să zică înalte cîntări de slavă pentru cei care au făptuit-o. Căci libertatea se cîntă cu glas înalt pînă la cer, iar dragostea se murmură în șoaptă dulce, ca pentru inimă.

Deși amîndouă, și dragostea și libertatea, sînt trebuitoare, calde și luminoase ca soarele.

SFÎRȘIT

CUPRINS

1. Întîmplări din vremea hoinărelii fără noimă sau Cuvînt despre cei trei prieteni, eroi ai acestei povestiri
2. Din curtea boierească, în tabăra tătărăscă
3. Trînta cu tătarul
4. O întîmplare la „Hanul lui Manole” și altele și mai și!
5. În drum spre Sibiu
6. Ce urmăreau cele două cojocărițe

7. Ultima încercare a șarlatanului
8. Sub ocîrmuirea aceluia bărbat deosebit „am stîrnit furtuna cea mare”
9. O zi și-o noapte
10. Ce necazuri face pajura lui Iliuță
11. În căutarea papucilor lui Sinan Pașa
12. Nunta de la Sibiu
13. Întîlnire cu o veche coadă de topor
14. „Acolo-i de noi”
15. „Oftează Român Grue”
16. Trandafir de la Moldova

Lei 18

